

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN BÜROKRATİK
SORUNLARI VE YASAL DÜZENLEMELER:
BİR MODEL ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

M. Turan ÇUHADAR

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan İBİCİOĞLU

Isparta 2005

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA

TEZ SAVUNMASI VE SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

İLGİ: Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20..... Tarih ve/ Sayılı Kararı.

İşletme Anabilim Dalı doktora programında ders dönemini ve yeterlik sınavını başarı ile tamamlayan 0240201011 numaralı M. Turan Çuhadar'ın hazırladığı **ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN BÜROKRATİK SORUNLARI VE YASAL DÜZENLEMELER: BİR MODEL ÖNERİSİ** başlıklı DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAVI Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin md. uyarınca .../.../2006 günü saat.....'da yapılmış; sorulan sorular ve alınan cevaplar sonunda adayın tez savunmasının KABULUNE / REDDINE / DÜZELTME SÜRESİ VERİLMESİNE, OYBİRLİĞİYLE / OYÇOKLUGUYLA karar verilmiştir.

SINAV JURİSİ

BASKAN

UYE

UYE

UYE

UYE

ÖNSÖZ

Ülkelerin kalkınmasında sanayinin önemi büyüktür. Günümüzde artık sanayiden beklenen sadece üretim, verimlilik ve karlılık değildir. Günümüzde artık sanayi çevre, eğitim, bölgesel kalkınma, adil bölüşüm, kültür gibi terimlerle birlikte anılmaya başlanmıştır. 19. yüzyılda sanayileşme hareketlerinin başlamasıyla çarpık kentleşme, çevre kirliliği, sağlıksız koşullarda üretim, robotlaştırılmaya çalışılmış işçiler dolayısıyla sanayiye karşı bir alerji, bir antipati oluşturuyordu. Bu durum Sanayinin toplumun yararına fakat toplumdaki uzak konumda konuşlanması gerektiğini doğurmuştur. Artık işin sosyal ve çevresel boyutu gittikçe ön plana çıkmaya başlamıştır. Sanayinin toplum yararına ve fakat toplumdaki uzak konuşmasının en iyi örneği organize sanayi bölgeleridir (OSB).

Bu derece önemli olan OSB konusunun, zararlarını minimize etmek yararlarını ise maksimize etmek açısından her boyutuyla incelenmesinin yararı yadsınamaz. Özellikle OSB'lerin etkinliğini negatif şekilde etkileyen unsurların irdelenmesi, bu cümleden olarak bürokratik sorunların irdelenmesi son derece önemlidir. Yapılan bu çalışma ile bu tür sorunların belirlenerek, çözüm önerileri geliştirilmesi OSB'den beklenenleri elde etmenin en kestirme yolu olacaktır.

Bu çalışmanın yürütülmesinde yakın ilgi ve desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Hasan İBİCİOĞLU'na teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmanın çeşitli aşamalarında çalışmaya sağladıkları katkılarından ötürü, Yrd. Doç. Dr. Himmet Karadal ve Yrd. Doç. Dr. İdris Doğan'a, değerli arkadaşlarım Şaban Ar, Mehmet Çekiç ve Kürşad Özdaşlı ve diğer çalışma arkadaşlarıma, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı müsteşar yardımcısı Yılmaz Çeber ve diğer yetkililerine, OSBÜK yönetici ve çalışanlarına, anket uygulanmasında desteklerini esirgemeyen araştırmaya katılan OSB yöneticilerine ve bilhassa çalışmalarım dolayısıyla katkılarını ve desteklerini hiç esirgemeyen amir ve memur arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Son olarak, mevcut çalışmalarımın yanında akademik çalışmalarım da bana karşı destek, müsamaha, tahammül ve her şeyden önemlisi sevgilerini hiç esirgemeyen sevgili eşim Emine, çocuklarım Fatih Ahmet, Ayşe Handan ve Kemal Burak'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

M. Turan Çuhadar

ÖZET

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN BÜROKRATİK SORUNLARI VE YASAL DÜZENLEMELER: BİR MODEL ÖNERİSİ

M. Turan ÇUHADAR

Süleyman Demirel Üniversitesi İşletme Bölümü Doktora Tezi, 577 sayfa, Ağustos 2003

Danışman: Doç. Dr. Hasan İbicioğlu

OSB’lerde yönetim ve organizasyon sorunlarının önemli bir alt bölümünü oluşturan bürokratik engeller ve bürokratik engellerin kaynağını oluşturan yasal düzenlemeler bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışma ile yasal düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunların tespiti ve çözüm önerileri geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın temel çıkış noktası Organize Sanayi Bölge yönetimlerinin karşılaştığı bürokratik sorunlar ve yasal düzenlemeler ile onların performansı arasında bir ilişkinin var olup olmadığı ana sorusuna cevap aramaktır. Bu konuyu tahlil edebilmek için OSB konusunun yasal düzenlemeler dâhil bürokrasiyi ilgilendiren tüm hususların anlaşılması ve açıklanması gerekmektedir.

Çalışmanın amacına ulaşması için öncelikle kavramsal çerçeve çizilmiştir. Bürokrasi ve OSB konusunda mevcut literatür taranmış, her iki kavram ana hatlarıyla irdelenmiştir. Bu kavramsal çerçeve doğrultusunda araştırma soruları ve hipotezler geliştirilmiştir. Hipotezleri test etmek için gerekli veri sağlamak için araştırma enstrümanı olarak anket geliştirilmiş, veri toplandıktan sonrada hipotezler test edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar ışığında elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir;

İlk olarak, OSB’lere ilişkin yasal düzenlemelerde birçok sorun bulunduğu tesbit edilmiştir. Her şeyden önce mevcut yasa yetersiz, başka yasal düzenlemelerle çelişmekte, bürokrasiye neden olmaktadır.

İkinci olarak OSB’nin örgütsel, yapısal, işlemsel ve çevresel sorunlarına ilişkin bulgular tespit edilmiştir. Diğer taraftan OSB’lerin etkinliğini etkileyen bürokratik sorunlar da bu araştırma ile tespit edilmiştir.

Sonuç olarak OSB'ye ait yasal düzenlemelerin yeniden ele alınması, hem belirlenen bulgular doğrultusunda, hem dünyadaki gelişmeler doğrultusunda gereği tavsiye edilmektedir. Hem de OSB'nin etkinliğini artırıcı şekilde yeniden yasallaşması önerilmiştir. Mevzuatın bu haliyle devam etmesi durumunda OSB'den beklenen yararın elde edilmesi zor görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanayi, Organize Sanayi Bölgesi, Bürokrasi, Belde, Hukuki Düzenlemeler

ABSTRACT

BUREAUCRATIC PROBLEMS OF ORGANIZED INDUSTRIAL ESTATES AND LEGAL ARRANGEMENTS: A MODEL PROPOSAL

M. Turan ÇUHADAR

Süleyman Demirel University, Business Department PhD Thesis, 577 pages, August
2003

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hasan İbicioğlu

The focal point of this study is the organized industrial estates' (OIE) bureaucratic problems that is an important subsection of management and organization, and legal arrangements that causes those bureaucratic problems. This study aims to identify bureaucratic problems stemming from legal arrangements and to develop some suggestions. The main starting point was to seek an answer whether there is a relationship between the performance of OIE and bureaucratic problems originated from legal arrangements. In order to analyze this issue, it was necessary not only to comprehend all related subjects in the areas of OIE, legal arrangements, but also define them.

First of all a conceptual framework has been drawn to achieve the aim. The the extant literature pertinent to both bureaucracy and OIE has been reviewed. Based on the conceptual framework and the literature review, research questions and hypotheses were constructed. A research instrument, self administrated questionnaire, was built to collect data for testing hypotheses. The findings of study are briefly presented below.

It is found that there are several problems with legal arrangement concerning OIE. It could be noted that the extant OIE Law is insufficient and inconsistent with other Laws, consequently increasing bureaucracy.

Second finding is about OIE management's problems in the areas of organization, structural, process related and environmental. On the other hand the study has also identified bureaucratic problems that affect the OIE' efficiency.

All in all it is strongly recommended that legal arrangements have to be restructured considering the findings of this study as well as advances in the world. It is also suggested that legal regulations should help OIEs to increase their efficiency. It is extremely difficult to attain the desired benefit of OIEs, if the current legal regulations stay in force without major changes.

Keywords: Industry, Organized Industrial Estate (OIE), Bureaucracy, Territory, Legal Arrangements (Regulations).

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AG	Alçak Gerilim
ANOVA	ANalyis Of VAriance
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EEP	Eko Endüstriyel Park
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GOSB	Gebze OSB
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	Küçük ve Ortaboy Sanayi Geliştirme İdaresi Başkanlığı
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
MİA	Mülki İdare Amiri
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
NSB	Nitelikli Sanayi Bölgesi
OG	Orta Gerilim
OIE	Organized Industrial Estate
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK	Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
OSTİM	Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi
PC	Pearson Korelasyonu
QIZ	Qualified Industrial Zones

RG	Resmi Gazete
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEAŞ	Türkiye Elektrik Anonim Şirketi
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TKY	Toplam Kalite Yönetimi
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜSİAD	Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
UNDP	Birleşmiş Milletler kalkınma Programı
UY	Uygulama Yönetmeliği
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
YY	Yerleşimi Yönetmeliği
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Yay.	Yayın
ss.	Sayfalar
Vol.	Volume
Iss.	Issue
pgs.	Pages
S.	Sayı
pg.	page
T.	Tarih

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3-1:Yıllara Göre OSB Projeleri	181
Şekil 3-2: Yıllara Göre Biten OSB Projeleri (Adet Bazında)	181
Şekil 3-3: OSB Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (2003)	182
Şekil 3-4: OSB Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (2004)	182
Şekil 5.5-1: Araştırma Süreci.....	199

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1: Ülkeleri Yatırımlar Açısından Cazip Kılan Faktörler	72
Tablo 3.1: OSB' inin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı	183
Tablo 5.1: Analitik Çalışmalarda Araştırma Desenleri.....	209
Tablo 5.2: Geri Dönüş Oranları	218
Tablo 5.3: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin OSB'deki Pozisyonları	224
Tablo 5.4: Araştırmaya katılan yöneticilerin Yaşları	224
Tablo 5.5: Araştırmaya katılan yöneticilerin Cinsiyetleri.....	225
Tablo 5.6: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Medeni Durumu	225
Tablo 5.7: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Eğitim Durumu	226
Tablo 5.8: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Yabancı Dil Bilgileri.....	226
Tablo 5.9: Araştırmaya Katılanların Yöneticilik Tecrübeleri	227
Tablo 5.10: OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Pozisyonu.....	227
Tablo 5.11: Yönetim Kurulu Başkanlarının Bölgelere Göre Pozisyonel Dağılımı .	228
Tablo 5.12: Araştırmaya Katılanların Temsil Ettikleri OSB'nin Bulunduğu Bölge	229
Tablo 5.13: OSB'lerinin Web Sayfası Sahiplik Durumu	229
Tablo 5.14: OSB'lerin En Önemli Sorunu	230
Tablo 5.15: OSB'lere Müracaat Nedenleri	231
Tablo 5.16: OSB Sorunlarının Çözümünde Müracaat Edilen Kurumlar	232
Tablo 5.17: OSB Yönetim Kurulu Başkanları ile Sanayicilerin Sorunlarını Çözmede Müracaat Ettikleri Kamu Kurumu	232
Tablo 5.18: OSB'lerde En Çok Sorun Teşkil Eden Yönetim Fonksiyonları.....	233
Tablo 5.19: Ankette Kullanılan Değişkenlerin Frekans Analizi Sonuçları ve t Değerleri.....	234
Tablo 5.20: Aritmetik Ortalama Değerlerinin Büyükten Küçüğe Sıralaması.....	237
Tablo 5.21: Değişkenlerin Minimum ve Maksimum Değerleri.....	239
Tablo 5.22: MİA'ların OSB'lere Kamusal Yetki Verilmesine İlişkin Cevapları.....	241
Tablo 5.23: Tek Grup Değişkenler Arası Farklılıklar (one-sample t test) Analizi .	242
Tablo 5.24: e-Posta Adresi Olanların ve Olmayanların Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları	247
Tablo 5.25: Web Adresi Olanların ve Olmayanların Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları	247
Tablo 5.26: OSB Yöneticilerinin Yetki Çelişmesi Konusundaki Görüşleri	248
Tablo 5.27: OSB Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Göre Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları	248
Tablo 5.28: OSB Yöneticilerinin Yöneticilik Tecrübelerine Göre Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları	249
Tablo 5.29: Yetki Çelişmesi Konusunda MİA İle Sanayicinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi.....	249
Tablo 5.30: OSB Yöneticilerinin OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Düşünceleri (OSB'deki Görevlerine Göre).....	251
Tablo 5.31: OSB Yöneticilerinin OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Düşünceleri (Eğitim Durumlarına Göre).....	251
Tablo 5.32: OSB Yöneticilerinin OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Düşünceleri (Yöneticilik Tecrübelerine Göre)	251
Tablo 5.33: OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi	252

Tablo 5.34: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (Eğitim Durumlarına Göre)	254
Tablo 5.35: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (Tecrübeye Göre).....	254
Tablo 5.36: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (OSB Yönetim Kurulu Başkanına Göre).....	255
Tablo 5.37: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (Bölgeye Göre)	255
Tablo 5.38: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Görev Unvanına Göre)	256
Tablo 5.39: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Eğitim Durumuna Göre)	256
Tablo 5.40: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Tecrübesine Göre).....	257
Tablo 5.41: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Yön. Krl. Bşk. Göre)	257
Tablo 5.42: Personel Güçlendirme Tekniğinin Uygulanabilirliği (Yön. Krl. Bşk. Göre)	258
Tablo 5.43: Personel Güçlendirme Tekniğinin Uygulanabilirliği (Yöneticilik Tecrübesine Göre).....	258
Tablo 5.44: OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi (Görev Unvanına Göre).....	259
Tablo 5.45: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetleri Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	260
Tablo 5.46 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden memnuniyetleri Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları.....	261
Tablo 5.47 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	262
Tablo 5.48 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları.....	262
Tablo 5.49 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Yönetiminde Açıklık ve Bağımsız bir Denetim Sisteminin Getirilme Durumu Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	263
Tablo 5.50 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Yönetiminde Açıklık ve Bağımsız Denetim Sisteminin Getirilme Durumu Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları	263
Tablo 5.51: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları.....	264
Tablo 5.52: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları	264
Tablo 5.53: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle Elektrik Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları.....	265
Tablo 5.54 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Elektrik Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	266
Tablo 5.55 OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları.....	266
Tablo 5.56: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları.....	267
Tablo 5.57: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle Çevre Sorunlarının Önlenmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları.....	267

Tablo 5.58: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Çevre Sorunlarının Önlenmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları.....	268
Tablo 5.59: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	269
Tablo 5.60 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	269
Tablo 5.61: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları.....	270
Tablo 5.62 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları.....	270
Tablo 5.63: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İnşaat ve İskân Ruhsatlarına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	271
Tablo 5.64: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İnşaat ve İskan Ruhsatlarına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	271
Tablo 5.65: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	272
Tablo 5.66: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	273
Tablo 5.67: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	273
Tablo 5.68: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	274
Tablo 5.69: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	274
Tablo 5.70: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	275
Tablo 5.71: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Alacaklarının İlam Hükmünde Olması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	275
Tablo 5.72: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Alacaklarının İlam Hükmünde Olması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	276
Tablo 5.73: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'deki İşletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi Statüsü Tanınması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları.....	277
Tablo 5.74: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları.....	277
Tablo 5.75: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	278
Tablo 5.76: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	279
Tablo 5.77: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları	279
Tablo 5.78: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları	280

Tablo 5.79 Değişkenler Arası Pozitif İlişki Gücü %40 ve Üzeri Olan Değişkenler Tablosu.....	281
Tablo 5.80: Sanayinin Uygun Görülen Alanlara Konuşlanması ile Sanayinin Çevresel Sorunlarının Çözümüne İlişkin İlişkilerin Analizi.....	284
Tablo 5.81: OSB Yönetimlerine Tek Durak Ofis Yetkisinin Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi	286
Tablo 5.82: OSB Yönetimlerinin Hukuki Statülerinde Değişiklik Yapılması ile Bazı Yetkilerin OSB Yönetimlerine Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi.....	287
Tablo 5.83: OSB Yatırımcılarına Ayrıcalık Sağlanması ile Özendirme Araçlarında Uygulamanın OSB Yönetimlerine Devrine İlişkin İlişkilerin Analizi.....	288
Tablo 5.84: Yatırımcıların, OSB Altyapısından Memnuniyeti ile OSB Yönetiminden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi.....	289
Tablo 5.85: OSB'lere Tek Durak Ofis Statüsünün Tanınması ile Özendirme Araçlarının OSB Tarafından Verilmesine Dair İlişkinin Analizi	290
Tablo 5.86: OSB Yatırımcılarına Özendirme Araçları Bakımından Ayrıcalık Tanınması İle Sanayi Dışında Da Organize Bölgeler Oluşturulmasına Dair İlişkinin Analizi.....	291
Tablo 5.87: Değişkenlerin Arası Negatif İlişkilerin Korelasyonu	293
Tablo 5.88: Yetki Çelişmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi	294
Tablo 5.89: Kanununun Yeniden Düzenlenmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi	295
Tablo 5.90: OSB'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi	296
Tablo 5.91: OSB'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi	297
Tablo 5.92: OSB Yönetimlerinde Bürokrasinin Etkinliği ile OSB'ler Arası İletişimsizliğe İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi.....	299
Tablo 5.93: OSB'lerin Planlama Yapabilmeleri ile Yönetim ve Organizasyon Sorunlarına İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi.....	299
Tablo 5.94: Faktör 1	301
Tablo 5.95: Faktör 2.....	302
Tablo 5.96: Faktör 1 Güvenirlik Tablosu.....	304
Tablo 5.97: Faktör 2 Güvenirlik Tablosu.....	305
Tablo 5.98: Faktör 1 Korelasyonu	306
Tablo 5.99: Faktör 2 Korelasyonu	307
Tablo 6.1: Kabul veya reddedilen hipotezler tablosu.....	316
Tablo 6.2: Model Öneri Tablosu.....	328

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
<i>GİRİŞ.....</i>	22
1.1. Çalışmanın Konusu.....	22
1.2. Çalışmanın Amacı.....	22
1.3. Çalışmanın Önemi.....	24
1.4. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları.....	24
1.5. Çalışmanın İçeriği.....	25
1.6. Çalışmanın Planı.....	26
İKİNCİ BÖLÜM.....	28
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	28
2.1. Konuyla İlgili Çalışmalar.....	28
2.1.1. Yurtdışı Çalışmaları.....	28
2.1.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	35
2.2. Organize Sanayi Bölgeleri.....	41
2.2.1. OSB Kavramı.....	41
2.2.2. OSB’nin Tanımı.....	43
2.2.3. OSB’nin Özellikleri.....	45
2.2.4. OSB’nin Amacı.....	48
2.2.5. OSB’nin Ekonomideki Yeri ve Önemi.....	50
2.2.6. OSB’yi Ortaya Çıkaran Faktörler.....	51
2.2.7. Organize Sanayi Bölgelerinin Çeşitleri.....	59
2.2.8. Organize Sanayi Bölgeleri ve Benzer Organizasyonlar.....	60
2.2.8.1. Küçük Sanayi Siteleri (KSS).....	61
2.2.8.2. Endüstri Bölgeleri.....	61
2.2.8.3. Serbest Bölgeler.....	62
2.2.8.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri.....	63
2.2.8.5. Eko-Endüstriyel Parklar (EEP).....	64
2.2.8.6. Nitelikli Sanayi Bölgeleri (NSB).....	66
2.2.8.7. Kalkınma Ajansları.....	67
2.2.9. Organize Sanayi Bölgelerinde Örgütsel İlişkiler.....	68
2.2.9.1. Kamu OSB İlişkileri.....	68
2.2.9.2. İşletme OSB İlişkileri.....	70
2.2.9.3. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK) OSB İlişkileri.....	70
2.2.10. İşletmeleri Özendirme Araçları ve OSB.....	72
2.3. Bürokrasi.....	80

2.3.1.	<i>Bürokrasi Kavramı ve Tanımı</i>	80
2.3.1.1.	<i>Devlet İdaresi Anlamında Bürokrasi</i>	82
2.3.1.2.	<i>Kırtasiyecilik Anlamında Bürokrasi</i>	84
2.3.1.3.	<i>Organizasyon Yapısı Anlamında Bürokrasi</i>	85
2.3.2.	<i>Tarihsel Gelişimi</i>	86
2.3.3.	<i>Türk Bürokrasisinin Temel Özellikleri</i>	90
2.3.4.	<i>Bürokrasinin Sorunları</i>	92
2.3.4.1.	<i>Bürokrasinin Örgütsel Sorunları</i>	92
2.3.4.2.	<i>Bürokrasinin İşlemsel ve Ahlaki Sorunları</i>	96
2.3.4.3.	<i>Bürokrasinin Bürokratik Yapısına İlişkin Sorunları</i>	99
2.3.4.4.	<i>Bürokrasinin Çevresel Sorunları</i>	100
2.3.4.5.	<i>Bürokratik Sorunlara Çözüm Önerileri</i>	101
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		109
<i>OSB UYGULAMALARI</i>		109
3.1.	<i>OSB'nin Tarihçesi</i>	109
3.2.	<i>Dünyada Belli Başlı OSB Uygulamaları</i>	110
3.2.1.	<i>Amerika Birleşik Devletleri'nde OSB Uygulamaları</i>	113
3.2.2.	<i>Avrupa Ülkelerinde OSB Uygulamaları</i>	114
3.2.3.	<i>İngiltere'de OSB Uygulamaları</i>	115
3.2.4.	<i>İtalya'da OSB Uygulamaları</i>	117
3.2.5.	<i>Finlandiya'da OSB Uygulamaları</i>	117
3.2.6.	<i>Almanya'da OSB Uygulamaları</i>	118
3.2.7.	<i>Portekiz'de OSB Uygulamaları</i>	119
3.2.8.	<i>Hollanda'da OSB Uygulamaları</i>	120
3.2.9.	<i>Uzakdoğu'da OSB Uygulamaları</i>	120
3.2.10.	<i>Ortadoğu'da OSB Uygulamaları</i>	122
3.3.	<i>Türkiye OSB Uygulamaları</i>	123
3.3.1.	<i>Genel Olarak</i>	123
3.3.1.1.	<i>Planlı Dönem Öncesi</i>	124
3.3.1.2.	<i>Beş Yıllık Kalkınma Planları Dönemi</i>	124
3.3.1.3.	<i>Yasal Düzenlemeler ve Sonrası</i>	125
3.3.2.	<i>OSB'nin Hukuki Niteliği</i>	127
3.3.3.	<i>OSB'nin Yasal Dayanakları</i>	127
3.3.4.	<i>OSB'nin Kuruluşu</i>	131
3.3.4.1.	<i>İlk Müracaat ve Yer Seçimi Çalışmalarının Başlatılması</i>	132
3.3.4.2.	<i>Etüt Safhası</i>	132
3.3.4.3.	<i>Eşik Analizi ve Alternatif Alanların Belirlenmesi</i>	133
3.3.4.4.	<i>Komisyon Oluşturulması ve OSB Alanının Belirlenmesi</i>	138

3.3.4.5.	<i>OSB'nin Kuruluşu ve Tüzel Kişilik</i>	139
3.3.5.	<i>OSB'nin Organları</i>	141
3.3.5.1.	<i>Müteşebbis Heyet</i>	141
3.3.5.2.	<i>Yönetim Kurulu</i>	146
3.3.5.3.	<i>Denetim Kurulu</i>	149
3.3.5.4.	<i>Bölge Müdürlüğü</i>	150
3.3.6.	<i>İmar ve İhale İşleri</i>	150
3.3.6.1.	<i>İmar Planı Yapımı</i>	150
3.3.6.2.	<i>Parselasyon Planı Yapımı</i>	156
3.3.6.3.	<i>İmar Planının Onay Süreci</i>	157
3.3.6.4.	<i>İhaleli İşlemler Süreci</i>	158
3.3.6.5.	<i>Altyapı İnşaatlarının Yapımı</i>	159
3.3.6.6.	<i>Kredilendirme İşlemleri</i>	160
3.3.6.7.	<i>Diğer Bürokratik İşlemler</i>	162
3.3.7.	<i>Ruhsat Verme ve Denetleme</i>	171
3.3.7.1.	<i>Yapı İnşa Ruhsatı</i>	171
3.3.7.2.	<i>Yapı Kullanma İzni</i>	173
3.3.7.3.	<i>İşyeri Açma İzni</i>	174
3.3.7.4.	<i>Ruhsata Aykırı Yapılan Yapılar</i>	174
3.3.8.	<i>OSB'nin gelirleri</i>	174
3.3.8.1.	<i>Katılma payları</i>	174
3.3.8.2.	<i>Krediler</i>	175
3.3.8.3.	<i>Arsa satışları</i>	176
3.3.8.4.	<i>Yönetim Aidatları</i>	178
3.3.8.5.	<i>İşletme Gelirleri</i>	178
3.3.8.6.	<i>Diğer Gelirler</i>	179
3.3.9.	<i>OSB'nin Giderleri</i>	179
3.3.10.	<i>Denetim</i>	180
3.3.11.	<i>Üst Kuruluş, Yönetmelikler ve Düzenlemeler</i>	180
3.3.12.	<i>Türkiye'deki OSB'ler Hakkında Genel Bilgiler</i>	180
3.3.13.	<i>Türkiye'deki OSB'lerin Gelişimi</i>	181
3.3.14.	<i>Türkiye'deki OSB'lerin Sektörel Dağılımı</i>	182
3.3.15.	<i>Türkiye'deki OSB'lerin Yatırım Programına Göre Dağılımı</i>	183
3.3.16.	<i>Türkiye'deki OSB'lerin Bölgelere Göre Dağılımı</i>	183
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		184
<i>TÜRKİYE'DEKİ OSB'LERİN BÜROKRATİKLEŞMESİNDE ROL OYNAYAN YASAL DÜZENLEMELER</i>		184
4.1.	<i>Bürokratikleşmeye Neden Olan Yasal Düzenlemeler</i>	184

4.1.1.	OSB Kanunu.....	184
4.1.2.	OSB Yer Seçimi Yönetmeliği.....	185
4.1.3.	OSB Uygulama Yönetmeliği.....	185
4.1.4.	Diğer Yasal Düzenlemeler	186
4.1.4.1.	Bedelsiz Arsa Tahsisine İlişkin Yönetmelik	186
4.1.4.2.	Kredilendirme Esas ve Usulleri.....	186
4.2.	OSB'lerin Bürokratik Sorunları.....	187
4.2.1.	Örgütsel Sorunlar	187
4.2.2.	İşlemsel Ve Ahlaki Sorunlar.....	191
4.2.3.	Yapısal Sorunlar	192
4.2.4.	Çevresel Sorunlar	195
BEŞİNCİ BÖLÜM.....		196
<i>ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN BÜROKRATİK SORUNLARI VE YASAL DÜZENLEMELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....</i>		<i>196</i>
5.1.	Araştırma Yöntemi ve Veri Kaynakları	196
5.1.1.	Araştırma Süreci	198
5.1.2.	Araştırma Sorusu ve Alt Soruları	200
5.1.3.	Araştırmanın Hipotezleri (Denence) ve Alt Hipotezleri	205
5.1.4.	Araştırmanın Değişkenleri.....	208
5.1.5.	Araştırma Deseni	209
5.1.6.	Araştırma Enstrümanının Geliştirilmesi ve Uygulanması.....	210
5.1.6.1.	İkincil Veri Olarak Yasal Düzenlemelerin İrdelenmesi.....	211
5.1.6.2.	Görüşme Yöntemi	212
5.1.6.3.	Anket Yöntemi.....	213
5.1.6.3.1.	Anketin Öntesti	214
5.1.6.3.2.	Anketin Geçerliliği ve Güvenilirliği.....	214
5.1.6.3.3.	Evren ve Örneklem Seçimi.....	216
5.1.6.3.4.	Anketin Uygulanması.....	217
5.1.6.3.5.	Geri Dönüş Oranının Değerlendirilmesi	218
5.2.	Araştırma Verilerinin Analizi.....	219
5.2.1.	Görüşme Sonucu Elde Edilen Verilerin Analizi	219
5.2.1.1.	Örgütsel Sorunların Analizi	219
5.2.1.2.	İşlemsel ve Ahlaki Sorunların Analizi	221
5.2.1.3.	Yapısal Sorunların Analizi	222
5.2.1.4.	Çevresel Sorunların Analizi	222
5.2.2.	Anketle Elde Edilen Bazı Verilerin İstatistikî Olarak Analizi	223
5.2.2.1.	Araştırmaya Katılan Yöneticilerle İlgili Verilerin Analizi	223
5.2.2.1.1.	Araştırmaya Katılanların OSB'deki Pozisyonlarına İlişkin Verilerin Analizi.....	223

5.2.2.1.2.	<i>Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Yaş ve Medeni Durumlarına İlişkin Verilerin Analizi</i>	224
5.2.2.1.3.	<i>Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına İlişkin Verilerin Analizi</i>	225
5.2.2.1.4.	<i>Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Yöneticilik Tecrübelerine İlişkin Verilerin Analizi</i>	227
5.2.2.1.5.	<i>Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Temsilcisi Bulunduğu OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Unvanına İlişkin Verilerin Analizi</i>	227
5.2.2.2.	<i>Araştırmaya Katılan OSB'lerle İlgili Verilerin Analizi</i>	229
5.2.2.2.1.	<i>OSB'lerin Bölgelere Göre Dağılımına İlişkin Verilerin Analizi</i>	229
5.2.2.2.2.	<i>OSB'lerin Web Sayfası Sahipliğine İlişkin Verilerin Analizi</i>	229
5.2.2.2.3.	<i>OSB'lerin En Önemli Sorununa İlişkin Verilerin Analizi</i>	230
5.2.2.2.4.	<i>OSB Yönetimlerine Müracaat Nedenlerine İlişkin Verilerin Analizi</i>	231
5.2.2.2.5.	<i>OSB Sorunlarının Çözümünde Müracaat Edilen Kurumlara İlişkin Verilerin Analizi</i>	232
5.2.2.2.6.	<i>En Çok Sorun Teşkil Eden OSB'lerin Yönetim Fonksiyonlarına İlişkin Verilerin Analizi</i>	233
5.2.2.3.	<i>Anket Verilerinin Frekans Dağılımlarının Analizi</i>	233
5.2.2.4.	<i>Değişkenler Arası Farklılıkların (t testi) Analizi</i>	241
5.2.2.4.1.	<i>Tek Grup Değişkenler Arası Farklılıklar (one-sample t test) Analizi</i>	242
5.2.2.4.2.	<i>İki Grup Değişkenler Arası Farklılıkların Analizi</i>	245
5.2.2.4.2.1.	<i>OSB'nin Bazı Yetkilerini Kamu Kurumlarının Yetkileri ile Çelişmesi Konusunun Analizi</i>	246
5.2.2.4.2.2.	<i>OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Algılamaların Analizi</i>	250
5.2.2.4.2.3.	<i>OSB Mevzuatının Bürokrasiye Neden Olma Durumunun Analizi</i>	253
5.2.2.4.2.4.	<i>Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisinin Analizi</i>	256
5.2.2.4.2.5.	<i>Personel Güçlendirme Tekniğinin OSB'lerde Uygulanabilirliğinin Analizi</i>	257
5.2.2.4.2.6.	<i>OSB Yönetimlerine Kamu Erki Kullanabilme Yetkisi Verilmesinin Analizi</i>	259
5.2.2.5.	<i>Değişkenler Arası İlişkinin Anova (Tek Yönlü Varyans=One-way ANOVA) Analizi</i>	259
5.2.2.5.1.	<i>OSB'nin Etkinliği ile OSB Yönetiminden Memnuniyet Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	260
5.2.2.5.2.	<i>OSB'nin Etkinliği ile Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	261
5.2.2.5.3.	<i>OSB'nin Etkinliği ile OSB Yönetiminde Açıklık ve Bağımsız Bir Denetim Sisteminin Getirilmesi Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	263
5.2.2.5.4.	<i>OSB'nin Etkinliği ile Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	264
5.2.2.5.5.	<i>OSB'nin Etkinliği ile Elektrik Üretim ve İşletme Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	265
5.2.2.5.6.	<i>OSB'nin Etkinliği ile Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	266
5.2.2.5.7.	<i>OSB'nin Etkinliği ile Çevre Sorunlarının Önlenmesi Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	267
5.2.2.5.8.	<i>OSB'nin Etkinliği ile İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	268

5.2.2.5.9.	<i>İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	270
5.2.2.5.10.	<i>İnşaat ve İskân Ruhsatına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	271
5.2.2.5.11.	<i>OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	272
5.2.2.5.12.	<i>OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	273
5.2.2.5.13.	<i>OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	274
5.2.2.5.14.	<i>OSB Alacaklarının İlam Hükmünde Olması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	275
5.2.2.5.15.	<i>OSB'deki İşletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi Statüsü Tanınması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	276
5.2.2.5.16.	<i>Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	278
5.2.2.5.17.	<i>Teşvik, Destek ve İstisnalarda OSB'deki Yatırımcılara Ayrıcalık Tanınması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	279
5.2.2.6.	<i>Değişkenler Arası İlişkilerin (Korelasyon) Analizi</i>	280
5.2.2.6.1.	<i>Değişkenler Arası Pozitif İlişkilerin (Korelasyon) Analizi</i>	281
5.2.2.6.1.1.	<i>Sanayinin Uygun Görülen Alanlara Konuşlanması ile Sanayinin Çevresel Sorunlarının Çözümüne İlişkin İlişkilerin Analizi</i>	284
5.2.2.6.1.2.	<i>OSB Yönetimlerine Tek Durak Ofis Yetkisinin Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi</i>	286
5.2.2.6.1.3.	<i>OSB Yönetimlerinin Hukuki Statülerinde Değişiklik Yapılması ile Bazı Yetkilerin OSB Yönetimlerine Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi</i>	287
5.2.2.6.1.4.	<i>OSB Yatırımcılarına Ayrıcalık Sağlanması ile Özendirme Araçlarında Uygulamanın OSB Yönetimlerine Devrine İlişkin İlişkilerin Analizi</i>	288
5.2.2.6.1.5.	<i>Yatırımcıların, OSB Altyapısından Memnuniyeti ile OSB Yönetiminden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi</i>	289
5.2.2.6.1.6.	<i>OSB'lere Tek Durak Ofis Statüsünün Tanınması ile Özendirme Araçlarının OSB Tarafından Verilmesine Dair İlişkinin Analizi</i>	290
5.2.2.6.1.7.	<i>OSB Yatırımcılarına Özendirme Araçları Bakımından Ayrıcalık Tanınması İle Sanayi Dışında Da Organize Bölgeler Oluşturulmasına Dair İlişkinin Analizi</i>	291
5.2.2.6.2.	<i>Değişkenler Arası Negatif İlişkilerin (Korelasyon) Analizi</i>	293
5.2.2.6.2.1.	<i>Yetki Çelişmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi</i>	294
5.2.2.6.2.2.	<i>OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi</i>	295
5.2.2.6.2.3.	<i>OSB'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi</i>	296
5.2.2.6.2.4.	<i>OSB'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi</i>	297
5.2.2.6.2.5.	<i>OSB Yönetimlerinde Bürokrasinin Etkinliği ile OSB'ler Arası İletişimsizliğe İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi</i>	299

5.2.2.6.2.6. OSB'lerin Planlama Yapabilmeleri ile Yönetim ve Organizasyon Sorunlarına İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi	299
5.2.2.6.3. Kabul Edilmeyen Hipotezlerin Analizi	300
5.2.2.7. Faktör Analizi.....	301
5.2.2.7.1. Birinci Faktörün Analizi.....	301
5.2.2.7.2. İkinci Faktörün Analizi.....	302
5.2.2.7.3. Faktör Analizlerinin Güvenilirliği (croanbach alpha)	303
ALTINCI BÖLÜM	309
SONUÇ VE MODEL ÖNERİSİ	309
6.1. Çalışmanın Bulguları.....	309
6.2. Çalışmanın Katkıları.....	319
6.2.1. Pratik Katkılar	319
6.2.1.1. Sorunun Tespitine Yönelik Katkılar.....	319
6.2.1.2. Sorunun Çözümüne Yönelik Katkılar	320
6.2.2. Bilimsel Katkılar	322
6.2.2.1. Teorik Katkılar	322
6.2.2.1.1. Bir Araştırma Modelinin Bileşenlerinin Tanımlarını Geliştirmek.....	323
6.2.2.1.2. Çalışmada Kavramlar Arası İlişkilerin Belirlenmesi ve İlişkilerin Akılcı Olarak Açıklanması	323
6.2.2.2. Deneye Dayalı Katkılar.....	324
6.2.2.2.1. Daha Önce Test Edilmemiş Model Bileşenleri Arasındaki Teorik İlişkiyi Test Etmek	324
6.2.2.3. Metodolojik Katkılar	324
6.2.2.3.1. Çoklu Ölçüm Yöntemlerini Kullanarak Potansiyel Problemleri Azaltmak.....	324
6.2.2.3.2. Uygun Örneklem Prosedürü Kullanarak Araştırmanın Genellenebilirliğini Artırmak	325
6.2.2.3.3. Geçmiş Çalışmaların Makul Olan Diğer Değişkenlerle Açıklamak İçin Araştırılmasına Yol Açmak.....	325
6.2.2.3.4. Anahtar Ölçütlerin Geçerliğinin Artırılmasını Sağlamak	326
6.3. Geleceğe Yönelik Öneriler	326
6.4. Çalışmanın Kısıtları.....	327
6.5. Çözüm Alternatifleri ve Model Önerisi	327
6.6. Sonuç ve Değerlendirme	334
KAYNAKÇA.....	337
EKLER.....	357
EK 1: Anket Formu.....	357
EK-8 2005 Yılı Yatırım Programında Yer Alan Organize Sanayi Bölgeleri	364
EK-9 Korelasyon Tablosu	368
ÖZGEÇMİŞ.....	370

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu

Ülkelerin kalkınmasında sanayinin önemi büyüktür. Günümüzde artık sanayiden beklenen sadece üretim, verimlilik ve karlılık değildir. Günümüzde artık sanayi çevre, eğitim, bölgesel kalkınma, adil bölüşüm, kültür gibi terimlerle birlikte anılmaya başlanmıştır. 19. yüzyılda sanayileşme hareketlerinin başlamasıyla çarpık kentleşme, çevre kirliliği, sağlıksız koşullarda üretim, robotlaştırılmaya çalışılmış işçiler dolayısıyla sanayiye karşı bir alerji, bir antipati oluşturuyordu. Gerçi insanlar sanayinin yararının farkındaydı. Ancak olumsuz koşullar ve gelişmeler sanayiye istenmeyen komşu konumuna itmişti. Bu durum Sanayinin toplumun yararına fakat toplumdaki uzak konumda konuşlanması gereğini doğurmuştur. Bu zorunluluk sonunda dünyada sanayi bölgeleri gelişmeye başladı. Sanayi bölgeleri geliştikçe ve dünyaya yayıldıkça yeni sorunları, araştırmaları da birlikte getiriyordu. Artık işin sosyal ve çevresel boyutu gittikçe ön plana çıkmaya başlamıştır. Sanayinin toplum yararına ve fakat toplumdaki uzak konuşlanmasının en iyi örneği organize sanayi bölgeleridir (OSB). OSB'lerin kuruluşu ve işleyişi ise yasalarla düzenlenmektedir. Yasa nasıl düzenlemişse, OSB de ona göre şekil almaktadır. OSB'lerden beklenen sonucu alıp almamak, tamamen yasanın içeriği ile ilgilidir. OSB'nin işleyişine, işlemlerin azlığına-çokluğuna kırtasiyeciliğe kısacası bürokrasiye neden olan veya bu sorunları çözen de yasal düzenlemelerdir. Dolayısıyla hukuk devletinde bir kurumun oluşumunda ve işleyişinde yasal düzenleme o kurumun her şeyidir. İşte bu çalışmada öncelikle OSB'lerin yasal düzenlemeleri ve bu düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunları incelenmiştir. İnceleme sonunda da, ülke kalkınmasında önemli rol oynayan *sanayinin istenen komşu* olarak kurulması ve işletilmesine en iyi yararı sağlayacağına inanılan bir model önerilmiştir. Bürokrasinin olumsuz etkilerinden uzak, ülke ve toplum yararına bir sanayileşme modeli için öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Ülkemizin kalkınması açısından çok önemli bir konuma sahip olan organize

sanayi bölgelerinin, kendinden beklenen yararlılığı sağlamasından birçok engel ve zorlukların varlığı muhakkaktır. Ülkenin genel sorunlarının yanında OSB'yi etkileyen ve OSB'den beklenen etkinliği olumsuz etkileyen sorunlardan birisi de yönetim ve organizasyon sorunudur. Organizasyonlarda yönetim ve organizasyon sorunları çok kapsamlı ve genel niteliklidir. Çalışmada yönetim ve organizasyon sorunlarının bir alt bölümünü oluşturan sorunlarından bürokratik engeller ve bürokratik engellerin kaynağını oluşturan yasal düzenlemeler bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, kamu ve özel sektörde, özellikle son dönemlerde gündemi sıkça meşgul eden örgütsel, çevresel ve ahlaki boyutları bulunan bürokratik sorunları belirlemek ve bu sorunları çözmek amacıyla alternatif çözüm önerileri getirmek bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Kamu reformunun yoğun bir şekilde gündemde olduğu ve özellikle bürokratik engellerin önemli bir sorun haline geldiğinin ifade edildiği bir dönemde yapılacak yasal çalışmalara ışık tutmak açısından da, OSB'nin bürokratik sorunlarının tespiti ve çözümüne yönelik bir model önerisi geliştirmek bu çalışmanın bir diğer amacıdır.

Ülkemizde, gerek kamu hizmeti sunan kamu kurum ve kuruluşlarında, gerek özel sektörde faaliyet gösteren işletmelerde, gerekse sosyal sektörde faaliyet gösteren ve kâr amacı gütmeyen örgütlerde yasal düzenlemeler, yönetim ve organizasyon açısından önemli işlevleri yerine getirmektedir. Genel olarak yasal düzenlemelerle, örgütlerin yönetiminde ve organizasyonunda karmaşa önlenerek, verimlilik ve etkinliğin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Ancak, yasal düzenlemelerin birçok olumlu işlevleri bulunmakla beraber, bürokratik nitelik taşıyan bu düzenlemeler, örgütlerin yönetiminde önemli ölçüde sorunlar ve engeller de oluşturabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, *bürokratik engeller* örgütlerin verimliliğini ve etkinliğini azaltabilmekte; dolayısıyla, önemli bir yönetim sorunu olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Yasal düzenlemeler, her örgüt için olduğu gibi, *Organize Sanayi Bölgeleri* (OSB) için de önemli işlevlere sahiptir. Bununla birlikte, OSB'lerde de yasal düzenlemelerden kaynaklanan çeşitli bürokratik engeller ve yönetim-organizasyon sorunları ile karşılaşabilmektedir. Bu çalışmada, *OSB'lerde yasal düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunlar* ve çözüm önerileri geliştirilmesi hedeflenmiştir.

1.3. Çalışmanın Önemi

Ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasının temel dinamiklerinden birisi de sanayileşmenin sağladığı itici güçtür. Sanayinin gelişmesi ile ülkelerin kalkınması arasında doğrusal bir ilişkinin bulunduğu bilinmektedir. Ancak sanayinin birçok sorunları da beraberinde getirdiği gözlenmektedir. Sağlık ve çevre sorunları, tarımsal alanların azalması, bölgesel kalkınma dengesizlikleri ile kentleşme, bu sorunlardan başlıcalarıdır.

Sanayi devriminden sonra kurulan işletmelerin kuruluş yeri seçiminin önemi yeterince anlaşılammıştı. Zira bu dönemde önemli bulunan yerleşim birimine bir işletmenin kurulmasıydı. Ancak, yukarıda belirtilen sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte, işletmelerin kuruluş yerinin önemi de artmıştır. Kuruluş yeri seçiminden kaynaklanan sakıncaları ortadan kaldırmak ve işletmelerin etkinliğini yükseltmek amacıyla Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) modeli geliştirilmiştir. Günümüzde OSB'lerin önemi öylesine artmıştır ki; teşvik, destek ve istisnaların uygulanmasında OSB'ler ön plana çıkmıştır.

Bu çerçevede, yapılacak bir araştırmanın da önemli olduğu açıktır. Yapılan literatür çalışmasında konu ile ilgili kapsamlı bir araştırmanın yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Böylece, hem literatüre hem uygulama pozisyonunda bulunan yöneticilere katkı sağlanmış olacaktır.

1.4. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları

OSB yönetiminde bürokratik engellerin, bir yönetim ve organizasyon sorunu olduğu açıktır. Dolayısıyla bu çalışmada OSB'deki bürokratik sorunlar ile OSB'lerle ilgili yasal düzenlemeler araştırma kapsamına alınmıştır. Başka bir anlatımla, bu araştırma ile OSB'nin yasal düzenlemelerden ve diğer sebeplerden kaynaklanan bürokratik sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek bu çalışmanın temel çerçevesini oluşturmaktadır. Sivil toplum örgütleri, işletmeler, kamu organizasyonlarının yönetim ve organizasyon sorunlarından olan bürokratik engeller çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Dolayısıyla bu örgütlerdeki bürokratik sorunlar çalışmanın kapsamı dışındadır. Diğer taraftan, OSB'nin tüm sorunlarının araştırılması çalışmanın kapsamını genişleteceğinden dolayı, bu çalışma Türkiye'deki OSB'nin sadece bürokratik sorunları ve yasal düzenlemeleri ile yasal

düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunları ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Çalışmanın İçeriği

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın konusu, amacı, önemi, sınırları ve içeriği birinci bölümde yer almıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kavramsal çerçeve çizilmiştir. Bu bölümde her şeyden önce OSB konusunda daha önce yapılmış akademik ve akademik olmayan tüm çalışmalar incelenmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgisi olanlar hakkında bu bölümde özet bilgi sunulduktan sonra OSB kavramı hakkında genel bilgiler verilmiştir. OSB'nin tanımı, özellikleri, amacı gibi OSB'nin daha iyi anlaşılmasına yönelik açıklamalarda bulunulduktan sonra ekonomideki yeri ve önemine değinilmiştir. OSB'yi ortaya çıkaran faktörler OSB'nin anlaşılması bakımından önem arz ettiğinden bu bölümde incelenmiştir. OSB çeşitleri, OSB'nin benzer organizasyonlarla benzerlikleri ve farklılıkları ile işletmeleri özendirme araçları gibi konular da bu bölümde incelenmiştir. OSBÜK hakkında özet bilgi de ikinci bölümün OSB'lerle ilgili kısmında verilmiştir. Bu bölümde bürokrasi kavramı hakkında da genel bilgi verilmiştir. Bürokrasinin tarihsel gelişimi, Türk bürokrasisinin temel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bürokrasinin olumlu ve olumsuz anlamda anlamları üzerinde durulmuştur. Bürokrasinin örgütsel, bürokratik yapısına ilişkin, çevresel, işlemsel ve ahlaki sorunları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bölümde son olarak olumsuz anlamda bürokrasi olgusuna çözüm olabilecek olan çözüm önerileri hakkında da bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü OSB uygulamaları ile ilgili bölümüdür. Bu bölümde OSB'lerin oluşumunda önem arz eden tarihçesi üzerinde durulmuştur. Tarihi gelişimden sonra dünyada ve Türkiye'de OSB uygulamaları incelenmiştir. OSB uygulamalarının yoğun olarak görüldüğü Amerika, Avrupa, Orta Doğu, Asya ve Uzak Doğu gibi ülkelerde OSB uygulamaları incelenmiştir. Türkiye'de bulunan OSB uygulamaları hakkında ise bu bölümde kapsamlı bilgi verilmiştir. Türkiye'de ilk OSB konusundaki rapordan itibaren, planlı dönemle birlikte başlayan OSB çalışmaları yasal düzenlemeler öncesi ve sonrası bölümler şeklinde incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ülkemizdeki OSB'lerin bürokratikleşmesinde rol oynayan yasal düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Bu

bölümde ayrıca OSB'lerin uygulamadan kaynaklanan bürokratik sorunları mülakat yöntemi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde yer alan bürokrasinin örgütsel, bürokratik yapısına ilişkin, çevresel, işlemsel ve ahlaki sorunlarına paralel olarak OSB'lerin uygulamadan kaynaklanan bürokratik sorunları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümü çalışmanın en önemli ve diğer bölümlerde incelenen konular ışığında çalışmanın semeresinin alındığı bölümdür. araştırma yöntemi ve veri kaynakları bu bölümde incelenmiştir. Bu başlık altında araştırma süreci, araştırma sorusu, araştırma deseni ve araştırma hipotezleri irdelendikten sonra araştırma enstrümanının geliştirilmesi ve uygulanması konuları incelenmiştir. Araştırma enstrümanı olarak belirlenen görüşme ve anket yöntemi ile ilgili özet bilgi verildikten sonra çalışma açısından önem arz eden anket yöntemi üzerine biraz daha durulmuştur. Bölümün sonunda ise araştırma bulguları ve bunların değerlendirilmesine ilişkindir. Bu alt başlık iki kısım halinde incelenmiştir. Birinci kısım görüşme yöntemi sonucu elde edilen verilerin analizini içermektedir. Son kısımda ise anket uygulamalarının analizine ilişkindir. Anket uygulamalarının analizi anketin istatistikî olarak değerlendirilmesi, araştırma sonucu elde edilen bazı bulguların değerlendirilmesi, ankette kullanılan değişkenlere ait frekans ve ilgili istatistikî bilgiler, değişkenler arası ilişkilerin test edilmesi, değişkenler arası farklılıkların test edilmesi, hipotezlerin test edilmesi, güvenilirlik ve geçerlilik test ve analizleri gibi çeşitli test ve analizler de bu bölümde incelenmiştir.

Çalışmanın altıncı ve son bölümü olan sonuç ve bir model önerisi başlıklı bölümü ise, çalışmanın katkısı, pratik katkılar, geleceğe yönelik öneriler, çalışmanın kısıtları, çalışmanın pratik katkısı ve nihayet bir model önerisi başlıkları altında sonuca ait değerlendirmenin yer aldığı bölümdür.

1.6. Çalışmanın Planı

Altı bölümden oluşan bu çalışmanın birincisi olan giriş bölümünde; çalışmanın önemi, amacı, çalışmada izlenen yöntem ve çalışma planı bulunmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kavramsal çerçeve çizilmiştir. Bu bölümde Organize sanayi bölgelerine yönelik araştırmalardan önemli görülen çalışmalar hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Bu bölümde ayrıca bürokrasi kavramı konusunda

genel bilgi verildikten sonra, bürokrasinin tarihsel gelişimi, bürokrasi kuramları ve Türk bürokrasisinin temel özellikleri genel olarak bürokrasinin sorunları, bürokrasinin örgütsel, çevresel, işlemsel ve ahlaki sorunları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, OSB uygulamalarına yer verilmiştir. Tarihsel gelişimin yanında dünyada ve Türkiye’de OSB uygulamaları incelenmiş, Türkiye’de bulunan OSB uygulamaları hakkında kapsamlı bilgi verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ülkemizdeki OSB’lerin bürokratik sorunları ve bürokratik sorun oluşturabilecek yasal düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda yasal düzenlemeler yazışmayı ve merkezi idarenin OSB’ler üzerinde etkisini artırabilecek hükümler açısından incelenmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde, OSB’nin bürokratik sorunları ve yasal düzenlemeler üzerine yapılan araştırmanın sonucu elde edilen veriler değerlendirilmiş, hipotezler test edilmiştir.

Çalışmanın altıncı ve son bölümü olan sonuç bölümünde ise, çalışmanın başında geliştirilen hipotezlerin analiz sonuçlarına dayanarak, araştırma kapsamında yöneticilerin etkinliğini geliştirmeye yönelik önerilere ve daha etkin bir OSB nasıl oluşturulabilir sorusunun cevabına yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Konuyla İlgili Çalışmalar

Bu bölümde OSB konusunda daha önce yapılmış çalışmalar hakkında özet bilgi sunulmuştur. OSB ile ilgili kavramların¹ bulunduğu yabancı kaynaklar; Elsevier ve Proquest gibi veri tabanlarında taranmıştır. Ayrıca kişisel iletişim sonucunda, yurtdışından konuyla ilgili literatür desteği sağlanmıştır.

Konuyla ilgili yurt içi kaynaklar ise öncelikle YÖK'teki tüm lisansüstü tezler taranarak elde edilmiştir. Bu tezlerin kaynakçasında belirtilen temel kaynaklara ise; TOBB, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Eskişehir Ticaret Odası ile Sanayi Odası, İstanbul Ticaret Odası gibi kurumların arşivlerinden bulunan kaynakların birer kopyaları temin edilmiştir. Ayrıca bazı yurt içi kaynaklar, eser sahibi ile yapılan görüşmeler doğrultusunda temin edilmiştir. Türkiye açısından önem arz eden ve ilk rapor olma özelliği taşıyan "Checchi and Company, Report On The Development of Industrial Districts in Turkey Final Report" isimli rapor, tüm uğraşlara rağmen temin edilememiştir.

Konuyla ilgili yurtdışında birçok çalışma bulunmakla beraber konuyla doğrudan ilgili olanlar ile yeni model oluşumuna katkısı düşünülen kaynaklar üzerinde odaklanılmıştır. Benzer konuların tekrarı niteliğinde olan kaynaklar sadece incelenmekle yetinilmiş, çalışmada yer verilmemiştir. Aşağıda konuyla ilgili literatüre yer verilmiştir:

2.1.1. Yurtdışı Çalışmaları

Bredo (1970:19–25): Bu çalışmada bir kalkınma aracı olarak OSB'nin riskinin paylaşımı üzerinde durulmuştur. Başka bir anlatımla, OSB'nin yatırımcılara sağladığı yararlar üzerinde durmak suretiyle, yatırımcıların tek başlarına katlanmak durumunda oldukları risklerin OSB'de yatırım yapılması durumunda bu riskin azalmakla birlikte ayrıca getirilerinin olduğu vurgulanmıştır. OSB sanayileşmede

¹ industrial estates, industrial park, industrial region, industrial district, industrial zone, industrial area, eco-industrial park

karmaşık ve pahalı bir mekanizmadır. İyi kullanıldığında tatmin edici sosyal ve ekonomik kalkınma aracıdır. Çalışmada Singapur Jurong OSB irdelenmek suretiyle, OSB'nin ekonomik yararları şu şekilde belirlenmiştir:

- Ölçek ekonomileri açısından genel planlama, yapılaşma ve bütüncül projeleri uygulama imkânı sağlar.
- Altyapı imkânları dolayısıyla sanayi yatırımlarının belirli bölgelerde birikimini sağlar.
- Altyapı imkânları sunar.
- Bir firmanın tek başına üstlenemeyeceği ağır yüklerin, bölge yatırımcılarına paylaşmak suretiyle risk paylaşımına imkân verir.
- Sanayi tesislerinin imarlı, planlı ve altyapılı alanlarda birikimini sağlar.
- Fabrikaların acil durumlarda olsun gelecekte olsun ihtiyaç duyacakları yatırım alanı teminine imkân sağlar.
- Yatırımcılara tanınan devlet yardım, teşvik ve kredilerinden kolaylıkla ve daha uygun şartlarda yararlanmalarını sağlar,
- Yatırım aşamasında geçecek uzunca sürenin üretimde geçmesini sağlar.
- İşyeri ve iş değiştirme ve geliştirme imkânı sağlar.
- Eldeki imkân ve fırsatları iyi kullanma ve geliştirme imkânı sağlar.

Bu ekonomik yararların yanında birçok sosyal getirilerin olduğu da yazar tarafından belirlenmiştir. Çalışma sonunda yatırımcılar açısından birçok yararı olan ve dünyanın birçok ülkesinde kabul gören ve uygulama alanı bulan OSB'nin gelişiminde kamu yönetimi yatırımcının yükünü hafifletmeli ve yatırımcılar arasında bu yükü zarar vermeyecek şekilde dağıtmalıdır şeklinde önerilerde bulunmuştur.

Fong (1980:1061-1068): OSB'nin ülke ölçeğinde planlama problemleri üzerine bir araştırmadır. Malezya'da uygulanmıştır. 17 şehirde uygulanacak OSB planlaması için doğrusal programlama metodu uygulanarak optimum çözüm aranmıştır.

Neuhauser (1992:63-64): Amerikanın Georgia eyaletinin Savannah Ekonomik Kalkınma İdaresinin desteklemeyi öngördüğü kalkınma modellerinden

çevreye duyarlı ve ekonomik olan en önemli yatırımlar konusunda yapılmış bir araştırmadır. Araştırma sonunda çevreye en duyarlı ve ekonomik olarak öngörülen en önemli yatırım OSB yatırımları olarak öngörülmüştür.

Badri, M. A., Davis, D. L., ve Davis D. (1995:50-63): Firmaların sanayi yatırımlarını yaparken yer seçimi yapmalarında etkin olan karar destek modelleri üzerine yapılmış bir araştırmadır. Firmaların yer seçiminde etkili olan davranışsal kararları araştırmıştır. Çalışmanın sonunda da yatırım yeri seçiminde etkili olan faktörlerin bir listesi yer almıştır.

Sangodoyin (1995:15-18): Nijerya Lagos OSB'deki atık su, sanayi atıkları ve diğer kirliliklerin karakteristikleri ve bu atıkların kontrolü üzerine yapılmış bir çalışmadır.

UNIDO (1997:1-46): Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Örgütü (UNIDO) tarafından yayınlanmış, OSB prensip ve uygulamalarını ilişkin bir yayındır. Yayının içeriğinde OSB politikaları, programları, planlaması ve uygulamasına ilişkin bilgiler içermektedir.

Boyle ve Baetz (1997:411-428): Trinidad and Tobago'da bulunan Point Lisas OSB'de yapılmış bir araştırmadır. Bu çalışmada sanayi atık yönetiminde bir prototip üzerinden karar destek sistemi oluşturulmasına çalışılmıştır. Sanayi atığı oluşturan dört sanayi kolu (doğalgaz işleme, metil alkol tesisleri, gübre-amonyak işleme ve çelik işleme tesisleri) üzerinde faaliyet gösteren 157 işletme üzerine yapılmış bir çalışmadır ki, bu işletmelerin çoğu atıklarını okyanusa veya havaya kontrolsüz şekilde salıveriyorlardı. Çalışma sonunda elde edilen verilerin belirlenen sektörler açısından OSB planlamasında dikkate alınması, benzer sektörlerin de benzer şekilde su ve hava kirliliği oluşturabileceği dikkate alınabileceği değerlendirilmiştir.

Kim ve Gallent (1997:424-431): Güney Kore'de 1960'larda başlayan ademi merkeziyetçi politikaların uygulamasının sanayi yerleşimleri üzerine etkisi ve bu etkinin son yıllardaki yasal düzenlemeler üzerine etkisinin ölçümü üzerine çalışma yapmıştır. Çalışmada OSB'lerin gelişimi ve planlaması üzerine de durulmuştur. Güney Kore ile ilgili bölgesel bir çalışmadır.

Al-Jaber(1999:63-64): OSB ve Serbest Bölgelerin istihdam başta olmak üzere sağlayacağı yeni imkân ve fırsatlar üzerine yapılan bir araştırmadır. Çalışma Filistin’de Abdülmelik OSB’de yapılmıştır.

Watts ve Dale (1999:80-84): Dünyanın ilk OSB’si olarak kabul edilen İngiltere’nin Manchester kentinde kurulu bulunan Trafford Park’da bulunan küçük işletmelerin değerlendirilmesi ve desteklenmesi üzerine yapılmış bir araştırmadır. Trafford Park OSB’de Trafford Park Small Business Evaluation and Support Services (TPSBESS) isimli yardım destek birimi aracılığıyla küçük işletmelere destek modeli oluşturulmuştur. Bu model çerçevesinde yasal düzenlemeler, iletişim, kalifiye personel temini ve yönetimi, mali yönetim, kalite sistemleri ve geliştirilmesi, yenilik ve uygulanması, işletmecilik kuralları gibi konularda sağlanan yardım ve destekler irdelenmiştir.

Brand ve Bruijn (1999:277–284): Bu çalışmada Avrupa OSB’de sürdürülebilir kalkınma için bölgesel düzeyde risk paylaşımı incelenmiştir. Çalışmada endüstriyel ekoloji ve sürdürülebilir kalkınma ve endüstriyel ekoloji ve OSB konuları incelenmiştir. Bir OSB’de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için var olan veya oluşabilecek risklerin paylaşımı irdelenmiştir. Çalışma sonucunda, endüstriyel ekoloji ve sürdürülebilir kalkınma açısından kamu yönetimi ile özel sektör arasındaki olaylara bakış farklılığının giderilmesi, Beşinci Çevresel Uygulama Programı’nın bütün Avrupa’yı kapsayacak şekilde uygulanması, mevcut veya yeni inşa edilmekte olan OSB’nin endüstriyel ekoloji çerçevesinde uygulanması, özel konumda olanların da bu özel konumları dikkate alınarak ayna uygulamaya tabi tutulması, yönetimlerin bu konuyu sürdürülebilir kalkınma bakımından birinci öncelik olarak ele almaları, OSB’nin ekolojik endüstriye dönüşümlerinde altyapı yatırımları başta olmak üzere gerekli destek sağlamaları konularında öneriler getirilmiştir.

Jayne (2001:365–382): Bu çalışma hafif sanayi kollarının faaliyet gösterdiği 5 OSB üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın amacı İngiltere’de Kurulu bulunan sanayi bölgelerinin gelişen çevresel şartlara uyumunu araştırmaktır. Çalışma işyeri sahiplerinin, yöneticilerinin, ortaklarının çevresel yeniliklere uyumda etkililiği araştırılmıştır. Çalışma sonunda, işyeri kullanıcılarının çevresel konularla ilgili

uygulamalarının yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Mülk sahipleri veya kiracılarının çevresel konularda büyük risk altında oldukları, ticari yönetim ile çevresel yönetimin iyi kompoze edilemediği, elde edilen yararlarla ödenmesi gereken zararların iyi hesaplanmadığı belirlenmiş olup, kamu yönetiminin olaya daha geniş açıdan bakarak çevresel konularda gönülsüz olanlarla ilgili gerekli tedbirleri almaları önerilmiştir.

SCOTT, P., (2001:73-98): Bu çalışmada İngiltere'nin 1897–1939 tarihleri arasındaki sanayi kalkınması ve OSB incelenmiştir. Çalışmada İngiltere'de Kurulu bulunan OSB'yi öncelikle iki grupta incelenmiştir. Birincisi sanayiye dayalı OSB'leri, diğeri de tarımsal organize bölgeleridir. Sanayi OSB'leri de büyüklüklerine göre üçe ayrılarak irdelenmiştir. Birincisi gemi sanayii gibi büyük işletmelerin yer aldığı ve çok geniş alana sahip OSB'ler, ikincisi demiryolu ve kara yolu yapım işlerine yönelik üretim yapan orta büyüklükteki OSB'ler ve sonuncu olarak da sanayi üretimi yapan işletmelerin yer aldığı küçük boyutlu OSB'ler şeklinde bir tasnife tabi tutulmuştur. Her tür OSB'nin avantajları ve faydaları incelenmiştir. Sonuç olarak da merkezi veya mahalli idareler tarafından oluşturulan OSB'nin daha az başarılı olduğu, uygulamasının uzun yıllar aldığı tespit edilmiştir. Yatırım için kullanılacak alanların OSB kurucuları tarafından inşa edilerek kiralanması durumunda başarının artacağı önerilmiştir.

Lowe (2001:1-328): Asya Kalkınma Bankası tarafından 2001 yılında hazırlanmış bir el kitabı niteliğinde yayındır. Gelişmekte olan Asya ülkelerinde çevreye zarar vermeyen, ekolojik sanayi oluşumuna yönelik OSB kurulması ve işletilmesine yöneliktir. Bu tür sanayilerin altyapı, mahalli yönetim ve toplumla ilişkiler, planlama ve gelişimi, finansmanı, sanayinin dinamosunun oluşumuna etkisi, stratejisi, politikası, yönetimi, kurulumu ve uygulaması konuları ayrıntılı olarak işlenmiştir.

Manjua, Balakrishnanb ve Manic (2002:3461–3471): Bu araştırma Hindistan Manali OSB'de yapılmıştır. Sanayi alanlarında hava kirliliğinin mevsimsel etkileri üzerine çalışılmıştır. Araştırma sonunda hava hareketlerinin (basınç, rüzgâr vs dolayısıyla) en az kirliliğin yaz aylarında olduğu tespit edilmiştir.

Zhu (2002:177–190): Bu çalışma şehir-devlet konumunda olan Singapur’da endüstriyel küreselleşmenin Singapur sanayi yapısı üzerine etkisi incelenmiştir. Yabancı sermaye yatırımlarının, işçi haklarının, sanayi yatırımlarında meydana gelen değişimlerin, çevresel faktörlerin Singapur sanayi alanlarının planlaması ve şehircilik üzerine etkisi gibi konular belirlenmiştir. Araştırmada popüler olan sanayi kolları da belirlenmiştir. Sanayinin küreselleşmesi sonucu yeni nesil OSB’lerin (Science Parks, Business Parks ve Buona Vista Science Hub gibi) ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Eski OSB’nin de bu konseptte uygun olarak yeniden düzenlenmesi önerilmiştir.

Saini ve Singh, (2002:277-283): Yine Hindistan’da yapılan bir araştırmadır. Bu çalışmada, OSB’ler incelenmiş ve OSB’ler hem çevre açısından hem de kalkınma açısından çağdaş kalkınma aracı olarak belirlenmiştir.

Ibrahim ve Chung (2003:203-212): Singapur’un Jurong OSB civarında yaşayanların yaşam kaliteleri üzerine bir çalışmadır. Likert ölçeği uygulanarak, yaşam kalitesi üzerine 18 soruya cevap aranmıştır. Sorular OSB civarında yaşayan insanlara yöneltilmiştir. Araştırma sonunda insanların hayatlarından memnun olduğu anlaşılmıştır.

Sonibare, Latinwo, Akeredolu ve Solomon (2003:35-45): Nijerya Kano’da bulunan 3 OSB üzerinde yapılmıştır. Çalışma konusu sanayilerin gürültü kirliliği üzerine etkisini araştırmaya yöneliktir.

Al-Khashman (2004:6803–6812): Bu çalışma ağır metal kirliliklerine neden olabilecek yatırımların yer aldığı Ürdün Karak OSB’de yapılmıştır. Ağır sanayi yatırımlarından oluşan kirliliğin toprak ve çevre kirliliğine etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya konu numuneler hem OSB içinden hem de OSB çevresinde bulunan yerleşim birimlerinden alınmıştır. Araştırmada demir, bakır, çinko, nikel gibi ağır metal kirlilikleri araştırılmıştır. Yapılan araştırmada OSB ve çevresinde herhangi bir kirliliğe ve zararlı bir etkiye rastlanmasa da, gelecekte bu tür araştırmalara devam edilmesi, insan sağlığı açısından önem arz eden bu tür bölgelerin devamlı takip edilmesi önerilmiştir.

Brian (2004: 997-1010): Çalışma Avustralya’nın Queensland eyaletinde sürdürülebilir kalkınma açısından endüstriyel ekolojinin öneminden emin olmak için yapılmıştır. Avustralya, dünyanın kişi başına en fazla (800 kg.dan fazla) evsel ve

sanayi atığı üreten ve bunu yakmak veya arazilerde depolamak durumunda olan bir ülkedir. Bu durumu değerlendirmek için EEP uygulaması Avustralya için zorunluluk oluşturmaktadır. Çalışmada endüstriyel ekoloji kavramı, kümelenmeleri, prensipleri, türleri, tümleşik EEP'ler, EEP sisteminin bağları, planlaması ve sürdürülebilir sanayi kalkınması, uygulaması ve EEP planlaması, Avustralya'nın ilk EEP'si durumunda olan Synergy Park konuları irdelenmiştir. Sonuç bölümünde de, çevre sağlığı, ekolojik denge ve insan sağlığı açısından büyük önem taşıyan ekolojik endüstri kavramı, geleceğin sürdürülebilir kalkınma gündemine girdiği belirlenmiştir. EEP'nin en iyi uygulanabileceği sanayi alanlarının OSB'ler olduğu belirtilmiştir. Her kesimin bu gündem üzerinde durmaları önerilmiştir.

Rajala, Ligthart, Silva ve Sachl (2004:6–15) The Energy Research Centre of the Netherlands (ECN) adına yapılmış bir çalışmadır. Çalışma, rapor şeklinde düzenlenmiştir. Çalışmayla Finlandiya, Almanya, Portekiz ve Hollanda'da bulunan OSB bölgeleri incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında OSB politikaları, yasal düzenlemeleri, uygulamadaki durumları, kuruluş ve işletme prosedürleri, yönetimi, çevre mevzuatı gibi hususlar irdelenmiştir. Ayrıca bu ülkelerdeki OSB'lerin yasal düzenlemeler, altyapı durumu, çevresel koşullar vs açısından eco-industrial park uygulamasına uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Gibbs ve Deutz (2004, :Article In Pres) Bu çalışmada ABD'deki endüstriyel ekolojinin planlaması ve uygulanması konusu incelenmiştir. Çalışmada endüstriyel ekoloji ve endüstriyel ekolojinin bir uygulaması olan Eko-Endüstriyel Park (EEP) hakkında genel bilgiler verildikten sonra EEP uygulamasında karşılaşılan sorunlar belirlenmiştir. Çalışma ABD'de bulunan 34 EEP'de uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda bir OSB'de EEP olabilmesi için, o OSB'de yer alan yatırımcıların uzun vadeli bir vizyon oluşturmaları, aynı sektörde yer alan yatırımcıların karşılıklı ve samimi bir bağ ve işbirliği oluşturmaları, atıkların değerlendirilmesinde ciddi bir işbirliği oluşturmaları önerilmiştir.

Oh, Kim ve Jeong (2005:269–284): Bu çalışma Kore'de bulunan Daedeok teknoloji vadisi örnek alınarak, bir ekolojik sanayi bölgesi oluşturulması irdelenmiştir. Çalışmada ekolojik endüstri bölgelerinin oluşturulmasında mevcut OSB'nin mevcut yapısının korunmasına özen gösterilmiştir. Bu özen dolayısıyla

eko-endüstriyel bölgelerin oluşumunda endüstriyel ürünler bilgi ve kaynak ağı (birinin girdisi diğerinin çıktısı), sanayi bölgesi, toplum ve çevresel bütünleşme ve hammadde akış planı gibi konularda tahditler söz konusudur. Bu örnek çalışma kapsamında kentsel alanlarıyla, spor alanlarıyla, sanayi bölgeleriyle, eğitim kurumlarıyla bir bütün olarak örnek bir ekolojik OSB önerilmiştir.

2.1.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Checchi and Company (1962): Türkiye açısından önem arz eden ve ilk rapor olma özelliği taşıyan “Checchi and Company, Report On The Development of Industrial Districts in Turkey Final Report” isimli rapor, Türkiye’deki konu ile ilgili ilk çalışmadır. Bursa’da bir organize sanayi bölgesi kurulmasına yönelik yapılan çalışmanın sonucuna ilişkin bir rapordur. Rapor iki aşamalı olarak hazırlanmıştır. Birinci aşaması ön rapor şeklinde hazırlanmıştır. İkinci aşamada ise kesin rapor şeklinde düzenlenmiştir. Raporla Bursa’da bir OSB kurulması önerilmiştir. Öneri sonucu doğrultusunda da ilk OSB Bursa’da kurularak faaliyete geçmiştir.

Onat (1969): Bu çalışmanın birinci bölümünde OSB’lerin tarihsel gelişimi incelenmiştir. İkinci bölümünde ise OSB’nin yerleşme alanı ve fiziki planlamaya etkileri incelenmiştir. Üçüncü bölümünde ise fiziki planlama için gerekli tespitler yapıldıktan sonra son bölümünde fiziki planlama esasları belirlenmiştir. Çalışmada genel olarak organize sanayi bölgelerinin kuruluş amacına ulaşabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

Çezik ve Eraydın (1982): Bu çalışmada organize sanayi bölgelerinin tanımı, uygulama ilkeleri, hukuki dayanakları, OSB’nin organizasyonu ve planlaması hususları incelendikten sonra çalışmanın ikinci bölümünde 1981 yılı itibariyle Türkiye’deki organize sanayi bölgelerinin mevcut durumu belirlenmiştir. Organize sanayi bölgelerinde yatırım için arsa talep durumu belirlendikten sonra OSB yer seçimlerinin analitik değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma sonunda Türkiye’de organize sanayi bölgelerinin kuruluş amacının batı ülkelerinde olduğu gibi sanayinin teşviki bölgeler arası dengeyi sağlama olduğu belirtilmiştir. Bu amaca ek olarak kentsel yerleşmeyi mekân boyutunda daha planlı ve düzenli bir şekilde geliştirmeye katkı amacının da bulunduğu belirtilmiştir. Ancak uygulamada, bu üç amacın gerçekleştirilmesinde OSB’lerin fazla etkili olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu amaca

ulaşamamanın nedeni olarak da, yer seçimi hataları organizasyon sorunları hukuki boşluk finansman darlığı, yerindelik yerine her ile bir OSB sloganı ile hareket edilmesi gösterilmiştir.

Yücel (1984): Bu çalışmada Türkiye’de sanayi yer seçimi politikaları ve kamu sektörü özel sektör ilişkileri incelenmiş henüz yasal düzenlemesi bulunmayan organize sanayi bölgeleri örnek olay olarak irdelenmiştir. Sonuç olarak ülke kalkınması esas alınarak artık kamu-özel sektör ilişkileri destek yerine işbirliğinin esas alınması önerilmiştir.

Yücel (Şubat 1986): Bu çalışmada Türkiye’de OSB uygulamaları, organizasyonu ve planlaması incelenmiştir. Bir centilmenlik anlaşması şeklinde yürütölen OSB çalışmaları yasal düzenlemeye kavuşturulması önerilmiştir.

Yücel (1986): Bu çalışmada organize sanayi bölgelerinin mevcut yatırım durumları belirlenmiş ve bu yatırımların hızlandırılması için devlet bütçesinden ödenek tahsisi yanında organize sanayi bölgeleri dört gruba ayrılarak her grup OSB müteşebbis heyet katkıları farklı şekilde belirlenmiştir. Belirlenen bu müteşebbis katkılarının üzerinde kalan kısmın devlet bütçesinden karşılanarak OSB alt yapı yatırımlarının tamamlanması önerilmiştir.

Yücel (1987): Bu çalışmada planlama ve arazi kullanımı incelendikten sonra beşinci beş yıllık kalkınma planında konuya ilişkin ilke ve politikalar incelendikten sonra yer seçimi teşvik politikaları ve bu politikalar açısından kamu-özel sektör ilişkileri incelenmiştir. Çalışmanın 2. bölümünde ise OSB’lerin hukuki dayanakları, organizasyonu, planlaması ve yatırımların hızlandırılması için önerler konusu incelenmiştir. Çalışma sonunda Türkiye’deki 25 yıllık OSB geçmişi de dikkate alınarak ortaya çıkan sonuçlar ve sorun alanları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- OSB yatırımlarına devlet desteği düşük kalmıştır.
- Her İl’e bir organize sanayi bölgesi yaklaşımıyla gerçekleştirilemeyecek kadar OSB kurulmuştur.
- OSB’ler üzerinde etkin bir denetim sağlanamamıştır.
- OSB yer seçiminde spekülâtif davranılmış çevresel konulara fazla önem verilmemiştir.

- OSB inşaatları çok geciktirilmiş ve maliyetlerin aşırı artmasına neden olunmuştur.

Bu sorunların çözümünde destek anlayışı yerine işbirliği yaklaşımı önerilmiştir. Bu birlikteliğin sağlanabilmesi içinde tarafların öncelikle düşünce yapısının değiştirilmesinin faydalı olacağı belirlenmiştir.

Onal (1974): Bu çalışmanın birinci bölümünde organize sanayi bölgeleri teorisi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde OSB kavramı, tanımı, türleri, teorisinin esasları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmanın 2. bölümünde ise uygulamadaki durum hakkında genel nitelikte bilgi verilmiştir. Çalışmanın son bölümü ise sonuç bölümüne ayrılmıştır. Çalışmanın sonucunda ülke kalkınmasında sanayini çok önemli olduğu, sanayinin gelişmesinde ise OSB'lerin etkin ve önemli olmasına karşın devletin bu önemi kavrayamadığı, yöresel kuruluşların bu önemi çok daha iyi anladıkları ve bu konuda devletin önüne geçtikleri belirtilmiştir. OSB'lerin Bölgesel planlama yönünden önemi vurgulandıktan sonra Türkiye'deki uygulamada görülen en büyük eksikliğin OSB ile birlikte bir uydu şehrin planlanmış olması gösterilmiştir. Türkiye'de devlet çarkının çok yavaş işliyor olması, dinamik bir planlama ve karar süresi gerektiren bu organizasyonların düzenlenmesi devlet dışı kuruluş aracılığı kuruluş aracılığıyla yürütülmesi, devletin ise bu kuruluşlara finansman desteği sağlaması önerilmiştir.

GÜLER vd., (1990): Bu çalışmada OSB tanımı, temel özellikleri, OSB bölgelerine ilişkin makro politikalar ve OSB'lerin önemi üzerine durulduktan sonra OSB'lerin mevcut durumu finansmanı ile ilgili mevzuatına ilişkin tespit çalışmaları yapılmıştır.

Özdemir (1990): Bu çalışmada sanayileşme ve önemi OSB'lerin gelişimi, tanımı, niteliği hukuki dayanakları, kuruluş işlemleri gibi hususlar belirlendikten sonra Türkiye'de OSB'lerin gelişimi ve mevcut durumu incelenmiştir. Son olarak ta OSB'lerin teşvik edilmesi ve günümüzde karşılaştığı sorunlar incelenmiştir. Çalışmanın sonucu olarak OSB'nin önemli sorunu bürokrasi olduğu bürokrasinin dışında teknik, hukuki, idari sorunlar sebebiyle OSB yatırımlarının çok geciktiği, politik baskılar sonucu (her İl için bir OSB) anlayışı yerine ihtiyaç veya talep esasına

göre OSB kurulması önerilmiştir. OSB'lerin belli bir düzene kavuşması içinde yasal düzenleme gerektiği vurgulanmıştır.

Güler (1992): Bu çalışmada organize sanayi yatırım kararının alınmasında söz edilmesi gereken esaslar, yer seçimi safhaları ve esasları belirlendikten sonra OSB imar planı hazırlaması, onaylanması OSB arazisinin kamulaştırılması ve OSB altyapı yatırımlarının yapılmasına ilişkin hususlar belirlenmiştir.

Köksal (1996): Bu yüksek lisans tezi çalışmasında, organize sanayi bölgelerinin kuruluşu, işleyişi, mevcut yatırım durumları belirlenmiş ve bu yatırımların hızlandırılması için devlet bütçesinden ödenek tahsisi önerilmiştir. Ayrıca organize sanayi bölgeleri dört gruba ayrılarak her grup OSB müteşebbis heyet katkıları farklı şekilde belirlenmiştir. Belirlenen bu müteşebbis katkılarının üzerinde kalan kısmın devlet bütçesinden karşılanarak OSB alt yapı yatırımlarının tamamlanması önerilmiştir.

Demirer (1998): Bu çalışmada OSB'nin tarihsel gelişimi, Türkiye'deki durumu ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra, OSB'nin sorunlarını ilişkin anket çalışması yapılmıştır. Anket Ankara, Antalya, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Sakarya, Çerkezköy, Konya, Manisa ve Gebze OSB'de uygulanmıştır. Yapılan çalışmada sorunların tespitinde kuruluş aşaması, inşaat aşaması ve işletme aşaması sorunları olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

Gündoğdu (1998): Bu çalışmada OSB'nin teorik yapısı, kuruluş yeri seçimi ve kuruluş aşamaları, sorunları ve çözüm önerileri irdelendikten sonra Biga OSB incelenmiştir. Çalışma 4562 sayılı OSB kanunundan önce yapıldığı için OSB sorunları ve çözüm önerilerinin boyutu büyük oranda değişmiştir.

Ağdağ ve Kırımhan (1999): Bu çalışmada, Denizli Organize Sanayi Bölgesi'nde meydana gelen endüstriyel katı atık miktarı ve türü tespit edilmiştir. Bu amaçla bölgedeki tüm fabrikalar teker teker dolaşmış, 79 üretim biriminden cevap alınmıştır. Yapılan anketler sonucunda Denizli Organize Sanayi Bölgesi'nde yılda yaklaşık 20.000 ton endüstriyel katı atık meydana geldiği saptanmıştır. Endüstriyel katı atıkların sadece %28'i geri kazanılmaktadır. Bu rakam genellikle geri kazanılmaya uygun katı atıkların meydana geldiği Denizli Organize Sanayi Bölgesi için çok düşüktür. Çalışmanın sonucunda; üretim birimlerinin endüstriyel üretim

esnasında atık azaltımı yapmaları gerektiği anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra bölgeye, özellikle en fazla oluşan tekstil katı atıkları için bir geri kazanım tesisi kurulması gerekmektedir.

Şahin (2001): Bu çalışmada OSB'nin tanımı, amaçları, ekonomideki yeri, KOBİ'lerle ilişkileri, küçük sanayi siteleri ile benzerlikleri gibi konular incelendikten sonra OSB'nin dünyadaki uygulamaları irdelenmiştir. Son bölümde de Malatya OSB incelenmiştir.

Özer (2002): Bu yüksek lisans çalışmasında OSB'nin durumu hakkında genel bilgiler verildikten sonra, OSB'lerin mekân düzenleme, kentsel gelişmeyi yönlendirme ve kalkınma aracı olarak incelemesi yapılmıştır. Türkiye gibi kalkınmakta olan ülkelerde, orta ve küçük ölçekli sanayi kuruluşlarının teşviki kadar bunların toplulaştırılmış sanayi bölgelerinde yani OSB'de yer alması, bu yapılırken de ekonomik analizler, fizibilite etütleri ve çevresel etki değerlendirilmesi (ÇED) ihmal edilmemeli şeklinde önerilerde bulunulmuştur. Plansız ve kontrolsüz kentleşmenin OSB çevrelerinde yoğunlaşması önlenmeli, sanayi-kent planları birlikte yapılmalı ancak OSB'ni salt bir kalkınma aracı olarak görmek, çözüm yerine sorun oluşturabilir. OSB'ni sayıca artırma yerine ülke ekonomisine optimum katkıyı sağlayacak şekilde OSB kurulmalı şeklinde öneriler geliştirilmiştir.

Şenlier ve Albayrak (2002): Bu bildiri de dünyada endüstrinin geçirdiği hızlı değişimin ışığında, Türkiye'de eko-endüstriyel parkların uygulanma olanakları irdelenmiştir. Ülkenin hem endüstriyel gelişme hem çevre kirliliği yoğunluğunun başta geldiği bölgelerinden olan Gebze Organize Sanayi Bölgesi ve yakın çevresindeki kentsel alanların eko-endüstriyel parklar açısından taşıdığı potansiyeller anılan modelin gerektirdikleri kapsamında ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda endüstriyel ekoloji kavramının yeniden yorumlanarak, eko-endüstriyel parkların Türkiye'de uygulanması, çevreyle uyumlu endüstrileşme ve kalkınma çabalarının gerçekleştirilmesi, Eko-endüstriyel parklar sundukları çevresel, ekonomik ve sosyal yararlarla toplumun her kesimini ekolojik çevre ile uyumlu bir endüstriyel gelişme konusunda harekete geçirilmesi, toplumdaki çevre bilincinin artmasıyla endüstriyel ekoloji gibi yenilikçi yaklaşımların uygulamaya aktarılması ve nihayetinde

Türkiye'nin gittikçe artan çevre sorunlarının çözümü ve gelecekte çevre politikalarının Avrupa Birliği (AB) ile daha uyumlu olması önerilmiştir.

Uzunoğlu ve Akin (2003): Bu çalışmanın birinci bölümünde Türkiye'de bulunan organize sanayi bölgeleri, serbest bölgeler, endüstri bölgeleri, teknoloji geliştirme bölgeleri incelenmiştir. İkinci bölümde ise özel sanayi bölgeleri (nitelikli sanayi bölgeleri) incelendikten sonra bu bölgelerin Türkiye'de kurulabileceği irdelenmiştir. Son bölümde ise nitelikli sanayi bölgelerinin Türkiye'deki OSB serbest bölge endüstri bölgesi veya teknoloji bölgelerinde mümkün olduğu belirlenerek bu bölgelerde yatırım yapılabilecek sektörler belirlenmiştir.

OSTİM (Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi)(2003): Birleşmiş Milletler kalkınma Programı (UNDP) tarafından üye ülkelerdeki küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik olarak başlatılan 'Global Compact' programının temel amacı İş Dünyasına ve Küresel Pazara insani bir boyut kazandırmak, ortak değerler ve ilkelerde küresel bütünleşmeyi sağlamaktır. Ülkemizin de içinde olduğu Birleşmiş Milletlerin, dokuz küresel ilkenin benimsenmesini hedefleyen Global Compact Programına 2003 Kasım ayından itibaren OSTİM OSB üye bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında OSTİM' de kullanılmakta olan atık toplama ve depolama işlemleri ile ilgili çalışmalar OSTİM' de atık yönetimi ile ilgili problemler belirlenmiştir. Atık yağ direktifinin Türkiye'de uyumlaştırılması proje teklifi özeti ile Avrupa Birliğine çevresel uyumlaştırma sürecinde Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ) için bilgi sisteminin kurulması proje teklifi özetine de çalışmanın sonunda yer verilmiştir.

MÜSİAD (2003): Bu çalışmanın birinci bölümünde organize sanayi bölgeleri/siteleri ve serbest bölgelerin kamu kurumları bazında beklentileri incelenmiştir. Bu bölümde sanayi bölgeleri/sanayi siteleri ve serbest bölge yöneticilerine yönelik olarak yapılan anket uygulaması sonucunda, elde edilen bilgiler ve sempozyum sırasında yapılan açıklamalar, sistematik bir şekilde derlenmiştir. Sorunlar ve öneriler ilgili site yöneticilerinin bakış açılarıyla dile getirilmiştir. İkinci bölümde ise, Organize Sanayi Bölgeleri/Siteleri ve Serbest Bölgelerin Spesifik Sorunları ve çözüm önerileri incelenmiştir. Çalışmanın sonunda özetle, sorunların temelinde, vizyon eksikliği, organizasyonsuzluk, inisiyatif

kullanmama, işbirliği yapamama ve projersizlik gibi negatif insani unsurlar birinci derecede bulunduğu, kaynak bulma, yatırım yapma, insan emeğinin hakkıyla değerlendirilemeyişi ve eksik kalan yasal düzenlemeler şeklindeki problemler ise, ikinci derecedeki sorunlar olarak belirlenmiştir.

Şenlier ve Albayrak (2003): Bu çalışmada üretim sonucu açığa çıkan atıkların doğaya geri kazandırılmaması üretim sistemlerinin ve mekânlarının tasarlanmasında ele alınması gereken temel probleminden hareketle, bildiri kapsamında, organize sanayi bölgeleri (OSB) ile EEP'ler arasındaki ilişki açıklanmıştır. Konu, Gebze Organize Sanayi Bölgesinin (GOSB) EEP tasarım ilkelerine göre potansiyellerinin ortaya konulması ve öneriler geliştirilmesiyle sonuçlandırılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, GOSB sahip olduğu potansiyellere rağmen endüstriyel ekoloji yaklaşımının yeterince tanınmaması nedeniyle bir eko endüstriyel parka dönüşüm için gerekli uygulamaları gündeme getiremediği tespit edilmiştir. GOSB içinde madde, enerji ve su döngülerinin kurulmasının ardından Gebze içinden ya da yakın çevreden bu döngülere katılabilecek potansiyel OSB, ya da firmalar belirlenmeli, GOSB yönetimi ve diğer endüstri ve ticaret birliklerinin aracılığıyla işbirliği zemini oluşturulmalıdır. Bu amaçla yerel yönetimlerin de katılımıyla kurulacak işbirliğini desteklemek üzere altyapı düzenlemeleri yapılmalıdır. (metal, kâğıt, plastik gibi maddeler için geri kazanım tesisleri kurulması gibi) Kurulacak sistemin konut alanlarını da içerecek şekilde genişletilmesi, kentin ve sivil toplum örgütlerinin de yer alacağı geniş katılımlı bir toplumsal tabanın yaratılmasında önemlidir. Endüstriyel yapıda sağlanan kazanımların kentle bütünleştirilmesi gereklidir. Bölgedeki yeni yatırımların kurulacak olan endüstriyel ortak yaşamı destekleyici sektörlerde gerçekleşmesi teşvik edilmelidir.

2.2. Organize Sanayi Bölgeleri

2.2.1. OSB Kavramı

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), kavramı Batı'da geliştirilmiş ve uygulamaya aktarılmış bir kavram olmakla birlikte, ülkemizde de değişik bakış açılarıyla birçok tanımı yapılmıştır. Aslında uluslararası literatürde de OSB'nin tanımı üzerinde bir birliktelik sağlanmış değildir. Bugün itibariyle algıladığımız

anlamda OSB'nin ülkeden ülkeye, hatta zamandan zamana farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Tarihçe kısmında da anlatıldığı gibi, OSB'nin ilk örneği ve halen de dünyanın en büyük OSB'si olan (<http://www.manchester2002-uk.com>) İngiltere'nin Manchester kentindeki OSB, "park" (Trafford Park) olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de bu alanda ilk defa 1962 yılında yapılan bir araştırmanın ön raporunda (Checchi and Company, 1962) ve bu araştırma sonucu düzenlenen raporda (Checchi and Company, 1962) ise yine İngilizcede "bölge" anlamına gelen *district* kelimesi kullanılmıştır. District kelimesi aynı zamanda yönetim biliminde mıntıka, bölge, havali, nahiye, mahalle, kaza, sancak, seçim bölgesi anlamlarında da kullanılmaktadır. Yine bir çalışmada, "organized industrial region" kavramının kullanıldığını görmekteyiz (Results Of The Organized Industrial Region Waste Statistics Survey 2000–2002; AĞDAĞ ve KIRIMHAN, 1999; AŞÇI, 2001; Economic Recovery Planned for Eastern Anatolia). Bazı çalışmalarda da *region* kelimesi ile *area* kelimesinin aynı anlamda kullanıldığını görmekteyiz (<http://www.agri.gov.tr>; <http://www.hri.org>). Kuruluşu, içeriği ve uygulaması ile birlikte değerlendirildiğinde, dünyada genel kabul görmüş kavramın "industrial estates" olduğunu görmekteyiz. (Jordan Industrial Estates Corporation (<http://www.jiec.com>), Philippine Industrial Estates Association (<http://www.philea.com.ph>), Omnibus Industrial Development Corporation (<http://oidc.nic.in>), Malaysian Industrial Estates Berhad (<http://www.miel.com.my>), Industrial Estate Authority of Thailand (<http://www.ieat.go.th>) , King Street Industrial Estate (<http://www.industrial-space-to-let.co.uk>), Industrial Estates Scotland (<http://www.iesorg.co.uk>), Environmental Management of Industrial Estates (<http://www.uneptie.org>)) İnternet sitelerinden ve içeriklerinden de anlaşılacağı gibi birçok ülkede OSB'ler *industrial estates* olarak adlandırmaktadır.

Aşağıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak incelendiği üzere, *industrial estates* olarak ortaya çıkan OSB'lerin, dünyada meydana gelen gelişmelere paralel olarak hem içerik hem de isim olarak değişime uğradığı anlaşılmaktadır. Özellikle sanayiye tüm çevreyle bir bütün olarak değerlendiren ekolojik sanayi bölgesi konseptine uygun olarak artık dünyada bir çok ülkede OSB'ler, ***industrial park*** olarak anılmaktadır. İçerik olarak, ülkeden ülkeye farklılıklar göstermekle birlikte, Türkiye'deki OSB ve edüstri bölgelerini karşılamaktadır.

Sanayi bölgeleri uygulanmasında, ülkeden ülkeye farklılıklar göstermekle birlikte, ülke içinde de farklılıklar olabilmektedir. Tabiatıyla, önemli olan verilen isimler değil, içerik ve fonksiyonelliktir. Sanayi kelimesinin peşinden gelen “bölge”, “park”, “saha”, “site”, “çarşı”, “belde” hatta “şehir” gibi isimlerle kurulmuş yerleşkelerin çoğunun aynı karaktere sahip olmasına rağmen, aynı isme sahip “bölgelerin” ise birbirine tamamen zıt fonksiyonları icra ettiği de görülebilmektedir. Mahalli ihtiyaçlardaki farklılık, sanayi bölgelerinin de farklı niteliklere sahip olacak şekilde geliştirilmesine yol açmıştır (ONAT, 1969: 22). Bu çalışmada, işlev itibariyle Türkiye’de yasalarla belirlenmiş olan OSB temel alınmıştır.

2.2.2. OSB’nin Tanımı

OSB’nin birçok tanımı vardır. Bu çalışmada, bunlardan bazılarına yer verildikten sonra, mevzuatla yapılan tanımlama üzerinde durulmaktadır. Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından yapılan bir tanıma göre OSB, “birbirleriyle işbirliği halinde üretim yapan orta ve küçük işletmelerin, planlı bir alanda ve altyapı hizmetlerinden yararlanacak şekilde standart bir şekilde yapılmış fabrika binaları içinde toplanmalarıdır” (ÖZDEMİR, 1990:8; GÜLER vd., 1990:2). Yapılan bu tanım, günümüzdeki OSB özelliklerinin tümünü kapsar nitelikte değildir. Zira tanımda “birbirleriyle işbirliği halinde üretim yapan” ibaresi kullanılmıştır. Bu tanım ihtisas organize sanayi bölgeleri için uygun olabilir. Ancak, farklı sektörlerin yer aldığı OSB’leri kapsamamaktadır. Diğer taraftan, “standart bir şekilde yapılmış fabrika binaları içinde toplanma” ibaresi de günümüz OSB’lerini kapsamamaktadır. Günümüzde OSB’ler; arazi, imarlı arsa, altyapısı tamamlanmış parsel satışı şeklinde de kurulabildiğinden dolayı bu tanım mevcut OSB’ler açısından bir eksiklik oluşturmaktadır. Bu tanımda dikkati çeken bir diğer husus da, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yayınlanan bir çalışmaya (ÇEZİK vd., 1982: 2) göre, OSB’lerin inşaat ve işletmesinin hangi otoritelerin yönetimi altında yürütüleceği konusudur. Bu konuda ülkeden ülkeye birçok farklılıklar bulunmaktadır. Örnek olarak, Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) OSB, kar amaçlı özel kuruluşlar tarafından kurulur ve işletilirken, İngiltere’de doğrudan doğruya devlete bağlı kamu kuruluşları tarafından yönetilmektedir. Hollanda, Fransa, Belçika ve İtalya’da ise, mahalli idarelerin, sanayi ve ticaret odaları ile işbirliği halinde kurdukları organizasyonlar aracılığıyla yürütülmektedir. Türkiye’de yasal düzenleme yapılmadan önceki dönemde Sanayi ve

Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan ve resmi olarak kabul gören OSB tanımı ise şu şekildedir. Karma ekonomi şartları altında küçük ve orta ölçekli endüstrilerin geliştirilmesi için gerekli olan planlı yerleşme alanlarının, altyapı ve ortak hizmet ihtiyaçlarının inşa edilerek sağlanması yoluyla belli standartlarda geliştirilmesi ve organize edilmesidir (YÜCEL, 1987: 19; YÜCEL, Şubat 1986:3). ONAL (1974: 21)'a göre OSB, "kapsamlı bir plan gereğince parsellenip, yol, su, elektrik vb. gibi altyapı tesislerine sahip olan arazi parçalarının, beraberce yararlanabilecekleri her türlü hizmetlerle birlikte müteşebbis yararına sunulduğu organizasyonlardır".

Organize Sanayi Bölgesi, "organize edilmiş sanayi bölgesidir" (ONAL, 1974:21), şeklinde çok basit olarak da tanımlanmaktadır. OSB, münferit sınıfl işletmelerin elverişli bir plan dâhilinde geliştirilmesi için altyapı ve hizmet tesisleri tamamlanarak, belirli standartlarla işletilmek üzere organize edilmiş bir sanayi bölgesidir (ONAL, 1974 :21).

Bir başka tanıma göre, muayyen bir arazi parçası üzerinde, çeşitli ihtiyaçları karşılanmış sanayi tesisleridir. Bu tesislerde ortalama olarak 500 dönüm civarında bir arazi parçası üzerinde, 50–100 sınıfl tesisi ihtiva eder. Bu sanayi sahalarında elektrik, yol, su, telefon gibi zaruri ihtiyaçlardan başka bankalar, eğitim merkezleri, soğuk hava ve merkezi buhar santralleri, müşterek tamir atölyeleri, araştırma laboratuvarları, ambarlar ve diğer birçok lüzumlu tesisler kurulmaktadır"(YARAR, 1966:1).

Bir başka çalışmada ise OSB, "ağır sanayi kompleksleri için değil, fakat uyumlu ve birbirini tamamlayan bir üretim biçiminde olmak üzere küçük ve orta ölçekli üretim birimlerinin kapsamlı bir plan gereğince sınırları tayin edilmiş bir alanda, yerleşme düzeni, gerekli hizmet (sosyal ve teknik) altyapı ve gerekli ortak kullanım tesisleri ile beraber organize edilmiş bir bölgedir"(GÜNDOĞDU, 1998: 5).

OSB'nin tanımı ülkelerin ilgili internet sitelerinde yapılmıştır. **The Industrial Estate Authority of Thailand**'ın internet sitesindeki tanım: **(Industrial Estate)** OSB, sanayi fabrikaları kurmak için düzenlenmiş alanlar olup, buralarda fabrika yatırım alanları, kamusal imkânlar ve teşviklerle altyapıların tamamlanması (yol, su, atıksu, iletişim, elektrik, drenaj gibi) ve diğer kolaylaştırıcı hizmet alanlarının (banka, postane, mağazalar, petrol istasyonları, konut alanları gibi) bulunduğu belirli alanlardır (<http://www.ieat.go.th>).

Ülkemizde OSB kavramı, birçok resmi kayıtlarda geçmesine rağmen, 15.04.2000 tarihinde yürürlüğe giren 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununa kadar yasal boyutta bir tanımlama yapılmamıştır. 4562 sayılı OSB Kanununun Tanımlar ve Kısaltmalar başlıklı 3. maddesinde OSB'nin tanımı ele alınmıştır. Buna göre Organize Sanayi Bölgeleri; sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmeleri amacıyla, sınırları tasdikli arazi parçalarının gerekli alt yapı hizmetleriyle ve ihtiyaca göre tayin edilecek sosyal tesisler ve teknoparklar ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dâhilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu Kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri,” şeklinde bir tanım yapılmıştır. Bu tanım aynen Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde (UY) de geçmektedir (RG T. 01.04.2002 sayısı 24713).

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmaları kapsamında kabul edilen OSB tanımı ise şöyledir. Ağır sanayi kompleksleri dışında, küçük ve orta ölçekle imalat sanayi türlerinin, belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmeleri için, sınırları tasdikli çıplak arazi parçalarının gerekli altyapı hizmetleriyle ve ihtiyaca göre tayin edilecek sosyal kurumlarla donatıldıktan sonra planlı bir şekilde ve belirli standartlar dâhilinde sanayi için tahsis edilebilir ve işletilebilir hale getirilerek organize edilmiş sanayi bölgesidir (Organize Sanayi Bölgeleri ile İlgili Mevzuat, 1998:2).

OSB tanımındaki “organize” kelimesi “bölgenin” organizasyonu ile ilgilidir. Yoksa sanayinin organizasyonu ile ilgili değildir. OSB’lerde yer alacak sanayi sektörlerinin belirlenmesinde sınırlamalar konulabilmekle birlikte, buradaki anlamı bölgenin organize edilmesine ilişkindir. Sanayinin organize edilmesi olayı tamamen farklı bir olgudur.

2.2.3. OSB’nin Özellikleri

Yukarıdaki tanımlamalardan da hareketle OSB’nin özelliklerinden bazıları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Uygun nitelikte ve yeterlikte **arazi bulunması** OSB’nin en önemli

özelliğidir. Uygun nitelikteki araziden kasıt, Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliğine (YY) (RG, T. 21.05.2001 S. 24408) uygun evsafa arazinin seçimidir. Bu Yönetmeliğin ilgili maddelerine göre seçilecek arazinin mevki, şehir merkezine uzaklığı ve hangi yönde kaldığı, şehrin gelişme yönüne göre konumu, çevresinde bulunan diğer yerleşim merkezlerinin (köy, kasaba vb.) neler olduğu, uzaklıkları ve hangi yönde kaldığı gibi mülki özellikleri incelenmektedir. Ayrıca; arazinin büyüklüğü, ana yol ile bağlantısı, uzaklığı, mülkiyet durumu, kadastro durumu, belediye ya da mücavir alan sınırları içinde olup olmadığı, varsa Çevre Düzeni Planına göre durumu, mevcut arazi kullanım durumu, çevresindeki alanların mevcut ve planlama durumu, arazi kullanma kabiliyet sınıfları eğimi ve yönü gibi arazi bilgileri araştırılmaktadır. Diğer taraftan; arazinin bulunduğu deprem kuşağı, yeraltı ve yüzeysel içme ve kullanma suyu kaynaklarına göre konumu, atıksu ve yağmur suyu deşarj ortamı, drenaj durumu, taşkına maruz kalma durumu, katı atık depolama alanlarına göre konumu gibi jeolojik probleminin olup olmadığı hususlarında etütler yapılmaktadır. OSB'nin su, enerji ve diğer ihtiyaçlarının nereden sağlanacağına ve yeterliliğine bakılır. OSB'nin kurulacağı alanın hâkim rüzgâr yönü itibarıyla, yakınındaki yerleşim merkezlerine, tarım sahalarına ve su kaynaklarına etkisi bilimsel yollardan test edilir. İleriki dönemlerde OSB'nin gelişme ve genişleme olanağı, çevresinde konut ve yan sanayi yerleşimine uygun alan bulunup bulunmadığı, özel çevre koruma bölgeleri, sit alanları, milli parklar, doğal anıtlar gibi koruma alanları ile uluslararası sözleşmeler gereği korunması gereken alanlara göre konumu belirlendikten sonra yer seçimi yapılmaktadır.

- OSB'nin bir diğer özelliği, uygun nitelikte ve yeterlikte **parselasyon** yapılmasıdır. Düzensiz sanayileşmeyi önlemek, sektörel özellikleri dikkate almak, yan sanayi ve tam zamanlı üretim (ERTÜRK, 2001:209) gibi unsurlar da dikkate alınarak imar planının yapılmasıdır.

- OSB'nin bir diğer özelliği de, OSB'de yatırım yapacak işletmelerin ve OSB alanında çalışanların mahalli **müşterek ihtiyaçlarının** (sosyal, altyapı, üstyapı vb.) giderilmesi doğrultusunda tedbir alınmasıdır. Gümrükleme, sundurma, banka, internet, haberleşme, cami, ıracılık eğitim merkezi, sağlık istasyonu, kafeterya, otopark, soğuk hava depoları, antrepo, eğlendirme ve dinlendirme alanları gibi OSB'den OSB'ye değişecek ihtiyaçların karşılanmasıdır.
- OSB'nin bir başka özelliği ise, **profesyonel yöneticiler** tarafından yönetilmesidir. OSB'de muhasebe, ihale, tahsilât, teknik servis, yönetim ve organizasyon, imar, çevre, toplam kalite, halkla ilişkiler, insan kaynakları gibi alanlarda profesyonel yönetici ve işgörenlerin istihdam edilmesidir.
- OSB'nin bir özelliği de işletmelerin üretim amaçlı ve belli bir ölçekte olmasıdır. Bu bölgelerde yer alacak kuruluşlar, **orta ve küçük işletmeler** olmalıdır. Çünkü ağır sanayi ve büyük ölçekli sanayi komplekslerinin kuruluşu ve yerleşimi farklı şekil ve usullerle yapılmaktadır (GÜLER vd., 1990:3). Küçük ve orta büyüklükteki sanayi kuruluşlarının bir arada ve işbirliği içinde yapacakları üretim, çıktının da artmasını sağlayabilecektir (KARAMAN, 2002: 20–21). OSB'nin bir diğer özelliği de, planlı kentleşmeyi sağlamaktır.
- Aslında sanayi bölgeleri kurulurken, gerek bu bölgelerde çalışanlar için gerek civarında yaşayan insanların yaşam alanlarının düzenlenmesi, sanayi alanları ile birlikte sanayi alanlarının civarında yer alan **kentsel alanların da düzenlenmesi** OSB'nin bir özelliğidir. 4562 sayılı OSB Kanunu, sadece sanayi alanları ve bu alanlarda yer alan yatırımların müşterek ihtiyaçlarına yönelik bir OSB alanı öngörse de, OSB'nin özelliği gereği, sanayi alanları ile birlikte civarındaki kentleşmede aynı düzenleme içerisinde yer almalıdır. Olay sadece sanayi alanını düzenlemekten ibaret olmamalı, bölge bir bütün olarak ele alınmalıdır.

- OSB'nin bir özelliği de **çevrenin korunmasıdır**. Kuruluş aşamasından itibaren titizlikle takip edilen sağlık koruma bandı, yeşil alan, atıksu arıtma, atık depolama alanı gibi alanların oluşturulması, sanayiden kaynaklanan çevresel sorunların minimize edilmesi içindir.
- Nihayet OSB'nin son bir özelliği de **verimliliği maksimize etmektir**. OSB'de yer alan yatırımcıların altyapı ve diğer müşterek ihtiyaçların giderilmesi ile uğraşmak yerine üretimle uğraşmaları verimliliği artıracaktır. OSB alanı dışında kurulan bir işletmenin elektrik, su, doğalgaz, yol, yeşil çevre, sağlık koruma bandı, telefon, atıksu, buhar enerjisi gibi altyapı tesisleri kurma, işletme gibi sorunlarla baş etmesi zaman, emek, kalite kaybına neden olacağı gibi büyük bir maliyet de gerektirecektir. OSB alanında ise bu tür işlerle OSB yönetimi uğraşacaktır. İşletme sahibi ise üretim ve verimlilik üzerine yoğunlaşacaktır.

OSB'de yer alan yatırımcıların verimliliğinin artması ile ilgili olarak son zamanlarda geliştirilen ekolojik sanayi bölgeleri kavramı üzerinde durmakta yarar vardır. Bu kavram sonraki bölgelerde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bilindiği gibi endüstri bölgelerinden de farklı olan ekolojik endüstri bölgelerinin özelliği üretimde kullanılan tüm materyallerin atık oluşturmadan, daha doğrusu atık olarak nitelendirilebilecek materyallerin dahi hammadde olarak başka bir üretime konu edilebilecek bir yapılanmanın oluşturulmasıdır. Atık olacak materyallerin hammadde olarak değerlendirilebilmesi işletmelerin verimliliğini maksimize etmektedir.

2.2.4. OSB'nin Amacı

Bilgi çağını yaşadığımız günümüz dünyasında, ülke kalkınmasını sağlamada sanayi yatırımları hala büyük önem arz etmektedir. Bilgi çağı ile birlikte bilişim (bilgisayar ve iletişim) teknolojilerindeki hızlı gelişmeler işletme ölçütlerini küçülme yönünde etkilemekle birlikte, önemini azaltmamaktadır. Emek, yerini yavaş yavaş bilgiye teknolojiye ve yoğun sanayiye bırakmaktadır. DRUCKER'ın (2000:157) belirttiği gibi “gelişmiş ölkelerde mücadele merkezi artık el işçiliğini verimli kılmak değildir. Artık mücadele merkezi bilgi işçilerini verimli kılmak olacaktır”.

Buna göre, sanayinin hem ölçek boyutu, hem de istihdam boyutu değişmektedir. Tüm bu değişime rağmen, ülke ekonomisinde sanayinin planlaması, yerleşimi, çevre faktörleri, bölgelerarası gelişmişlik gibi unsurlar önemini korumaktadır. Tüm bu açılardan ve 4562 sayılı OSB Kanunu ve Uygulama Yönetmeliğinde yer alan tanım ışığında **OSB'nin amaçları** aşağıda sunulmaktadır:

- Sanayinin disipline edilerek **uygun görülen alanlarda yapılanmasını** sağlamak,
- **Planlı kentleşmeyi** yönlendirmek ve şehrin gelişmesine katkıda bulunmak
- Müşterek arıtma tesisleri kurmak ve yönetmek, **çevre kirliliğini önlemek**, çevreyi korumak suretiyle oluşacak çevre sorunlarını önlemek ve dolayısıyla da tarım alanlarının sanayide kullanılmasını disipline etmek,
- **Bilişim teknolojilerinden** yararlanmak,
- İmalat **sanayii türlerinin** belirli **bir plan dâhilinde** yerleştirilmeleri ve geliştirilmelerini sağlamak,
- Sağlıklı, ekonomik, güvenilir nitelikte gerekli **alt yapı, üstyapı, sosyal tesisler ve teknoparklarla** donatılmış planlı bir üretim alanı oluşturmak,
- Oluşturulan bu alanların (OSB'nin) kurumsallaşmış **profesyonel yöneticiler** tarafından yönetilmesi ve yönlendirilmesini sağlamak,
- Bölgeler arası **dengeli kalkınmayı sağlamak** (ŞAHİN, 2001:4) ve sanayiye az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırmak,
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarıyla, işletmelerin üretimde **verimliliğini** (GÜNDOĞDU, 1998:7) ve kâr artışının sağlamak.

2.2.5. OSB'nin Ekonomideki Yeri ve Önemi

OSB'nin amaçları bölümünde açıklanan hususlardan ekonomik amaçlar, aslında OSB'nin ekonomideki yeri ve önemini de vurgulamaktadır. OSB'nin temel amaçlarından birisi, çok önemli bir **ülke ve bölgesel kalkınma aracı** olarak algılanmasıdır. Bir ülkenin kalkınması ve refah seviyesinin yükselmesi, değişen ve gelişen toplum ihtiyaçlarını karşılayacak üretim birimlerinin artması ve gelişmesi ile doğru orantılıdır (KETEN, 1974:7). Üretim birimleri içinde önemli bir yer tutan Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) yoğun olarak konuşlandığı alanlar OSB'lerdir. Başka bir anlatımla KOBİ'lerin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi için en uygun ortamlardan birisi OSB'lerdir. Zaten Türk sanayinin plan ve programlara bağlı olarak geliştirilmesi ve teşvik edilmesi çabaları ile birlikte OSB düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamıştır (ÖZDEMİR, 1990:14).

OSB'nin ekonomideki yeri ve önemi, benzer nitelikli yatırımlarda sağlanan tasarruflarda kendini göstermektedir. Sanayi yatırımı için uygun nitelikte arazi temini, zemin etüdü, hâlihazırdaki imar uygulamaları, altyapı ve üstyapı tesislerinin inşasında büyük tasarruflar olmaktadır. Yapılan bu tasarrufların değerlendirilmesinde ciddi kavram ve ölçüm problemleri olmasına karşın, ölçeğe bağlı olarak altyapı maliyetlerinde büyük **tasarruflar** yapıldığına dair göstergeler bulunmaktadır (GÜNDOĞDU, 1998:8).

OSB kavramı oluşmadan önce, işletmelerin **çevreye** yaptığı olumsuz etkiler ve çalışanların ağır çalışma koşulları büyük olumsuzluklar taşımaktaydı. Sanayi bölgelerinin düzenlenmesiyle sadece ekonomik fayda sağlanmamış, bunun yanında sanayiye karşı bu kötü düşünce ve sanayinin olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması düşünülmüştür. Bu düşünce bir anlamda OSB'nin, sanayinin toplum yararına fakat toplumdan uzak olması düşüncesinin gerçekleşmesinde bir araç olabileceğine işaret etmektedir (KARAMAN, 2002:21–22). OSB'nin toplumdan uzak olması, başka bir anlatımla topluma zarar vermeyecek nitelikte olması, çevrenin kirlenmesi (katı ve sıvı atık, hava, su, su kaynakları, hava, gürültü vs.) sonucu yapılacak harcamaların önlenmesi de ekonomiye önemli bir katkı niteliğindedir. OSTİM OSB ile UNDP tarafından üye ülkelerdeki küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik olarak başlatılan 'Global Compact' adlı bir program imzalanmıştır. Global Compact programı

çerçevesinde KOBİ'ler, 9 temel ilke dikkate alınarak çalışmaya yönlendirilmektedir. Çevreye ilişkin olarak kabulü zorunlu olan ilkeler; çevre ile ilgili konularda, zarar oluşmadan önleyici yaklaşımın desteklenmesi ile daha etkin bir çevre sorumluluğunun yaygınlaştırılması için girişimde bulunulması ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının özendirilmesidir (<http://www.ostim.org.tr>). Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, ekonomik anlamda büyük önem arz eden **çevreyle ilgili giderlerin azaltılması** daha işin başında ve OSB'de yer alan tüm işletmeler açısından dikkate alınmaktadır.

Ülke kalkınmasını yönlendirmek, bölgeler arası kalkınmışlığı dengelemek amacıyla uygulanan **teşvik, destek ve istisnalar** açısından da OSB önem arz etmektedir. Bu tür uygulamalar için en uygun alanlar, sanayinin toplu olarak bulunduğu alanlardır. Teşvik, destek ve istisnaları uygulayan birimlerle işletmelerin mekânsal yakınlığının sağlanmasında da OSB'ler, önem arz etmektedir. OSB projesi, yerli sanayiye geliştirmek ve sanayi üretimini artırmak amacıyla teşvik politikalarının bir parçası olarak da algılanmaktadır. OSB'nin oluşturulması, bu teşvik politikalarının uygulanması yoluyla sınaî kalkınmanın gerçekleştirilmesiyle beraber yerli sanayinin düzenli ve planlı gelişimini de sağlamayı amaçlamaktadır (UZUNOĞLU ve ALKİN, 2003-7:11).

OSB ölçek ekonomisi açısından da önem arz etmektedir. KOBİ'lerin gelişimini sağlamak ve desteklemek, bölgeler arası ekonomik dengesizliği önlemek, sanayinin yerleşim birimlerinden uzak, uygun alanlarda yerleşimini sağlamak OSB'nin temel amaçlarından olması dolayısıyla, bu oluşum süreci de **ölçek ekonomisini** desteklemektedir (GÜNDOĞDU, 1998:10-12).

2.2.6. OSB'yi Ortaya Çıkaran Faktörler

OSB'nin ortaya çıkmasına neden olan birçok neden olduğu bir gerçektir. OSB'nin ortaya çıkmasına neden olan bazı önemli faktörler, bu bölümde özet olarak sunulmuştur.

OSB'nin ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin **başında sanayinin gelişmesine yardımcı olmak ve sanayinin belirlenen alanlarda yoğunlaşmasını sağlamaktır** (SCOTT, 2001:74). Gerçekten de gelişmiş ülkelerin incelenmesinden anlaşılacağı üzere OSB sayesinde hem sanayileşme sağlanmış, hem de sanayinin

belirlenen alanlarda yoğunlaşması sağlanmıştır. Birçok yazara göre dünyanın ilk OSB'si olarak kabul edilen Trafford Park, Manchester Ship Canal etrafında kurulmuş ve gelişmiştir. Bu gelişme İngiliz sanayisinin gelişimine de büyük katkı sağlamıştır. O tarihlerde açılan kanal OSB'nin kurulmasına neden olmuş, OSB de İngiliz sanayinin gelişimine katkı sağlamıştır. 1897 yılında 1200 acre² alan üzerine kurulmuş olan bu OSB, hızla gelişerek 1939 yılında 200 fabrikada 50.000 kişinin istihdam edildiği büyük bir alan haline gelmiştir (SCOTT, 2001:74). Durum, ülkemiz açısından da benzerlikler göstermektedir. OSB'ler sanayileşmenin dinamosu durumuna gelmiş ve belirlenen alanlarda sanayinin yoğunlaşması sağlanmaya başlanmıştır. 2000 yılında yürürlüğe giren 4562 sayılı OSB Kanununun 3. maddesinde OSB tanımı yapılmıştır. Bu tanımda “sanayinin uygun görülen alanlarda yapılmasını sağlamak” ifadesine yer verilmiştir. Tanımın son kısmında ise “imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmeleri” ifadesine yer verilmiştir. Sonuç itibariyle dünyanın ilk OSB'si olarak kabul gören Trafford Park OSB'sinin ortaya çıkmasına neden olan faktör, yıllar sonra Türkiye'de OSB Kanununun amacı haline gelmiştir.

Bir başka kaynakta da OSB'nin, **sanayinin çevresel etkilerinin azaltılması ve altyapı kolaylıkları sağlayarak sanayinin gelişiminin sağlanması** dolayısıyla OSB'nin ortaya çıktığı belirtilmiştir (Pollution Prevention and Abatement Handbook Industrial Estates, 1998:324). Başka bir anlatımla, OSB sayesinde sanayiden kaynaklanan çevresel zararların önlenmesi veya azaltılmasını sağlamakta, OSB'lerin sağladığı bu kolaylıklar da yeni yeni OSB'nin kurularak yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Bir başka kaynakta (The Investment Environment of the R.O.C. on Taiwan :46) ise OSB'nin kuruluşuna neden olan faktörler olarak aşağıdaki unsurlar sayılmıştır:

- Fabrika kuruluşu için ihtiyaç duyulan **arazi sorunlarının çözümü**,
- **Sanayinin** belirli alanlarda yoğunlaşmasını sağlamak suretiyle **ekonomik etkinliği sağlamak**,

² İngiliz ölçü birimi olup, 0,404 dekar alana tekabül etmektedir.

- **Sanayi ile çevresi arasında rahatsızlığa** neden olabilecek unsurlardan bölgeyi korumak,
- **Bölgesel kalkınmayı tetiklemek,**
- **Sektörel bazda** belirli bölgelerde yüksek katma değerli **ürünler üretilmesi teşvik etmek,**
- **Stratejik önemde olan sanayinin gelişimini sağlamaktır.**

Bir çalışmada (GRANT, 1997:75) ise, OSB kuruluşunu etkileyen faktörlerin, ikinci dünya savaşı yılları dönemi ve sonrası için farklı olduğu vurgulanmıştır. Savaş döneminde OSB kuruluşlarında dikkat edilen hususları şu şekilde belirlenmiştir. Savaş yıllarında OSB kuruluşunda herhangi bir plan ya da kuraldan ziyade, bölgenin sanayileşmesi ön planda tutulmaktaydı. OSB kuruluşlarında belirli bir fizibilite yerine, OSB'nin ihtiyaç duyduğu unsurların varlığı (su, ulaşım- özellikle tren yolu-) ön plana çıkmaktaydı. OSB'lerin ekonomik kalkınmaya öncülük etmeleri ön plandaydı. Hatta küçük alanlarda, çevre faktörleri dikkate alınmadan, ekonomiye öncülük yapması düşünülen alanlara (çevre açısından korkunç sonuçları görülmesine rağmen) gelişigüzel OSB'ler kurulmaktaydı. Savaş sonrası dönemde ise bu gelişigüzel OSB kuruluşları, birçok şehir merkezinde yeni problemlere neden olmaktaydı. Bu problemlerin çözümü için yapılan masraflar, elde edilen faydadan daha fazla olmaya başlamıştı. Bu gelişmeler üzerine 1960-1970'li yıllarda OSB kuruluşlarında bir takım kurallar öngörülmeğe çalışılmıştır. OSB uygulama standartları, **çevresel kurallar ve sanayileşmenin kontrol altında tutulmasına** yönelik kurallar geliştirilmiştir. Yeni yaklaşıma göre OSB kurulumunda çevre, enerji, atık gibi faktörler ön plana çıkmaya başlamıştır.

Bir başka çalışmada da (REISDORPH, 1991:29) OSB'nin iki temel fonksiyonu yerine getirdiği belirtilmiştir. Birincisi karakteristik özelliği gereği **ekonomik gelişmeye** sağladığı katkı, ikincisi ise **pazarlama fonksiyonudur**. OSB'ler müşterek pazarlama, çağdaş kalkınma, uygun yatırım alanı temini ve kalkınmanın tek çözüm yolu olduğundan ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler Sınayî Kalkınma Örgütü tarafından hazırlanan bir raporda (UNIDO, 1997:4); OSB, endüstriyel kalkınma, uygun ve etkin altyapı ve yatırımcıların müşterek ihtiyaçlarının giderilmesinden kaynaklanmıştır.

Bir başka çalışmada (BREDO, 1970 19–25) ise OSB'nin ortaya çıkmasında etkin olan sosyal ve ekonomik faktörler üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada, ilk OSB uygulamalarının aynı tarihlerde ABD ve İngiltere'de görüldüğü, temelinde ekonomik ve sosyal gerekçelerin bulunduğu, diğer ülkelerde ise ABD ve İngiltere örnek alındığını, bu ülkelerdeki ekonomik gelişmelerden ilham alınarak OSB uygulamasına başlanıldığını tespit etmiştir. Çalışmada Singapur Jurong OSB irdelenmek suretiyle, OSB'lerin ekonomik yararları şu şekilde belirlenmiştir:

- **Ölçek ekonomileri** açısından genel planlama, yapılaşma ve bütüncül projeleri uygulama imkânı sağlar.
- Altyapı imkânları dolayısıyla **sanayi yatırımlarının belirli bölgelerde birikimini** sağlar.
- **Altyapı imkânları** sunar.
- Bir firmanın tek başına üstlenemeyeceği ağır yüklerin, bölge yatırımcılarına paylaşmak suretiyle **risk paylaşımına** imkân verir.
- Sanayi tesislerinin **imarlı, planlı ve altyapılı alanlarda** birikimini sağlar.
- Fabrikaların, acil durumlarda olsun gelecekte olsun ihtiyaç duyacakları **yatırım alanı teminine** imkân sağlar.
- Yatırımcıların, devlet tarafından sağlanan yardım, **teşvik** ve kredilerinden kolaylıkla ve daha uygun şartlarda yararlanmalarını sağlar,
- Yatırım aşamasında geçecek uzunca sürenin üretimde geçmesini sağlar.
- İşyeri ve iş değiştirme ve geliştirme imkânı sağlar.
- Eldeki imkân ve fırsatları iyi kullanma ve geliştirme imkânı sağlar.

Bu ekonomik yararların yanında birçok sosyal getirilerin olduğu da yazar tarafından belirlenmiştir.

Eyüboğlu'na göre (<http://www.mpm.org.tr>) “Kısaca söylemek gerekirse, organize sanayi bölgeleri, ekonomik bir ölçek içerisinde gruplaşmış fabrika yerleşim yerleridir. OSB'ler fabrikaların kurulabilmesi için gereken fiziksel gereksinimleri karşılarken; sanayi işletmelerinin etkin çalışabilmeleri bakımından da uygun bir ortam sunmakta; bu yolla, sanayi ilişkilerinin birbirini besleyen bir ağ gibi geliştirilmesinde elverişli bir çevre yaratmaktadır. Ayrıca OSB, girişimcilere sanayi tesisi kurmaya uygun arazileri göstererek; tarıma elverişli alanların korunmasını sağlamaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, OSB'lerin oluşturulmasında güdülen amaçlar şöyle sıralanabilir:

- Sanayinin disipline edilmesi.(Neyi üreteceğini ve nerede üreteceğini karar verme durumunda olan girişimcileri OSB'ler hem bilgilendirmekte, hem de cesaretlendirmektedir. Altyapısı hazır olan bu bölgeler, girişimciler için güvence oluşturmaktadır.)
- Kentlerin planlı yerleşimine ve gelişimine katkıda bulunulması.
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir program içinde üretim yapmaları yoluyla; üretimde verimlilik ve kârlılık sağlanması.
- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması.
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının önüne geçilmesi.
- Altyapının gereksinimlere uygun olarak planlanması; yani sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler gibi ortak hizmet kuruluşlarının oluşturulması.
- Standardizasyonun sağlanması.
- Ortak arıtma tesisleriyle çevre kirliliğinin önlenmesi.
- OSB'lerin devlet gözetiminde kendi organlarınca yönetilmesinin sağlanması.

Kısaca, organize sanayi bölgeleri uygulamasıyla planlı sanayileşme, düzenli kentleşme ve sağlıklı ve temiz bir çevre oluşturulması hedeflenmektedir.

Özetlenecek olursa, organize sanayi bölgeleri uygulaması birçok bakımdan yarar sağlamakla birlikte; temel olarak üç amacın gerçekleştirilmesi beklenmektedir:

- KOBİ'lerin gelişimini sağlamak ve bunlara daha iyi üretim olanakları sunmak.
- Ekonomik açıdan farklılaşan bölgeler arasında dengeli gelişmeyi gerçekleştirmek.
- Sanayi işletmelerini kent merkezlerinin dışına çıkarmak ve onların uygun, planlı ve programlı yerleşimini sağlayıp; sanayileşmenin kentler üzerinde doğurabileceği olumsuz etkileri ortadan kaldırarak, kentleşme ile sanayileşme arasındaki ilişkiyi düzenlemek.”

OSB'nin kuruluş ve işleyişinde önemli rol üstlenen Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İnternet sitesinde (<http://www.sanayi.gov.tr>)

- Sanayinin disipline edilmesi,
- Şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması,
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kar artışının sağlanması,
- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi,
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması,
- Müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi,
- Bölgelerin devlet gözetiminde, kendi organlarınca yönetiminin sağlanması, OSB'lerin kuruluşunda temel hedef olarak belirlenmiştir.”

OSB'nin gelişimini özetleyen bir metin (ONAT, 1969: 9–11) aynen aşağıya alınmıştır:

“İstenmeyen Komşu

Başlangıçta, çeşitli isimler altında geliştirilmeye başlayan “Sanayi bölgeleri”nin topluma mal edilmesi hiç de kolay olmuyor ve her gelişme bazı direnmelere yol açıyordu.

Güzeli arayan ve onu çoğu kere faydalıya tercih eden insan, kendi hayatının idamesi demek olan sanayi de “toplumun yararına fakat toplumdan uzak olması gereken bir unsur” olarak kabul ediyordu.

Çevresine yaptığı kötü etkilerle, kirli ve çirkin görünüşü ile ve nihayet bu ortamda çalışmaktan bıkmış-yorulmuş işçileri ile sanayi, istenmeyen bir komşu idi artık.

“Sanayi” kelimesinden sadece duman, koku, pislik ve çirkinlik anlamını çıkararak toplum, sınaî işletmeleri bir araya toplayan “bölgeler”in kendi yerleşme merkezlerinin içinde ya da civarında kurulmasına karşı koyuyordu.

Bu durum, “Sanayi Bölgeleri”nin sadece ekonomik bakımdan değil fakat fiziki yönden de yeni anlayışla düzenlenmesi ve topluma, “fiziki yerleşmelerin güzel bir örneği” olarak sunulması zorunluluğunu ortaya çıkarıyordu.

Bu zorun, “Sanayi Bölgeleri”nde kurulacak işletmelerin, fiziki bakımdan sıkı bir kontrole tabi tutulmasına ve “bölge”nin estetik değerinin korunması amacı ile yüksek standartların uygulanmasına sebep olacak idi.

Yeni Bir Anlayış:

İkinci Dünya Savaşın sonu, “Sanayi Bölgeleri”nin geliştirilmesinde yeni bir anlayışın başlangıcı oluyordu.

“Sanayi Bölgeleri”nin bir plan dâhilinde geliştirilmeye başlanması ve yüksek standartlarla işletilebilecek şekilde planlanması neticesinde “Organize Sanayi Bölgesi” ve “Sanayi Parkı” kavramları ortaya çıkıyordu.

“Organize Sanayi Bölgeleri” büyük yatırımlar yapılarak inşa olunuyor, içinde çalışanlara iyi bir geçim temin ediyor, toplum gelirlerinin büyük bir kısmını sağlıyor ve vergi yükünün önemli bir miktarını yükleniyordu.

Toplum düzeninde böylesine önemli bir fonksiyona sahip olan “Organize Sanayi Bölgesi” fiziksel yönden, yol, su, kanalizasyon, enerji vs. gibi altyapı tesisleri tamamlanarak sanayinin ifadesine sunulmuş bir arazi parçası idi.

Bu arazi parçası üzerinde, sanayinin her türlü kötü etkisini yok edecek imkânlar sağlanıyor ve estetik değerler her şeyin üzerinde tutuluyordu.

Dumansız, gürültüsüz ve kokusuz fabrikalarıyla, yüksek standarttaki yolları ve yeşil sahaları ile “Organize Sanayi Bölgesi”, sevilen bir kavram ve istenen bir komşu oluyordu artık.

“Organize Sanayi bölgesi” bir taraftan topluma kendini kabul ettirirken, diğer taraftan da “yüksek verimle çalışan bir sınaî topluluk yaratabilmek için planlı bir yaklaşım” olarak benimseniyordu.

Gerçekten de “Organize Sanayi Bölgesi”, sahip olduğu fiziki unsurlar ile sanayinin kurulabilmesi için gerekli olan fiziki ihtiyaçları karşılarken, diğer taraftan da, sınaî işletmelerin modern anlamda ve ekonomik olarak işletilebilmesi için elverişli bir çevre ve eğitici bir ortam vazifesi görüyordu.

Sınaî işletmeler bir arada kurulmak ve işletilmek ihtiyacında idiler. Birbirlerini tamamlamak ve birbirlerine müşteri olmak, sanayide yeni bir anlayışı temsil etmekte idi. Ayrıca sanayinin kendine has alt yapı ihtiyacı, bu ihtiyacın karşılandığı bir “bölge” içinde toplanma gereğini ortaya koyuyordu.

Böylece, münferit işletmeler tarafından ayrı ayrı geliştirildiğinde ekonomik olarak işlemeyen hizmetler de “Organize Sanayi Bölgesi” içinde ortaklaşa geliştirilebiliyor ve yeni yatırımlar için güven verici bir ortam yaratmak mümkün oluyordu.”

Yine aynı kaynakta (ONAT, 1969: 12–14) metnin devamında şu görüşlere yer verilmiştir:

Mahalli ihtiyaçlardaki farklılık, “Sanayi Bölgeleri”nin de farklı niteliklere sahip olacak şekilde geliştirilmesine yol açmıştır.

“Sanayi Bölgelerinin” Kuzey Amerika’daki örnekleri ile Hindistan’daki örnekleri arasındaki farklar bir yana; aynı ülkenin iki ayrı yerleşme merkezinde geliştirilen “Sanayi Bölgeleri”nde dahi büyük farklar görülebilmektedir.

Bununla beraber, “Sanayi Bölgesi” uygulamalarındaki farkları, “Bölgelere verilen farklı isimlerde aramak yanlıştır. Nitekim, “Sanayi kelimesinin arasındaki “Bölge”, “Park”, “Saha”, “Site”, “Çarşı” v.s. gibi farklı isimlerle, kurulmuş yerleşmelerden çoğunun aynı karaktere sahip olmasına karşılık, aynı ismi taşıyan “Bölgeler” in de, çoğu kere farklı karakterde geliştirildikleri görülmektedir.

Ekonomik temeldeki farklılık, teknik bilgi ve imkânların değişikliği yatırım sermayesinin durumu, fiziki ihtiyaçların farklılığı ve nihayet çalışan zümrenin hayat standardı, “Sanayi Bölgesi”nin fiziki karakterinde rol oynayacak faktörlerdir.

Bütün bu faktörlere rağmen, “Sanayi Bölgesi”nin sahip olması gereken asıl karakteri, “geliştirmeyi ihtiyaç haline getiren sebep” de aramak gerekmektedir. Bu ihtiyaç sadece bir altyapı ihtiyacı olabileceği gibi; ekonomik, teknik veya eğitici bir ortam ihtiyacı olabilir.

Dünyanın çeşitli yerlerindeki çeşitli uygulamaları, bütün ayrıntıları ile ele alarak, “bölgeleri” tasnif etmeye çalışmak oldukça güçtür. Esasen böyle bir tasnifin faydası da yoktur. Çünkü “sanayi bölgesi” kavramının uygulanmasındaki yegâne önemli fark, “bölge”nin “organize” edilmiş olup olmadığıdır.

Bununla beraber, memleketimizdeki uygulamalarda bir kavram birliğine varabilmek için, küçük veya büyük işletmeleri bir araya toplayan “kompleks”lere verilen isimlerle bu isimler altında yapılan uygulamaları tarif etmek, faydalı olabilir.

Sonuç olarak denilebilir ki; OSB sanayileşmenin bir sonucu olarak ve ihtiyaçtan kaynaklanarak ortaya çıkmıştır. İlk zamanlarda OSB kurma çalışmaları yapılmamış, sanayinin yoğunlaştığı bölgelere OSB statüsü tanınmıştır. Sanayileşme sonucu ortaya çıkan sorunlar ve gelişmeler sonunda OSB’lerle ilgili yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizde ise durum biraz farklı gelişmiştir. İlk OSB’den yaklaşık bir asır sonra, yabancı uyruklu bir firmanın araştırması sonucu OSB kurulmuştur. Yasal düzenlemeler ise yıllar sonra gerçekleştirilmiştir.

2.2.7. Organize Sanayi Bölgelerinin Çeşitleri

Organize Sanayi Bölgeleri, birçok açıdan tasnife tabi tutulabilir. Arazi veya arsa tahsislerinin niteliklerine göre arsa satışı yapan OSB, imarlı arsa tahsisi yapan OSB, imarsız arsa tahsisi yapan OSB; altyapısı yapılan OSB, altyapısı yapılmayan

OSB; üst yapısı yapılan OSB, üst yapısı yapılmayan OSB şeklinde tasnife tabi tutulabilir. Kurucularına göre Kamu Organizasyonlarınca kurulan OSB, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarınca kurulan OSB, özel teşebbüslerce kurulan OSB³; Kurucularının Sayılarına Göre OSB'ler, Tek Kuruculu OSB'ler, Çok Kuruculu OSB'ler; Kuruluş Amaçlarına Göre OSB'ler Genel Amaçlı OSB'ler, İhtisas OSB'leri⁴ Karma OSB'ler⁵; şeklinde tasnif yapmak mümkündür. Bu tasniflerin sayısı bakış açısına göre fazlaşır veya azalabilir. Ancak Uygulama Yönetmeliğinde özel OSB, İhtisas OSB ve Karma OSB tanımına yer verilmiştir.

2.2.8. Organize Sanayi Bölgeleri ve Benzer Organizasyonlar

Birçok unsurları açısından yakın benzerliklere sahip olan OSB'nin daha iyi anlaşılabilmesi için benzer organizasyonlardan farklarına değinmek, OSB'nin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. OSB'nin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlar;

- Sanayinin disipline edilmesi,
- Şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması,
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kar artışının sağlanması,
- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi,
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması,
- Müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi,
- Bölgelerin devlet gözetiminde, kendi organlarınca yönetiminin sağlanmasıdır.

3 Uygulama Yönetmeliğinin 4. maddesine göre özel OSB 4562 sayılı Kanunun 26ncı maddesine göre özel hukuk tüzel kişilerince veya gerçek kişilerce kurulması talep edilen OSB'dir.

4 Uygulama Yönetmeliğinin 4. maddesine göre ihtisas OSB: aynı sanayi iş kolunda ve bu iş koluna dâhil alt sanayi gruplarında faaliyet gösteren tesislerin yer aldığı OSB'dir.

5 Uygulama Yönetmeliğinin 4. maddesine göre Karma OSB: farklı sanayi iş kollarında üretim yapan tesislerin yer aldığı OSB'dir.

OSB ile birçok açıdan benzerlik arz eden organizasyonlara aşağıda kısaca değinilmiştir.

2.2.8.1. Küçük Sanayi Siteleri (KSS)

KSS Kooperatifler Kanunu kapsamında kurulmakta ve kooperatif olarak örgütlenmektedir. Oysaki OSB'nin kendine has özel kuruluş kanunu mevcuttur. KSS'ler genelde sipariş üzerine çalışan küçük imalathane ve tamir atölyelerini, bünyesinde toplamaktadır. KSS'de faaliyet gösterecek işletmelere ait tesisler, kurulan KSS Yapı Kooperatifi aracılığıyla projelendirilmekte ve inşaatı, müşterek alanları vs yapılmaktadır. Organize sanayi Bölgelerinde işletmeler kendi tesislerini kendileri inşa eder. KSS'nin bölgeler arası kalkınma farklılıklarını azaltma amaçlı değil, bölgenin küçük ihtiyaçlarını gidermeye yönelik katkısı varken, OSB'nin önemi, bölgelerarası kalkınma farklılıklarını azaltarak göçü önlemesidir. KSS'de el ve beyin gücünü bir araya getirerek bedenen çalışmaları ve sipariş üzerine iş yapmaları söz konusudur. OSB'lerde yer alan işletmeler ise seri üretim yapmak üzere çalışırlar.

2.2.8.2. Endüstri Bölgeler

Endüstri bölgeleri, 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu (RG, T. 19.1.2002 S. 24645) ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği (RG, T. 02.08.2002, S. 24834) ile düzenlenmiştir. Kanunda⁶ ve Yönetmelikte⁷ yapılan tanımlar ve düzenlemeler ışığında OSB ile EB arasındaki farklar aşağıdaki gibidir:

- OSB'den farklı olarak, EB'de, arazi Hazine adına kamulaştırılmaktadır.
- Kamulaştırma ve altyapı inşaatı giderleri Bakanlık bütçesinden karşılanmakta ve geri ödeme yapılmamaktadır.
- OSB'lerde imar planları ve altyapı projeleri Bakanlıkça onaylanırken, EB'lerinde ilgili kurum tarafından onaylanmaktadır.
- OSB'lerde yatırımcıya OSB yönetim kurulu tarafından parsel satışı

6 Endüstri Bölgeleri Kanunu Md. 2'ye göre EB "Yatırımları teşvik etmek, yurt dışında çalışan Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamak üzere bu Kanun uyarınca kurulacak üretim bölgelerini" ifade eder.

7 Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği md. 4'e göre EB "Yatırımları teşvik etmek ve yabancı sermaye girişini artırmak amacıyla, sınırları tasdikli arazilerin gerekli altyapı hizmetleri ile donatılarak sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve hiçbir şekilde başka amaçlarla kullanılmayacak olan üretim bölgelerini" ifade eder.

yapılırken, EB'lerinde sabit yatırım tutarının % 0,5'i karşılığında yatırımcıya irtifak hakkı tesis edilmektedir. Böylece yabancı yatırımcılar, yerli firmalarla ortaklık kurmalarına gerek kalmadan, EB'lerinde doğrudan yatırım yapabileceklerdir.

- OSB'lerden farklı olarak, yatırımcı öncelikle Bakanlığa müracaat etmek durumundadır.
- EB'lerinde yatırım yapmak isteyen yatırımcılar, faaliyet konularıyla ilgili Çevresel Etki Değerlendirmesi olumlu kararını en fazla 2,5 ay; ilgili kurumlarca başkaca hiçbir işleme gerek kalmaksızın gerekli izin, onay ve ruhsatlarını 15 gün içinde alabileceklerdir. Böylece, yatırıma başlamadan önce yürütülmesi gereken tüm yasal işlemlerin üç ay içinde tamamlanması ön görülmektedir.

2.2.8.3. Serbest Bölgeler

Serbest bölgeler; ülkenin siyasi sınırları içinde olmakla beraber gümrük bölgesi dışında sayılan, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sınaî ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerler olarak tanımlanabilir (<http://www.dtm.gov.tr>). OSB de ise böyle bir durum söz konusu değildir. Ancak bir OSB'nin aynı zamanda Serbest Bölge statüsü alabilir. Serbest bölgelerin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlar ile OSB'nin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlarda da farklılıklar vardır. Serbest bölgelerin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçları

- Türkiye'de ihracat için yatırım ve üretimi artırmak,
- Yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak,
- Ekonominin girdi ihtiyacını ucuz ve düzenli bir şekilde temin etmek,
- Dış finansman ve ticaret imkânlarından daha fazla yararlanmaktır.

2.2.8.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri⁸

Teknoloji geliştirme bölgeleri, Türkiye'nin uzun yıllardır OSB ve serbest bölgeler uygulamalarıyla yürüttüğü sanayi politikasını daha ileri aşamaya taşımayı amaçlayan bir başka düzenlemedir (UZUNOĞLU ve AKLİN, 2003:22). Teknoloji Bölgelerinin amacı, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması amacıyla;

- Teknolojik bilgi üretmek,
- Üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek,
- Ürün kalitesini veya standardını yükseltmek,
- Verimliliği artırmak,
- Üretim maliyetlerini düşürmek,
- Teknolojik bilgiyi ticarileştirmek,
- Teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak,
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak,
- Araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak,
- Teknoloji transferine yardımcı olmak
- Yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.

Teknoloji geliştirme bölgelerinde, bölgeyi yöneten ve işleten bir anonim şirket söz konusudur. Arazi kullanımı, yapı ve tesislerin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinler yönetici şirket tarafından verilir ve denetlenir.

⁸ 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun md 3'e göre Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Bölge): Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda buldukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı ifade eder.

Arazi temini, plânlama ve projelendirme, alt yapı ve üst yapının inşası ile ilgili harcamalar yönetici şirkete aittir. Bölge kurulması için öngörülen alanda veya bölgenin bulunduğu ilin sınırları içinde üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü veya AR-GE merkez veya enstitüsünün bulunması ve yörede yeterli AR-GE ve sanayi potansiyelinin olması şartı aranır. Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu yönetici şirketin kurucuları arasında, Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü bulunur. Bu kurum ve kuruluşlar, şirketleri ve/veya vakıf işletmeleri ile de yönetici şirkete katılabilirler. Yönetici şirkete ayrıca, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine bağlı odalar ve borsalar, yerel yönetimler, bankalar ve finansman kurumları, yerli ve yabancı özel hukuk tüzel kişileri, AR-GE ve teknoloji geliştirme ile ilgili vakıf ve dernekler, ilgili kamu kuruluşları, ihracatçı birlikleri kurucu ya da sonradan ortak olarak iştirak edebilirler. Bölgede yer alan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu Bölgedeki yazılım ve AR-GE'ye dayalı üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete geçilmesinden itibaren beş yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır. Bakanlar Kurulu, seçilen, hedef alınan, belirli teknolojik alanlar ve ürünler için on yıla kadar süreyi uzatabilir.

2.2.8.5. Eko-Endüstriyel Parklar (EEP)

Son zamanlarda literatürde sık sık adı duyulan EEP'in, tanımı ve hedefleri konusunda yazarlar tarafından çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir araştırmada EEP'in hedefinin, birbirinden bağımsız üretim yapan sanayi kuruluşlarının, gönüllü olarak birbirlerinin çıktılarını kullanmak suretiyle eşleşmelerini sağlamak suretiyle çevresel etkilerini ideal düzeyde tutmaktır (AUDRA, 1998:6). Gelişmiş ülkelerde EEP uygulamalarının daha başarılı olduğu bilinmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde de maliyetlerin çok yüksek olmasına rağmen EEP uygulamalarına ağır aksak da olsa rastlanmaktadır. Çünkü bu tür ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişme çevre korunmasından daha önde tutulmaktadır (CHIU ve YONG, 2004:7). Toplumların ekonomik gelişmeden vazgeçmeleri beklenemez. Çözüm hem ekonomik gelişmeyi devam ettirecek, hem de çevreyi koruyacak yeni yaklaşımların geliştirilmesidir. Doğadaki üretim sistemi tüm üreticilerin ve tüm tüketicilerin birbirini tamamladığı, hammadde ve enerji kaybının minimize edildiği bir sistemdir. Hammadde ve enerji

akışı kapalı bir döngü halinde gerçekleşmekte ve tüm ürünler, atıklar ve yan ürünler yeniden üretim sistemine kazandırılmaktadır. Hiçbir madde boşa harcanmamaktadır. Doğadaki bu felsefeyi endüstriye ve ekonomiye kazandırma çabası yeni bir kavramın doğmasını sağlamıştır. “Endüstriyel ekoloji” kavramı, endüstriyel ve ekolojik çevre arasındaki etkileşimi temel alan, disiplinler arası bir çevresel ve ekonomik yaklaşım olarak gelişmektedir. Endüstriyel ekolojinin en önemli uygulama alanı “eko-endüstriyel parklar”dır. Türkiye’de eko-endüstriyel park anlayışına en yakın olabilecek şekilde örgütlenen endüstriyel gruplar organize sanayi bölgeleridir. Kamu kaynaklarına bağlılıklarına rağmen organize sanayi bölgeleri, özel sektörün ve ticaret/sanayi odası gibi sivil kuruluşların etkin rol aldığı endüstriyel yapılanmalardır (ALBAYRAK, 2000:4).

OSB hedefleri ve uygulamalarında EEP’lerle pek çok ortak nokta bulunmaktadır. Özellikle OSB’ler toplumun çeşitli kesimlerini (finansal kesim temsilcileri, yerel yönetim, sanayi ve ticaret odaları gibi), bir araya getiren organizasyonlardır. OSB müdürlüklerinin çevre, teknoloji vb. alanlarda uzman kadrolara sahip olması, ortak arıtma tesisleri planlanması, altyapı maliyetlerinde tasarruf sağlanması ve OSB bünyesinde sosyal tesisler ve ortak kullanım alanların bulunması (ALBAYRAK, 2000:13; ŞENLİER ve ALBAYRAK 2001:15). Bu benzerliklerin en önemlileridir. Bütün bu benzerliklere rağmen OSB’lerle EEP’leri birbirinden ayıran bazı farklılıklar da vardır. Bu farklar aşağıda özetlenmiştir (ŞENLİER ve ALBAYRAK 2001:15)

- EEP’lerde farklı sektörlerin birbirini tamamladığı bir yapı vardır. OSB’ler ise tek sektör ağırlıklıdır ya da mevcut sektörel grupların birbirleriyle ilişkisi kurulmamıştır.
- İşletmeler yalnız kendi gereksinimlerini dikkate alarak OSB’de yer almaktadır. EEP’lerde ise park içinde yer alacak işletmeler üretim süreçlerinin birbirleriyle uyumu dikkate alınarak belirlenmektedir.
- EEP’lerin tasarlanmasında ekonomik çevreler kadar araştırma kurumları, üniversiteler, enstitüler ve sivil toplum örgütleri de etkilidir. OSB’lerin kuruluş aşamasında ağırlık sanayi ve ticaret odalarında.

- OSB’lerde ekonomik başarı ön plandadır. EEP’lerde ise çevresel başarıya ulaşmak ekonomik başarı kadar önemlidir.
- OSB’lerde çevresel yararlar, atıkların bertarafıyla aranmaktadır. “Atık Borsası” çok yeni bir uygulamadır. EEP’lerde ise sistemin tasarlanmasında “geri kazanım”, “yeniden kullanım” gibi kavramlar önceliklidir. İşletmeler arasında kurulan endüstriyel ortak yaşamla maksimum çevresel yarar sağlanmaya çalışılır.
- OSB’lerde firma bilgileri (üretim süreçleri, atıklar vb. hakkında) gizlidir. Buna karşın EEP’lerde üyeler arasında etkin ve sürekli bilgi akışı vardır.
- OSB dışındaki işletmelerle mal-alışverişi ya da diğer ilişkiler bireyseldir. EEP’lerde ise park dışındaki işletmelerle olan ilişkiler parkı bütünleyecek fırsatlar olarak değerlendirilir.

2.2.8.6. Nitelikli Sanayi Bölgeleri (NSB)

NSB (Qualified Industrial Zones)⁹ ilk kez 1998 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından, Ortadoğu barış sürecinin desteklenmesi amacıyla ve bu bölgedeki istihdam sorununa bir çözüm olmak üzere tek taraflı geliştirilen bir modeldir. Bu model ile bölgedeki yatırımlar teşvik edilerek ABD’ye gümrüksüz ve kotasız ihracat yapabilme esnekliği getirilmiştir. Temel amaç bölge ekonomisinin güçlendirilmesi ve işsizliğin kısmen de olsa azaltılması suretiyle sosyal huzursuzluğun bertaraf edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. NSB’lerin ilk uygulaması Mart 1998’de Ürdün’de faaliyete geçen Al-Hassan Sanayi Bölgesi’dir (Annual Report 1999,2000). Ürdün’de bugüne kadar 10 (On) adet NSB uygulaması yapılmıştır.

NSB’lerde sağlanan avantajlar (GÜNEY, 2002:12) aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İhraç edilen ürünün bünyesine giren ithal ürünler için ithalde alınan gümrük vergilerinden muafiyet imkânı tanınması,
- ABD pazarına gümrük vergisiz ve kotasız girme imkânına sahip olma,

⁹ NSB, ABD hükümetince öngörülen ve İsrail, Ürdün ve Mısır yönetimlerince belirlenen malların, gümrük ve tüketim vergileri ile kota kısıtlamalarına tabi tutulmaksızın ve karşılıklı çıkar gözetilmeksizin ABD pazarlarına girebildiği bir alan olarak tanımlanmıştır. (Uzunoglu, Akin, s. 22, 41.)

- Gelir vergisi ve sosyal sigorta keseneklerinden muaf tutulma,
- Yabancı döviz kullanımı açısından herhangi bir kısıtlama getirilmemesi,
- Proje sahibi ve yatırımcı açısından yabancı sermaye olarak herhangi bir sahiplik kısıtlamasının söz konusu olmaması,
- Sermaye, kâr ve ücretlerin transferinin herhangi bir kısıtlama olmaksızın serbestçe gerçekleştirilebilmesi,
- Herhangi bir faaliyet süresi kısıtlamasının olmamasıdır.

Görüldüğü gibi NSB'lerin yatırımcılara sunduğu en büyük avantaj, bu bölgelerde üretilen malların ABD'ne gümrük vergisiz olarak ihraç edilebilmesidir. Ayrıca, gümrük muafiyetine ek olarak, NSB'lerde üretilen tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ABD'ne ithalatında kota da uygulanmamaktadır.

NSB'lerde üretim yapmanın yatırımcılara sağlayacağı faydanın ortalama büyüklüğü, söz konusu mallarda ABD'nin uyguladığı gümrük tarifeleri kadar olmaktadır. ABD'nin ithalatında uyguladığı gümrük vergilerinin en yüksek olduğu ürünler genellikle hazır giyim ve tekstil ürünleri olmaktadır. Hangi ürünlerin bu imkândan yararlanmak için uygun olduğuna, NSB'nin bulunduğu ülke Hükümeti tarafından tayin edilmiş bir görevli ile ABD'li bir gözlemciden oluşan ortak bir komite tarafından karar verilmektedir (www.mtso.org.tr). Komite'nin uygun bulunduğu ürünlere (N) işareti konulmakta ve bu mallar ABD gümrüklerinde NSB malı olarak işlem görmektedirler.

Organize sanayi bölgesi, serbest bölge ve endüstri bölgesi, Türkiye'nin kendi yasalarıyla işletilen kurumlardır. Nitelikli sanayi bölgeleri (NSB) ise ABD'nin kendi kurallarını işlettiği, daha önce İsrail ve Ürdün'le yapmış olduğu ticari bir anlaşmadır. Ancak OSB'ne veya benzer bir organizasyona NSB statüsü verilebileceğinden, NSB statüsünü aldığı organizasyonun da özelliklerini taşıyacaktır.

2.2.8.7. Kalkınma Ajansları

Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile 2006 yılı başından itibaren kurulması planlanan kalkınma ajanslarının amacı aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek,
- Kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak,
- Yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak,
- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır.

Kalkınma ajansları tüzel kişiliği haiz olup, özel hukuk hükümlerine tabidir. Ajansın görevi, kalkınma ile ilgili plan, proje ve yatırımlara destek sağlamak, yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarından almak zorunda olduğu izin ve ruhsat işlemlerini sonuçlandırmak üzere tek elden takip etmek, yatırım ile ilgili eğitim, tanıtım, araştırma faaliyetleri yapmak, kamu özel ve sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamaktır. Kalkınma ajansları Kanunla belirlenen bölgelerde kurulmasına rağmen, bölgeye bağlı illerde kalkınma ajanslarına bağlı faaliyet göstermek üzere yatırım destek ofisleri kurulması planlanmıştır. Ofislerin görevleri, kalkınma ajanslarına göre daha dar kapsamlı olup, yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarından almak zorunda olduğu izin ve ruhsat işlemlerini sonuçlandırmak üzere tek elden takip etmek ve yatırımcıya yol gösterip bilgi vermek şeklinde özetlenebilir.

2.2.9. Organize Sanayi Bölgelerinde Örgütsel İlişkiler

Organize Sanayi Bölgelerinin, bulunduğu sistem içerisinde çevresinde yer alan sistemin diğer unsurları ile ilişki içerisinde bulunması kaçınılmazdır. Bu ilişkilerden bazıları çeşitli yasal normlarla düzenlenmiş olup, tüm OSB için aynı sonucu doğuracak nitelikte ilişkiler söz konusudur. Bu bölümde, bu şekilde düzenlenmiş kurumsal ilişkiler incelenmiştir.

2.2.9.1. Kamu OSB İlişkileri

Kamu OSB ilişkileri iki farklı temelde oluşmaktadır. Birincisi OSB'nin Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı olarak çalışmasından kaynaklanan ilişkilerdir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununla (RG. T. 18.01.1985, S. 18639) Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel

Müdürlüğü kurulmuştur. Kanununun 11 maddesine göre anılan genel müdürlüğün görevleri şu şekilde belirlenmiştir.

- Çeşitli illerde yapılan Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerini mevcut ise imar planlarına uygun olarak planlamak,
- Organize sanayi bölgelerini kredilendirmek, inşaatlarını kontrol etmek ve denetlemek,
- İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde, plan hedeflerine paralel olarak gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmak ve bütün bu faaliyetleri koordine etmek,
- Küçük Sanayi Siteleri ile Organize Sanayi Bölgeleri yerseçiminin, Hazine ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait arazilerden yapılması halinde, arsa bedelinin, ilgili bakanlık veya kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak protokol esaslarına göre ödenmesini sağlamaktır.

Görüldüğü gibi OSB, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile hiyerarşik bir yapı içerisinde bulunmaktadır. Özellikle Bakanlık kredisi kullanan OSB'nin ilişkisi daha yoğun düzeyde olup, her türlü iş ve işlemlerini koordineli yürütmek durumundadır.

İkincisi OSB ile OSB'nin bulunduğu bölgede bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilidir. Bu ilişkilerin boyutu ise daha kapsamlıdır. 4562 sayılı OSB kanunu, işletmelerin tüm izin ve ruhsatlarının OSB Müdürlüğünden alınması gibi bir zorunluluk getirmemiştir. Kanuna göre işletmeler ile OSB yönetimi, inşaat ruhsatı ve iskân ruhsatı ile OSB tarafından kurulan ve işletilen altyapıların, kurulması ve işletilmesi dolayısıyla zorunlu bir ilişki içerisinde. Aksine bir davranışa ise OSB tarafından uygulanacak bir müeyyide öngörülmemiştir. Başka bir anlatımla, bir işletmenin inşaat veya iskân ruhsatı almaması durumunda OSB yönetimin herhangi bir yaptırım gücü yoktur. İlgili kamu otoritesine müracaat ederek gereğinin yapılmasını talep edebilir. Diğer taraftan, yürürlükteki mevzuat açısından, bir işletmenin faaliyet gösterebilmesi için, gerekli olan izin ve ruhsatları, ilgili kamu otoritelerinden almak durumundadır. Dolayısıyla OSB bulunduğu bölgedeki kamu organizasyonları ile çok yakın temas içerisinde olmak durumundadır.

2.2.9.2. İşletme OSB İlişkileri

OSB’de yatırım yapacak her yatırımcının OSB yönetimi ile fiili ve sürekli bir ilişkisi söz konusudur. Yeni yatırım veya yatırımın tevsii kararı alan yatırımcı, OSB’den yer tahsisi için OSB yönetimine başvurmak durumundadır. OSB yönetimi (müteşebbis heyet, yetki devretmişse Yönetim Kurulu) yatırımcının yatırım bilgi formu üzerinden gerekli incelemeyi yaparak, uygun arsa tahsisini yapar. Yatırımcı yatırıma başlamak için gerekli plan, proje, zemin etüdü gibi inşaat başlama işlemlerini ikmal ederek inşaat ruhsatı için OSB Müdürlüğüne müracaat eder. İnşaat ruhsatını alan yatırımcı fen ve sanat kurallarına uygun olarak inşaatını tamamlar. Bu arada, inşaat aşamasında ihtiyaç duyacağı elektrik, telefon, su, kanalizasyon, nitelikli atık vs bağlantılar için ilgili kuruluşlara müracaat ederek, yapılması gereken işlemlerini yapar.

İnşaatı biten işletme yönetimi, üretime geçmeden önce yapması gereken bir takım işlemleri yapmak durumundadır. Altyapı bağlantılarını yapmak için yine OSB yönetimine müracaat eder. Gerekli sözleşmeleri yapmak suretiyle OSB yönetiminin verdiği izne istinaden altyapı bağlantılarını gerçekleştirir. 3194 sayılı İmar Kanunu gereği zorunlu olan Yapı Kullanım İznini (iskân ruhsatı) almak için yine OSB müdürlüğüne müracaat eder. OSB müdürlüğü yapılan işyerinin projesine, fen ve sanat kurallarına uygun olup olmadığını denetler, varsa eksikliklerini tamamlatır ve ruhsatını verir. İşletme üretim aşamasında ihtiyaç duyacağı ve OSB tarafından işletilen doğalgaz, su, elektrik, buhar gibi girdileri temin için OSB müdürlüğüne müracaat ederek abonelik sözleşmelerini yapmak durumundadır. Ayrıca işletmelerin bölge içerisindeki faaliyetlerinin, yürürlükteki mevzuata uygun olarak yürütmesini gözetim ve denetim altında tutmak da OSB’nin görevleri içinde yer almaktadır.

2.2.9.3. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK) OSB İlişkileri

OSBÜK¹⁰, OSB ilişkileri de kanunla düzenlenmiştir. 4562 sayılı OSB Kanununun 2 maddesi, Kanunun kapsamına, organize sanayi bölgelerinin ve üst kuruluşlarının oluşumunu, organlarını, işleyişini, yönetim ve denetimini düzenleyen

10 UY md. 171’e göre OSB Üst Kuruluşu, tüzel kişiliğini kazanmış OSB’lerin katılımıyla oluşan kurucular kurulunun hazırlayacağı Üst Kuruluş Protokolünün Bakanlık tarafından onaylanmasıyla kurulur. Üst Kuruluş Protokolünde, üst kuruluşun adı, adresi, amacı, kurucu üyelerin adı, temsil ettikleri kuruluşlar, üyelik şartları, temsil ve ilzama yetkilendirilmiş üyeleri, yürürlüğe giriş koşulu, imzaları ve tarihi, Bakanlığa sunuş dilekçesini ve Bakanlık onay bölümünü içerir.

hükümler ile bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen hükümleri almıştır. Aynı Kanununun 27. maddesi OSB'lerin kendi aralarında yardımlaşmaları ve ortak sorunlarını çözüme kavuşturmalarını sağlamak üzere oluşturulacak OSB üst kuruluşlarının görev ve çalışma şekilleri çıkarılacak yönetmelikte belirlenir hükmü doğrultusunda Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği'nin 170.-204. maddelerinde OSBÜK düzenlenmiştir. OSB'nin OSBÜK üyeliği ihtiyaridir. İsteyen üst kuruluşa üye olmakta, istemeyen OSB üye olmamakta veya üyelikten ayrılabilir. OSB Üst Kuruluşuna üye olarak katılacak OSB temsilcileri, OSB'lerin büyüklüklerine göre, OSB'lerin müteşebbis heyet, yönetim kurulu veya genel kurul üyeleri arasından seçilir. Aynı seçimde asıl üye kadar yedek üye de seçilir. Yedek üyeler kalan süreyi tamamlar.

Mevcut yasal düzenlemeler gereği OSBÜK üyeliği ihtiyaridir. Üyelik ile üst kuruluşun gelirleri de doğru orantılıdır. Geliri olmayan OSBÜK de kendinden beklenenleri gerçekleştirmediği için zorlanmaktadır. Aslında üst kuruluş üyeliğinin zorunlu olması, üst kuruluşun da bazı çalışmalarını yapmakla görevlendirilmesi OSB'lerin gelişiminde daha etkin rol oynayacaktır. Örneğin üst kuruluş aracılığıyla tüm OSB'leri kapsayan veritabanı oluşturulması, ürün pazarlamasında, tam zamanlı üretim gibi işletmeler arası ilişkilerde, OSB insan kaynaklarının geliştirilmesinde eğitim modeli oluşturulmasında görev verilebilir. Günümüzde OSB personelinin yeteri düzeyde kalifiye olmaması birçok soruna neden olabilmektedir. Standardize edilmiş bir eğitim programı çerçevesinde, OSB çalışanlarına veya adaylarına kritik becerilerin kazandırılması doğrultusunda yapılacak personel eğitimi, haksız rekabetin önlenmesi, gider tasarrufu sağlanması, sinerji oluşturulması, OSB'ler arası işbirliğine hazır kadroların yetişmesi (İBİCİOĞLU, 2002:78-79) açısından önemli bir ihtiyacı karşılamış olacaktır.

2.2.10. İşletmeleri Özendirme Araçları ve OSB

Ülkelerin kalkınmasında yatırımların önemi bilinen bir gerçektir. Yatırımlar konusunda birçok tanımlamalar yapılmıştır. İşletmeleri yatırım ve üretim yapmaya özendirme araçlarının başında teşvikler gelmektedir. Teşvikler açısından yatırımdan anlaşılması gereken hususlar, başka bir anlatımla yatırımın kısaca tanımlamanın yapılması konunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Bir tanıma göre yatırım, “işletmelerin yatırım kapasitesinde artış veya sürekliliğin sağlanması ve gelecekte belli bir zaman sürecinde gerçekleşmesi beklenen karları elde etmek amacıyla kıt kaynakların üretime tahsis edilmesidir” (AŞIKOĞLU, 1988:9). Diğer taraftan “yatırım, günümüzün hızla gelişen teknolojileri çerçevesinde, ekonomik ömrü ne kadar zamanda dolacağı kestirilemeyen üretim tekniklerine yapılan bir harcamayı ifade eder” (MAZLUM vd., 1990: 2)

Aslında teşviklerin yatırım kararları üzerinde etkinliği konusunda görüş birliği söz konusu değildir. *"Teşvikler bir tatlı gibidir; olması güzeldir, fakat ana yemek yoksa çok fazla değer taşımaz"*(MORISSET ve PIRNIA, 2001:76). Yapılan bir araştırmada ülkeleri yatırımlar açısından cazip kılan faktörler tespit edilmiştir. Buna göre ülkeleri yatırımlar açısından cazip kılan unsurlar dört ana başlık altında incelenmiştir. Politik ve kurumsal ortam, makro-ekonomik ortam, endüstriyel ortam ve yatırım yeri avantajlarıdır. Bu durum aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Tablo 2.1: Ülkeleri Yatırımlar Açısından Cazip Kılan Faktörler

POLİTİK VE KURUMSAL ORTAM	MAKRO-EKONOMİK ORTAM	ENDÜSTRİYEL ORTAM	YATIRIM YERİ AVANTAJLARI
Politik Sistem <ul style="list-style-type: none">■ Sosyo-ekonomik Guruplar arasındaki çatışma	Uzun dönem strateji <ul style="list-style-type: none">■ İstikrar■ Yerel Pazar■ İhracat	Endüstriyel Yapı <ul style="list-style-type: none">■ Sektörel dağılım■ Firma büyüklüğü■ Ar-Ge ve teknoloji■ İş ortamı	Pazar büyüklüğü <ul style="list-style-type: none">■ Bölgesel Uluslar arası Emek piyasası■ Ücretler■ İşgücü kalitesi■ Endüstriyel ilişkiler ve işgücü mevzuatı Yatırım yeri <ul style="list-style-type: none">■ Arazi fiyatları ve büro kiralari
<ul style="list-style-type: none">■ Hükümetin yabancı sermaye yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none">■ Yabancı yatırım tanıtımı Ekonomik özgürlük		

POLİTİK VE KURUMSAL ORTAM	MAKRO-EKONOMİK ORTAM	ENDÜSTRİYEL ORTAM	YATIRIM YERİ AVANTAJLARI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kamu yönetimi ▪ Yasal altyapı adalet sistemi ve anlaşmazlıkların goziimii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kamu-özel sektör ▪ Özelleştirme programları ▪ ▪ Tarifeler ve engeller <ul style="list-style-type: none"> ▪ Döviz rejimi ▪ Vergileme Performans ▪ GSYİH büyümesi <ul style="list-style-type: none"> ▪ Enflasyon ▪ Kamu açığı ▪ İç ve dış borçlar 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İleri-geri bağlantılar ▪ Kayıt dışı sektör Haberleşme ▪ Telekomünikasyon ▪ Ulaşım ağı Rekabet ▪ Rekabet rejimi ▪ Giriş engelleri 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Endüstri bölgeleri Enerji ▪ Maliyet ▪ Uygunluk Ulaşım ▪ Maliyet ▪ Yoğunluk Finansman ▪ Faziz oranları ve kredi imkanlar ▪ Bankacılık sistemi ▪ Mali piyasalar Vergileme ▪ Vergi sistemi ▪ Yatırım teşvikleri ▪ Efektif vergi oranı

Teşviklerin yatırım kararları üzerindeki etkilerinin diğer belirleyici faktörlere göre çok fazla olmadığı, önemsiz olduğu veya ihmal edilebilir olduğuna ilişkin araştırma sonuçları ve buna bağlı olarak oluşan görüşler aşağıda yer almaktadır;

- DUNNING (UNCTAD 1996:40), yabancı sermayenin motivasyonuna ilişkin araştırmasında, teşviklerin yatırım kararları üzerindeki belirleyicilik düzeyinin ilk sıralarda yer almadığı sonucuna ulaşmıştır.
- YAPPAALA (1984:212), global firmalar üzerine yazılan popüler teorileri inceledikten sonra, vergisel teşviklerin yatırım kararları üzerindeki etkilerinin ihmal edilebilir boyutta olduğu sonucunu çıkarmıştır.
- OECD (1995:30) tarafından yapılan bir araştırma, bağışlanan vergi gelirlerinin arzulanan yatırımlardaki artıştan daha fazla olduğunu göstermektedir. Araştırmada bunun nedeninin, teşviklerle sadece ilave (marjinal) yatırımların hedeflenmemesi ve teşviklerin her halükarda

yapılabilecek yatırımlara da aktarılması olduğu ifade edilmektedir. Bu yüzden, hükümet açısından bu durumun bir israf olduğu ve hedeflenen alanlarda her hangi bir artışın gerçekleşmeyeceği belirtilmektedir.

- Afrika ülkelerini kapsayan bir araştırma,(MORISSET ve PIRNIA, 2001:81) bazı Afrika ülkelerinin gelişmemiş bölgelerine yönelik cazip teşvikler sunulmasına rağmen çok az miktarda yatırımın bu bölgelere gitmesi, vergisel teşviklerin elverişli bir yatırım iklimi oluşturmada temel zayıflıkları bulunduğuna işaret etmektedir. Ülkeler arasında teşvik yarışının (incentive bidding) yaşanması, vergisel teşviklerin yabancı sermaye üzerindeki olası etkinliğini yok etmesi, teşviklerin yatırım kararları üzerindeki etkinliği konusunda bir başka eleştiri konusudur.
- BARLOW ve WENDER, (MORISSET ve PIRNIA, 2001:76) dışarıda yatırım yapan 247 Amerikalı firma üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Firmalara, dışarıda yatırım yapmalarını etkileyen faktörler sorulmuş ve bunlardan yüzde 57'si konvertibilitateyi, yüzde 39'u politik istikrar, yüzde 26'sı arz (kaynak)- pazarı ve sadece yüzde 10'u vergi teşviklerini önemli faktörler olarak sıralamışlardır.
- ROBINSON'un (UNCTAD 1996:40) 67 değişik ülkedeki 205 firma üzerinde yürüttüğü çalışmanın ortaya çıkardığı en önemli sonuç; özel teşebbüs ile hükümet yetkilileri arasında yatırım kararlarını etkileyen faktörlere ilişkin fikir ayrılığının olmasıdır. Hükümet yetkilileri, yatırım kararını etkileyen faktörler içinde teşviklerin ilk sıralarda yer aldığına inanırken, özel girişimcilerin sıralamasında bu faktörün önemi atlanmıştır.
- AHARONI, (MORISSET ve PIRNIA, 2001:76), ABD firmalarının yabancı ülkelerdeki yatırım kararına ilişkin çalışmasında; vergi indirimlerinin yatırım kararlarında yeterli olmadığı ve zayıf kaldığı sonucuna ulaşmıştır. 1984 de, 52 çok uluslu şirketi kapsayan bir çalışmada, (MORISSET ve PIRNIA, 2001:76) ise, yabancı sermayeyi etkilediği belirlenen 19 değişik faktör arasında, hükümetler tarafından sunulan teşviklerin yatırım kararları üzerindeki önem sıralamasında

gelişmekte olan ülkelerde 7., gelişmiş ülkelerde ise 8. sırada yer almıştır. Touche'nin (MORISSET ve PIRNIA, 2001:77) araştırmasında ise, vergisel teşvikler, yatırım kararlarını etkileyen 26 değişik faktör içinde, ancak 13. sırada yer alabilmiştir.

- 1965–1973 döneminde 27 gelişmekte olan ülkeyi kapsayan bir araştırmada (UNCTAD 1996:44), malî teşviklerle yabancı sermaye arasında ciddi "negatif" bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Çalışmada, çok cömertçe verilen teşviklerin yatırımcılara tehlike işareti izlenimi verebileceğine vurgu yapılarak, bu tür teşviklerin yabancı sermaye için teşvik etkisinden çok caydırıcı (disincentive) etki yaptığı belirtilmektedir.
- Yabancı sermayenin bir ülkede yatırıma karar vermesinde etkili olan unsurlar, birçok araştırmada aşağı-yukarı benzerlikler göstermektedir. Bu çalışmaların çoğunda pazar büyüklüğü yabancı sermayenin belirleyicileri arasında en önemli faktör olarak görülmektedir. Diğer önemli belirleyiciler; üretim maliyetleri, kaynak durumu, tarife, kotalar, ulaşım maliyetleri, döviz kurunun istikrarı, politik istikrar ve idari yapı gibi önemli faktörler sayılmaktadır (UNCTAD 1996:42).
- Araştırma sonuçları ve konuya ilişkin görüşler tek yanlı değildir. Teşviklerin yabancı sermaye ve genel olarak yatırımlar üzerinde önemli belirleyicilerden biri olduğunu göstererek araştırma sonuçları ve görüşler de aşağıda yer almaktadır;
- ABD'de vergi politikasındaki değişikliğin yatırım kararları üzerindeki etkileri üzerinde yapılan ampirik çalışmada, teşviklerin yatırımın büyüklüğünü ve zamanlamasını önemli oranda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca değişikliğin yapıldığı ilk yıldaki etkisi daha fazla olurken, sonraki yıllarda bu etkinin giderek azaldığı da belirlenmiştir. ABD'de 1954'de kabul edilen hızlandırılmış amortisman uygulamasının yatırımlar üzerindeki etkisinin büyük olduğu, 1962'de çıkarılan makine-teçhizat için ömür boyu amortisman düşülmesine imkan tanıyan yasanın da yatırımlar üzerinde etkili olduğu, ayrıca 1962'de kabul edilen

yatırım vergisi kredisinin yatırım kararları üzerinde önemli etki yaptığı sonucuna ulaşmıştır (HALL vd., 1957: 391-414).

- Az gelişmiş ülkelerde yatırım yapan 295 firma üzerinde yapılan bir araştırma (EASSON, 1993: 4), vergisel teşviklerin belirleyiciler arasında yüzde 60'lık oranla ikinci konumda olduğunu ve sadece yüzde 1'lik bir oranla vergisel teşviklerin yatırım kararında ihmal edilebilir olduğunu göstermektedir.
- 17 Avrupa ülkesindeki global firmaların gerçekleştirdikleri yatırımlar üzerindeki bir araştırma (RUDING, 1992: 3), vergilemenin bir çok firma için yer seçiminde çok önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır.
- DEVEREUX and GRIFFITH (DEVEREUX vd., 1999: 71), Avrupa Birliğindeki Amerikalı firmalar üzerine yaptıkları araştırmada, vergi oranlarının yabancı sermaye üzerinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.
- ROOT ve AHMET(1993: 24), 1966–1970 döneminde, 41 gelişmekte olan ülke verilerini inceleyen araştırmalarında, vergi yükünün yabancı sermayeyi belirleyen en önemli 6 faktörden biri olarak bulmuşlardır.
- Tayvan'da vergi teşvikleri üzerine yapılan bir araştırmada (Anonymous, 1997: 2), endüstrileri geliştirmek için hükümet tarafından verilen vergisel teşviklerin pozitif etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.
- AGODA, (1978: 95–107) 20 değişik Afrika ülkesinde yatırım yapan 33 ABD firmasıyla ilgili bir araştırma yürütmüştür. Araştırma, vergi indirimlerinin yabancı sermaye üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu basit ve çoklu eğlencinlen yöntemiyle ulaşmıştır.
- Bazı pratik gelişmeler de sermayenin uluslararası hareketlerinde teşviklerin önemine işaret etmektedir; Özellikle İhracat-odaklı firmalar özel avantaj elde etmek amacıyla daha elverişli yerleşim bölgeleri aramak durumunda kalmaktadırlar. Bu yüzden, vergi oranlarının daha düşük olduğu bölgelere yönelme eğilimleri gözlenmektedir. Örneğin, hazır giyim gibi emek-yoğun sektörler düşük kâr payıyla çalışmak

zorundadırlar. Bu tür sektörlerde faaliyet gösteren firmalar vergi oranlarını karşılaştırarak yer seçmeleri yaşamaları için zorunlu hale gelmiştir. Bu yüzden, vergi teşvikleri bu tür firmalar için önemli bir faktör olduğundan vergi avantajı elde edecekleri ülkelere kolayca taşınabilmektedir (MORISSET ve PIRNIA, 2001:9).

- İrlanda'nın son 20 yılda elde ettiği başarıda da uyguladığı avantajlı vergi politikasının etkili olduğu otoriteler tarafından sıkça ifade edilmektedir. Vergi politikalarının ve teşviklerin yatırımcı çekmede başarısız oldukları doğru değildir (MORISSET ve PIRNIA, 2001:82).
- Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlardan biri de, teşviklerin aynı bölge içinde yer seçimi üzerinde önemli bir belirleyici faktör olduğuyula ilgilidir. Sözgelimi, İrlanda'nın yatırımlara sağladığı *cazip* teşvikler İrlanda'ya gelen yabancı yatırımcı düzeyini artırır. Ancak İrlanda'nın da içinde bulunduğu AB geneli açısından değerlendirildiğinde değişen bir şey olmaz. AB pazarını hedef yatırım bölgesi olarak seçen yatırımcılar sağlanan avantajlar nedeniyle İrlanda'yı seçerler. Bölgeye gelen toplam yatırım miktarı değişmezken, göreceli olarak İrlanda sağladığı teşvikler nedeniyle bölgeye gelen yatırımlardan daha fazla pay almıştır (WELLS ve ALLEN, 2001:43).

Yukarıda sayılan çalışmalar sadece seçilmiş bazı örneklerdir. Bu tür çalışmaları ve örnekleri çoğaltmak mümkündür. Verilen araştırma örneklerinde görüldüğü gibi, sonuçlar tek taraflı ve net değildir. Bazı çalışmalarda teşvikler, yatırım kararında önemli bir faktör olarak görülürken, bazılarında ihmal edilebilir etkiye sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özel bir statüye tabi olarak kurulan OSB'nin, gerek bu statüleri dolayısıyla gerekse başka uygulamalar dolayısıyla çekiciliği artmaktadır. Yatırımcılar bu özendirici özellikler ve uygulamalar dolayısıyla OSB'ni daha fazla tercih etmeleri mümkün olabilmektedir. Özendirici unsurları ve bu unsurların uygulanmasını beş ana başlık şeklinde irdelemek mümkündür. Bunlar teşvikler, istisnalar, destekler, avantajlar ve kredilerdir. Tüm bu özendirici araçlar teşvikler başlığı altında da incelemek mümkündür. Konuyu tam anlaşılabilmesi için ayrı başlıklar altında incelenmesi daha uygun olacaktır.

Türkiye'de kalkınmanın bir aracı olarak kullanılan yatırımları teşvik edici politikaların tarihçesi 1913 tarihli "Teşvik-i Sanayi Kanun-u Muvakkati"ne kadar uzanmaktadır. Sanayi işletmelerine hammadde, makine ve donatma ithalatında vergi muafiyeti tanıyan bu yasa, daha sonra 1924 ve 1927 yıllarında yapılan değişikliklerle sanayileşmeyi daha da kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeler getirmiştir (TEKELİ ve İLKİN 1977: 64–67).

Türk teşvik sisteminin geçirdiği evreleri ana hatlarıyla beş aşamada incelemek mümkündür;

- Birinci Aşama; Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda, sanayileşme ve kalkınma çabaları çerçevesinde, öncelikli olarak özel kesimde sermaye birikimi oluşturma amacına dönük,
- İkinci Aşama; 1930'lu yıllarda temel sanayi kuruluşları kamu tarafından kurulurken, özel kesimin gelişip büyümesi için kârlı yatırım ve ticari alanların yaratılması amacına dönük,
- Üçüncü Aşama; 1950'li yıllarda liberal ekonomi politikaları çerçevesinde hem yerli girişimlerin desteklenmesi hem de yabancı sermaye çekmek amacına dönük,
- Dördüncü Aşama; Planlı dönemde ithal ikamesine dayalı sanayileşme hedeflerinin gerçekleşmesi amacına dönük,
- Beşinci Aşama; 1980 sonrası dönemde özel kesimin ekonomide öncü rolünü üstlenerek teknoloji transferi, ilave kapasite oluşturma ve rekabet gücü kazanma amaçlarına dönük uygulanmıştır (Duran,

www.hazine.gov.tr).

Daha sonraki dönemlerde çıkarılan teşvik mevzuatı, birçok farklı uygulamaları öngördüğünden, çalışmanın bu bölümünde günümüzde uygulanan teşviklere ana hatlarıyla değinilmiştir. OSB'nin de yararlanabileceği teşvikleri, Yatırım Teşvikleri, Kobi Teşvikleri, İhracata Yönelik Teşvikler, Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Teşvikler, Teknoloji Geliştirme Bölgelerine Yönelik Teşvikler şeklinde sıralanabilir. Yatırım teşvikleri, zamana, yöreye ve sektörlere göre farklılıklar göstermektedir.

2.3. Bürokrasi

2.3.1. Bürokrasi Kavramı ve Tanımı

Bilim adamları arasında bürokrasi konusunda bir düşünce ortaklığı ya da tanım birliği bulunmamaktadır. Bürokrasi kavramı birçok anlam öbeğini kuşatmaktadır. Birincisi, bürokrasinin bir yönetim aygıtı olduğu (hükümet bakanlıklar ve bağlı örgütlerin tümü); ikincisi ise, bir toplumsal ve toplumbilimsel kategori olduğudur (amirler, memurlar gibi). Üçüncüsü ise yönetsel örgütlenme yöntemidir (organizasyon şeması). Bir diğeri de, kötuleyici anlamda bürokrasidir (kırtasiyecilik, formalitelerin ve gereksiz işlemlerin bolluğu) (BOZKURT vd., 1998:43). Aslında bürokrasi kelimesine benzer şekilde içerik kazandıran başka görüşler de bulunmaktadır. Bir başka görüşe göre bürokrasi, üç değişik anlamda kullanılmaktadır. Birinci anlamda bürokrasi; tüm devlet örgüt ve personelini ifade etmektedir. İkinci olarak bürokrasi kelimesi, belli bir örgütlenme ve yönetim biçimi, objektif kurallara uygun olarak yönetimi düzenleme anlamına gelmektedir. Bürokrasi kelimesinin en çok kullanıldığı ve dilimizde de kullanılan üçüncü anlamı ise kırtasiyecilik anlamıdır (TORTOP vd., 1999: 205). Dördüncü olarak bürokrasi, otoritenin büyük ölçüde atama yoluyla iş başına gelen memurların elinde olduğu bir yönetim biçimidir. Bu bağlamda bürokrasi “demokrasi” ve “monarşi” gibi bir yönetim şeklidir ve bunlarla karşılaştırılabilir. Beşinci olarak bürokrasi; bir yönetim tarzı, üslubu ve yöntemidir. Yönetime ilişkin genel kuralların uygulaması; günlük yapılan iş ve işlemlerin belirli kurallara bağlı olarak yürütülmesi bir bürokrasidir. Son olarak bürokrasi, toplumda büyük yapıları örgütlerin gelişmesini anlatan bir kavramdır. Bürokratikleşme, 19. yy.dan itibaren yalnızca devlette değil aynı zaman da siyasi partilerde, dini kurumlarda, yargı ve sanayide de hâkim bir nitelik olarak gelişme gösterdi (ERYILMAZ, 1998: 190–191).

Bürokrasi kelimesinin kökü Latince “burra” (masaları kaplamada kullanılan koyu renkli kumaş) ve Yunanca “kratos” (egemenlik, yönetim) sözcüklerine dayanmaktadır. Bürokrasi kavramı ilk olarak Batıda 1745 yılında Fransız iktisatçı Vincent de Gournay tarafından kullanılmıştır (FİŞEK, 1979: 65) Bürokrasi kavramı, Fransızcadan diğer dillere geçtiği için, Almanca, İtalyanca ve İngilizce sözcüklerdeki ilk tanımlar hem Fransızcadaki orijinal anlamına hem de birbirlerine uygundur. 18.

ve 19. yüzyıllardaki bürokrasi kavramı “otorite, memurların ya da devlet dairelerinin halkı etkilemesi”dir (ERYILMAZ, 1993: 5). Bürokrasi büro yönetimi anlamına gelir (TOSUN, 1992: 372). Aslında bu benzetme ile ifade edilmek istenilen, memurların toplum üzerinde giderek artan egemenliğidir. Memurların bu egemenliği, onların hizmet yürüttükleri bir araçla (yazı masası) ya da mekânla (büro) nitelendirilmiştir (ERGÜN vd., 1992: 47-48). Bürokrasi her şeyden önce kamusal ve özel iradenin kesin ve sürekli biçimde yürütülmesini gerektiren kapitalist piyasa ekonomisiyle bağlıdır. Bürokrasi akılcılığı, akılcılık da riskli faaliyetlerde belirsizliği en aza indiren hesaplanabilirliği içerir. Böyle bir hesaplanabilirlik ise kitle demokrasisini; hukuk önünde biçimsel düzeyde herkesin eşit duruma geldiği, böylece keyfi muameleyi azaltan düzenleyici bir süreci kapsayacaktır (MARSHALL, 1999: 85–86).

İdeoloji olarak bürokrasiyi ele alacak olursak, bürokratik örgütler çoğu zaman hükümetin ne yapması ya da ne yapmaması gerektiği konusunda kurum ideolojisi diyebileceğimiz ayrıntılı fikirlere sahip olduğunu görürüz. Ancak bu fikirler bir siyasi partinin programındaki gibi genel ifadeler değildir. Her kurum uzmanlık alanıyla ilgili neler yapılmalı türünden ayrıntılı fikirlere sahiptir. Kurum ideolojisinin yumuşak ve sert versiyonları bulunmaktadır (ÖZTÜRK, 2004: 17). İdeal olan, bürokrasinin, kamu politikalarının verimli ve etkili olarak uygulanmasına fırsat veren makul bir sistem ve düzenli bir yapı olmasıdır (ROSKIN vd., 1991: 314). Fakat insanlar üzerinde normal olan durum fazla etki yapmadığından, anormal duruma gelen bürokrasi kelimesini, ister istemez halk arasında olumsuz anlamda kullanılmaktadır. Onun içindir ki, eleştiri yapmak isteyenler bürokrasi ve bürokrat sözcüklerini sıkça kullanmaktadırlar (VON MISES, 1962: 1). Geniş halk kitleleri tarafından benimsenen bu menfi fikri; tavır ve davranışların yanı başında “bürokrasi” terimini devlet teşkilatı veya memurlar topluluğu anlamında kullananlar da çoktur (ABADAN, 1959: 165). Bugün bilimsel içerikli yayınlarda bürokrasi, kamu veya özel farkı gözetilmeksizin büyük ölçekli ve karmaşık yapıları örgütlerin, geniş kapsamlı tanımlamasıdır. Ancak bu müşterek tanımlama kamu ile kamu dışı organizasyonlar arasında fark olmadığı anlamına da gelmez (GAWTHROP, 1978:1).

Çalışma konusu açısından bürokrasinin diğer anlamları da önemli olmakla birlikte, formalitelerin çokluğu ve kırtasiyecilik anlamında bürokrasi irdelenecektir.

Çalışma konusunda ağırlıklı olarak bürokrasinin, örgütlerin olumsuzluklarını ve resmi otoritelerin kötüye kullanılmasını anlatmakta kullanılan pejoratif (kötüleyici ve aşağılayıcı) anlamı önemlidir. Bu anlamda bürokrasi “verimsizlik”, “işlerin ağır yürümesi”, “yetki devretmekte isteksizlik”, “otoriteye aşırı bağlılık”, “kuralcılık”, “kırtasiyecilik”, “sorunluluktan kaçma” gibi olumsuz davranış ve işlemlerdir (ERYILMAZ, 1998: 189).

Bürokrasi yalnız kurumun mevcut politikalarını korumakla kalmaz, aynı zamanda hükümetlere de yeni politikalar dayatmaya çabalar. Bürokratlar, politikacılara göre görevlerinde daha uzun kaldıkları için teorik olarak uzun dönemde politikaları kendilerine uygun şekilde değiştirme şansına sahiptirler. Bürokrasi dünyanın her yerinde etkindir (ÖZTÜRK, 2004: 18).

Bürokrasi kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için literatürde kullanılan bazı anlamlarına bu bölümde değinmek yararlı olacaktır.

2.3.1.1. Devlet İdaresi Anlamında Bürokrasi

Haberleşme, eğitim, sağlık, güvenlik, adalet ve savunma gibi hizmetler devlet tarafından yürütülmektedir. Önceleri hiç bilinmeyen birçok faaliyet bugün devletin ilgilendiği ya da yoğun olarak düzenlediği alanlar haline gelmiştir. Sosyo-Ekonomik gelişme, toplumsal ihtiyaçlar, ideolojik ve siyasal baskılar devletin görev alanını genişletmiş ve yapısını büyütüştür. Devletin üstlendiği hizmetlerin çoğunu kamu yönetimi dediğimiz bürokratik organ yerine getirmektedir (ERYILMAZ, 1998: 1).

Devletin büyümesi ve yükünün artması, onu sevimli kılmamış, aksine imajını giderek olumsuzlaştırmıştır. Vatandaş olarak halk, kamu bürokrasisini güçlü ve sorun çıkaran bir örgüt, müşteri olarak ise, verimsiz ve kırtasiyeci bir yapı biçiminde değerlendirmektedir (ERYILMAZ, 1998: 203).

Bürokrasi gerek kamu, gerekse özel sektörde yaygın bir fenomen haline gelmiştir. Günümüzde siyaset bürokratikleştirilmiş; bürokrasi ise politikleştirilmiştir. Kamu bürokrasisi, devlet yönetiminde ve politikada önemli rol oynamaktadır. Siyasi iktidarlar, her bakımdan bürokrasiye ve bürokratlarına bağımlı hale gelmişlerdir. Bürokrasi, önemli kararların alınması ve bunların yürütülmesinde, siyasi iktidarların en önemli ortağıdır. Bu gelişme karşısında, bireyin gücü zayıflamış; yapı ve kurallar ön plana çıkmıştır. Kuralların, eylemler üzerinde bir hâkimiyeti söz konusudur.

Sistem, adeta insansız bir model biçimine dönüştürülmüştür. Bu yapıya, makine modeli de denilmektedir (ERYILMAZ, 1998: 187).

Bütün dünya, özelleştirme ve devletin küçültülmesi politikalarının uygulamaya konulduğu bir dönemdedir. Bürokrasi konusu bir “yönetim sistemi” ya da “memurların kamu hizmetlerinin yürütülmesi egemenliği” şeklinde düşünülmediği için kurumsal içerikli reformlara gidilmedi. Bürokrasi, bina, araç-gereç ve teknik donanım bakımından geliştirildi. Kamu bürokrasisinin temel sorunlarından olan merkeziyetçilik, büyüme, gizlilik, tutuculuk, kuralcılık, siyasallaşma, kayırma, rüşvet, yolsuzluk, aracılardan vasıtasıyla işlemlerin yürütülmesi gibi olumsuzluklar ciddiyetini korudu. Devletin küçültülmesi ve özelleştirme politikaları sebebiyle memur sayısında azalma beklenirken, bu gerçekleştirilemedi ve bilakis önemli artışlar sağlandı (ERYILMAZ, 1998: 223). Türk kamu bürokrasisi için anlatılan bir hikâye olayı tüm çıplaklığı ile ortaya sermektedir. Bir gün araziye dolaşmakta olan orman işletme müdürü, tabiat harikası bir bölgeye köylüler tarafından zarar verilmeye başlandığını görür. Önlem olarak oraya hemen bir bekçi gönderir. Zamanla orman işletme müdürü tayin olur. Yeni gelen müdür, bir bekçinin dağ başında tek başına kalmasının uygun olmayacağını, riskli olduğunu düşünür ve bir şoför görevlendirir. Şoför, günlük olarak işçiyi bölgeye götürecek ve akşamları yakınındaki köye getirecektir. Bir müddet bu uygulama devam eder. Şoför’ün zaman zaman görev dışına çıktığına ilişkin duyular alınması üzerine, araca hemen bir memur görevli atanır. Görevli memur araç komutanı gibi davranmaya başlar. İhtilaflar çıkmaya başlayınca bölgeye küçük bir tesis yapmaya karar verirler. Bölgenin en güzel ve korunması en zaruri yerine bir proje hazırlanır. Hazırlanan proje ihale edilir. Müteahhit uzunca bir süre uğraşır. Binayı bitirmek istemez. Nedeni hem yıl geçince fiyat farklı olmakta hem de dağdan kereste aşırıdır. Nihayetinde bina biter ve bölgeye bir şef tayin ederler. Şef, yapılan yazışmaları yürütmek üzere bir memur, temizlik vs. için bir müstahdem talep eder. Talep hemen yerine getirilir. Ancak dağ başında yeme içme sorun olur. Bir aşçı, bir bulaşıkçı daha istenir ve verilir. İş bununla da bitmez. Görevlilerin çoğu işçi statüsünde olduğu için, yiyecek, kırtasiye malzemesi almak sorun olur. Zira bölge, işletmeye uzak bölgede, başka bir ile daha yakın olduğundan, işlerin işletme merkezinden yürütülmesi zor olur. Bunun üzerine yeteri kadar elemanla birlikte ihale komisyonu, muayene ve

kabul komisyonu, ayniyat ve ambar memuru görevlendirilir. İşletme müdürü, bu kadar personelin başına da geçinemediği müdür yardımcısını görevlendirir. Özelleştirme, kamuda reorganizasyon, küçülme gibi rüzgârların sert esmesi üzerine genel müdürlükten “küçülün” diye kesin emir gelir. Küçülmek için işletme bünyesinde oluşturulan birim kararını açıklar ve bekçinin işine son verir.

2.3.1.2. Kırtasiyecilik Anlamında Bürokrasi

Bürokrasi, halkın dilinde, “verimsizlik”, “işlerin ağır yürümesi”, “kuralcılık” ve “kırtasiyecilik” gibi hoşnutsuzluğu belirten bir kavramdır. Türkçede bürokrasi, genellikle kırtasiyecilik anlamında kullanılmaktadır (ERYILMAZ, 1998: 188).

Kırtasiyecilik, sorumluluk yüklenmemek, kendi sorumluluğunu başkalarına yüklemek açık gözlülüğüdür. İşleri formalitelere boğmak ve yasaların engelleyici kuralları arkasına sığınarak ilgisiz kalmak ve işleri uzatarak dolambaçlı yollara sokmaktır. Bir kuruluşun yönetiminde, yönetsel usul ve kuralların normalin üstünde tutulması ve bunlara aşırı ölçüde uyulması zorunluluğunun konulması halinde bürokrasi(kırtasiyecilik) ismi ile anılan bir yönetim sistemi ortaya çıkar (TORTOP vd., 1999: 213).

MBannefous’a göre yönetime yapılan eleştirilerin en önemlisi yönetimin pahalıya mal olmasıdır. Bütçe arttıkça, kamuoyu ve halkın tepkisi artmaktadır. Ayrıca halka çok soru kâğıdı ve formlar doldurması istendiği için; o da işlerin fazla uzadığına inanmakta ve amacını anlayamamaktadır (TORTOP vd., 1999: 214).

Kamu görevlilerinin kendilerini sağlama alma anlamında istedikleri ilave evrak ve işlemler, kırtasiyeciliği aşırı derecede artırmaktadır. Yürürlükteki mevzuat uyarınca bir kamu görevlisi normal şartlar altında her yıl bir kademe terfi eder. Aslında hiçbir işlem yapılmadan, personelin terfisi mümkündür. Ancak uygulama tam tersinedir. Bir köy ebesinin otomatik olarak etmesi gereken terfi işlemi için onlarca evrak tanzim edilmekte ve onlarca kurum ve kuruluşla yazışmalar yapılmaktadır (ÇUHADAR, 2004: 8). Halk arasında anonim olarak anlatılan bir anekdot konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacak özelliktedir. Kurumda biriken ve mevzuat gereği imhası gereken evrak, defter ve diğer belgeleri, kurulacak komisyon marifetiyle imha edilecektir. Kurumun tepe yöneticisinin onayı gerekir. Durum arz

edilir. Tepe yöneticisinin kesin emri: “evrakın birer fotokopisi alınsın, asılları imha edilmek suretiyle mevzuat hükmü yerine getirilsin”. Alt kademe emri uygular.

2.3.1.3. Organizasyon Yapısı Anlamında Bürokrasi

Yönetim biliminde bürokrasi, bir yönetim biçimi ve bir örgüt tarzıdır (YILDIRIM, 1989: 251). Bürokratik örgüt tarzının daha uzun yıllar yürürlükte kalacağı ve bürokratik yapının içinde bulunduğumuz tarihsel dönemde en yaygın ve egemen örgütlenme biçimi olduğu kabul edilmektedir. Çünkü günümüzde teknolojinin gelişmesine paralel olarak uzmanlaşma da artmaktadır. Örgütlerde artan uzmanlıkların dikey bir hiyerarşik yapı dışında başka bir tarzda henüz mümkün görülmemektedir. Şayet hiyerarşik bir bağ olmazsa örgütün tümünü oluşturan uzmanlıkların hepsini ya da bir kısmını kapsayan kararları vermek oldukça güç olacak ve bunlar bir otorite çizgisi içinde bütünleşmediğinden koordinasyon yetersizliğinden örgüt işlemeyecektir (YILDIRIM, 1989: 252).

Bürokratik örgütlerin kaçınılmazlığı yanında, bu örgütlerin gelişmekte olan toplumlarda köklü değişimleri gerçekleştirecek birer araç oldukları da bilinmektedir. “Weber”’in bürokrasi anlayışı içinde kalınarak yapılan çalışmalar, örgütlerin daha verimli hale getirilmesi yolunda giderek artan çabaları yansıtır. Bu yüzden çalışmaların çoğu verimlilik ve rasyonelliğe ilişkin yapısal tiplerin çözülmesi biçiminde olmuştur (YILDIRIM, 1989: 252).

Türk kültüründe padişahlık ve saltanat önemli bir yer tutmaktadır. Bu kültürün de etkisiyle olsa gerek her bürokrat, hiyerarşik katmanları kendi saltanatına uygun tasarlamak gayretindedir. Bulunan her fırsatta bürokratik yapı (organizasyon şeması) biraz daha genişlemektedir. Zamanla bu yapı, asli hizmet alanı olan vatandaşa hizmetin yanına (hatta buradan fedakârlık pahasına), üst kademelere hizmeti benimsemeye, kanıksamaya başlamaktadır. Terfi sisteminde liyakat ve performans gibi ölçütlerin bulunmaması, üste şirin gözükmeyi bir zorunluluk haline getirmektedir. Üstle ilişkisi iyi olan her memur yükselmeye namzet iken, halkın ihtiyaçlarını karşılayan, asli görevlerini en iyi şekilde yapan memur ise, mevcut konumunu muhafazaya namzettir. Liyakat ve performans sistemine dayalı olmayan bir hiyerarşik yapı ise, kendinden beklenenleri değil yetkiyi elinde bulunduranların beklentilerini karşılayan bir organizasyon haline gelir. İşgörenlerin tatmini,

bürokrasinin oluşumunda bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. İş tatmininin bir çok unsuru bulunmakla beraber, gelişmiş ülkelerde önemini yitirmekle beraber, gelişmekte olan ülkelerde ücret hala önemini korumaktadır (AY vd. 1995:74). Ücretini yeterli bulmayan yönetici ve işgören, illegal yollardan menfaat temin etme adına bürokrasiyi artırabilmektedir.

2.3.2. Tarihsel Gelişimi

Bürokrasi, belirli bir tarihi gelişimin ürünüdür. Geniş anlamda bürokratik otoritenin ve memur sınıfının ortaya çıkışı, devletin gelişmesiyle paralellik gösterir. Devlet, bürokratik örgütün ve otoritenin tarihi olarak en önemli taşıyıcısı ve geliştiricisi oldu. İlk topluluklar klan ve kabile gibi kan bağına dayalı bir yapıya sahipti. Toplumda yöneten ve yönetilenlere göre belirlenmiş idari birimler yoktu. Bugünkü bilgilerimize göre, şehirler ve şehir devletleri ilk olarak Mezopotomya'da ortaya çıktı. Sümerlerin kurduğu şehirlerde MÖ.3000 yılında sanat ve mimaride, yönetimde ve sosyal organizasyonda önemli gelişmeler kaydedildi. İlk devletlerin ve bürokrasilerin ortaya çıkışında sulama sisteminin yanında dinin, ticaretin, nüfus büyümesinin ve savaşların da önemli rolü olmuştur. Nitekim tarihçiler Çin bürokrasisinin gelişmesinde en önemli etken olarak dış tehlikelere karşı koruma ihtiyacı olduğunu belirtirler. Çinliler, dış tehlikelere karşı kendilerini savunmak amacıyla büyük ordular meydana getirmek ve Çin Seddi gibi önemli bayındırlık işlerine girişmek zorunda kaldılar (ERYILMAZ, 1998: 221).

Geniş anlamda bürokratik otoritenin ve memur sınıfının ortaya çıkışı, devletin gelişmesiyle paralellik gösterir. Devlet bürokratik örgütün ve otoritenin tarihi olarak en önemli taşıyıcısı ve geliştiricisi oldu. İlk topluluklar klan ve kabile gibi kan bağına dayalı bir yapıya sahipti. Toplumda yöneten ve yönetilenlere göre belirlenmiş idari birimler yoktu. Sümerler şehir meclisleri kurdular ve kente bağlı toprak rejimi oluşturdu. Vergilerin toplanması, tapınakların ve altyapı tesislerinin kurulması, kaynakların ve hizmetlerin bölüşümü ihtiyacı, idari yapının gelişmesini sağladı. Bu gelişme, basamak basamak iş bölümünü, rütbe, görev ve statü farklılığını ortaya çıkardı. Böylece hükümdarın ofisi etrafında örgütlenen, dini, askeri ve siyasi fonksiyonlar devlet mekanizmasının gelişmesine öncülük etti. Hükümdarın toprakları

ve sorumlulukları genişledikçe ona bağı idari personelin sayısı da arttı (ERYILMAZ, 1998: 3–4).

Eski mısırdaki bürokratik anlayışın en üst basamağında yüceltilmiş bir firavun bulunmaktadır. Piramit ve su kanalları inşaatlarını yürütenler devlet memurlarıdır ve hepsi firavunun emrindedir. Bürokratik anlayış da bu katı devletçilik ilkesi sonucunda oluşmaktadır. Eski Mısır bürokrasisi, yönetim anlayışına iki önemli katkıda bulunmuştur. Bu katkıların birincisi örgütlenme (organizasyon) anlayışında görülmektedir. O günler için tipik örgütlenme anlayışının ancak askeri alanda ve sınırlı bir biçimde var olduğu bilinmektedir. Sınırlı bir örgütlenme anlayışı deyimiyle belirtilmek istenen, günümüzde tipik zincir yönetimi şeklinde belirlenen yönetimdir. Eski Mısır bürokratik sisteminin, günümüze ikinci önemli katkısı ise, gelir ve gider hesaplarının tutulması ve stok hesaplaması alanlarında kaydedilen gelişimdir. Bu çabaların sonucu ise, ilk muhasebe ve bilgi akış sistemlerinin doğması olmuştur (YOZGAT, 1992: 3).

Eski Çin'in yönetsel tarihi milattan önce 2200 yıllarına kadar gider. Çin bürokrasisinin gelişmesinde en önemli etken sık sık baş gösteren dış tehlikeler olmuştur. Dış tehlikelere karşı kendini savunma amacıyla Çin büyük ordular kurmak ve Çin seddini yapmak zorunda kalmıştır. Kendilerine mandarin denilen Çin kamu görevlileri yönetsel ve askeri olmak üzere 2 büyük kategoriye ayrılıyordu. Ayrıca her kategori 9 kademe ve her kademe 2 sınıftan oluşmaktaydı (ERGÜN vd., 1992: 49).

Ülke ve nüfuz bakımından dünya tarihinde önemli bir yeri olan Roma Devleti güç ve otoritesini geniş ölçüde bürokrasisine ve askeri örgütlenmesine, başka bir deyişle ordusuna borçludur. Ancak Roma ordusu gibi profesyonel, hiyerarşik bir biçimde örgütlenmiş ve disiplinli bir ordunun da bir bürokrasi olduğunu unutmamak gerekir. Gerçekte tarih içinde ortaya çıkan ilk modern bürokrasiler ordulardır denilebilir. Roma'nın ileri bir hukuk ve gelişmiş bir ekonomi sistemi vardı. Gelişmiş bir hukuk sisteminin sonucu olarak ortaya çıkan çok sayıda yasa giderek önem kazanmış ve bu yasaları yorumlama gereksinmesi imparatorluk yönetimini sistemli bir hukuk eğitimi görmüş kamu görevlileri çalıştırmaya zorlamıştır. Bu gelişme sonucu Roma bürokrasisi merkezde ve eyaletlerde her türlü dinsel etkiden sıyrılarak tamamıyla ussal yöntemler kullanmaya zorlanmıştır. Roma'nın oldukça gelişmiş bir

ekonomik düzeni vardı. Roma Devleti çok geniş olarak uygulanan bir vergileme ve Roma parasını temel alan döviz kurları sistemi kurmuştur (YOZGAT, 1992: 46).

Batı'da bürokrasinin gelişimi, idari-siyasi kurumların evrimiyle paralellik gösterir. Bu kavramın Batı'da ortaya çıkışı 18.yüzyıla rastlar. Bürokrasi kavramının, ilk olarak 1745 yılında Fransız iktisatçı Vincent de Gournay tarafından kullanıldığı belirtilir. De Gournay bürokrasiyi Fransa'yı tahrip edilecek bir hastalık olarak değerlendirmektedir. Bu hastalık da "bürolara aşırı tutku"dur. Önce Fransa'da ortaya çıkan "bürokrasi" kavramı 19.yüzyılda, Almancaya "bureaukratie", İtalyancaya "burocrazia" ve İngilizceye "bureaucracy" şeklinde aktarılarak uluslar arası yönetim sözcüklerinin anahtar kavramı haline gelmiştir. Fransız İhtilali ve Napoleon iktidarı, bürokrasinin köklü olarak yeniden biçimlenmesi sonucunu doğurmuştur. İhtilal, kralın otoritesini ve bürokrasiyi anayasa prensipleriyle sınırlandırmıştır. Devlet kralın kişisel mülkü olmaktan çıkmış, onun yerine, millet ve örgütlenmiş kamu hizmetleri almıştır. Bu sistemde her bir vatandaş ülkenin egemen otoritesiyle doğrudan ilişkili hale gelmiş ve vatandaşlık kavramı genelleştirilmiştir. Bireylerle devlet arasındaki ilişkilere müdahale eden güçler ortadan kaldırılmıştır (ERYILMAZ, 1998: 220–221). Günümüzde Batı'da gelişen yeni bürokrasi modelinde, hiyerarşik denetim asgari düzeydedir. Otoritenin kaynağı bilgidir. Üniteler ileri derecede uzmanlaşmışlardır; hem belirli alanlarda uzman hem de kara verme tekniklerinde bilgi sahibidirler. Denetim mevkiinde bulunanların ise her konuda üstlerinden daha bilgili olmaları artık beklenmemektedir. Bu durumun çeşitli sonuçları vardır. Üniteler referans gruplarını kamu dışında aynı mesleğin önde gelen kişileri arasından da seçebilirler. Denetim mevkiinde bulunanlar birimin tüm faaliyetlerinde eş güdüm sağlama olanağına sahip değildirler. Bu yüzden örgüt üyelerinin kendiliklerinden veya gönüllü olarak gerçekleştirdikleri yatay eş güdüm giderek önem kazanır (TÜSİAD, 1983: 17).

Türklerde bürokrasinin tarihi, Türklerin bilinen tarihi kadar eskidir. Günümüz Türkiye bürokrasisinin temelleri Osmanlı döneminde atılmıştır. Başlangıçta Osmanlı bürokrasisi çok sade bir nitelik taşımaktaydı. Çoğu kamu hizmeti devlet adamlarının konutlarında görülmekteydi. Bab (kapı) kelimesi, "devlet dairesi" anlamına geliyordu. Örneğin Bab-ı ali (başbakanlık), sadrazamın hem hususi bir konağı, hem de hükümet işlerinin yürütüldüğü bir devlet dairesiydi.

Fatih sultan Mehmet ile birlikte Osmanlı bürokrasisinin merkez örgütü, yapı ve fonksiyon olarak güçlendirildi. Memurların yoğun olarak çalıştığı kurumların başında Saray, Bab-ı ali ve defterdarlık gelmekteydi. Bunlar aynı zamanda devlet yönetiminin temel birimleriydi.

Osmanlı bürokrasisinde görev yapan memurlar, “ilmiye”, “mülkiye”, “seyfiye” ve “kalemiye” olarak dört sınıfa ayrılmışlardı.

İlmiye; din, yargı, eğitim ve belediye hizmetlerinde çalışan memurlardan oluşmaktaydı. Kadılar, naipiler, imamlar, müderrisler ve kazaskerler ilmiye sınıfına mensuptu. Mülkiye sınıfı; sadrazam, vezir, beylerbeyi ve sancakbeyi gibi üst düzeydeki kamu yöneticilerini kapsamaktaydı. Bu sınıf mensupları, dünyanın en eski yöneticilerini kapsamaktaydı (ERYILMAZ, 1998: 222).

Seyfiye sınıfı, kumanda heyeti dışında kalan askeri personeli içermekteydi. Kalemiye ise; devletin kayıt ve yazışma işini yürüten kâtiplerden meydana gelmekteydi. Kalemiye mensupları saray hizmetleriyle sivil bürokraside çalışmaktaydı (ERYILMAZ, 1998: 225).

1923 senesinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı imparatorluğu'nun son dönemindeki bürokratik sistemi ve bu sistemin toplumda oluşturduğu olumlu ve olumsuz tutum, davranış ve değerleri miras olarak almıştır. Cumhuriyetin ilk yılları, toplumsal konumu ve yetkileri bakımından bürokrasinin ‘altın dönemi’ olarak nitelendirilir. O dönemde memurluk, toplumsal statüsü yüksek mesleklerin başında geliyordu. Özel sektör fazla gelişmediği için, modern eğitim kurumlarından yetişen kişilerin en çok rağbet ettikleri iş, kamu görevliliği idi. Bürokrasinin yüksek toplumsal statüsü, bürokratların gelir dağılımında ayrıcalıklı bir kesim olmasını sağladı. 1950–1960 dönemi, bürokrasi açısından büyük bir gerilemenin, itibar ve güç kaybının yaşandığı yıllar oldu. Bu dönemde siyaset ve siyasetçiler öne çıktı; bürokrasi, ikinci plana itildi ve yalnızca kamusal hizmet aracı olarak görülmeye başlandı (ERYILMAZ, 1998: 230). 1961 Anayasası, parlamentoyu, egemenliği kullanacak tek organ olmaktan çıkardı ve egemenliğin kullanımını “yetkili organlara” verdi. Bu yetkili organlar içinde Anayasa Mahkemesi, üniversiteler ve bürokrasi de vardı. 1980’li yılların başı, bütün dünyada özelleştirme ve devletin küçültülmesi politikalarının uygulamaya konulduğu bir dönemi ifade eder.

Bürokrasi, bina, araç-gereç ve teknik donanım bakımından geliştirildi. Bilgisayar, faks, çağrı cihazı, araç telefonu ve fotokopi makinesi gibi bürokrasinin araçsal yönüne yapılan yatırımlar artmasına rağmen, işlemlerin yürütülmesinde bürokrasi zihniyeti aynı kaldı (ERYILMAZ, 1998: 233). Örgütsel yapı, memurların davranışları, uygulanan usul ve kurallar bakımından bürokrasimiz, neo-patrimonyal bir nitelik taşımaktadır. Kamu bürokrasisi, ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişmelere paralel bir dönüşüm geçirmemiştir. Bürokrasi, Tanzimat'la başlayan aşırı merkeziyetçi, kuralcı ve kırtasiyecilik niteliğini sürdürmektedir (ERYILMAZ, 1998: 234).

2.3.3. Türk Bürokrasisinin Temel Özellikleri

Türk bürokrasi kültürünün oluşumunda, tarihsel gelişimin etkileri yadsınamaz. Eski çağlardan beri devlet kurma, yönetme, başka devletlere hükmetme gibi hasletleri olan Türk milletinin tarihsel birikimleri ve özellikle Osmanlı döneminde oluşan bürokratik yapı ve kültürün etkileri, günümüz bürokrasisine yansımaktadır.

Türk bürokrasisini etkileyen diğer bir unsur da yasal düzenlemelerdir. Yasal düzenlemelerle bir şekil verilmeye çalışılan bürokrasi, yeniliklere gösterdiği direnç dolayısıyla uygulama farklılıkları daima görülebilmektedir. Cumhuriyet rejimi ile son verilen saltanatın, Cumhuriyet dönemi içerisinde üst kademe bürokratlar saltanatı şeklinde yeniden belirmeye başladığını iddia etmek fazla abartılı sayılmayacaktır. Birçok tepe yönetimi kendi organizasyonu üzerinde sistemin sultanı olarak bulunma eğilimindedir. Liyakat sisteminin tam olarak uygulanamaması sultanın saltanatını daha da güçlendirmektedir.

Türk bürokrasisinin özelliklerinden bazıları aşağıdaki şekildedir:

- Türk kamu bürokrasisi çok süratli olarak **büyüyüp genişlemektedir**. Kamu görevlilerinin sayılarının artmasının yanında kamu kuruluşlarının da sayıları artmıştır (ERGÜN vd., 1992: 82).
- Batı'da bürokrasi nesnellik, düzenlilik, verimlilik ve etkinlik gibi niteliklere sahip, siyasal sisteme bağımlı, özünde siyasal kararları uygulayan, belli bir uzmanlık düzeyine ulaşmış, teknik yönü ağır basan bir kurum olduğu halde, bizde **siyasal yönü ağır basan, kamu**

hizmetlerini etkin görmekten çok toplumu dönüştürmeyi hedef alan bir konum almıştır (YILMAZ, 1997: 400).

- Türk kamu bürokrasisine egemen olan yönetim düzeni **merkezciliktir**. Türk kamu bürokrasisinin temel özelliklerinin başında Tanzimat'tan beri son derece merkezci ve katı kurallara bağlı bir tutum izlemesi gelmektedir. Devletin bekası, devamlılığı önceden belirlenen kurallara sıkı sıkıya bağlılıkla sağlanabileceği inancı yerleşmiştir. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde uyguladığı vesayet denetimi de kamu bürokrasisin sorunlarından bir diğeridir. Merkezi idare bu yetkilerini zaman zaman kötüye kullanmakta ve kamu bürokrasisinin işlemlerini sekteye uğratmaktadır. Bürokrat, rolünü kendi değer süzgecinden geçirerek algılamakta, kendini kamu hizmetine adamaktan çok, bulunduğu konumu kişisel ve toplumsal tatmin aracı olarak kullanmaktadır (ERGÜN vd., 1992: 83).
- Türk kamu bürokrasisinin en önemli özelliklerinden biri de modern uygulama ve davranışların yanında **geleneksel** olanların da yer almasıdır (ERGÜN vd., 1992: 83).
- Denetim sisteminin olumsuz yönde kullanılması, amirlerin her zaman astlarını cezalandırma eğilimi, astın kendini garantiye alma yollarını araştırmasına yönelmektedir. **Sağlamcılık** adına yapılan işlemler de **kırtasiyeciliği** artırmaktadır.
- Astlar katılımcı amir ya da lideri çok tercih etmemektedir. Amirle olan görüş farklılıklarının ifade edilmesinden kaçınılmaktadır. **Yönetici**, saygı duyulan ve otoritesi sorgulanmayan bir **baba** figürü olarak algılanmaktadır. Koruyucu, kollayıcı lider/yönetici modeli tercih edilmektedir.
- **Ülke kalkınması ve toplumsal kalkınmanın sağlanmasında Türk kamu bürokrasisi önemli bir misyon üstlenmiştir**. Batıda yönetim, ekonomik gelişmeyi sağlayan gruplara hizmet sunarken bizde ekonomik alanı tamamen eline almıştır. Böylelikle bürokrasi; siyasi, idari ve ekonomik alanda en etkin güç olmuş, bu durum bir taraftan bürokrasinin

yükünü artırırken, diğer taraftan önemini de artırmıştır. Önemi artan bürokrasi, siyasetçileri kabul etmekte ve onların tahakkümü altına girmekte zorlanmıştır (YILMAZ, 1997: 400). Yükselen bireyci değerler takım performansı yaklaşımının her zaman uygulanabilirliğini azaltmaktadır.

- Kurallarda zaman, mekân ve kişiler bazında evrensellik ilkesinin ve ilişkilerde **duygusallık** yerine profesyonelliğin benimsenmesi söz konusu değildir.
- Tepe yöneticilerin okuma ve araştırma yapmaması dolayısıyla asttan gelen **orijinal fikir ve önerilere kapalı** olmasına neden olmaktadır.

2.3.4. Bürokrasinin Sorunları

Bütün sistemlerde olduğu gibi Türk Bürokratik sistemi de, içinde bulunduğu çevrelerden etkilenmekte ve bu çevreleri de etkilemektedir. Bürokrasinin sorunları, ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve teknolojik koşullarından soyutlanarak doyurucu bir biçimde açıklanamaz. Bu nedenle tüm bu çevresel faktörler dikkate alınarak “ Bürokrasinin sorunları” ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bölümde, bürokrasinin örgütsel, işlemsel ve ahlaki sorunları, bürokratik yapısına ilişkin sorunları ve çevresel sorunları incelenmiştir. Bürokrasinin, genel nitelikli sorunları belirlendikten sonra OSB açısından bu sorunların varlığı incelenerek, OSB'nin bürokratik sorunları belirlenecektir.

2.3.4.1. Bürokrasinin Örgütsel Sorunları

Literatürde bürokrasinin örgütsel sorunları olarak, bürokratik yapının, organizasyon şemasının neden olduğu sorunlar incelenmiştir. Bunların başında merkeziyetçilik gelmektedir. Türk dil kurumu sözlüğünde **merkeziyetçilik**, otoritenin ve işin tek bir merkezde toplanmasını amaçlayan görüş, merkezcilik, bu görüşe dayanan yönetim biçimi (<http://www.tdk.gov.tr>) şeklinde tanımlanmıştır. Otoritenin merkezileşmesi, organizasyonun emir ve komutaya dayanan dikey hiyerarşik yapısı içerisinde, her bir üst otorite kademesinin astları üzerinde artan ölçüde bir kontrol imkânı ile donatılması anlamına gelmektedir (DERELİ, 1995: 11). Her idari yapı bürokrasi ile kaimdir. Ancak aşırı merkeziyetçiliğin yarattığı bürokrasi ise; bir hastalık, yoğun evrak trafiği, karmaşa, anarşi, yetkisizlik ve belirsizlik olarak

karşımıza çıkmaktadır. Yine aşırı merkeziyetçilik, hizmetlerin görülmesinde esneklikleri yok etmiş ve üst makamların geniş ölçüde teferruata boğulmasına neden olmuştur. Sonuçta bu uygulama yöneticilerin görevlerini yerine getirmelerine engel olmaktadır (YILMAZ, 1997: 402). Ülkemizde merkeziyetçiliğin bir boyutu da, merkezi yönetimin yerel yöntemler üzerine uyguladığı “idari vesayet denetimi” ile ilgilidir (ERYILMAZ, 1998: 231–232). Ağır idari vesayet sonucu yerel yönetimlere ait olması gereken birçok yetki merkezde toplanmıştır. Bu durum kamu bürokrasisinin giderek büyümesine yol açmıştır. Böylece ‘hantallaşan’ bürokrasi çok pahalı bir kurum haline gelmiştir (ÇİFTÇİ, 1983: 23).

Bürokrasinin bir diğer sorunu da **büyüme eğilimidir**. Türk dil kurumu sözlüğünde büyüme, organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde boyutların artması (<http://www.tdk.gov.tr>) şeklinde tanımlanmıştır. Örgütsel büyüme, bir kamu kurumunun bütçe, personel sayısı, araç-gereç ve hizmet üniteleri bakımından niceleyici olarak gelişmesidir. Büyüme eğilimi, genellikle kamu bürokrasisinin doğasında bulunmaktadır¹¹ (ÜNÜSAN, 1995:27) . Her kamu kurumu, hizmetin kalitesini iyileştirmekten daha çok mevcut örgütsel yapıyı, bütçe olanaklarını, personel sayısını, sosyal tesisler ve hizmet araçlarını arttırmak ve diğer kurumlarla bu alanlarda rekabet etmek için çalışır (ERYILMAZ, 2000: 236). Büyüme isteğinin görünürdeki masum gerekçesi, yeni ihtiyaçları karşılamak veya hizmetin kalitesini arttırmak olarak izah edilse bile, gerçekte yapılmak istenen, karar mekanizmalarına hâkim yöneticilerin ve siyasilerin güçlerini ve kullandıkları rantı arttırma gayretleridir. Cumhuriyetin kuruluşunda sayıca az ve işlev yönünden sınırlı olan bu yapı, hem örgütsel anlamda hem de memur sayısında süratli bir artış göstermiştir. 1931 yılında 104185 olan memur sayısı, 1970 yılında 655737, 1999 yılında 2150550 ye ulaşmıştır (TOPRAK, 2000: 12). 2003 yılı sonu itibariyle de bu rakam 2.156.625 (<http://www.basbakanlik-dpb.gov.tr>) personele ulaşmıştır. Bürokratların kendi örgütlerini büyütme istekleri ile siyasilerin etkinlik alanlarını

11 Büyüme eğilimi ile ilgili tarihi bir anekdot konuyu daha iyi anlaşılır kılmaktadır. “İpek Mebusu Hafız İbrahim Efendi, İkinci Meşrutiyet meclisinde, 1910 yılı bütçesi görüşülürken yeni kadrolar isteyen Maliye Bakanı Cavit Beyden mevcut memur sayısını soruyor ve 40 bin olduğunu öğrenince şöyle hitap ediyor: Cavit Bey, Cavit Bey! Bu fakir halk senin memur ordunu besleyemez. Biz burada memur sayısını arttırmak için kanun çıkarıyoruz. İşleri basitleştirmek işimize gelmiyor. Çünkü mekteplerden çıkanlar memur olarak çıkıyor. Mekteplerimiz memur imalathanesi! Onlar boşta kalıp dert olmasınlar diye halkın işlerini gizlice zorlaştırıyor, düğümlüyor, sonra da memura gel bunu çöz diyoruz. O çözünce de yeni karışık ilmikler atıyor, bu sefer yeni bir teşkilata gel çöz diyoruz. Bu işin sonu nereye varacak? İşte bu işin sonu merkez ve taşra yönetimiyle kocaman bir merkezi yönetime varmıştır. ÜNÜSAN, T , “Seçilmişler-Atanmışlar”, *Yeni Türkiye*, C. 4, 1995, s. 27.

geniřletme amaçları birbirine uygun dűřünce verimlilik ve etkinlikten uzak kadrolar ortaya çıkmaktadır (GÖKÇE vd., 2002: 12).

TODAİ tarafından (KAYA raporu) (<http://www.todaie.gov.tr/>) Tarım Orman ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarının kaldırılması için akademik personele yaptırılan araştırma sonucu, Tarım, evre ve Doğa Koruma, Sanayi, Ticaret, Hazine, Denizlişleri, Enerji ve Madencilik, Bilim ve Teknoloji, Gençlik ve Spor adında dokuz bakanlık kurulması önerilmiştir. Küülürken büyümenin en büyük örneğidir.

Bürokrasinin önemli sorunlarından birisi de yönetim sistemine egemen olan gizlilik ve dışa kapalılıktır. **Gizlilik**; yönetimin işleyiş aşamasında oluşan, bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmamasıdır. Sözlük anlamı, etkisini artırmak için anlamını bilerek, isteyerek kapalı bırakılması, ipham (<http://www.tdk.gov.tr/>) olan **Kapalılık** ise kamu kurum ve kuruluşlarının dıştan gelen her türlü etkiye karşı duyarsız kalmasını, çoğu işlem ve eylemlerin dıştan görülmemesini ve alınan kararların gerekçelerinin açıklanmamasını ifade eder. Ülkemizde kamu bürokrasisi yapı ve işleyiş bakımından gizlilik ve resmi sır esasına göre örgütlenmiştir. Başka bir ifade ile gizlilik ve resmi sır genel bir kural, açıklık ise istisnadır. Gizliliğin sebeplerini, siyasi rejimin niteliği, devlet güvenliği ve diplomasi, özel hayatın korunması, otorite kazanma eğilimi, yönetimde etkinlik ve tarafsızlık sağlama düşüncesi, kötü yönetim uygulamaları, memurların kendilerini denetim riskinden koruma eğilimleri olarak sıralamak mümkündür (EKEN, 1997: 405–412).

Bürokrasinin bir diğer sorunu da **değişime direnmedir**. Kelime anlamı bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünü olan değişim; mevcut olan durumun, iletişim ve irtibat halindeki evre koşullarının ihtiyaçları yeniden yapılandırarak ve o ihtiyaçları giderebilecek düzeyde bireysel ya da organizasyonel anlamda yeni fikirler üretebilme, karar verme ve bunu uygulama sürecidir. (VARDAR, 2001: 15–16... Merkezi bakış açısı kısa süreli hedefler olarak sonuç odaklılığı temel değer alan organizasyonlarda, örgütün bütününde yaratıcılığı yaratamadıklarından “makine örgütler” olarak değerlendirilmektedirler. Süreç odaklılığı esas alan organizasyonlarda ise merkezkaç yönetimi esas almaktadırlar. “İşi en iyi yapan bilir” yaklaşımı doğrultusunda örgütün bütününe yayılmışlar, örgütsel sinerjinin ve

yaratıcılığın sağlanması yoluyla sürekli kendini yenileyen süreçleri oluşturmuşlardır. “Organizma örgütler” olarak adlandırılabilir bu örgütler günümüzün rekabetçi ve sosyal yapılı kurumlarını oluşturmaktadırlar (ACUNER, 2000: 2). Herhangi bir örgütte çalışan pek çok kişi bulunduğu durumdan şikayetçi olmasına rağmen, değişme olgusundan korkar. İnsanların daima değişime karşı olduğu popüler bir efsanedir (HUSSEY, 1997: 299). Her canlı gibi, her toplumsal açık sistem gibi örgüt de durulum içinde olmak ister, değişmeye karşı koyar (BAŞARAN, 1992: 294). Örgütün çalışanlarında, gruplarının gücünde ve kültürlerinde meydana gelen değişimler bireylerin davranışsal tepkilerine neden olur (ANDERSON vd. 1996: 17). Örgütlerin insan davranışları analiz edildiğinde genellikle çalışanların büyük bir kısmının aktif olarak değişime karşı direndikleri gözlemlenebilir (AKTAN, 1999: 80). TÜSİAD raporunda belirtildiği üzere, “Türkiye’de sosyo-ekonomik sorunlara yaklaşım zihniyetinin uzun süre değişmemektedir. Bürokratik yapı ve sosyal yapıdaki gelişmelere paralel olarak bir dönüşüm geçirmemiştir.” Geleneksel ataerkil kalıplara ait özellikler veya görüntüler günümüze kadar bürokrasiye egemen olmaya devam etmiştir (ÇİFTÇİ, 1983: 19).

Bürokrasinin bir diğer sorunu da **güvensizliktir**. Bir tanıma göre güven; diğer insanların vaat ettiklerini yerine getirileceğine dair inanca dair oluşturulmuş genel beklentidir (LEWIS vd., 1985: 975). Bir başka tanıma göre güven, talep edilebilir bir şey değil, yalnızca teklif edilebilir ve kabul edilebilir bir şeydir (SELIGMAN, 1998: 7). Baron, güveni bir yardımseverlik, bir inanç ve bir davranış olarak tanımlamıştır (GUERRA vd., 2003: 11). Kumar’a göre ise güven, dürüstlük ve yardımseverliği gerektirir (GEFEN vd., 2002: 2). Güvensiz ortamlarda insanlar işlerini yaparlar ama fikirlerini, coşkularını ve ruhlarını ortaya koymazlar. Güven olmadığında şirket bir topluluk olmaktan çıkar, yerini herkesin herkesle savaştığı vahşi bir ortam alır (SOLOMON, 2001: 18).Toplumdaki yaygın güvensizlik, bütün ekonomik aktivitelere bir tür vergi olarak eklenir. Bu vergiyi yüksek güvenli toplumlar ödemezler (FUKUYAMA, 1998: 39). Güvensizlik ise işi sağlama alma kaygısını doğuracağından, bürokrasiyi artırma etkisi yapmaktadır.

Bürokrasi hastalığının bir diğeri de **yetki tecavüzüdür**. Bir ekip çalışması olan yönetim faaliyetinin başarısında birçok faktörle birlikte, belirli görevlerin yukarıdan aşağıya doğru akışı önem kazanmaktadır. Kendi sorumluluğu altındaki

işleri hiçbir yönetici tek başına gerçekleştirme gücüne sahip değildir. İşin bölünmesi ve uygun şekilde derece derece diğer çalışanlara görev verilmesi takım oyununun bir gereğidir. Yetki tecavüzü, ilgisiz bir birimin, başka bir birime ait yetkiyi gaspetmesi şeklinde olabileceği gibi, üstün astı ait yetkiye tecavüz etmesi şeklinde de olabilmektedir. Diğer taraftan yetkisiz olanların yetkili birimlere baskı uygulamak suretiyle de yetki aşımı olabilmektedir.

Biçimsellik de bürokrasinin bir sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Max Weber, bürokrasi modelini uzmanlaşmaya, yetki hiyerarşisine, görevlerin, yetkilerin ve sorumlulukların önceden belirlenmesine, biçimsel ilişkilere dayandırmıştır. Weber ayrıca yetki üzerinde durarak üç tür yetki tasnifi yapmıştır. Geleneksel yetki, karizmatik yetki ve yasal yetkidir (AKDEMİR, 2000: 146–147). Weber, bürokrasinin beş önemli özelliğine de dikkat çekmiştir. Bunlar, modern organizasyon şekli olan bürokrasiyi diğer organizasyon şekillerinden ayıran özelliklerdir. Bunları ise ileri bir işbölümü, otoritenin merkezileşmesi, rasyonel bir personel yönetimi programı, bürokratik kaide ve kurallar, kayıt ve ayrıntılı bir dosyalama sistemidir (ERTÜRK, 1998: 76–77). Biçimsellik, öze bakmadan şekle bakıp değerlendirme yapmak ve biçimin yeterliliğini ön planda tutmaktır şeklinde de anlaşılabilir.

2.3.4.2. Bürokrasinin İşlemsel ve Ahlaki Sorunları

Bürokrasinin işlemsel ve ahlaki sorunlarının ilki olarak **kuralcılık ve sorumluluktan kaçma** irdelenecektir. Çağdaş bürokrasi yazılı belgelere dayanır. Bu belgeler gerektiğinde kullanılmak üzere saklanmalıdır. Bürokraside her eylemin, işlemin, etkinliğin yazılı belgeye dayandırılması zorunludur. Nihai karar yine idare tarafından alınmakta fakat katılım sürecinde sunulan bilgi ve belgeler keyfiliği azaltmakta, kamu gücünün yararı için dengeli kullanılmasını sağlamaktadır (AL, 2002: 50). Bir başka yönüyle ayrıntılı kurallar yönetimin işleyişini yavaşlatır. Bürokrasi “araç” olmaktan çıkar “amaç” halini alır. Çoğu zaman da kurallar, sorumluluktan kaçmak ve iş yapmak istemeyen yöneticiler için , “Kanun böyle emrediyor” diyerek, işten kurtulmalarını ve kendilerini temize çıkarmalarını sağlamaktadır (TÜRKÖNE, 2003: 459). Modern bürokrasinin en belirgin özelliklerinden birisi, ayrıntılı usullere ve esaslara bağlı olmasıdır. Herhangi bir idari karar yada işlem, belli bir prosedür sonunda ortaya çıkmaktadır. Öte yandan

uygulamada öngörülen prosedürler her zaman yapılan işin mahiyetiyle uyumlu olmamaktadır. Bu ise gereksiz yere fazladan maliyet ve yavaşlık anlamına gelmektedir (BAŞARAN, 1989: 65). Bürokraside “iyi bir memur kendini riske etmeden güvenli olanı seçendir” görüşü hâkimdir. Özetle; çalışanların kafasını kullanmaları, bağımsız karar almaları, riske girmeleri istenmemektedir (ÇİFTÇİ, 1983: 16–17)

Bir diğer bürokratik sorun ise **siyasallaşmadır**. Kurumsal kimliğini tamamlamış fakat siyasal sistemleri aşırıya varmış toplumlarda, hemen her şey siyasallaşmıştır. Hızla siyasallaşan kurumların başında da kamu kurumları gelmektedir. Yönetimdeki siyasallaşma, yönetimdeki yozlaşmanın önemli göstergelerinden biridir ve bu olgu daha çok gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak yaşanmaktadır (ERYILMAZ, 1998: 234). Bürokrasi-bürokrat ve siyasal sistem-siyaset ilişkisini Türkiye açısından ele aldığımızda; aşırı politize olmuş bir bürokratik kadro ve siyasi yandaşlarına popülist yaklaşımlar ile iş bulma gayretleri içinde bulunan siyasiler ile karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye’de bürokrasi bir denge unsuru olarak; ‘özellikle hükümet kurulmasında’ güçlükleri olduğu zaman veya hükümetler kendi kendilerine idareyi sağlayamadıklarında idarenin devamını sağlayan, siyasi boşluğun doğmasına engel olan bir araç olarak (ÖZBUDUN, 1988: 92) önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’de siyaset, bürokrasinin bütün çarklarına sızmış durumdadır, bu da devlete büyük zarar vermektedir (İNAN, 1995: 37–51).

Kayırmacılık ve kollama bürokrasinin bir diğer işlemsel ve ahlaki sorunudur. Ülkemizde devlet kadrolarının hizmet için değil de, iş bulma aracı olarak düşünülmesi karmakarışık bir kayırmacılık uygulanmasına zemin hazırlamıştır (BÜYÜKLÜ, 1976: 81). Ülkemizde memurluğa girişte merkezi sınav sisteminin getirilmiş olması belli noktalarda hala yetersiz kalmaktadır. Çünkü belli kadrolar için açılan sınavlarda alınacak kadro sayısının 4 katı kişi mülakat sınavına çağrılmaktadır. Bu olgu, özellikle kilit noktalara yükselmelerde çok önemli bir güç olabilmektedir (BÜYÜKLÜ, 1976: 81). Kayırmacılık ya da kabilecilik kamu örgüt birimlerindeki ya da bu birimlerle toplumsal çevre arasındaki ilişkilerde, aynı okulda okumuş olmak, aynı yöreden olmak, aynı siyasal partinin çizgisinde bulunmak gibi özgül ölçülerin yakın görünüme geçmesi, yönetim çalışmalarını düzenleyen evrensel ölçülerin ise (liyakat gibi) geri plana itilmesi halidir.

İşlemsel ve ahlaki açıdan bürokratik sorun olarak **rüşvet ve yolsuzluk** ülkelerin popüler sorunlarından biridir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde rüşvet, yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık veya çabukluk sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar (<http://www.tdk.gov.tr>) şeklinde tanımlanmıştır. Yolsuzluk ise bir görevi, bir yetkiyi kötüye kullanma, suiistimal, nizamsızlık (<http://www.tdk.gov.tr>) olarak tanımlanmıştır. Ceza hukuku açısından, rüşvet ise; memurun “kanunen veya nizamem” yapmaya veya yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak veya yapmamaktır.¹² Bu manada rüşvet bürokrasiyi kendi lehine çalıştırmanın bir aracıdır. Kamu hizmetleri genel, herkese açık ve eşit şekilde sunulması gerekirken, hizmeti, ek bir fiyat (rüşvet) ödemekle bir bakıma kişiye özel hale getirir. Bürokrasi açısından yolsuzluk ise, Devletin içindeki kişilerin kendi mevkilerini kullanarak kendilerine, ailelerine ve yakın dostlarına doğrudan veya dolaylı olarak çıkarlar temin etmek suretiyle veya bazı yasa ve politikaları yürürlüğe koymak veya yürürlükten kaldırmak suretiyle bazı çıkarlar sağlamalarıdır (EKER, 1994: 26).

Tavassuta tevessül de bürokrasiye neden olan bir sorundur. Ortalama bir vatandaş kendini kamu bürokrasisi karşısında zayıf hissettiği için, işlerinin yürütülmesinde aracılara başvurmaktadır. Bürokrasinin yapı olarak karmaşıklığı ve kuralcılığı sebebiyle, ülkemizde aracılar yoluyla hizmetleri yürütme, yaygın bir uygulamadır. Genellikle bir milletvekili, mahalli eşraf, siyasi parti yöneticileri ve eski bürokratlar, (KABASAKAL, 1997: 416) vatandaşların işlemlerinin yürütülmesinde aracı olarak kullandıkları kişilerin başında gelmektedir. Kıt kamu hizmetlerinin paylaşılması sorununun çözümünde, düğüm noktasında bulunan yöneticiyi veya kamu kuruluşunu etkileyebilecek iş becerici nitelikteki araçılardan yararlanma çok sık başvurulmuş bir yoldur. Genelde usulsüzlüğü de beraberinde getiren bu sorun, usulsüz işlemlere kılıf bulma gayreti dolayısıyla manevraları zorunlu kılmakta ve bürokrasiye neden olmaktadır.

Yozlaşma da bir bürokratik sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yozlaşma asıl olması gereken kültürel değerlere yabancılaşmış bir yapı olarak düşünülebilir. Yozlaşma her şeyden önce bir bozulmadır. Ekonomik gözlemcilerin yorumları

12 Yeni Türk Ceza Kanununun 252/3 maddesine göre rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyile vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması olarak tanımlanmıştır.

özellikle ahlaki temellere dayanmakla birlikte ekonomide verimsizlik, teknokratik yetersizlikler ve yozlaşmaların ekonomik büyüme üzerinde önemli zararlı etkilere sahip olduğu vurgulanmıştır (AYTAÇ vd., 1994: 135). “Balık baştan kokar, devlet malı deniz yemeyen domuz, benim memurum işini bilir, doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar, bal tutan parmağını yalar, verdimse ben verdim ne olmuş yani” gibi deyimler toplumsal yozlaşmanın boyutunu daha iyi ifade etmektedir. Siyaset ve bürokrasideki kirlilik, toplumdaki çözülmenin bir sonucudur (GÜRKAN, 1997: 485).

2.3.4.3. Bürokrasinin Bürokratik Yapısına İlişkin Sorunları

Bürokrasinin bürokratik sorunlarının başında planlama gelmektedir. Planlama, organizasyonların hedeflerine ulaşabilme noktasında uygulamaya koydukları en önemli süreçtir. Bir organizasyonun planlama işlevini iki temel noktada irdeleyebilmemiz mümkündür. Bunlardan ilki, taktiksel planlama, bir diğeri ise stratejik planlama süreçleridir. (ÇETİN, 39–40) Günümüzde, KOBİ’ler daha kuruluş aşamasında eksik, yanlış ve ucuz bilgi ile işe başlamakta, fizibilite etütleri yeterli bilgiye dayanmadığı için geriye dönüşü imkânsız ya da telafisi çok zor olan hatalar yapılmakta, işletmeler uzun süre bu hataları sırtlarında yük olarak taşımaya mecbur kalmaktadır (AKIN, 1995: 43). Kamu organizasyonlarında planlama ve planlara dayalı program uygulamaları 1961 Anayasası ile Türk kamu yönetiminin gündemine girmiştir.

Örgütlenme bozuklukları da bürokrasinin bürokratik yapısına ilişkin sorun teşkil etmektedir. Organizasyon, belli amaçlara ulaşmak üzere yapılması öngörülen işlerin tanımlanmış görevler halinde düzenlenmesi ve bu görevlere uygun kişilerin getirilmesi yoluyla ortaya çıkan yapısal süreç şeklinde tanımlanabilir (ŞİMŞEK, 2001: 137). Öte yandan, kendiliğinden gelişen ilişkiler sonucunda oluşan katı iş bölümü içermeyen, karşılıklı güvene dayalı ve sözlü kurullarla çalışan organizasyon yapısına da informal ya da biçimsel olmayan organizasyon adı verilir. Bu ilişkiler organizasyon şemasında gösterilemez (ÖZGEN vd., 1997: 43-54). Geniş ölçekli organizasyonlarda iş ve görev tanımlarının tam olarak yapılmamış olması veya sapmalar örgütlenme bozukluklarına neden olabilmektedir. Atama ve terfilerde liyakat sisteminin oturmamış olması, organizasyon şemasının formel olmasına

rağmen, örgütlenmede boşluklara neden olabilmektedir. Örgütlenme bozuklukları örgütsel hedeflere ulaşmada olumsuz etkiler yapmaktadır.

Örgüt amacının gerçekleştirilmesine yönelik işlerin yapılmasında işgörenlerden kaynaklanan nitelik ve nicelik bakımlarından farklılıklar doğar. Bu bürokratik sorun ise **eşgüdüm** ile aşılabılır. Eşgüdüm bir örgütte işbölümü ile birbirinden ayrılan işleri yürütecek personel arasında farklılıkları en aza indirmeye çalışarak örgüt amaçlarını gerçekleştirmeye yöneltme, işleri düzene koyma ve insan gücü dışındaki makine, araç, gereç gibi kaynaklar arasında uyum sağlama olarak açıklanabilir. Fayol'a göre eşgüdüm, bir örgütün işlerini kolaylaştıracak ve başarılı olmasını sağlayacak biçimde tüm faaliyetleri uyumlaştırma sürecidir (GENÇ, 1998: 171).

Denetim, yönetim fonksiyonlarının içinde en önemli olanı ve sonuncusu olarak bilinmektedir. Yönetim sürecinin tamamlanması denetimin başarılmasıyla olur. Denetim en geniş anlamıyla, arzulanan bir amaca ulaşıp ulaşılmadığını veya hangi ölçüde ulaşıldığını araştırmaktır. Daha açık tanımlamak gerekirse, denetim, diğer işlevlerin neleri, nasıl, ne ölçüde başardığını araştırır ve saptar. Gerçekten diğer fonksiyonların (planlama, koordinasyon, organizasyon, yöneltme) ne ölçüde olduğu denetimle öğrenilebilir (MASSIE, 1983: 40). Denetim ya da kontrol ne yaptığımızı, nereye ulaştığımızı, nerede bulunduğumuzu belirlemeye yarayan bir işlevdir. Bu işlevin ya da faaliyetin en önemli amacı, işletme çalışmalarının görülmesinde, yani yürütülmesinde ekonomiklik ilkesinin uygulanmasını sağlamaktır (ALPUGAN vd., 187).

2.3.4.4. Bürokrasinin Çevresel Sorunları

Bürokrasi, içinde bulunduğu sistemin bir parçasıdır. Sistemden ayrı düşünülemez. Bürokrasi, içinde bulunduğu sistemi etkileyebileceği gibi, sistemden de etkilenecektir. Bürokrasi de içinde bulunduğu içinde bulunduğu sistemin bir parçası olan çevreden etkilenmektedir. Bürokrasiyi etkileyecek **istikrarsızlık** ekonomik veya siyasal olabilir. Siyasal istikrarsızlık farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bir ülkede siyasal istikrarsızlık göstergeleri olarak genellikle şunlar ele alınmaktadır: Hükümet karşıtı gösteriler, suikastlar, kabine değişiklikleri, soykırım katliamları, anayasal değişiklikler, darbeler, devrimler (başarılı veya başarısız), ayaklanmalar,

sınır savaşları, sivil savaşlar, temizliklerdir (muhalefeti yok etme). Ekonomik istikrarsızlık ise yüksek enflasyon, kronik enflasyon, devalüasyon, ticaret rejimlerinde ani ve kısa süreli değişimler, bütçe açıkları, geri dönmeyen krediler, hızlı faiz değişimleri şeklinde tezahür edebilir. Kriz dönemleri işletmeler açısından risklerin, tehditlerin ve belirsizliklerin fazlalaştığı ve rutin çalışmaların devam ettirilemediği ve krize acil cevap verme zorunluluğunun olduğu dönemlerdir. Başka bir deyişle işletmelerin yönetimlerinin kriz dönemlerinde hem varolan sorunlara cevap vermek, hem de çabuk hareket ederek, karar vermek gibi önemli zorunlulukları bulunmaktadır. Dolayısıyla, kriz dönemlerinin işletmeleri içsel ve dışsal yönleriyle etkileyen birçok yönünden bahsedilebilmektedir (TİTİZ, İ., ve H. İ. ÇARIKÇI, 204).

Sosyal yapı, ait olduğu toplumun **kültür** öğeleriyle şekillenir. Sosyal yapı bir değerler ve kurumlar bütünüdür meydana getirdiği, gelişme özelliği gösteren, kişileri ortak noktalarda birleştiren bir sosyal yaşama biçimidir (TURAL, 1994: 14).

Anadolu'nun günümüzdeki evrensel değerler taşıyan özgün kültür yapısının oluşmasında Türkler ana etken olmuştur. Anadolu pek çok küçük kültürel çevreyi ve onların kültürel yapılarını içinde barındırmıştır. Bu kültür zenginliğini kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu bir kültür mozaiği değildir; yurt tutulan Anadolu coğrafyasında kültürlerin yarattığı alaşım; yeni bir Anadolu kültürüdür (ARTUN, 1996: 18).

2.3.4.5. Bürokratik Sorunlara Çözüm Önerileri

Weber'in "ideal tip bürokrasi" anlayışında ortaya koyduğu "dakiklik, devamlılık, disiplin, güvenlik, hız, kesinlik, dayanışma anlaşmazlıkların giderilmesi" gibi ilkelerin bürokratik sistemlerde işlerlik kazanabilmesi için, bürokratik sistemin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bürokratik sorunların çözümünü önceden belirlemek ve tasniflemek pek mümkün değildir. Çünkü her bürokratik bariyer kendine özgü özellikler taşıyabilir. Ancak önceden belirlenmiş bürokratik sorunlara öngörü yöntemiyle çözüm önerisi geliştirmek mümkündür. Bu bölümde, literatürde bürokrasi için öngörülen bazı çözüm önerileri irdelenecektir.

Organizasyon yapısının küçültülmesi bürokratik sorunlara çözüm oluşturabilir. Ülkelerdeki en büyük organizasyon devlettir. Devlet, belirli kesimlere

devamlı surette kaynak aktaran bir refah devleti olmaktan sıyrılıp, klasik ve önem arz eden görevleri olan “yurt içi adalet ve güvenlik” ile “yurt dışı savunma ve diplomasi” konularıyla uğraşan bir yapıya kavuşturulmalıdır (YENİŞEN, 1995: 160). Kamu alanının daraltılması, hizmetlerin daha rasyonel ve kaliteli sunulmasını sağlayacaktır (NAS, 2000: 107). Bir fırın işletmesinin ondan fazla kamu organizasyonu ile muhatap (Tarım, sağlık, belediye, çevre, SSK, Bağ-Kur, İş-Kur, maliye, oda, birlik, borsa, TSE) olması düşünüldüğünde, daha komplike üretim yapan işletmelerin şartlarının ağırlığı daha iyi anlaşılacaktır. Aynı şekilde OSB'nin de muhatap olduğu onlarca kamu organizasyonu bulunmaktadır. Bu karmaşık bürokratik yapı ancak kamunun müdahil olduğu alanın küçültülmesiyle önlenebilir. Organizasyon yapısının uygun büyüklükte olabilmesi için, organizasyonun kendi planlamasını kendisinin yapabiliyor olması önem arz etmektedir. Örneğin bir OSB kendi insan kaynakları planlamasını yapamıyor ise; başka bir anlatımla bir OSB'nin istihdam edeceği personelini birileri belirliorsa bu alan sorun olmak durumundadır. Bilindiği gibi bir organizeasyonda insan kaynakları planlaması gelecekteki insan kaynaklarıyla ilgili yapılması gerekenleri belirlemek ve ortaya çıkması muhtemel değişmelere karşı bir politika tespit etmek amacıyla yapılır (İBİCİOĞLU, 2006:1). Küreselleşen dünyada artık yöneticiler de küresel boyutta düşünerek organizasyonu yönetmek durumundadır. Küresel yöneticilerde bulunması gereken özellikler (KARADAL, 2002:2-4) ile, kendi planlaması yapma imkanı olmayan bir organizasyon yöneticisindeki özellikler farklılıklar gösterebilecektir. Bilindiği üzere, kredi kullanan OSB'lerin Bakanlığa rağmen planlama yapmaları mümkün değildir. Kredi kullanan OSB'ler açısından sadece insan kaynakları planlaması değil, yatırım planlaması, finansal planlama, stratejik planlama gibi planlamaları Bakanlığa rağmen yapmak mümkün değildir.

Özelleştirme ve özerkleştirme de bürokratik sorunların çözümünde etkin olabilir. Özelleştirme kavramı, birçok bilim dalının ilgi alanına girmesi nedeniyle yapılan tanımlarında bakış açısından kaynaklanan farklılıklar bulunmaktadır. İktisadi bilim açısından özelleştirme, devletin iktisadi faaliyetlerini gerçekleştiren KİT'lerin mülkiyetinin özel kesime devredilmesidir. Hukuk bilimi açısından, KİT'lerin yönetiminin özel kesime devredilmesidir. İktisat bilimi açısından özelleştirme kavramında “mülkiyetin özelleştirilmesi” vurgulanmış, hukuk bilimi açısından

özelleştirme kavramında “yönetim ve sorumluluğun özelleştirilmesi” vurgulanm (ÖYMEN, 1998: 133). Özelleştirme yalnızca KİT’lerin özel sektöre devredilmesi/ satılması demek değildir. Kamu hizmetlerinin fiyatlandırılmasından, kurumsal serbestleşmeye kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsayan özelleştirme kavramı ülkemizde genellikle dar anlamıyla algılanmaktadır (DEMİRBAŞ vd., 2002: 36). Özerk kuruluş, kanunla kurulmakta ve aynı hukuk sistemi içinde bulunmakla birlikte, diğer devlet organlarının hiyerarşik denetimi altında bulunmaz, gücünü kendi kanunlarından alır. Karar verme ve uygulama yetkisi kendi organlarına aittir.

Rekabet, organizasyonların iş ve hizmetlerinde bürokrasiyi önlemede etkin bir unsur olabilir. Kamu bürokrasileri iki şekilde rekabete açılabilir. Bunlardan ilki kamu bürolarının kendi aralarında oluşturulacak bir rekabet, diğeri ise kamu büroları ile benzer hizmet sunan özel bürolar arasında oluşturulacak rekabettir. Esasen, birbirinin yerini tutabilecek kurumlardan daha etkin ve verimli olanı çalışmaya devam etmeli, diğeri ortadan kaldırılmalıdır. Böylelikle kurumlar arası rekabet kamu harcamalarının azaltılmasına yarayabilecektir (BAKIRTAŞ, 1999: 137). Bir ticari işletme gibi davranmak durumunda olan OSB, ananim şirketlere tanının imkanlardan da yararlanmak suretiyle rekabetçi bir oluşum içinde oldukları takdirde etkinliğe artacaktır. Hatta borsada işlem görme, temettü dağıtma, dış kredi kullanma, kredi verme gibi birçok faaliyette bulunması OSB’nin etkinliğini artıracaktır. Bilindiği gibi işletmeler, pay sahiplerinin piyasa değerlerini artırmaları veya en azından koruyabilmeleri için ortakların beklentileri doğrultusunda, belli bir orandaki kar payını dağıtmak zorunda kalmaktadırlar (DEMİR, 2001:56)

Yönetişim kavramı, yönetim kavramından daha kapsamlı olup, bir dizi aktör, süreç ve merkezi yönetimin birincil aktör olmaktan çıkıp diğer aktörlerle görece eşit olduğu bir durumu tanımlamaktadır (GÜNDOĞAN, 2004: 13). Yönetişim kavramının bir kısım ilkelerin uygulanmasıyla beraber ortaya çıkacağı durum, iyi yönetişim durumudur. İyi yönetişimin temel özellikleri şunlardır: Katılım, hukuk devleti, şeffaflık, duyarlılık, uzlaşma merkezli eşitlik, etkililik ve etkinlik, hesap verebilirlik, stratejik vizyondur (GÜNDOĞAN, 2004: 17).

Çağdaş işletmelerde faaliyetlerin çeşitliliği ve karmaşık hale gelmesi yönlendirmeyi ve denetimi zorlaştırmakta, özellikle üst yönetim ayrıntılarla

boğulmaktadır. Bu durum **yetki devrini** zorunlu hale getirmektedir (TÜRKMEN, 1996: 148). Yetki devri ile sorunlara daha yakın konumda olan kişilerin daha isabetli ve zaman yitirmeden karar vermeleri sağlanacaktır. Yetki devrinin bir eğitim aracı olarak kullanılması çalışanlara özgüven kazandıracaktır. Bu bağlamda, yetki devri hem çalışanlar hem de yöneticiler açısından güven ve dürüstlüğün bir ifadesi olarak görülebilir (MULLINS, 1990: 278).

Personel güçlendirme anlayışı; örgütlerin yenilik ve esneklik ihtiyacı nedeniyle, 1980'lerde terennüm edilmesine rağmen 1990'larda ortaya çıkmıştır (SANJAY, 2001: 1). 1990 yılından sonra personel güçlendirmenin popülaritesinin çok artması dolayısıyla bazı yazarlar 90'lı yıllar için "güçlendirme çağı" terimini kullanmışlardır (APPELBAUM vd., 1999: 2). Küreselleşen dünyada yoğun rekabet koşulları, müşterilerin bilinçli hale gelmesi, tüketicinin korunması, ürün alternatiflerinin aşırı derecede artması örgütlerde, personelin inisiyatifini kullanmalarına izin veren ve değişken olaylar karşısında çok hızlı düşünüp karar verme gibi çalışma şekilleri yönetimde personel güçlendirmeyi gündeme getirmiştir. Günümüz iş ortamında, karar verme mekanizması sadece yöneticilerin katıldığı bir organ olmaktan çıkmış, artık alt kademelerdeki iş görenlerin de katılımıyla homojen hale gelmektedir (ÇUHADAR, 2005: 1–2). Günümüzün rekabetçi koşullarında varlıklarını sürdürmek isteyen işletmelerin, düşük maliyetli, yüksek kaliteli, çok fonksiyonlu ve tüketici taleplerine uygun nitelikli mal ve hizmet üretmek durumunda kalan işletmeler yeni bir yönetim tekniği olan personel güçlendirmeyi kullanmaya başlamışlardır. Kamu yönetiminde ise aynı duyarlılığı görememekteyiz. Yapılacak yasal bir düzenleme ile personel güçlendirme tekniğinin kamu yönetiminde de uygulanması sağlanmalıdır. Her ne kadar kamu hizmetlerinin ve kamu erkinin sunumunda rekabet ortamı gelişmemiş olsa da, hantallaşan bürokrasi Devletin varlık nedenini tehdit eder hale gelmektedir. Bu tehdidi ortadan kaldırmak için kamusal alanda da yönetimdeki yeni teknikleri, özellikle güçlendirme tekniğini uygulamakta yarar vardır (ÇUHADAR, 2005: 17).

Yaratıcı liderlik de bürokratik sorunların çözümünde önemli rol oynayabilir. Özellikle organizasyon yöneticisi olaylara olumsuz bakıyorsa, kendisi sorun oluşturur, olumlu bakıyorsa birçok olumsuzluğu önler. Bürokratik sorun çözme konumunda olan yaratıcı liderin kavramsal becerisinin de olması gerekir.

Organizasyonu bir bütün olarak göremeyen, stratejik ve bütüncül düşünemeyen, yarını bugünden göremeyen yönetici lider yönetici olamayacağı gibi yaratıcı liderlik de sergileyemez (bkz. İBİCİOĞLU, 1998:283-295).

Değer Mühendisliği ilk olarak ABD de ortaya çıkmıştır (SPERLING, 2001: 1). Değer Mühendisliği faaliyetlerinin temel amacı, değer yaratmaktır. Mevcut değer mühendisliği uygulamalarına göre “değer”, çoğunlukla maliyet düşürmenin karşılığı olarak görülmesine rağmen, özellikle rekabetçi ortamlarda maliyetlerin yanında “kalite” ve “fonksiyonellik” kavramlarının da değer kapsamına alındığı görülmektedir (ACAR vd., 2). Değer Mühendisliği, rekabetçi ortamlarda fonksiyonellik ve maliyetler bakımından işletmeye yardımcı olabilecek bir kavramdır. Kalite ve fonksiyonelliğin dikkate alınmadığı bir maliyet azaltma tekniğinin, özellikle müşteri tatmini konusunda, işletmelere önemli katkılar sağlaması beklenemez. Bu noktadan hareket eden değer mühendisliği yaklaşımında, her mamulün asıl ve ikincil işlevleri tanımlanmakta ve bu işlevlerin değerleri analiz edilmektedir (AKLAN, 2003: 124). Değer mühendisliğinin amaçlarından birinin de, kullanım için geçekten gerekli özellikler sahip materyallerin ürün performansı üzerinde olumsuz etki yapmayacak bir şekilde seçilebilmesine izin vermekte olduğuna (MENDERES vd., 1999: 389) göre değer mühendisliğine bir diğer ilke olarak “alternatif tasarım ve tercihi” sayılabilir (LENZER, 1992: 271–272). Değer Mühendisliğinin temel ilkelerinden olan değer ve fonksiyonellik, kalite ve tatmin, maliyet ve servis optimizasyonu, beyin fırtınası ve takım çalışması, alternatif ürün ve tercih açısından organizasyonun tüm kademeleri irdelenmeli, değerli görülenler bırakılmalı, değersiz görülenler ise ülke savunması, adalet, iç güvenlik ve asayiş hizmetleri ile bu hizmetlerin gerçekleşmesine yönelik vergi toplama dışındaki kurul, komite, komisyon, heyet gibi değer azaltıcı organizasyonların hayatiyetine son verilmelidir (ÇUHADAR, 2004: 20).

Dünyada tüm olguları ve kurumları etkileyen bir değişim yaşanmaktadır. Gerek pazar karakteristiklerinde, gerek müşterilerin önceliklerinde, gerekse bilişim teknolojilerinde meydana gelen etkili değişimler işletmeleri yeni modeller üzerinde düşünmeye zorlamış ve işletmeler klasik yapılarını sorgulamaya başlamışlardır. Günümüzde, bahsedilen karakteristiklere sahip olan koşullarda başarılı olmak için tartışılan organizasyon modellerinden biri de **post-bürokratik**

yapılardır. Bilişim teknolojilerinin yaygınlaşması, firmalarının sınırlarının büyümesini sağlamış, böylece yayılmış girişimler, şebeke firmalar ortaya çıkmış, bilgisayarlarla birbirlerine bağlı bu yapılar, geleneksel yapılardan daha güçlü bir konuma sahip olmuştur (CALZA vd. 1997: 159). Bu yapılırken oluşturulan organizasyon yapısı bize post-bürokratik yapıları ifade etmektedir. Burada birbirine bağımlı olmayan, fakat ortak amaçlar etrafında birleşmiş şirketler bir yapı oluştururlar. Bu açıdan post-bürokratik modellerin diğer modeller karşısında üstün olduğu söylenebilir. Geleneksel bürokratik organizasyonlar; uzmanlaşma, hiyerarşi, pozisyon temelli otorite, personel yetkisizliği, güvensizlik, kısa dönemli düşünmeyi ve bireysel iletişim yapısı tarafından karakterize edilirken, post-bürokratik organizasyonlar yaygın yapıyı, demokrasiyi, personel güçlendirmeyi, güveni, uzun dönemli düşünmeyi, etkileşimli iletişim tekniklerini vurgulamaktadır (RALSTON vd., 1997: 84).

İşlemlerin **elektronik ortamda** yürütülmesi de bürokrasinin azalmasına katkı sağlayacaktır. Her şeyden önce subjektiflik ortadan kalkacaktır. Zira hizmet alanların muhatabı insan değil, makineler olacaktır. İnsanların karşılıklı iletişimi istisna, işlemlerin bilgisayarlar aracılığıyla yürütülmesi ise genel kural olacaktır. Dolayısıyla işlemlerin yürütülmesinde mekânsal bir kolaylık yanında insan unsurundan kaynaklanan olumsuzluklar da ortadan kalkacaktır. İşlemlerin internet ortamında yürütülmesi ile aynı zamanda kurumsallaşma, aynı işe aynı muamele, basitlik, şeffaflık, kolaylık ve ucuzluk gibi ek kolaylıklar da söz konusu olabilecektir. Diğer taraftan OSBÜK çatısı altında oluşturulacak bir veritabanı ile OSB'lerde insan kaynaklarının geliştirilmesinde stratejik eğitim organizasyonları yapmak işlemleri kolaylaştıracaktır

İş ahlakını bir disiplin olarak ortaya çıkmasında iş dünyasındaki ahlaki duyarlılığın artırılması gibi önemli bir ihtiyaç yatmaktadır. Yolsuzluk, rüşvet, hırsızlık, kayırmacılık ve çetecilik gibi konularla her gün yüz yüze kalan ülkemizde iş ve meslek ahlakının öneme daha çok artmaktadır (ARSLAN, 2001: 5-6). İş ahlakı; dürüstlük, güven, saygı, yardımlaşma, adalet gibi temel değerlere dayanan ve iş ilişkilerinde kişilere yol gösteren temel ilkeler ve arzu edilen tutum ve davranışlar anlamında kullanılmaktadır (UZUNÇARŞILI vd., 2004: 4). İşletmelerdeki ahlaki

sorunları bazı yazarlar tarafından belirlenerek üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur (ÖZGÖNER, 2004: 100–107).

Yönetim ve Organizasyon öğretilerinde kullanılan **esneklik** modelleri farklılıklar gösterebilmektedir. İşletmenin farklı işler yapabilme, değişik siparişler alabilme, sipariş sahibinin özel isteklerine cevap verebilme ve özel şartlarına uyum sağlayabilme yeteneği “mekanik esneklik (operasyonel esneklik)” olarak tanımlanabilir” (MÜFTÜOĞLU, 1993: 69). “Çalışma biçiminde esneklik” ise değişik şekillerde gözükme (EKİN, 1995: 3–4). “İşyerinin esnekleşmesi”, işyerinin bölünmesi, küçülmesi, bağımsız birimlere ayrılması, alt işveren, taşeronlaşma vb.; “işin esnekleşmesi”, nakil, tayin, iş değişikliği kolaylıkları, kısa süreli çalışma, kısmî çalışma, geçici işçi, mevsimlik işçi, belirli hizmet akdiyle çalışma vs.; “iş sürelerinin esnekleşmesi” is, değişken zamanlı çalışma, yoğun çalışma vs.dir. İşletmelerin piyasa şartlarına, üretime ve pazarlamaya uyarlanabilmelerini “işletmecilik anlamında esneklik” ifade eder. İleri üretim tekniklerine sahip olmak, üretkenliği artırmak, üretimi gelecek taleplerle iyi organize edebilmek, dış pazarda konjonktürü iyi takip edebilmek ve işletmeler ile beraber hareket edebilme imkânına sahip olmak “ekonomik esnekliğin” parçalarıdır. O halde ideal esnek bir modelin, bilgi-işlem destekli üretim dokusunda esnek çalışma programları ve üretim planlaması dâhilinde ileri teknoloji ile kalifiye elemanları birleştirerek iç ve dış talebin esnek yapısına, rekabet gücü olan yüksek katma değerli ürünleri piyasaya sürebilme özelliği olmalıdır” (IKV,1991: 17–18).

Organizasyonların **denetim** sorunu, organizasyon yapısına uygun denetim yönteminin belirlenmesi ile mümkündür. Denetim birçok açıdan tasnife tabi tutulabilir. İç denetim-dış denetim, yerindelik-hukukilik denetimi gibi. ÖZGÜVEN (1987:17) bir çalışmada, kapsamlı denetimi, birbirleri ile ilgili fakat belirgin unsurlara ayrılabilir üç türlü alt denetim şeklinde incelemektedir. Mali tablo denetimi, uygunluk denetimi ve paranın kadrinin bilinmesi denetimi. Bu denetimler OSB’ler açısından uygulanabilecek denetim türleridir. Özellikle, kaynakların yönetiminde iktisadilik, verimlilik ve etkinlik prensiplerine ne derece uyulduğunun tespiti anlamına gelen “paranın kıymetini bilme” denetimi, kıt kaynaklara sahip OSB’ler açısından isabetli bir denetim şekli olabilir. Bu denetimde, vergi mükelleflerinin ödedikleri para karşılığında bir değer elde edip etmedikleri

(ÖZGÜVEN, 1987:19) sorusuna cevap aranmaktadır. Başka bir anlatımla denetçiler sonuca varmak için; yönetim, programı ile kendilerinden beklenen sonuçları elde etmek için uygun çabayı göstermiş, uygun tedbirleri almış mıdır?, yani etkili midir?, iktisadi ve verimli biçimde yönetilmekte midir? ve nihayet örgütsel düzenlemeler ve prosedürler uygun ve yeterli derecede hesap verebilirliği temin etmekte midir? (ÖZGÜVEN, 1987:39) sorularına cevap aramaktadırlar. Sonuç olarak denetimden kaynaklanan sorunların çözümü de organizasyon yapısına uygun denetim şeklinin belirlenmesi ile çözülebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSB UYGULAMALARI

3.1.OSB'nin Tarihçesi

18. yüzyılın ortalarında, Batı'da, **sanayi devrimi** olarak ifade edilen yeni bir dönem başlamıştır. Sanayi devrimi ile Batılı toplumların yaşamlarında köklü değişiklikler olmuştur. Üretim ve ulaştırma araçlarında da büyük gelişmeler olmuştur. Batı toplumu hızla genişleyen bir makineleşmeye yönelmiş, nüfus daha hızla artmaya ve belirli bölgelerde yoğunlaşmaya başlamıştır. Birçok ülkede **çarpık sanayileşme ve kentleşme** ortaya çıkmıştır.

Sanayileşme hareketleri, birçok ülkede bazı yerleşim alanlarında sınıfl faaliyetlerin artmasına sebep oluyordu. Ekonomik alandaki bu gelişim, fiziki ve sosyal nedenlerin de etkisi ile sanayi işletmelerinin bir arada toplanmasını zorunlu hale getiriyordu. 19. yüzyılın ilk yarısında, **Kuzey Amerika'daki tekstil imalathanelerinin bir arada kurulmasıyla, meydana gelen fiziki yerleşmeler**, kendiliğinden gelişen "sanayi bölgeleri"nin ilk örnekleridir (ONAT, 1969: 9). Dünyada ilk Organize Sanayi Bölgesi uygulaması 1869 yılında İngiltere'de özel sektör tarafından başlatılmıştır. Manchester şehri yakınlarında kurulan "Trafford Park" adlı bölge, ilk planlı sanayi bölgesidir. Daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde 1905 ve 1909 yıllarında Chicago'da geliştirilen "Central Manufacturing" ve "Clearing" adlı bölgeler, modern sanayi bölgelerine ilk örneklerdir. (ÖZDEMİR,1990: 6)

Sanayi Bölgesi fikrinin ilk ortaya atıldığı ABD'de, OSB uygulaması Batıdan daha geç başlamıştır. Birçok kaynakta ABD'de sanayi bölgesi uygulamasının başlangıç tarihi 1905 ve 1909 yıllarında özel müteşebbisler tarafından Chicago'da geliştirilen "Central Manufacturing" ve "Clearing" adlı bölgeler gösterilse de (ONAT, 1969: 9; ÖZDEMİR, 1990: 6), benzer uygulamaların daha önce de var olduğu anlaşılmaktadır. The Central Manufacturing District adlı bölge ABD'de planlanan ilk OSB'dir. Kereste ticaretinin azalmaya başlaması üzerine, kereste ticaret alanı olarak kullanılmakta olan "Chicago Union Stock Yards"dan bazı yatırımcılar 1890 tarihinde "Chicago Junction Railway and Union Stock Yards Company"

şirketini kurarak yer satın almak suretiyle, her bir yatırımcı kendi işletmesini bu bölgede kurmuştur (<http://www.uic.edu>). Aslında Chicago Union Stock Yards firmasının kuruluşu 1865'e kadar uzanır (<http://www.uic.edu>). Bu bölge, ABD açısından OSB uygulamasının ilki olarak kabul edilebilir.

Aslında ilk OSB uygulamaları tesadüfidir. Çarpık sanayileşmenin düzene konulma ihtiyacı OSB'yi doğurmuştur. Ancak daha sonraları, ilk gelişen bu OSB'ler örnek alınarak ve ülkeden ülkeye geliştirilerek bugünkü hale gelmiştir.

ONAT'a (1969: 9) göre OSB'ler planlı bir şekilde gelişmemiş, fiziki gelişmeler sonucu bir statüye kavuşturulmuştur. Gelişi güzel sanayi kümelenmeleri OSB'leri doğurmuştur.

1800'lü yıllarla başlayan sanayileşme hareketleri, bilim ve teknoloji alanındaki buluşların artmasıyla hızlanmış; bazı yerleşim merkezlerinde sınaî işletmelerin süratle artmasına yol açmıştır. Düzensiz ve kendiliğinden kümelenen irili ufaklı bu işletmeler, şehirlerin civarında plansız yoğunlaşarak "sanayi bölgeleri"ni ortaya çıkarmıştır (ÖZDEMİR, 1990: 5-6)

Sanayi bölgelerinin, yüksek standartlarla işletilebilecek şekilde planlamaya başlanması sonucu, "Organize Sanayi Bölgeleri" kavramı doğmuştur (ÖZDEMİR, 1990: 5-6). OSB kavram ve kurumunun kabul görmesi ve yasal düzenlemelere konu olması sonucu sanayinin toplum yararına olacak şekilde ve fakat toplumdaki uzak bir şekilde düzenlenmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Son zamanlarda gelişmekte olan eko-endüstri bölgeleri kavramı bu düşüncüyü daha da etkin hale getirme eğilimindedir.

3.2.Dünyada Belli Başlı OSB Uygulamaları

Kuzeyi Amerika'da tekstil imalathanelerinin ve kerestecilerin bu şekilde bir arada kurulması ve sonrasında gelişen fiziki yerleşmeler sanayi bölgelerinin ilk örnekleri olmuştur. 1885 yılında Kuzey Amerika'da ekonomik kalkınma ile ilgili bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapor sanayi bölgesi fikrini ortaya atan bir belgedir. İngilizler bu raporu benimsemişler ve Manchester City'de 1869 yılında ilk planlı sanayi bölgesi uygulaması hayata geçirmişlerdir. Sanayi Bölgesi fikrini ortaya atan Amerika'da ise uygulamalar daha geç başlamasına rağmen daha ileri adımlar atılıyordu. 1905 ve 1909 yıllarında özel müteşebbislerce Chicago'da gerçekleşen

“Central Manufacturing” ve “Clearing” adlı bölgeler ilk modern sanayi bölgesi örnekleridir (ÖZDEMİR, 1990: 6).

Organize Sanayi bölgeleri hem sanayinin toplulaşmasını sağlamakta hem de altyapı olanaklarından ortaklaşa yararlanarak çevre kirlenmesine karşı bir önlem niteliği taşımaktadır. Sonuçta, Organize Sanayi Bölgesi içinde yer alan sınıflı işletmeler birbirlerini tamamlayarak birbirlerinin müşterisi olma niteliğini taşıyorlar ve ayrıca ayrı ayrı geliştirildiğinde ekonomik olmayan hizmetler, Organize Sanayi Bölgeleri’nde ortaklaşa daha ucuza gerçekleştirilmektedir. Organize Sanayi Bölgeleri yarattıkları yüksek standart ve verimle sanayiye karşı olan olumsuz düşünceleri değiştirmeye başlamıştır. II. Dünya Savaşı’yla birlikte, Organize Sanayi Bölgeleri bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını giderme, geri kalmış bölgelerde sanayi canlandırma ve dengeli ekonomik büyüme amaçları için teşvik niteliğinde kullanılmıştır. Bu düşünce, İngiltere’de güneye oranla geri kalmış Kuzey İngiltere’ye sanayinin yayılmasına da yardımcı olmuştur.

İngiltere’de II. Dünya Savaşı sonrası çıkarılan Sanayinin Yayılması Kanunu (1945) ve Şehir ve Bölge Planlaması Kanunu (1947) hükümete sanayi geri kalmış bölgelere yayılması için geniş yetkiler vermiştir.

1960’lı yıllardan sonra gelişmekte olan ülkeler de, Organize sanayi Bölgeleri’ni sanayi teşvik tedbirlerine almışlardır. Türkiye’de de Organize sanayi Bölgesi kavramı ilk kez 1961 yılında kullanılmaya başlamış ve 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı’ndan(1963–1967) itibaren sanayinin geliştirilmesi ve bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesi kavramları sürekli olarak yer almaya başlamıştır. Türkiye’de, Organize Sanayi Bölgeleri’nin gelişimi kavramı ilerideki konularda incelenecektir.

II. Dünya Savaşı sonrası gelişmiş ülkeler, geri kalmış ülkeleri ekonomik yönden bağımlı kılmak, politik yönden de kontrol altında tutmak istemekteydi. Ancak, gelişmemiş ülkeler, kendilerinde bulunan zengin hammaddeyi, gelişmiş ülkelere sunmadıkları takdirde o ülkelerde sorun yaratabileceklerinin farkına varmıştı. Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelere üretilmiş mal ihraç etmek yerine bilgi ve sermaye ihraç edilmeye başlanmıştır. Çünkü olası bir problem ve kaynak transferinin durması gelişmiş ülkelerde ciddi sorunlar yaratabilmekteydi. Bilgi ve

sermayenin gelişmekte olan ÷lkelere akmasıyla bu ÷lkelerde sanayi kuruluşlarının sayısı artmıştır. Ancak, bu sanayi kuruluşları genelde tüketim malları üretilmekteydi. Bu tercih, tüketim malları sanayinin kentler yakınında ve düzensiz yerleşmesine neden olmuştur. Bu sanayinin yanında zamanla üretim malları sanayi de yer almaya başlamıştır.

Gelişmekte olan ÷lkelerin bazıları (özellikle planlı kalkınma yöntemini benimseyenler) geri kalmış bölgelere yatırım yapmak, bu alanlardaki kaynakları harekete geçirmek, işsizliği azaltmak amaçlarıyla sanayi ÷lkenin geri kalmış bölgelerine kaydırmak ve desteklemek istemişler ama aldıkları tedbirler gelişmiş ÷lkelerinki kadar etkili olamamıştır. Bu gelişmenin örneği Hindistan'da gör÷lmüştür. Örneğin, 1955 ve 1956 yıllarında Hindistan'da 10 adet Organize Sanayi Bölgesi inşasına başlanmış bu sayı 1961'de 80'e ulaşmıştır. Hindistan'da Organize Sanayi Bölgeleri merkezi yönetimin tahsis ettiği kaynaklar aracılığıyla yerel yönetimlerce gerçekleştirilmekteydi. Bu bölgelerde altyapı yanında her bölgede ortak bulunan depo, kantin, kreş, ortak kullanıma açık atölyeler ve yüksek fiyatlı araçlar gibi unsurlar bulunmaktaydı. Diğer gelişmekte olan ÷lkelerde ise belli prensiplere göre işleyen Organize Sanayi Bölgeleri ve kayda değer gelişmeleri bulunmadığını gör÷yoruz.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ÷lkelerdeki Organize Sanayi Bölgeleri arasındaki en önemli fark finansman sorunundan kaynaklanmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi yatırımlarının büyük çapta oluşu gelişmekte olan ÷lkeler için yatırımın gerçekleşmesini güçleştirmekte ya da gerçekleşse bile birçok eksik ve sorunla gerçekleşmesine yol açmaktadır. Sanayileşmiş ÷lkelerde Organize Sanayi Bölgeleri sanayinin yerleşmesini planlayan bir araç olarak görülürken sanayileşmekte olan ÷lkelerde ise sınaî gelişmeyi sağlamak için kullanılan bir araç niteliğindedir. Ancak, yine de gelişmekte olan ÷lkelerde dağınık bir sanayileşme yerine plan dâhilinde kontrollü bir biçimde yürütülecek Organize Sanayi Bölgesi uygulamalarını benimseyebilmektedirler. Zaten sanayileşmek ve sanayinin yerleşmesini planlama kavramları birleştirilmeli ve birlikte düşün÷lmelidir.

ABD’de ekonomik kalkınma ile ilgili hazırlanan bir rapor, “sanayi bölgesi” fikrini, sanayileşmenin bir aracı olarak ileri sürmüştür (ÖZDEMİR, 1990:6). Bu fikirden esinlenen, özellikle sanayi devrimi sürecinde olan batılı ülkeler, sanayi bölgelerini uygulamaya ve geliştirmeye başlamışlardır. 1960’lardan itibaren, OSB uygulaması sanayileşmeyi özendirme tedbirleri olarak gelişmekte olan ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Batı tip kalkınma modelini kabul etmiş bulunan bazı gelişmekte olan ülkeler, yaygın olarak bu politikayı uygulamaktadırlar. Söz konusu ülkeler arasında, Uzakdoğu, Ortadoğu, Afrika ülkeleri, Türkiye ve Hindistan ilk sıralarda yer almaktadır (ÇEZİK vd., 1982: 2).

İtalya’da 1904 yılında uygulanan OSB’lere, gelişmekte olan ülkelerde 1950 yılından sonra yer verilmiştir. II. Dünya savaşı sonrası Avrupa’da kent merkezlerine kayan sanayileşmeyi önlemek amacı ile başlanılan özel bir sanayi bölgesi oluşturma fikri aynı zamanda teşvik tedbiri olarak kalkınmada geri kalmış yörelerde sanayinin canlandırılması amacıyla kullanılmıştır.

3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri’nde OSB Uygulamaları

Yukarıda da değinildiği gibi aslında ilk sanayi bölgeleri fikri, ABD’de hazırlanan bir raporda geçmiş ve tesadüfi ve düzensiz de olsa ilk OSB uygulaması ABD’de görülmüştür. Amerika’daki düzenli ve belirli bir sisteme dayalı Organize Sanayi Bölgesi uygulaması 1905 ve 1909 yıllarında özel teşebbüsler tarafından Chicago’da “Central Manufacturing” ve “Clearing” adı altında modern sanayi bölgeleri olarak kurulmuşlardır. 809 hektar alandan ve 7 bölgeden oluşan bu sanayi bölgesi birçok gelişmiş sanayi işletmelerine zemin oluşturmaktadır (ŞAHİN, 2001: 19).

ABD’ndeki sanayi bölgeleri çeşitli hizmetler açısından örneğin, ulaşım, finansman bulma, eğitilmiş işgücü gibi kolaylıklar gelişmiş ve zengin büyük kent merkezlerine yakın yerlerde kurulmuş ve bu nedenle söz konusu kentlerin daha da büyümesi ve şehir merkezlerinde ve yakınlarındaki arazilerin fiyatlarının artması gibi sonuçlar ortaya çıkmıştı. Bunların sonucunda yeni kurulacak sanayiler için belli bir potansiyele sahip küçük şehirler cazip hale gelmiş ve bölgelerde sanayi bölgeleri kurulmaya başlanmıştır. Bu bölgelerin çevresindeki yapılaşmaların altyapısı için kullanılacak finansman ağı ve diğer hizmetlerin zamanında geliştirilmeleri

sanayiciler için önemli teşvik unsuru oluşturmuştur. ABD’de ilk kurulan sanayi bölgelerinin amacı, belirli bir alanın geniş bir plan dahilinde geliştirilerek ve alt bölümlere ayrılması sağlanarak sanayi kuruluşlarına sunulması sağlanmıştır. Ayrıca ABD’deki sanayi bölgeleri federal devletin müdahalesi olmadan ortaya çıkmış ve özel teşebbüslerce kurulmuş ve geliştirilmişlerdir. Bütün Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ABD’de de sanayi bölgeleri, II. Dünya savaşından sonra izlenen politikalarla daha da ilerlemişlerdir. 1957 yılında yapılan bir araştırmaya göre, ABD’de 302 sanayi bölgesi bulunmakta olup, bu sanayinin %70’i kar amacı güden özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir. Sanayi bölgelerinin %24’ü kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından, %6’sı ise yerel hükümetler tarafından oluşturulmuştur. Toplumdaki bu örgütlerin amacı; istihdamın, ücretlerin, ticaretin, servislerin ve vergi gelirlerinin artırılmasıyla topluma daha faydalı sanayi kuruluşlarının kazandırılmasıdır (ŞAHİN, 2001: 19).

ABD’de, hemen her konuda olduğu gibi OSB de genellikle özel girişimciler eliyle geliştirilmiş bulunmaktadır. Genellikle gayrimenkul alım satım işi ile uğraşan firmalar, demiryolu ve havayolu şirketleri tarafından geliştirilen OSB uygulamalarına özellikle ikinci dünya savaşından sonraki yıllarda daha çok rastlanmaktadır. 1939 yılında ABD’de kurulmuş bulunan OSB sayısı 33 iken 1940 ile 1949 yılları arasında 74 yeni uygulama daha görülmektedir. 1957 yılında ise toplam rakam 302’ye ulaşmakta, 1958 de büyük bir artışla 800’e ve 1959 yılında 1000’e varmaktadır (ONAL, 1974: 75).

3.2.2. Avrupa Ülkelerinde OSB Uygulamaları

OSB faaliyetleri Kıta Avrupa’sında İngiltere ve ABD’ye göre daha sonra başlamıştır. Örnek almak suretiyle geliştirilen OSB faaliyetleri, ülkelerin özellikleri de dikkate alınarak, örnek alınan ülkelere daha farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Sanayi bölgelerinin kuzey Amerika’daki örnekleri ile Hindistan’daki örnekleri arasındaki farklar bir yana; bir ülkenin iki ayrı yerleşme merkezinde geliştirilen sanayi bölgelerinde dahi büyük farklılıklar görülebilmektedir (ONAT, 1969: 22). İngiltere, ABD ve Kanada gibi ülkelerdekine aksine Hollanda, Fransa, Belçika, İtalya gibi Avrupa OSB’lerinde yatırımcılara hazır bina sunma yerine yatırım kredisi verilmektedir. OSB’ler, ABD’de kar amaçlı şirketler tarafından kurulup işletilirken

İngiltere’de doğrudan devlet veya devlete bağlı kuruluşlar tarafından kurulup işletilmektedir. Fransa, Hollanda, Belçika ve İtalya gibi ülkelerde ise konu mahalli idarelerin, sanayi ve ticaret odaları ile işbirliği halinde kurdukları organizasyonlar aracılığıyla kurulup işletilmektedir (ÇEZİK vd., 1982: 2). Avrupa ülkelerinde görülen OSB uygulamaları iki farklı ve temel uygulamaya dayanmaktadır. Birincisi İngiltere’nin uygulaması, ikincisi ise İtalya’nın uygulamasıdır. Bu iki genel niteliklidir. Diğer Avrupa uygulamaları bu iki uygulamaya benzediğinden her ülkenin uygulaması ayrı ayrı incelenmemiş, sadece İngiltere ve İtalya uygulamalarına değinilmiştir.

3.2.3. İngiltere’de OSB Uygulamaları

ABD’de hazırlanan ekonomik rapor üzerine sanayi bölgeleri kavramı İngiltere’de iyiden iyiye kabul görmeye başlamıştı. Bu gelişmeler sonrasında 1869 yılında İngiltere Manchester yakınlarında, kanal kenarında “Trafford Park” adı altında bir sanayi bölgesi kurulmuştur. Bu gelişmeden dolayı, birçok yazında, Sanayi bölgesi fikrinin ilk uygulama çalışması olarak İngiltere gösterilir. Bu açıdan bakıldığında dünyanın ilk (1869) (ÖZDEMİR, 1990: 6; ONAT, 1969: 9; <http://www.manchester2002-uk.com>) ve halen de en büyük sanayi bölgesi olan Trafford Park, İngiltere’nin Manchester kentinde, planlı ilk sanayi bölgesidir (<http://www.manchester2002-uk.com/business/trafford-park.html>). Aslında bu bölge ilk zamanlarında sanayi ürünlerinin ve hammaddelerinin toptan pazarlandığı bir bölge idi. Trafford Rıhtımından gıda paketlenme ve un değirmeni fabrikalarının da 1903 yılında yer satın alması üzerine, kısa bir süre içinde kırk firmanın daha bölgeden yer alıp, üretime başlaması sonucu bölgeyi tam bir OSB haline dönüştürmüştür (<http://www.manchester2002-uk.com/business/trafford-park.html>). 1934 yılında çıkarılan “Özel Alanlar Kalkındırma ve Geliştirme Kanunu” ile sanayinin yerleşmesi konusunda devlet bazı tedbirler almaya başlamıştır. Bu kanunla istenen sanayiye güneye oranla geri kalmış olan kuzey İngiltere’ye yaymaktır. Bu sırada çıkan ikinci dünya savaşı, hükümete savunma ve stratejik amaçları ileri sürerek bu işi kolaylaştırma olanağı vermiştir (ONAL, 1974: 73). Yine İngiltere’de II. Dünya Savaşı sonrası çıkarılan Sanayinin Tevsii Kanunu (1945) ve Şehir ve Bölge Planlaması Kanunu (1947) hükümete sanayiye geri kalmış bölgelere yayması için geniş yetkiler vermiştir (KARAMAN, 2002: 23). Bu kanunlara dayanılarak, geri

kalmış yörelerde, sanayi bölgeleri (Industrial Estates) geliştirilmiş ve bu bölgelerde satılık ya da kiralık hazır fabrika binaları da inşa edilmiştir. Yine bu bölgelerde çalışacak girişimcilere geniş krediler ve hibe şeklinde yardımlar, vergi indirimleri sağlanmıştır. Özendirme tedbirlerinin çerçevesi daha sonraki yıllarda genişletilmiş, 1971 yılındaki bir kararla Orta ve Batı İskoçya'da ve Güney Galler'de kurulu bulunan sanayi bölgelerinde ilk üç yıl firmaların ödediği maaş ve ücretlerin %50'si devletçe karşılanmıştır (ONAL, 1974: 73–74).

İngiltere hükümeti, işsizlikle mücadelede sanayi bölgelerini bir araç olarak kullanmış ve daha sonra bu uygulamayı ülke düzeyinde yaygınlaştırmıştır. Daha çok sanayi yoğun kentlerde sanayinin dışarı yayılması, geri kalmış bölgelere ve yeni oluşan merkezlere doğru hareket etmesini sağlamıştır. O yıllarda İngiltere'de sanayi bölgelerinde kurulan işletmelerin çoğunda çelik, kömür ve gemi imalatı yapıldığından 1929 yıllarında ortaya çıkan ekonomik buhran özellikle bu sektörleri etkilemiş ve bu sanayi kollarında çalışanlar diğer sektörlerle doğru kaymaya başlamışlardır. İşte bu göçten dolayı geri kalmış bölgelerle sınıflı atılımı gerçekleştirmek için 1939 yılında özel tedbir politikalarından oluşan “Özel Gelişme Alanları ve İlerleme Kanunu” çıkarılmıştır. Böylece 1936–1938 yılları arasında Galler ve İskoçya'da kar amacı gütmeyen şirketler tarafından 6 tane sanayi bölgesi geliştirilmiştir (ŞAHİN:2001,18). Geri kalmış bölgelerde sanayileşmeyi teşvik amacıyla bir dizi tedbirler alınmış, örneğin; bu yörelerde fabrika binaları hükümet tarafından inşa edilerek müteşebbise düşük fiyattan satma veya kiraya verme gibi faaliyette bulunulmuştur. Bu gelişmelerden sonra, 1945 yılında sanayinin bölgelere dağılımını belirleyen “Sanayi Dağılımı Kanunu” çıkartılmıştır. Bu kanunla belirli bölgelerde kurulacak sanayileri kuvvetlendirecek sanayi bölgeleri proje finansmanı devlet tarafından karşılanması sağlanmıştır. Yürürlüğe giren bu kanunla ayrıca, ticaret heyetine bazı alanlarda sanayilerin kurulmasını kabul etmeme hakkı verilmiştir. Dolayısıyla, hükümet çok gelişmiş yörelerde sanayi kurulmasını ret etmekle “Negatif Güçler”, bazı alanlarda da özellikle az gelişmiş yörelerde sanayiye teşvik ederek “Pozitif Güçler” olarak iki politikayla bölgeler arası kalkınmayı dengede tutmaya çalışmıştır. Bu politikalar neticesinde kalkınmada başarılı olunmuş ve bütün ülkeye yayılmıştır (ŞAHİN:2001,18).

İngiltere'de sanayi bölgeleri konusu iki şekilde ele alınmaktadır:

- Sadece fiziki planlama ve alt yapının hazırlanması (industrial estates)
- Sanayi bölgeleri ile birlikte yeni bir şehrin de planlanıp kurulması (new town)

Birinci tür bölgeler “industrial estates corporation” adı verilen kuruluşlar tarafından organize edilmektedir. Bölgeyle birlikte yeni bir şehrin de kurulması planlandığında, daha büyük kuruluşlar olan, “development corporation” lar işi ele almaktadır. Bu organizasyonların her iki türü de merkezi hükümete karşı sorumlu ve devlet kuruluşlarıdır. Her bölge için ayrı ayrı kurulan bu kuruluşların birbirleriyle hiyerarşik hiçbir bağları bulunmamaktadır (ONAL, 1974: 74).

3.2.4. İtalya’da OSB Uygulamaları

Avrupa’nın diğer ülkelerinde olduğu gibi İtalya’da da OSB uygulamaları 20 yüzyılın ortalarında başlamıştır. 1957 yılında İtalya’da kurulmuş OSB sayısı 22’yi bulmaktadır (ONAL, 1974: 74). Amacı hem bölgesel kalkınmayı sağlamak hem de sanayiye teşvik etmektir. İtalya’da kuruluş yeri olarak OSB’yi seçen yatırımcılara bir devlet kuruluşu olan “cassa” tarafından bağış yapılmaktadır. Bağış tutarı da yatırımın boyutuna göre belirlenmektedir. Yatırım büyük veya entegre ise bağış tutarı da ona göre oran olarak artmaktadır. Ayrıca aynı kuruluş tarafından yatırımın belirli bir oranına kadar da düşük faizli kredi vermektedir. Yörelere sanayileşebilmesi için, ülkemizdekine benzer şekilde belediyeler, il idaresi, ticaret ve sanayi odası gibi kuruluşlar konsorsiyumlar oluşturmakta, bu konsorsiyumlara cassa adlı kuruluş geniş çaplı yardımlarda bulunmaktadır. Yine cassa adlı İtalyan kuruluşu OSB’lerde çalışan işçilerin konut projelerine de yüksek oranda yardım yapmaktadır (ONAL, 1974: 76).

3.2.5. Finlandiya’da OSB Uygulamaları

Finlandiya’da OSB ile ilgili ulusal düzeyde herhangi yasal düzenleme yoktur. Her bir OSB’nin kendi politika ve kuralı vardır. Ancak OSB ile teknoloji merkezleri arasında belirgin fark ve özellikler vardır. OSB’lere ait binalar genellikle mahalli idarelerce yapılmakta ve yatırımcılara ekonomik tarifelerle bölge istihdamını artırmaları için kiraya vermektedirler. OSB yatırımcılarının temel özelliği fabrikasyon üretim yapmak, teknoloji merkezlerinin ise akademik kurumlarla da işbirliği içerisinde yaptıkları icat ve yeniliklerin üretimini yapmaktır. Genellikle teknoloji merkezleri ofis tipi binalara sahiptirler. Finlandiya’da OSB’lerin fazla

geçmişi ve gelişmesi olmamakla birlikte teknoloji merkezleri hem hızlı çoğalmakta hem de hızlı gelişmektedir. Ülke genelinde OSB'lerle ilgili genel düzelme, uygulama veya teşvik sistemi yoktur. Lokal uygulamalar söz konusudur. 2000 yılında çıkarılan çevre koruma kanunu sanayi ile ilgili genel çerçeveyi çizmektedir. OSB kuruluşunda takibi zorunlu herhangi bir prosedür söz konusu değildir. Çevre, sağlık ve güvenlikle ilgili genel kurallar yerine getirilmekle işlem bitmektedir. Ancak yer seçiminde arazi kullanma mevzuatı ve imar mevzuatına uymak zorunludur. Diğer taraftan yapılacak yatırımla ilgili varsa mevzuatına uyum söz konusudur.

OSB'lerle ilgili yapılmış bilimsel çalışma veya kurumsal rapora pek rastlanmamakla birlikte teknoloji merkezlerine ilişkin bol miktarda araştırma ve rapora rastlamak mümkündür. OSB'ler bakış açısı da pek müspet değildir. Zira OSB'lere kısa vadeli istihdam sorunun çözen bir kurum olarak bakılmaktadır. Binalar da kiralık olduğundan yatırımcılar kalıcı olmamaktadır. Kısacası Finlandiya'da pek OSB bulunmamakta, var olanlar da Türkiye'deki Teknoparklara benzer bir yapıya bürünmüştür (RAJALA vd., 2004: 6-15).

3.2.6. Almanya'da OSB Uygulamaları

Gewerbegebiet" veya "Industriegelände" olarak anılan OSB'nin tarihçesi Almanya'da eskilere dayanmaktadır. Almanya'da eyalet sistemi olduğundan, sanayi konusunda federal düzenlemelerden ziyade eyaletlere has düzenlemeler söz konusudur. Dolayısıyla 16 eyalete ait 16 farklı OSB düzenlemesinden bahsetmek mümkündür. Örneğin en büyük ve en sanayileşmiş eyalet olan Kuzey Ren Westfalya'da ilk düzenli OSB 1978 yılında kurulmuş ve kural olarak da önceleri OSB alanının en az 2000 dekar olma zorunluluğu getirilmiş, daha sonra 1995 yılından itibaren de 800 dekar asgari alan yeterli görülmüştür.

Aslında Almanya'da kamu organizasyon yapısı federal hükümet, eyalet yönetimi, bölge teşkilatları, ilçe ve belediyeler şeklinde bir örgüt yapısının olduğu görülür. Bunların yanında yarı kamusal özellikte olan özerk kuruluşlar ve özel kuruluşlar da vardır. Ancak bu yapı içerisinde her birimin yetki ve görevi belirlenmiştir. Dolayısıyla herkes kendi işini yapmaktadır.

Almanya'da 1998 yılından itibaren farklı ve yeni bir uygulama söz konusudur. Value Park olarak adlandırılan bu uygulamada, birbirleriyle ilişkili olan

sanayi sektörleri aynı OSB içerisinde yer almak suretiyle, nakliye, birinin atık maddesinin diğerinin hammaddesi olması, tam zamanlı üretim gibi teknikler kullanılarak sinerji oluşturulmaktadır. Örneğin plastik ve kimya sanayinin aynı bölgede konuşlandırılması gibi.

Almanya'da OSB kurulum işlemleri çevre mevzuatı ve arazi kullanım planları doğrultusunda olmaktadır. Federal düzeyde "The Federal Spatial Planning Act (Bundesraumordnungsgesetz) (1965)" kanunu çerçevesinde, uzayla ilgili planlamalar, yapılaşma ve kentsel planlama yapılmakta ve kontrol edilmektedir. Ayrıca Orientation Framework for Regional Planning Policy (Raumordnungspolitischer Orientierungsrahmen, 1993) belgesi doğrultusunda eyaletler gerekli düzenlemeleri yapabilmektedir. Almanya'da bulunan OSB'lerde ikincil ve üçüncül nitelikte olan orta ve küçük ölçekli sanayi sektörleri faaliyet göstermektedir (RAJALA vd., 2004: 16-28).

3.2.7. Portekiz'de OSB Uygulamaları

Portekiz 1970'lerde OSB kavramı ile tanıştı ve 1990'ların başında çıkarılan bir yasa ile (Decree-Law 232/92 from 22 October 1992) dağınık şekilde konuşlanmış olan sanayi, belirlenen alanlarda toplanmaya başladı. Sahil kesiminde hizmet sektörünün ön plana çıkmasıyla birlikte sanayinin belirli alanlara toplanma zorunluluğu daha da belirginleşmişti.

Portekiz'de OSB kurma ve işletmede asıl söz sahibi kamu otoriteleridir. Kamuyla birlikte ticaret ve sanayi odaları, üniversiteler gibi kurumlarda OSB oluşumuna katkı sağlayabilmektedir. Yatırımcıların konsorsiyumlar ise daha ziyade danışmanlık görevi üstlenmektedir. Sanayinin yönlendirilmesinde asıl yetki the Portuguese General Directorate for Industry (DGI) adlı kuruluştadır. Portekiz'de OSB konusunda iki yasa bulunmaktadır (Decree-Law 232/92 from 22/10/1992; and Decree-Law 46/2001 from 10/2/2001). Bu yasal düzenlemeler çerçevesinde bir OSB kurulurken milli plan "Grandes Opcoes do Piano", ekonomik uygulama programları "Programa Operacional da Economia" ve bölgesel ekonomik uygulama programlarına "Piano de Desenvolvimento Regional" uygun olmak durumundadır. Ayrıca mahalli bazda da uygulanmakta olan bir takım yasal düzenlemeler söz konusudur. OSB, kamu veya özel sektör ya da karma olarak

kurulmuş şirketler tarafından kurulmakta ve işletilmektedir. Her belediyenin bir kent yerleşim planı ve arazi kullanım planı bulunmaktadır. Bu planda eğer OSB yeri öngörülmüşse ve OSB'nin alanı yüz dekadardan küçük ve üretim sınıfı A¹³ değilse sorun yok demektir. Eğer yüz dönümden büyük veya A sınıfı işletme söz konusu ya da plana sonradan eklenecekse prosedürü bir hayli fazladır. Plan tüm ayrıntıları ile incelenmek zorundadır (RAJALA vd., 2004: 28-33).

3.2.8. Hollanda'da OSB Uygulamaları

industrial terrains ve business parks olarak adlandırılan OSB açısından Hollanda her çeşit uygulamanın yer aldığı bir ülkedir. OSB farklı sınıflamalara tabi tutulduğunda her sınıf OSB'nin Hollanda'da var olduğunu görmek mümkündür. Sanayi arazileri, karma, lojistik veya yüksek değerli OSB gibi bilinen sınıflamalar dışında da OSB tasnif ve uygulamaları mevcuttur. Yeni kurulmakta olan OSB'ler için eko-endüstri parkı uygulaması söz konusu olduğu gibi tek işletmelik OSB'ler de mevcuttur. Hollanda'da devlet, özel sektör tarafından veya karma şekilde OSB kurulabilmektedir. Sanayinin ilk yıllarında işletmelerin kurulması için pek prosedür yoktu. Ancak zamanla toprak ve çevre kirliliği dolayısıyla gerek kendi mevzuatı gerekse imzaladığı uluslar arası sözleşmeler uyarınca artık bir OSB'nin kurulması eskisi kadar kolay olmamaktadır. Zira uygulanmak durumunda olan uluslar arası, ulusal ve bölgesel birçok mevzuat vardır. Arazi üzerine kurulacak bir tesisin kabul görebilmesi için yapının yenilik niteliğinde veya sökülebilir olması gerekmektedir. Yoksa işlemleri çok fazladır. Ya da yapının yer altına yapılması gerekmektedir (RAJALA vd., 2004: 33-60).

3.2.9. Uzakdoğu'da OSB Uygulamaları

Gelişmekte olan ülkelerde büyüme süreçlerindeki farklılıklara tekabül eden kentsel gelişim süreçleri arasındaki en önemli farklılıklar arasında hızlı ve sağlıklı kentleşme gelir. İşte bu ülkelerde gelişmiş ülkelere daha geç olarak bölgeler arası dengesizliği gidermek amacıyla 1960'lı yıllardan itibaren sanayi politikalarında, Organize Sanayi Bölgelerini araç olarak kullanmışlardır. Gelişmekte olan ülkeler arasında OSB uygulamasıyla Hindistan önde gelmekle birlikte Güney Kore,

¹³ Portekiz'de işletmeler çevre ve insan sağlığı açısından A,B, C ve D olmak üzere dört sınıfa ayrılmıştır. En risklisi A sınıfı işletmelerdir.

Singapur, Nijerya gibi ülkelerde de OSB uygulamaları mevcuttur. Hindistan da, Türkiye’de olduğu gibi ülke gelişmesi ve kalkınma sürecinde ekonomik ve sosyal bir politika olarak Beş Yıllık Kalkınma Planlarını Kullanmıştır. Beş Yıllık kalkınma Planları çerçevesinde küçük sanayinin ekonomik gelişmede bir araç olarak kullanılması benimsenmiş ve belirli programlar halinde finansmanı desteklenerek sanayi bölgelerinin kurulması ve geliştirilmesi sağlanmıştır. Hindistan’da kurulan sanayi bölgeleri en son teknolojiyle hazırlanmış, alt ve üst yapılarla donatılarak sanayicilerin hizmetine sunulmuştur. Bu sanayi bölgelerinin çoğu küçük kent merkezlerinde ve civarında kurulmuştur. 120 sanayi bölgesinin 25 adedi, nüfusu 20.000’den az olan kentsel merkezlerde; 25 adedi nüfusu 20.000–50.000 arasındaki merkezlerde kurulmuştur (ŞAHİN, 2001: 20).

Hindistan, OSB açısından, İngiltere ile ilişkileri itibariyle önem arz etmektedir. Zira Hindistan birçok konuda olduğu gibi OSB konusunda da İngiltere’den etkilenmiştir. Hindistan’da 1955–1956 yıllarında on ayrı OSB inşaatına birden başlanarak sanayi bölgeleri faaliyetine hızlı şekilde başlanmıştır. 1961 yılında ise bu sayı 80’e ulaşmıştır (Gürbüz, 1980: 3). Hindistan’da OSB finansmanı, devlet bütçesinden karşılanmaktadır. Devlet, OSB için ayırdığı bütçeyi mahalli idarelerin emirlerine vermektedir. Mahalli idareler ise bu para ile hem OSB altyapısını gerçekleştirmekte hem de duruma göre fabrika binası inşa edebilmektedir. OSB’de kantin, kreş, postane, banka, itfaiye, hastane, genel depo gibi hizmet tesislerinin yanında, kimya ve analiz laboratuvarı, tav atölyesi, merkezi buhar ve gaz tesisleri, işletmeler açısından fazla yatırım gerektiren bazı alet ve presler ortak kullanım açısından önceden kurulmaktadır (ONAL, 1974: 76).

Tayland’da OSB ile ilgili iş ve işlemler, Sanayi Bakanlığına bağlı kamu kurumu niteliğinde olan Tayland Sanayi Bölgesi Kurumu tarafından yürütülmektedir. Kurumun görevi ülke düzeyinde sanayi bölgeleri ile ihracat işlem bölgelerinin yönetimi ve geliştirilmesidir. Kurum, kurumun faaliyetlerini yürütürken ve ülke kalkınmasını sağlarken ekonomi, eşit yarar, çevre, eğitim ve etik kurallar arasındaki dengeyi gözetmek, birini diğerine feda etmemek durumundadır. Tayland’da OSB kamu tarafından kurulup işletilebileceği gibi özel sektör tarafından veya konsorsiyum şeklinde de kurulup işletilebilmektedir. Tayland’da 10 kamu tarafından olmak üzere toplam 31 OSB’de 2800 fabrika bulunmaktadır. 32264 acres alana sahip bu

bölgelerde 400.000 insan istihdam edilmektedir. Yatırımcıların çoğunluğu yabancı sermayeli şirketlerdir. Tayland OSB'lerinde farklı bir uygulama söz konusudur. OSB'de bir ana sektör bulunmaktadır, diğerleri ise ana sektörlere bağlı tali sektörler söz konusudur (<http://www.ieat.go.tr>).

3.2.10. Ortadoğu'da OSB Uygulamaları

Orta Doğuda OSB uygulamaları ABD'nin özel bir uygulaması sonucu ortaya çıkmıştır. OSB'nin bu ilk ve tek uygulama şekli olan nitelikli sanayi bölgesi (Qualified Industrial Zones – QIZs) (NSB) çalışmaları Ürdün'le başlamış, zaman içerisinde diğer bölgelere yayılmaya başlamıştır. Nitelikli Sanayi Bölgeleri, 1998 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından, Orta-doğu barış sürecinin desteklenmesi ve bu bölgedeki istihdam sorununa bir çözüm olmak amacıyla tek taraflı geliştirilen bir modeldir.

Bu model ile bölgedeki yatırımlar teşvik edilerek ABD'ye gümrüksüz ve kotasız ihracat yapabilme esnekliği getirilmiştir. NSB'lerin ilk uygulaması Mart 1998'de Ürdün'de faaliyete geçen Al-Hassan Sanayi Bölgesi'dir (Annual Report 1999,2000). Ürdün'de bugüne kadar 10 (On) adet NSB uygulaması yapılmıştır. Bu rakamın zaman içinde daha da artması beklenmektedir. Çalışmanın yapıldığı süreç içerisinde ABD-Türkiye nitelikli sanayi bölgesi kurma görüşmeleri devam etmekteydi.

Bugüne kadar faaliyete geçen NSB'ler (<http://usembassy.amman.org.jo>; Yaşar, 2002: 19)

- İrdib'de bulunan Al-Hassan Sanayi Bölgesi,
- Ürdün-İsrail sınırında bulunan Gateway (Köprü) Bölgesi,
- Amman'da bulunan Al-Tajamouat Sanayi Bölgesi,
- Zarka yakınındaki Ad-Dulayl Sanayi Bölgesi,
- Kerak Sanayi Bölgesi,
- Aqaba Sanayi Bölgesi,
- İrdib'deki Ürdün Cyber City,
- Amman'daki Al-Qastal Sanayi Bölgesi,

- Amman'daki Mushatta Sanayi Kompleksi,
- Zarqa'daki El-Zai Hazır Giyim İmalat Şirketi.

NSB'lerde üretilen ürünlere eklenen katma değerlerin belirli oranlarda ABD ve İsrail tarafından karşılanması, geriye kalan kısmın ise bölge ülkesi ile birlikte üçüncü bir ülke tarafından da karşılanması gerekmektedir. Üçüncü ülkenin katma değer şartı bulunmamasıyla birlikte, uygulamada bölge ülkesi yerine özellikle Uzakdoğu ülkeleri tarafından bu katkı sağlanmaktadır.

3.3.Türkiye OSB Uygulamaları

3.3.1. Genel Olarak

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye'de de sınıî faaliyetlerin artması, fabrikaların şehir içi ve kenarlarında konuşlanması, altyapı, çevre, sağlık, istihdam gibi konuların önceden görülüp planlanmamış olması bazı sorunlara neden oluyordu. Sanayinin gelişmeye başladığı dönemlerde Türk Sanayicisi birçok fırsat ve destekten yoksundu. Üstelik yukarıda belirtilen sorunlar sonucu ülkede yatırım yapmak büyük bir külfet oluşturuyordu. Aslında, Türkiye sanayileşme konusunda bir arayış içerisindeydi. Kendisine bir çıkış yolu aramaktaydı. ÖZDEMİR, (1990:4) tarafından bildirildiğine göre; ZAIM (1965:9)'e göre ülkemizde Osmanlı İmparatorluğu döneminde Lonca ve Ahilik sistemleriyle düzenli ve planlı bir sanayi ortamı bulunmaktaydı.

Cumhuriyet döneminden önce, 19. asırda Türkiye'de fabrika sanayini kurma girişimleri yapılmış ancak çeşitli siyasal, sosyal ve ekonomik sebeplerle yerli ve yabancı sermaye tarafından ülkenin çeşitli yerlerinde kurulan çok sayıda fabrika kısa zamanda kapanmıştır.

1800 yılında başlayan sanayileşme hamlesi, 1860 yılında durmuştur. Cumhuriyet sonrası sanayi hamlesi tek elden yani devlet tarafından yönlendirilmiş ve finanse edilmiştir. Ancak 1950 yılından sonra Türkiye'de gerçek sanayileşmeden söz edilebilir.

Organize Sanayi Bölgeleri kurulmasına ait tasarı ve görüşmeler 1961 yılında gerçekleşmiştir. Birinci beş yıllık kalkınma planı (1963-1967) döneminden itibaren sürekli olarak sanayinin geliştirilmesine ve bölgesel kalkınmanın

gerçekleştirilmesine yönelik özendirici tedbir olarak bütçe ve planlarda yer almıştır. (YÜCEL, 1987a: 20)

3.3.1.1. Planlı Dönem Öncesi

Türk sanayisinin planlı bir şekilde geliştirilmesi çabaları ile birlikte OSB fikri de kuvvet kazanmaya başladı. Nitekim 1961 yılında Türk Hükümeti tarafından yaptırılan bir araştırma¹⁴ neticesinde OSB tavsiye ediliyor, Bursa’da bir bölgenin pilot OSB olması öneriliyordu. Aynı yıl uygulamaya başlanan Bursa OSB, Türkiye’nin de ilk OSB’sidir. 15–20 yılda tamamen dolabileceği tahminiyle planlanan Bursa OSB’nin 3–4 yıl içinde %70 oranda doluluk oranına ulaşması, OSB’nin Türk sanayisi açısından tutarlı bir yol olduğu konusunda güven veriyordu. Bu başarılı uygulama ve bu yöndeki yeni talepler¹⁵ Türkiye’de OSB kavram ve uygulamasının yayılmasına neden olmuştur (ONAT, 1969: 12).

3.3.1.2. Beş Yıllık Kalkınma Planları Dönemi

1961 Anayasası ile birlikte Türkiye planlı kalkınma dönemine geçmiştir. 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1965–1969), sanayide verimi artırmak ve dengeli bir bölgesel planlamayı gerçekleştirmek amacıyla, sanayi bölgelerinin seçilerek düzenli sanayi bölgelerinin kurulacağını “endüstriyi teşvik” alt başlığı altında ele almıştır (YÜCEL, 1986: 4). 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1970–1974) konuya biraz daha ağırlık vererek, sanayinin teşvik edileceğini ülke gündemine almıştır (DEMİRER, 1998: 7). 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1975–1979) döneminde artık OSB bir teşvik ve kentleşmede düzenleme aracı haline gelmiştir (YÜCEL, 1986: 5). 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1980–1984) döneminde ise, ağır sanayi kuruluşları ve yan sanayi kolları ile OSB’nin bütünleşmesi, anılan sanayi ile OSB’nin uyumlu hale getirilmesi planlanmıştır (ÖZDEMİR, 1990: 18). 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989) döneminde, artık OSB’ne çok önem verilmiş ve OSB’nin yer seçimi, kuruluş, yetki, görev çevrelerinin düzenlenmesi, konut alanlarının sağlanması ve rezerv alanlara kadar genelden ayrıntıya bütün konularda politika hükümleri getirilmiştir (YÜCEL, 1987: 20). Artık, OSB’nin önemiyle paralel olarak kalkınma planlarında geniş yer

14 Bu konuda daha geniş bilgi almak için hazırlanan raporun tam metnine bakılmalıdır. (Checchi and Company, Report On The Development of Industrial Districts in Turkey Final Report, DPT Dokümantasyon Servisi, Ankara, 1962)

15 Manisa OSB 1964, Konya OSB 1967, Bartın OSB 1968, Ankara OSB 1968 yılında planlandı. Nitekim 1983 yılına gelindiğinde Bursa, Gaziantep, Eskişehir, Konya, Erzurum ve Manisa OSB tamamlandı. 1983 Özal hükümetleriyle birlikte OSB konusunda yeni bir hamle başladı.

almaya başlamıştır.

3.3.1.3.Yasal Düzenlemeler ve Sonrası

OSB'ni ilgilendiren ilk yasal düzenleme 1967 yılında yürürlüğe giren 933 sayılı Kalkınma Planlarının Uygulanması Esaslarına Dair Kanundur (Kalkınma Planlarının Uygulanması Esaslarına Dair Kanun). Bu Kanun, Bakanlar Kuruluna sanayi bölgeleri kurmak ve düzenlemek için gerektiğinde arazi istimlak etmek, altyapı tesislerini tamamlamak ve uygun tesis kuracaklara vadeli satışı yapmak yetkisini veriyordu. Ancak Anayasa Mahkemesinin, kanunun bazı maddelerini iptal etmesi üzerine, bu kanun OSB açısından hiç kullanılamamıştır.¹⁶ Aynı yıl Organize Sanayi Bölgeleri Kurma Fonu Yönetmeliği (Organize Sanayi Bölgeleri Kurma Fonu Yönetmeliği) yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Artık Türkiye'de OSB bu yönetmelik çerçevesinde kurulmaya ve işletilmeye başlanmıştır. OSB'nin finansal sorunlarını çözüme konusunda çok önemli katkı sağlayan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonlar Yönetmeliği (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonlar Yönetmeliği) ise 1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin OSB için fon kullanımı başlıklı 29 ve devamı maddelerinde; OSB'nin kuruluşu, kredi kullanımı, arsa seçimi ve alımı, kredinin geri ödemesi gibi hususlar düzenlenmiştir. Daha sonraki dönemlerde yapılan değişiklikler ile OSB'nin hukuki altyapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte henüz OSB yasal bir zemine oturtulamamıştı. 1985 yılında yürürlüğe giren 3145 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun (Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun), sanayi bölge ve siteleri kurulmasına izin verme, destekleme, denetleme, gerekli mevzuatı hazırlama, OSB ile ilgili tüm konularda koordinasyonu sağlama görevini Sanayi ve Ticaret Bakanlığına vermiştir. Ayrıca, anılan Kanununun 8 maddesi ile de OSB konusunda da hizmet vermek üzere genel müdürlük düzeyinde bir ana hizmet birimi kurulmuştur. 2000 yılında yürürlüğe giren 4562 Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu (Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu) ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle OSB artık hukuki altyapıya kavuşmuştur.

¹⁶ Anayasa Mahkemesinin 1969/57 sayılı iptal kararının OSB için önem arz eden 2/C maddesi ile ilgili gerekçesinde "Kanunun 2/C bendi; özel kişilerin turistik tesis kurup para kazanmaları için karamame ile özel mülklerin kamulaştırılmasını öngörmektedir. Bu maddede Devlet parasıyla altyapı işlerinin yapıldıktan sonra istenilen vade ve faizle bu yerlerin özel kişilere verilmesi yolu da açık tutulmuştur. Bireylerin yararı için karamame ile mülkiyet hakkı sınırlandırılmaz. Bu kararlar Anayasanın 36, 38 ve 40 ncı maddelerine aykırıdır." Demmiştir.

OSB Kanunu ve ilgili yönetmelikler çıkmadan önce, Fon Yönetmeliği ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılan genelgeler doğrultusunda kurulan ve işletilen OSB, 2000 yılında anılan Kanunun yürürlüğe girmesiyle artık OSB'nin tüm iş ve işlemleri yasal temellere oturtulmuş olmuştur. 4562 sayılı OSB Kanunu uyarınca çıkarılan, OSB Uygulama Yönetmeliğinin düzenlediği hususlar şöyle sıralanabilir:

- Organize sanayi bölgelerinin planlanmasını,
- Yer seçimini, hatta dışında kalan alanların planlanmasını,
- Mevzi imar planları ve parselasyon planları ile değişikliklerin onayını,
- Arazi kullanımı,
- Yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımı ile ilgili ruhsat ve izinleri,
- Kuruluş protokolünün düzenleme şeklini ve içeriğini,
- Müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurullarının oluşumu ile görev ve çalışmalarına ilişkin usul ve esaslarını,
- Genel idare giderleri için kredi kullanmakta olan OSB'lerde bölge müdürü ve görevlendirilecek diğer personelin nitelikleri ve sayıları ile görevlendirme şeklini,
- Kredi talebi ve bunun geri ödeme usul ve esaslarını,
- Arsa tahsislerini,
- Altyapı tesisleri kurma, kullanma ve işletme hakkı ile ilgili hususları,
- Kredi kullanmakta olan OSB'lerde ihale usul ve esasları ile hakedişlerin düzenlenmesi ve onaylanmasını,
- Genel kurul toplantıları ile yönetim ve denetim kurullarının seçimine ilişkin esas ve usulleri,
- Üst kuruluşların görev ve çalışma şeklini,
- Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususları düzenlemiştir.

Yine aynı kanun uyarınca çıkarılan OSB Yer Seçimi Yönetmeliği de OSB'nin

yer seçimi etüdü ve yer seçimi safhalarını kapsamaktadır. OSB’de uygulanacak teşvik, destek ve istisnalarla ilgili hususlar ise diğer birçok Kanun, Kararname, Yönetmelik ve Tebliğlerle düzenlenmiştir.

3.3.2. OSB’nin Hukuki Niteliği

OSB, özel hukuk tüzel kişiliğidir. Ancak diğer özel hukuk tüzel kişiliklerinden farkı, kamu yararı gerekçesiyle adına kamulaştırma yapılabilen veya yaptırılabilen bir özel hukuk tüzel kişiliğidir. Ancak kanun kamulaştırma yapma veya yaptırabilme yetkisinde bir istisna getirmiştir. Başka bir ifadeyle bu kanun, özel hukuk tüzel kişisine kamulaştırma yapma imkânı vermiştir. Ancak anılan Kanun bu istisnaya da bir istisna getirmiş ve özel OSB’ne kamulaştırma yapama imkânı vermemiştir. Kamu yararı kararı, OSB müteşebbis heyetinin başvurusu üzerine Bakanlıkça verilir. Arazinin mülkiyetinin edinilmesinde yapılan masraflar ile arazi bedeli ödeme yükümlülüğü OSB tüzel kişiliğine aittir. Arazi temini, OSB’nin planlanması, projelendirilmesi, alt yapı inşaatı ile ilgili harcamalar bölgeyi kuracak gerçek ve tüzel kişilerce karşılanır. OSB (özel OSB hariç) altyapı, kamulaştırma, genel yönetim giderleri gibi konularda Bakanlık tarafından sağlanan kredilerden kullanılabilir. OSB ile ilgili plan ve projeler bu konudaki yetkili kurum ve kuruluşlar yanında Bakanlığın uygun görüşü ve onayına tabidir. OSB’deki arazi, parseller halinde veya işletme binaları da yapılmak suretiyle satılabilir veya kiraya verilebilir.

3.3.3. OSB’nin Yasal Dayanakları

OSB’nin kuruluş ve işleyişini ilgilendiren birçok mevzuat hükmü bulunmaktadır. 4562 sayılı OSB Kanunu ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler dışında kalan ve bunlardan önemli olan ve OSB’ni kuruluş ve işleyişini doğrudan ilgilendiren bazı mevzuat hükümleri aşağıda sıralanmıştır.

T.C. Anayasasının Planlama başlıklı 166. maddesi “ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını, planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir. Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde

kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.” Hükümü OSB’nin Anayasal temelini oluşturmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 540 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin DPT'nin Görevleri başlıklı 2. maddesinin b bendi “Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda kalkınma planları ile yıllık programları hazırlamaktır.” Şeklinindedir. Aynı maddenin c bendi ise “Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının iktisadi, sosyal ve kültürel politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu sağlamak, uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek ve bu konularda Hükümete müşavirlik yapmak,” şeklinde bir düzenleme getirmiştir.

Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında 3067 sayılı Kanunun (Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun), kanun tasarı ve tekliflerinin kalkınma planına uygunluğu başlıklı 3. maddesi kalkınma planlarına aykırı hazırlanacak kanunların reddine ilişkindir. Bu maddede aynen “Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları kendilerine havale edilen kanun tasarı ve teklifleri ile bu tasarı ve teklifler üzerine verilen değişiklik önermelerini Kalkınma Planına uygunluk bakımından da inceler ve uygun bulmadıkları takdirde reddederler.” Denmektedir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 3143 sayılı Kanunun Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Görevleri başlıklı 2. maddesinin d bendi OSB’leri Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlamıştır. “Sanayi bölge ve sitelerinin kurulmasına izin vermek, bu kuruluşları desteklemek ve denetlemek, bu konularda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve gerekli mevzuatı hazırlamak, küçük sanayi ve el sanatları ile ilgili her türlü araştırma, geliştirme ve koordinasyon hizmetlerini yürütmek, organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin kurulması ile ilgili bütün faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamak”. Aynı Kanunun ana hizmet birimleri başlıklı 8. maddesinin c bendi uyarınca Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 11. maddede de “Çeşitli illerde yapılan organize sanayi bölgeleri ve... imar planlarına uygun olarak planlamak, ... organize sanayi bölgelerini kredilendirmek, inşaatlarını kontrol etmek ve denetlemek, ... ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde plan hedeflerine paralel olarak gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmak ve bütün bu faaliyetleri

koordine etmek, ... organize sanayi bölgeleri yer seçiminin, Hazine ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait arazilerden yapılması halinde, arsa bedelinin, ilgili bakanlık veya kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak protokol esaslarına göre ödenmesini sağlamak” şeklinde Genel Müdürlüğün görevleri belirlenmiştir.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar Ve Borsalar Kanununun (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar Ve Borsalar Kanunu) odaların görevleri başlıklı 12. maddesinin e bendi uyarınca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile illerde kurulu bulunan Odalar ve Borsalar da OSB kurabilir, işletebilir, müteşebbis heyette yer alabilir. Bu madde “Yetkili bakanlıkça uygun görülen alanlarda sanayi siteleri, endüstri bölgeleri, organize sanayi bölgeleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, teknoparklar, teknoloji merkezleri kurmak ve yönetmek; ... Görevlerini de yaparlar.” Şeklindeki düzenlemeyle Odalara ve Borsalara geniş yetki tanımıştır.

İl Özel İdaresi Kanununun (İl Özel İdaresi Kanunu) 78. maddesi bir kamu tüzel kişisi olan il özel idaresine OSB konusunda genel nitelikli yetki vermiştir. Bu maddeye göre Vilayete ait mahalli hizmetler sayılmış, 7. ve 8. fıkrada da OSB konusuna yetki verecek nitelikte bir düzenleme getirmiştir. “Vilayete ait hizmeti mahalliye bervechiatidir: “7-Mevakii münasebede sanayi odaları ve sanayi mektepleri küşadı ve bunlarda ihtiyacatı mahalliye muvafık sanayi talimi, sanayii mahalliye mahsulât ve umulatinın teşviki için müsabakalar ve sergiler küşadı ile mükâfatı naktiye itası, sanayii mahalliye ait müzeler tesisi”. “8-Icap eden mahallerde Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları tesisi ve sergiler küşadı ve pazar ve panayırlar ihdası velhasıl umuru ticaretin tevsi ve teshili ve serveti mahalliye için lazım gelen tedabirin ittihazı” il özel idaresinin yetkisi dâhilindedir. Bu kanunun yürürlükten kaldırarak il özel idaresi hakkında yeni düzenlemeler yapmak üzere TBMM tarafından çıkarılan ve fakat Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere meclise iade edilen (5197 sayılı Kanun) İl Özel İdaresi Kanunu il özel idarelerine çok genel nitelikli bir yetki vermişti. Anılan Kanunun İl Özel İdaresinin Görev ve Sorumlulukları başlıklı 6. maddesinde aynen “İl özel idaresi; kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki her türlü görev ve hizmeti yapar, gerekli kararları alır, uygular ve denetler.” Hükmü uyarınca il özel idareleri OSB kurma, müteşebbis teşekküle girme

ve işletme yetkisine sahip olacaktır.

1164 Sayılı Arsa Ofisi Kanunu 12. maddesi, arazi temini açısından OSB'nin kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluş hükmünde olması dolayısıyla arsa ihtiyaçlarının Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü aracılığıyla temin edebilme imkânı vermiştir.

4562 sayılı OSB Kanununun 5 maddesi uyarınca *OSB, kamu yararı gerekçesiyle adına kamulaştırma yapılabilen veya yaptırılabilen bir özel hukuk tüzel kişiliği* olması dolayısıyla kamulaştırma konusunda 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine tabidir. Kamulaştırma Kanununun Amaç ve Kapsam başlıklı 1. maddesinde “özel kanunlarına dayanılarak gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri adına yapılacak kamulaştırmalarda bu Kanun hükümleri uygulanır” demek suretiyle OSB kamulaştırma işlemleri açısından anılan kanunla da ilgilidir.

Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında 3030 Sayılı Kanun dolayısıyla OSB'de faaliyet gösteren 1, 2 ve 3 üncü sınıf gayri sıhhi müesseselerin açılış ve çalışmalarına ruhsat verme yetkisi Büyükşehir Belediyelerinde olduğundan anılan Kanun da OSB ile ilgili düzenlemeler getirmiştir. Yine 2872 Sayılı Çevre Kanunu kirletme yasağı, çevresel etki değerlendirmesi hükümleri ile bu hükümlere aykırılık durumlarında faaliyetlerin durdurulması ve kirliliğin önlenmesi ve giderilmesine ilişkin faaliyetler teşvik tedbirlerinden yararlandırılma konularında OSB ile ilgilidir. Ayrıca bu Kanun uyarınca çıkarılan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği de OSB ile yakından ilgili mevzuatlardandır.

OSB ile ilgili olan diğer mevzuatları ise şöyle sıralayabiliriz:

- Kalkınma Planlarının Uygulanması Esaslarına Dair Kanun¹⁷
- 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- Maliye Bakanlığınca Yayınlanan Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği

¹⁷ **Kalkınma Planlarının Uygulanması Esaslarına Dair Kanun** 1967 yılında yürürlüğe giren 933 sayılı Kanun 15 maddeden ibarettir. Bu Kanun'un 1 inci maddesinin tamamı, 2 inci maddesinin A ve B fıkraları ile Ç fıkrası'nın ikinci paragrafı, 3 üncü maddesinin A ve B fıkraları, 5 inci maddesinin tamamı, 7 inci maddesinin son paragrafı, 9 uncu maddesinin tamamı Anayasa Mahkemesi'nin 23.24.25 Ekim 1969 tarihli kararı ile iptal edilmiştir. Ayrıca, bu Kanun'un 11 inci maddesi ise, 261 sayılı Kanun'un 2'nci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

- Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Parsellerin Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Tahsisine İlişkin Yönetmelik
- Hazineye, Katma Bütçeli Kuruluşlara, Belediyelere veya İl Özel İdarelerine Ait Arazi veya Arsaların Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Devrine İlişkin Yönetmelik
- Enerji Desteğinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ
- Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği
- Sigorta Primi İşveren Payı Teşviki
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonlar Yönetmeliği
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Organize Sanayi Bölgeleri Tip iç Talimatnamesi
- Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği
- Kalkınma Planları ve Yıllık Programlar

3.3.4. OSB'nin Kuruluşu

OSB Kanun ve Yönetmeliklerde öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde kurulur. Eskiden OSB kuruluşu Bakanlar Kurulu Kararıyla olurken, 4562 sayılı Kanundan sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayı ile kurulmaktadır. OSB kuruluşu, birçok bürokratik işlemlerin tamamlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bunlar, izleyen bölümlerde açıklanmaktadır.

3.3.4.1.İlk Müracaat ve Yer Seçimi Çalışmalarının Başlatılması

OSB kurmak isteyen kurum ve kuruluşlar, Bakanlığın istediği bilgileri içeren OSB Yatırımını Değerlendirme Raporu¹⁸ ile birlikte valiliğe müracaat eder. Valilik de müracaat üzerine, OSB kuruluşu konusundaki uygun görüşü ile birlikte dosyayı Bakanlığa sunar. Söz konusu raporun Bakanlıkça değerlendirilmesini takiben uygun görülmesi halinde OSB yer seçimi etüt çalışmalarına başlanılmaktadır. Yer seçiminin sonuçlandırılmasına kadar olan faaliyet, OSB kuruluşuna katılacak kurum ve kuruluşlar tarafından Valilik kanalıyla yürütülür. Bakanlık gerekli gördüğü hallerde, çalışmanın herhangi bir safhasında Yönetmelikte yer alan bilgilere ek bilgi, belge veya araştırma talep edebilir.

3.3.4.2.Etüt Safhası

Etüt, Bakanlık tarafından yapılır veya yaptırılır. Etüdün hazırlanması sırasında ihtiyaç duyulacak haritaların temini, harita çoğaltılması, fotoğraf çekimi ve çoğaltılması, araç-gereç temini vb. ile ilgili masraflar, OSB kuruluşuna katılacak kurum ve kuruluşlar, özel OSB'lerde ise özel hukuk tüzel kişileri veya gerçek kişiler tarafından karşılanır. Etüt dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar ilin/ ilçenin genel değerlendirmesi, eşik analizleri, alternatif alanların değerlendirilmesi ve sonuç bölümünden oluşmaktadır. Ancak, Bakanlık tarafından çalışmanın gerektirdiği diğer bölüm ve alt bölümler de eklenebilir.

Etüdü hazırlanan il/ ilçe hakkında, coğrafi konum, doğal yapı ve arazi kullanım durumu, jeolojik yapı, sosyal yapı, kültürel, tarihsel ve doğal varlıklar, kentleşme ve planlama kararları, ekonomik yapı hakkında bilgiler toplanır. Bu bilgiler ilgili valilik, kaymakamlık, il ve bölge müdürlükleri, belediyeler ve diğer yerel kurumlardan sağlanır ve etütte belirtilir.

¹⁸ OSB Yatırımını Değerlendirme Raporunda bulunması gereken hususlar ve Bakanlıkça istenen bilgiler zaman zaman değişiklik gösterse de, genel olarak ilin sosyal ve ekonomik göstergeleri çerçevesinde coğrafi konum, iklim yapısı, nüfus ve nüfus yapısı, çalışan nüfusun iktisadi faaliyet kolları ve kamu-özel sektör dağılımı, işsizlik ve göç durumu, eğitim öğretim durumu, sağlık durumu, yerleşim birimi konut, ulaşım, motorlu araç, trafik yoğunluğu, yük taşımacılığı, demiryolu taşımacılığı, havayolu taşımacılığı, denizyolu taşımacılığı, haberleşme, elektrik tüketimi gibi kentsel bilgiler, içme ve kullanma suyu, üretilen atık su ve katı atık miktarı, arıtma durumu, tarımsal faaliyetler, hayvansal faaliyetler, su ürünleri, madencilik faaliyetleri, maden rezervleri gibi birçok konunun yer alacağı, bürokrat tarafından sübjektif yaklaşım fırsatı verebilecek daha bir çok hususlar istenebilmektedir.

3.3.4.3.Eşik Analizi ve Alternatif Alanların Belirlenmesi

OSB kurulabilecek alternatif alanların belirlenmesi amacıyla, 1/100.000 ve / veya 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalar üzerinde çeşitli bilgilerin üst üste çakıştırılması sonucu Eşik Analizi elde edilir. Haritaya işlenecek bilgilerin temin edileceği kurum ve kuruluşlar ve bilgiler şunlardır:

- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Merkez ve Yerel Teşkilatları (il özel idaresi): 1/100.000 ölçekli Toprak Kaynağı Envanter Haritasından, 1. 2. 3. sınıf tarım alanları, meralar; ayrıca gölet, sulama alanları ve drenaj tesislerini gösterir harita.
- Orman Bakanlığı Merkez ve Yerel Teşkilatları: 1/100.000 ölçekli orman ve ağaçlandırılacak alanlar ile milli parkları gösterir harita.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Merkez ve Yerel Teşkilatları: 1/100.000 ölçekli mevcut, inşaat halinde ve proje halindeki sulama alanlarını; göl, gölet, baraj, baraj rezervuarı, akarsuları, yeraltı su kaynaklarını ve Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 17., 18., 19. ve 20. maddelerinde belirtilen içme ve kullanma suyu temin edilen ve edilecek olan su kaynaklarının mutlak, kısa, orta ve uzun mesafeli koruma alanlarının sınırlarını gösterir harita.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Merkez ve Yerel Teşkilatları: Su baskını, heyelan, deprem, kaya düşmesi alanlarıyla ilgili bilgi ve/veya harita; varsa Çevre Düzeni Planı, nazım imar planı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez ve Yerel Teşkilatları: Mevcut doğal, kentsel, arkeolojik ve tarihi sit alanları, turizm merkezleri ile, turizm potansiyeli taşıyan alanlar.
- Karayolları Genel Müdürlüğü Merkez ve Yerel Teşkilatları: Mevcut, proje ya da inşaat halindeki yollar, çevre yolları.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü Merkez ve Yerel Teşkilatları: Söz konusu il/ilçeye ait hâkim rüzgâr yönü ve diğer meteorolojik verileri gösterir tablo.
- TEAŞ ve TEDAŞ Genel Müdürlükleri Merkez ve Yerel Teşkilatları ile bunların Bağlı Ortaklıkları veya Görev Şirketleri: Mevcut, inşaat ve proje halindeki enerji tesisleri.

- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Merkez ve Yerel Teşkilatları: Su ürünleri üreme ve istihsal sahaları ile ilgili bilgiler.
- Çevre Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı: Bölgede Çevre Bakanlığınca hazırlanan ve yürütülen projeler, Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğinin 49. Maddesinde tanımlanan Hassas Kirlenme Bölgeleri ile tür ve alan koruması amacıyla, Çevre Kanunu, Kıyı Kanunu ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmış tür ve alanlar.
- Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı: Özel Çevre Koruma Bölgeleri ile bu bölgelerle ilgili çevre düzeni planları.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Maden İşleri Genel Müdürlüğü): Maden Kanununa tabi ruhsatlı alanları gösterir harita.
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü mevcut, inşaat ve proje halindeki boru hatları.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü: İlin/ilçenin jeolojik durumu hakkında bilgiler.
- Ulaştırma Bakanlığı Demiryollar, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü: Mevcut, proje veya inşaat halindeki demiryolları, limanlar ile hava alanı mânia planları, demiryollarının bulunduğu bölgelerde TCDD Genel Müdürlüğünün görüşü alınır.

Yukarıda belirlenen kurumlardan elde edilen bilgiler, 1/100.000 ölçekli il/ilçe haritasına işlenir. İşlenen bu bilgilere ilaveten bu haritaya ayrıca; karayolu, demiryolu, limanlar, hava alanı, yerleşim merkezleri, mevcut veya inşaat halindeki sanayi bölgeleri, askeri alanlar, il/ilçe sınırları, belediye ve mücavir alan sınırı, çevre düzeni planı, nazım imar planı gibi bölgede yapılmış üst ölçekli plan sınırı, yukarıda belirtilmeyen diğer mevzuatla getirilen yasaklar ve kısıtlamalar nedeniyle hiçbir sanayi tesisinin kurulmasına izin verilmeyen alanlar, ruhsatlı olmayan maden yataklarının ve doğal rezerv alanlarının bulunduğu yerler ile taş ocakları nizamnamesi bulunan taş, kum ve bunun gibi yapı malzemesi alanları, katı atık depolama alanları da işlenir.

Hazırlanan 1/100.000 ölçekli Eşik Analizi Haritasında, hiçbir kurumun yatırım ve proje alanına girmeyen, eğimi ve zemini yapılaşmaya elverişli olan, yerleşim alanlarını, hava kalitesini, su kaynaklarını, tarım arazilerini, zeytinlik alanları, kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanlarını, sulak alanları, yaban hayatını olumsuz yönde etkilemeyecek, ulaşımı kolay olan ancak ikincil arter bağlantılı, enerji ve su temininin kolay olduğu, yerleşim merkezlerine, gidiş geliş zamanı da göz önüne alınarak yeterli bir uzaklıkta olan, varsa çevre düzeni planı, nazım imar planı kararlarına uygun olan, ana yol ile bölünmeyen, gelişme ve genişleme olanağı bulunan, yeterli büyüklüğe sahip ve çevresinde konut ve yan sanayi yerleşimine müsait yer bulunan alanlar, **Bakanlık tarafından gerekli görülen tüm incelemeler** sonucunda belirlenir. Bu belirleme yapılırken, ilgili kuruluşlardan alınacak olan yörenin jeolojik durumu, yeraltı suyu, termal ve jeotermal su kaynakları, içme suyu kaynakları, flora ve fauna, bunların yaşam ortamları, nesli tehlikede olan nadir ve endemik türler ile ilgili bilgiler göz önünde bulundurulur. Alternatif alanların büyüklükleri belirlenirken, olası sağlık koruma bandı da dikkate alınır.

Açıklanan şekilde belirlenen alanlar yerinde incelenir. Kurulması planlanan OSB için alternatif olabilecek alanlar için 1/25.000 ölçekli Eşik Analizi yapılır. 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalara, OSB yeri için alternatif olabilecek alanlar ve etüt aşamasında elde edilen bulgular, bu paftalar içinde yer alanlar işlenir. Eşik analizi ve yerinde yapılan inceleme sonucunda, OSB kurulabilecek nitelikte olan alanların fotoğrafları çekilir ve aşağıdaki başlıklar ışığında özellikleri belirlenir:

- Mevkii,
- Şehir merkezine uzaklığı ve hangi yönde kaldığı,
- Çevresinde bulunan diğer yerleşim merkezlerinin (köy, kasaba vb.) neler olduğu, uzaklıkları ve hangi yönde kaldığı,
- Büyüklüğü,
- Ana yol ile bağlantısı ve uzaklığı,
- Mülkiyet durumu (Hazineye mi şahıslara mı ait olduğu),
- Kadastro durumu,
- Belediye ya da mücavir alan sınırları içinde olup olmadığı,

- Varsa Çevre Düzeni Planına göre durumu,
- Mevcut arazi kullanım durumu,
- Çevresindeki alanların mevcut ve planlama durumu,
- Arazi kullanma kabiliyet sınıfları,
- Eğimi ve yönü,
- Bulunduğu deprem kuşağı,
- Su ihtiyacının nereden sağlanabileceği,
- Enerji ihtiyacının nereden sağlanacağı,
- Atıksu ve yağmur suyu deşarj ortamı,
- Hâkim rüzgâr yönü itibarıyla, yakınındaki yerleşim merkezlerine, tarım sahalarına ve su kaynaklarına etkisi,
- Şehrin gelişme yönüne göre konumu,
- Gelişme ve genişleme olanağının bulunup bulunmadığı,
- Çevresinde konut ve yan sanayi yerleşimine uygun alan bulunup bulunmadığı,
- Özel Çevre Koruma Bölgeleri, sit alanları, milli parklar, doğal anıtlar gibi koruma alanları ile uluslararası sözleşmeler gereği korunması gereken alanlara göre konumu,
- Drenaj durumu,
- Taşkına maruz kalma durumu,
- Jeolojik probleminin olup olmadığı,
- Yeraltı ve yüzeysel içme ve kullanma suyu kaynaklarına göre konumu,
- Katı atık depolama alanlarına göre konumu,

Alternatif alanların özelliklerine göre bir değerlendirme yapılarak içlerinden en uygun bir ya da birkaç alan, raporun sonucunda OSB yeri olarak önerilir. Belirlenen kriterler çerçevesinde OSB kurulabilecek uygun alternatif alan bulunamaması halinde, bu durum gerekçeleriyle raporun sonucunda belirtilir ve durum ilgili valiliğe bildirilir.

Bu belirleme yapılırken, ilgili kuruluşlardan alınacak, yörenin jeolojik durumu, yeraltı suyu, termal ve jeotermal su kaynakları, içme suyu kaynakları, flora ve fauna, bunların yaşam ortamları, nesli tehlikede olan nadir ve endemik türler ile ilgili bilgiler göz önünde bulundurulur. Alternatif alanların büyüklükleri belirlenirken, olası sağlık koruma bandı da dikkate alınır. Özel hukuk tüzel kişilerince ve gerçek kişilerce kurulması talep edilen ve mülkiyeti bu kişiler tarafından satın alınmış, yeterli büyüklüğe sahip özel OSB öneri alanının uygunluğu da yukarıda açıklanan kriterler çerçevesinde değerlendirilir.

Yukarıda açıklanan şekilde belirlenen alanlar yerinde incelenir. Kurulması planlanan OSB için alternatif olabilecek alanlar için bu defada da 1/25.000 ölçekli eşik analizi yapılır. 1/25.000 ölçekli eşik analizi ve yerinde yapılan inceleme sonucunda, OSB kurulabilecek nitelikte olan alanların fotoğrafları çekilir ve YY'de öngörülen özellikleri belirlenir.

Yukarıda sayılan işlemlerin yazılı olarak tevsiki suretiyle tamamlanması haftaları, ayları alabilecek bürokratik işlemlere neden olabilmektedir. Bu işlemler bittikten sonra eşik analizi yapmakla görevlendirilen bakanlık personeli alternatif alanların özelliklerine göre bir değerlendirme yaparak içlerinden en uygun bir ya da birkaç alan, raporun sonucunda OSB yeri olarak önerir. OSB kurulabilecek uygun alternatif alan bulunamaması halinde, bu durum gerekçeleriyle raporun sonucunda belirtilir.

Özel OSB'lerde, önerilen alanın OSB yeri olarak uygun olup olmadığı, raporun sonucunda belirtilir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, hem benzer işlem iki defa yapılmakta hem de yapılan bu kadar çok işlem bir sonraki yer seçimi işlemine altlık oluşturmaktadır. Eşik analizlerini yapan bir veya birkaç bakanlık personelinin önerisi üzerine yer seçimi işlemi yapılacağı varsayıldığından, işlem ile işlemi yapan arasında mütenasiplik yoktur. Başka bir anlatımla, birçok teknik konuyu içeren işlemin, belirli bir alanda eğitim görmüş bir kişi veya kişiler (genellikle ziraat mühendisi) tarafından irdelenmesi, sonucun sağlıklı olup olmadığı konusunda tereddüt oluşmasına neden

olur. Aslında uygulama açısından böyle bir yapının, üst makamlarca istenen sonucun elde edilmesine zemin hazırlaması bakımından yararlı da görülebilir.

“Gerektiğinde komisyona üye gönderecek kurumlar listesinin kapsamını genişletmeye Bakanlık yetkilidir” şeklindeki yasal düzenleme uygulamada bürokratik işlemlerin aşırı bir boyut kazanmasına neden olabilmektedir. Örneğin Isparta Kesme Çiçekçilik OSB kuruluşunda, ilde askeri birlik bulunması (askeri birlikte küçük uçakların ve helikopterlerin inişi için alan bulunduğu) dolayısıyla Genelkurmay Başkanlığından görüş istenmiştir. Bilindiği gibi kesme çiçek üretimi 1 m ile 4 m arasında değişen seralarda yapılır. Bölgenin kurulacağı alan ile askeri birlik arasında Isparta şehri bulunmasına rağmen (şehirde on beş kattan daha yüksek apartman, onlarca cami minaresi, yirmi otuz metre yüksekliğinde ağaç, yüksek binalar üzerinde baz istasyonları, yüksek direkler üzerinden geçen enerji nakil hattı vs) yer seçimi sorun olmuştur. Nedeni yapılacak seraların hava mânia planlarına engel olup olmayacağıydı. Sorun uzun uğraşlar, defalarca telefon görüşmeleri ve birkaç defa Ankara’ya gitmek suretiyle çözülebilmiştir. Görüldüğü gibi yasal düzenlemelerde bir kelime ile ifade edilen idari işlemler ne kadar bürokratik işlemlere neden olabilmektedir.

Hazırlanan yer seçimi raporu ve varsa Bakanlığa sonradan gönderilen kuruluş görüşleri, Bakanlık tarafından değerlendirilerek OSB yeri ve alan büyüklüğü kesinleştirilir. Kesinleşen OSB yerinin uygun bulunduğu, yer seçimi raporu ve varsa Bakanlığa sonradan gönderilen kuruluş görüşlerinde belirtilen şartlarla birlikte, ilgili valiliğe yazılacak talimat yazısıyla bildirilir.

3.3.4.4. Komisyon Oluşturulması ve OSB Alanının Belirlenmesi

Bakanlık tarafından tespit edilen Yer Seçimi tarihi ve belirlenen alternatif alanlara ait haritalar ve bilgiler, ilgili kuruluşlara yeterli süre verilerek önceden gönderilir ve Komisyona temsilci göndermeleri istenir. Yerel teşkilatı olan ilgili kuruluşlar, yerel temsilcileri yanında mümkün olduğu takdirde merkez birimlerinden de eleman görevlendirirler. Komisyon, belirlenen tarihte OSB kurulacak yerde toplanır. İlgili kuruluş temsilcileri toplantıda kurumu adına görüş belirtir. Zorunlu hallerde, kurumlar görüşlerini daha sonra da bildirebilir. Bu durum tutanakta belirtilir.

Kurumların temsilcileri dışında hiç kimse Komisyona katılamaz. Ancak, talep olması halinde, Bakanlık tarafından belirlenecek gönüllü kuruluş temsilcileri gözlemci olarak Komisyona katılabilir. Gerekli görülmesi durumunda, Komisyon'a üye gönderecek kurumlar listesinin kapsamını genişletmeye Bakanlık yetkili olmakla birlikte Yönetmelikle belirlenen komisyona temsilci verecek kurum ve kuruluşların adedi 22 tane dir.

Komisyon, alternatif alanları yerinde inceler. İncelediği alanlardan birini OSB yeri olarak belirler. Komisyon toplantısı sırasında, alternatif alanların özelliklerini, kuruluş görüşlerini ve sonuç bölümünü içeren Yer Seçimi Raporu yazılır. Rapora, OSB yeri olarak seçilen alanın 1/25.000 ölçekli haritası ve varsa kadastral paftası eklenir. OSB alanı seçimi, Komisyona katılan üyelerin oy birliği ile karara bağlanır. Varsa Etütte belirtilmiş diğer alternatif alanların uygunluk değerlendirmesi yapılır. Komisyon çalışmaları sırasında incelenen alanların hiçbiri, Komisyonca OSB yeri olarak uygun bulunmayabilir. Bu durum raporun sonucunda belirtilir ve Komisyon kararı ilgili valiliğe Bakanlık tarafından yazılı olarak bildirilir.

Hazırlanan Yer Seçimi Raporu ve varsa Bakanlığa sonradan gönderilen kuruluş görüşleri, Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün ilgili genelgesi doğrultusunda hazırlanacak imar planına esas gözlemsel jeolojik etüt raporu, ihtisas OSB söz konusu ise Komisyonca seçilen alan için Çevre Bakanlığında alınan Çevresel Etki Değerlendirmesi olumlu belgesi, seçilen arazinin mera vasfında olması durumunda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın uygun görüşü (özel OSB'ler hariç), Bakanlık tarafından değerlendirilerek OSB yeri ve alan büyüklüğü kesinleştirilir ve yatırım programına teklif edilir. Kesinleşen OSB yerinin uygun bulunduğu, Yer Seçimi Raporu ve varsa Bakanlığa sonradan gönderilen kuruluş görüşlerinde belirtilen şartlarla birlikte, ilgili valiliğe yazılacak talimat yazısıyla bildirilir.

3.3.4.5.OSB'nin Kuruluşu ve Tüzel Kişilik

OSB, yerinin kesinleşmesinden sonra;

- İl Özel İdaresinin,
- OSB'nin, içinde bulunacağı il, ilçe veya belde belediyesinin, büyük şehirlerde ayrıca Büyükşehir belediyesinin,

- İl ve ilçelerdeki mevcudiyet durumuna göre sanayi odası, ticaret odası veya ticaret ve sanayi odasının,
- Sanayici dernek veya kooperatiflerinin biri veya daha fazlasının temsilcilerince imzalı ve valinin olumlu görüşünü muhtevi kuruluş protokolünün Bakanlık tarafından onaylanması ve sicil kaydını müteakip tüzel kişilik kazanır.

Kuruluş protokolünde; OSB'nin unvanı, adresi, OSB'nin oluşumuna katılan kurucu ortakların katılma payı oranları ve müteşebbis heyette temsil edilecekleri üye sayıları, katılma paylarının ödeme şekil ve şartları, OSB'nin organlarında görev alan asıl ve yedek üyelerin adları ile temsil ettikleri kurum ve kuruluşları, katılımcıların karma veya ihtisas şeklinde sektör grupları ile Bakanlığın gerekli gördüğü hallerde, belirlediği OSB' de yer tahsis edilecek özel ya da tüzel kişilerin temel vasıfları ve iştigal konuları, temsil ve ilzamları yetkilendirilmiş üyeleri, yürürlüğe giriş koşulu, imzaları ve tarihi, Valinin olumlu görüşünü içeren Bakanlığa sunuş dilekçesi ve Bakanlığın onayını ihtiva eder.

Sanayici dernek ve kooperatiflerin OSB kuruluşuna katılabilmeleri için tüzük ve ana sözleşmelerinde yer alacak amaçları arasında; OSB kurma bulunmalı, üyeleri ve ortakları sanayi sicil belgesine sahip olmalı ve üye sayısı en az 20 kişiden oluşmalıdır. İhtisas OSB'lerde konuyla ilgili mesleki kuruluşlar ve teşekküllerin temsilcileri, talepleri halinde müteşebbis heyete dâhil edilirler.

Özel OSB'ler kuruluş protokolünü onaylatarak, OSB tüzel kişiliğini kazanabilmeleri için aşağıdaki şartları yerine getirmek zorundadırlar:

- OSB'yi kuran gerçek veya tüzel kişiler adına arsanın kayıtlı olduğunu gösterir arsa tapusunu ibraz etmek,
- Tapusu ibraz edilen arsanın, OSB yer seçimi yönetmeliğine uygunluğunu ve OSB sınırını Bakanlığa onaylatmak.

Bakanlık gerekli gördüğü hallerde planlama bütünlüğünü bozmayacak şekilde kesinleşen OSB sınırları içindeki alanın etaplar halinde kamulaştırılmasını isteyebilir ve bu doğrultuda kamu yararı kararı verebilir.

3.3.5. OSB'nin Organları

OSB'nin organları müteşebbis heyet (işletme aşamasında genel kurul), yönetim kurulu, denetim kurulu ve bölge müdürlüğünden ibarettir.

3.3.5.1.Müteşebbis Heyet

Müteşebbis heyet, Bakanlık tarafından yer seçimi onaylanan OSB'nin oluşumuna katılan kurum ve kuruluşların yetkili organlarınca, mensupları arasından tespit edilecek üyelere oluşur. Müteşebbis heyeti oluşturacak üye sayısı 11 asıl 11 yedek üyeden az, 15 asıl ve 15 yedek üyeden fazla olamaz. OSB'nin oluşumuna katılan kurum ve kuruluşların müteşebbis heyette temsil edilecekleri üye sayısı, katılım oranları dikkate alınarak kuruluş protokolünde belirlenir. Müteşebbis heyette yer alan üyeler 2 yıl için seçilir ve temsil ettikleri kurum ve kuruluşlardaki görevleri sona erdiğinde üyelikleri düşer. Üyelikten düşen veya ayrılan üyenin yerine, temsil ettiği kurum ve kuruluşların ön sıradaki yedek üyesi geçer. Bu şekilde katılan üye, yerine geçtiği üyeden kalan süreyi tamamlar.

OSB' de üretime geçtiğini işyeri açma izni veya işletme belgesi olarak belgeleyen işletmelerin sayısı, OSB' de (varsa tevsi alanlarla birlikte) kurulacak tüm işletme sayısının üçte birine ulaştığında, katılımcılar, kendileri veya temsil ve ilzama yetkili birer temsilcilerinin kendi aralarında seçecekleri üyeler vasıtasıyla müteşebbis heyette temsil edilirler. Müteşebbis heyete girecek katılımcı üyeler; kendileri veya temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin müteşebbis heyetin belirleyeceği gün ve saatte müteşebbis heyet başkanı veya vekili başkanlığında toplanarak yapılacak seçimle belirlenir. Kooperatiflerden oluşmuş organize küçük sanayi bölgelerinde ise; müteşebbis heyete girecek katılımcılar, kooperatiflerden işyerlerinin 2/3 ünün işyeri açma izni veya işletme belgesi olarak üretime geçenlerin oranı, bölgedeki tüm kooperatiflerin 1/3' ü oranına ulaştığında kooperatiflerin kendi genel kurullarında seçeceği birer temsilci vasıtasıyla, müteşebbis heyet tarafından belirlenecek gün ve saatte müteşebbis heyet başkanı veya vekili başkanlığında toplanarak yapacakları seçimle belirlenir.

Seçimde katılımcılar arasından müteşebbis heyet üye sayısının yarısı kadar üye seçilir. Aynı seçimde asıl üye kadar yedek üye de seçilir. Üretime geçmiş işletmeler cetveli bölge müdürlüğünce hazırlanır. Müteşebbis heyet yukarıda belirtilen orana ulaşılmasını takip eden 30 gün içinde temsilcilerin seçimi için gerekli işlemleri başlatmak zorundadır. Katılımcıların müteşebbis heyete dâhil olmaları aşamasında, müteşebbis heyete girecek katılımcı üyelerin belirlemesinden sonra diğer üyelerin sayısı, kuruluş protokolünde yer alan kurum ve kuruluşların katılım payları da dikkate alınarak yeniden belirlenir. Bu durumda müteşebbis heyetten çıkarılacak üyelerin görev sürelerinin tamamlanıp tamamlanmadığı dikkate alınmaz. Seçim duyurusu, en az 30 gün öncesinden iadeli taahhütlü mektup veya imza karşılığı yapılır. Duyuruda, işletmeler cetvelinde yer alan kişi sayısının yarıdan bir fazlası olan seçim yeter sayısının bulunmadığı takdirde, çoğunluk aranmaksızın toplantının yer ve saati açıklanarak 15 gün sonra yeni bir duyuru yapılmaksızın seçim yapılacağı bildirilir. Seçimde, toplantıya katılan katılımcıların veya temsilcilerinin açık oylarıyla, kendi aralarında bir divan başkanı ve iki kâtip üye seçilir. Seçimler hücre ve sandık kullanılarak kapalı oyla ve açık tasnif usulü ile yapılır. Divan, seçim sonuçlarını tutanak haline getirerek müteşebbis heyete teslim eder. Her katılımcının kendisi aday olabileceği gibi bir başka katılımcı tarafından da aday gösterilebilir.

Her katılımcı başka katılımcının yerine vekâleten oy kullanabilir. Vekâletin noter tasdikli olması gerekir. Ancak, bir katılımcı kendi oyu dâhil en fazla iki oy kullanabilir. Seçim sonuçlarının bir sureti en az 30 gün içinde Bakanlığa gönderilir.

Müteşebbis heyetin görev süresi, OSB' deki varsa tevsi alanlarla birlikte kurulacak toplam işletme sayısının 2/3'ünün üretime geçtiklerinin, işyeri açma izni veya işletme belgesi ibraz etmek sureti ile belgelenmesi veya OSB'nin kuruluş masrafları, OSB'deki arsaların alımı ve tüm altyapı inşaatları Bakanlık kredisi ile gerçekleştirilmiş olan OSB'lerde kredi borcunun ödendiğinin belgelenmesi ile genel kurulun toplanarak yönetim ve denetim kurulu üyelerini seçmesiyle sona erer. Müteşebbis heyetin kendi imkânları ile oluşmuş OSB'lerde ise müteşebbis heyetin görev süresi OSB'deki varsa tevsi alanlarla birlikte kurulacak toplam işletme sayısının 2/3'ünün üretime geçtiklerini işyeri açma izni veya işletme belgesi ibraz etmek sureti ile belgelenmesi sonucunda, genel kurulun toplanarak yönetim ve

denetim kurulu üyelerini seçmesi ile sona erer. Ancak bu görevleri yürüttükleri sürece almış oldukları kararlar; imzaladıkları mali, idari ve iltizamı akit ve sözleşmeler görev süresi bittikten sonra da geçerliliğini aynen korur. Görev ve yetkileri sona eren müteşebbis heyet, OSB' ye ait her türlü belge, bilgi ve kayıtları derhal yönetim kuruluna devreder. İlk genel kurulda müteşebbis heyetin göreve devam edip etmeyeceği konusu gündemin ilk maddesi olarak görüşülüp, salt çoğunlukla devam kararı çıkması halinde müteşebbis heyet her yıl genel kurul yapmak kaydıyla iki yıl süre ile göreve devam eder. Bu durumda kuruluş protokolünün anasözleşme olarak değiştirilmesi ve gündemdeki yönetim ve denetim kurulu üyelerinin seçimine ilişkin maddenin yerine geçen müteşebbis heyete katılacak üyelerin seçimi ile dilek ve temenniler maddesi dışında kalan gündem maddeleri görüşülmez. Müteşebbis heyete seçilecek üye sayısı, müteşebbis heyet üye sayısının yarısından bir fazla olur. Genel kurulu takip eden hafta içinde müteşebbis heyet toplanarak gerekli üye tadilatı ile yönetim kurulu ve denetim kurulu seçimini yaparak sonucu genel kurul tutanakları ile birlikte Bakanlığa gönderir.

Müteşebbis heyet, ilk toplantısında Valinin başkan olması durumunda, il özel idaresi ve belediye temsilcileri dışında kalanlardan bir başkan vekili; aksi takdirde, bir başkan ve bir başkan vekili seçer. Müteşebbis heyet an az 3 ayda bir defa başkan veya başkanın yokluğunda başkan vekili başkanlığında salt çoğunluk ile toplanır. Kararlar mevcudun salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde başkanın oyuna itibar edilir. Müteşebbis heyet toplantılarının gündemi ve çağrı ile ilgili duyurular ve benzeri sekreteryaya görevini bölge müdürü yürütür. Çağrı ile ilgili duyurular, en az 5 gün önce olmak şartıyla iadeli taahhütlü mektupla veya imza karşılığı yapılır.

Müteşebbis heyette görevli üyeler, geçerli sayılan bir mazeretleri olmaksızın üst üste yapılan üç toplantıya veya mazeretleri olsa dahi bir yıl içinde yapılan toplantıların en az yarısından bir fazlasına katılmamaları halinde üyelikten çekilmiş sayılırlar. Üyelikten çekilmiş sayılan üye aynı zamanda yönetim veya denetim kurulu üyesi ise, yönetim veya denetim kurulu üyeliği de kendiliğinden düşmüş sayılır.

Müteşebbis heyetin görevleri şunlardır:

- OSB'nin kuruluş amacını gerçekleştirmek için gerekli kararları ve tedbirleri almak,

- Yer seçiminin ardından valiliğe yazılan talimat yazısında belirtilen hususları yerine getirmek,
- OSB'nin, yönetim ve denetim kurulunu oluşturmak, bu kurulların çalışmalarını ve hesaplarını ibra etmek,
- Üst kuruluşa katılmak için karar almak ve katılacak üyeleri tespit etmek,
- OSB'nin ihtiyacı olan elektrik, su, kanalizasyon, doğal gaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi altyapı ve genel hizmet tesislerini kurma ve işletme, kamu kurum ve kuruluşlarından satın alarak dağıtım ve satışını yapma, üretim tesislerini kurma ve işletme konularında gerekli kararları almak ve gerektiğinde yönetim kuruluna bu konuda yetki vermek,
- Altyapı, sosyal tesisler, arıtma tesislerinin inşaatı ve proje ihaleleri konusunda alacağı kararlarla işlemlerin yürütülmesini ve ihalenin sonuçlandırılmasını sağlamak,
- Arsa tahsislerini yapmak,
- OSB'ye ait gayrimenkullerin ve menkullerin satış, trampa, kira bedelleri ve benzeri işlemler ile ilgili prensipleri belirlemek,
- Arsa satışı, altyapı katılım payları, elektrik, su, doğal gaz ve benzeri satış bedelleri ile ilgili prensipleri belirlemek,
- Yönetim aidatları ve hizmet karşılıklarını parsel büyüklüğüne göre belirlemek,
- Rehin ve ipotek almak, vermek, fek etmek ve gerektiğinde yönetim kuruluna bu konuda yetki vermek,
- OSB'nin yatırım programları ile bütçesini onaylamak,
- Bölge müdürlüğünün teşkilat şeması ve kadrosunu onaylamak, kredi kullanılması halinde Bakanlığın onayına sunmak,
- Bölge müdürünün atanması veya azli ile ilgili karar almak,
- OSB yönetim kurulu ve bölge müdürlüğü tarafından yürütülen mali, idari ve teknik konularda katılımcı ile doğabilecek ihtilaf ve uyuşmazlıklar hakkında gerektiğinde Bakanlığın görüşünü alarak karar vermek,

- OSB ye ait para ve diğer kaynakların kuruluş amacına uygun olarak kullanılmasını sağlamak ve denetlemek,
- Şartlar oluştuğunda genel kurulu toplayarak görevini OSB katılımcılarına devretmek üzere gerekli işlemleri başlatmak,
- OSB içinde katılımcıların kendi ihtiyaçları için oto prodüktör veya oto prodüktör grubu olarak kuracakları elektrik üretim tesisleri ile ilgili şekil ve şartları belirlemek,
- Kuruluş Protokolünün hazırlanması, organlarının oluşturulması ve ibrası, hesapların ibrası, OSB'nin yatırım programı ve bütçesinin onaylanması, Bölge müdürünün atanması veya azli, şartlar oluştuğunda genel kurulun oluşturulması ile ilgili görevlerinin dışında kalan yetki ve sorumluluğunun yönetim kuruluna devredilmesi hususunda karar almak,
- Denetim kurulu dışında, OSB'nin her türlü hesap ve işlemlerini yıllık olarak, gerekli görülen hallerde her zaman serbest yeminli mali müşavirlere incelettirilmesi için karar vererek prensiplerini belirlemek,
- Bölge müdürlüğü personelinin atanması ve azli ile ilgili prensipleri belirlemek,
- Ruhsat ve izinlerin verilmesi ile ilgili prensipleri belirlemek,
- Bakanlığa karşı taahhüt ve sorumluluklarını yerine getirmek,
- Kanun, yönetmelik, kuruluş protokolü ve benzeri düzenlemelerle verilen diğer görevleri yapmak.

Müteşebbis heyet, kanun ve yönetmelikte yer alan esaslara aykırı olmamak şartı ile alacağı prensip kararlarını, daha sonra geçilecek genel kurul aşamasında düzenleyeceği OSB Ana Sözleşmesinin temelini oluşturmak üzere toplu olarak bir iç talimatname şeklinde düzenleyebilir.

3.3.5.2.Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, müteşebbis heyetin en az dördü kendi üyeleri arasından olmak üzere beş asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Beşinci üye, bölge müdürü dışında ihtiyaca göre teknik ve idari birikimi olan müteşebbis heyeti oluşturan kurum ve kuruluşların mensupları arasından görevlendirilebilir. Yönetim kurulu üyeleri iki yıl için seçilir. İstifalar ve eksilmeler halinde yerine mensup olduğu kurumun ilk sıradaki yedek üyesi geçerek kalan süreyi tamamlar. Yönetim kurulu üyeleri ilk toplantılarında kendi aralarından bir başkan ve bir başkan vekili seçerler. Yönetim kurulu, başkan veya başkan vekili başkanlığında en az ayda iki defa toplanır. Toplantı salt çoğunluk ile yapılır. Geçerli bir mazereti olmadan üst üste yapılan üç toplantıya veya mazereti olsa dahi altı ay içinde yapılan toplantıların en az yarısına katılmayan üyeler üyelikten çekilmiş sayılırlar. Kararlar salt çoğunlukla verilir. Oyların eşitliği halinde başkanın oyuna itibar edilir. Yönetim kurulu toplantılarının sekreteryaya görevini bölge müdürü yürütür.

Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır:

- OSB' yi temsil ve ilzam etmek,
- Kanun, yönetmelik, kuruluş protokolü ve benzeri düzenlemeler ile müteşebbis heyet kararları çerçevesinde OSB'nin sevk ve idaresini yürütmek,
- OSB'nin ideal şekilde gelişmesi için her türlü tedbiri almak, planlamak ve hakkaniyetle işleyişi ile ilgili kararları almak,
- Yıllık faaliyet raporu, bütçe, kesin hesap ve bilânçoyu hazırlamak, yönetim aidatları ile hizmet karşılığı bedellerini belirleyerek müteşebbis heyetin onayına sunmak,
- Müteşebbis heyetin belirlediği prensipler çerçevesinde OSB' ye ait gayrimenkullerin ve menkullerin satış, trampa ve kira bedellerini tespit etmek,
- Müşterek alanlara yapılacak sosyal tesislerin yatırım kararlarını müteşebbis heyetin onayına sunmak,

- OSB ortak alanlarına ait masraflar ile altyapı katılım payları ve yönetim aidatlarını katılımcılar adına tahakkuk ettirip, ödeme miktarı, şekil ve müeyyidelerini müteşebbis heyetin belirlediği prensipler çerçevesinde uygulamak,
- Müteşebbis heyetin belirlediği prensipler çerçevesinde arsa satışlarını yapmak,
- OSB' ye ait hâlihazır harita, jeolojik ve jeoteknik etüt, imar planı, parselasyon planı ve değişiklikleri ile yol, atık su, yağmursuyu, içme ve kullanma suyu, alçak gerilim (AG) ve orta gerilim (OG) elektrik, enerji nakil hattı ve benzeri altyapı ve arıtma tesisi projeleri ile yapım işlerine ait keşif ve ihale dosyalarını ilgili kanun ve yönetmelikler doğrultusunda hazırlamak,
- Bakanlıktan kredi kullanmakta olan OSB'lerde bu krediyi kullandıkları işlere ait tüm proje, keşif ve ihale dosyası hazırlama çalışmalarını bölge müdürlüğü elemanları ve ilgili resmi kurumlar vasıtasıyla izlemek, inceleyip veya incelettirip kontrol ettikten sonra onaylanmak üzere Bakanlığa göndermek,
- Kredi kullanmayan OSB'lerde, imar planı değişiklikleri, parselasyon planı ve değişiklikleri ile altyapı projelerini onaylanmak üzere Bakanlığa göndermek, enerji ile ilgili altyapı projelerini ise Bakanlığın uygun görüşünü takiben onaylanmak üzere ilgili mercilere göndermek,
- Özel OSB'lerde imar planı ve değişiklikleri, imar uygulama işlemleri ve altyapı projelerini yetkili kurum ve kuruluşların uygun görüşünü takiben onaylanmak üzere Bakanlığa göndermek, enerji ile ilgili altyapı projelerini ise Bakanlığın uygun görüşünü takiben onaylanmak üzere ilgili mercilere göndermek,
- OSB için yapılacak alım-satım, altyapı, sosyal tesisler, arıtma tesislerinin inşaatı ve proje dâhil tüm ihaleleri müteşebbis heyetin kararına uygun olarak yapmak,
- Proje, altyapı, sosyal tesisler, arıtma tesisleri, her türlü inşaat, bakım ve onarım işlerinin hakedişlerini onaylamak,

- OSB'nin ihtiyacı olan elektrik, su, kanalizasyon, doğal gaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi altyapı ve genel hizmet tesislerini kurma ve işletme, kamu kurum ve kuruluşlarından satın alarak dağıtım ve satışını yapma, üretim tesislerini kurma ve işletme konularında müteşebbis heyetin verdiği yetki ile gerekli kararları almak ve uygulamak,
- Müteşebbis heyetin verdiği yetki ile rehin ve ipotek almak, vermek, fek etmek,
- Müteşebbis heyetin belirlediği prensipler çerçevesinde elektrik, su, doğal gaz ve benzeri satış bedellerini belirlemek,
- OSB içinde katılımcıların kendi ihtiyaçları için otoprodüktör veya otoprodüktör grubu olarak kuracakları elektrik üretim tesisleri ile ilgili müteşebbis heyetin belirlediği şartlarda izin vermek,
- Müteşebbis heyetin belirlediği prensipler çerçevesinde ruhsat ve izinleri vermek, verilen ruhsat ve izinlere uygun işlem yapılması için gerekli tedbirleri almak veya aldırarak, uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımları belirlemek,
- Bölge müdürü hariç, bölge müdürlüğü personelinin atanması ve azline karar vermek,
- Bölge müdürlüğü personelinin ücretlerini belirlemek,
- Genel idare giderleri için kredi kullanmakta olan OSB'lerde bölge müdürlüğü personelinin atanması ve azli ile ilgili teklifleri hazırlayarak Bakanlığın iznini almak,
- Müteşebbis heyet tarafından tespit edilen plan, prensip ve programları uygulamak ve verilen diğer görevleri yapmak,
- Bakanlığa karşı taahhüt ve sorumluluklarını yerine getirmek,
- OSB'de katılımcılar arasında veya katılımcılar ile bölge müdürlüğü arasında çıkabilecek ihtilafı çözümlenemeyen konularda müteşebbis heyete başvurmak,
- İşyeri açma izni veya işletme belgesi ve yapı kullanma iznini almış katılımcıların devir taleplerini inceleyip sonuçlandırmak.

3.3.5.3.Denetim Kurulu

Denetim kurulu, müteşebbis heyetin kendi üyeleri arasından seçeceği iki asıl iki yedek üyeden oluşur. Denetim kurulu üyeleri iki yıl için seçilir. Üyelikten düşen veya ayrılan üyenin yerine ilk yedek üye geçerek kalan süreyi tamamlar. 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununun 5 inci maddesinin (r) bendinin (5) numaralı alt bendine göre kurulup yönetilmekte olan OSB'ler denetim kurulunu, oda meclis bütçe komisyonunun tamamından oluşturulabilecekleri gibi, seçimle belirleyecekleri en fazla iki temsilcisinden de oluşturabilirler.

Denetim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- OSB işlemlerinden bilgi edinmek ve gerekli kayıtların düzenli olarak tutulmasını sağlamak amacıyla en az üç ayda bir defa OSB'nin defterlerini incelemek, birlikte veya münferiden düzenleyecekleri raporla müteşebbis heyete bildirmek,
- En az üç ayda bir defa OSB'nin nakit mevcudu ile menkul değerlerini kontrol etmek,
- Bütçe, bilânço ve gelir-gider cetvelini denetlemek,
- Yıllık bilânço ve sonuç hesaplarını inceleyerek bu husustaki görüşlerini birlikte veya tek başına bir raporla müteşebbis heyete bildirmek,
- OSB katılımcılarının, OSB yönetim kurulu üyeleri ve OSB personeli hakkındaki şikâyetlerini incelemek ve inceleme sonucunu müteşebbis heyete iletmek,
- Boşalan denetim kurulu üyeliklerine gecikmeksizin yedeklerden üye çağırarak,
- En az 3 ayda bir ara raporu ve yılda bir defa genel denetleme raporunu düzenleyerek müteşebbis heyete sunmak,

Denetim kurulu üyeleri görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları; kanun, yönetmelik ve kuruluş protokolü ve benzeri düzenlemelere aykırı uygulamaları ve bundan sorumlu olanları, rapor dönemini

beklemeden müteşebbis heyete sorumlular müteşebbis heyet içinde ise Bakanlığa haber vermekle yükümlüdür. Denetim kurulu üyeleri kendilerine Kanun, yönetmelik, kuruluş protokolü ve benzeri düzenlemeler ile verilen görev ve yetkileri gerektiğinde tek başlarına da kullanabilirler.

3.3.5.4.Bölge Müdürlüğü

Bölge müdürlüğü, bölge müdürü ile yeteri kadar idari ve teknik personelden oluşur. Bölge müdürü; müteşebbis heyet ve yönetim kurulunun kararları ve talimatları ile ilgili kanun, yönetmelik, kuruluş protokolü ve benzeri düzenlemeler çerçevesinde OSB'nin yönetiminden sorumludur. Bölge müdürü, asgari 4 yıllık lisans veya lisansüstü eğitim (mühendislik veya mimarlık fakültelerinin birinden mezun) ve en az 5 yıllık iş tecrübesine sahip olmuş olması, mühendis veya mimar olması şarttır. Bölge müdürü, müteşebbis heyet tarafından atanır. Bölge müdürü ve bölge müdürlüğü personeli 1475 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre çalıştırılır. Personel, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerine tabidir.

Bölge müdürü ve personeli; kendilerine verilen iş ve görevleri kanun, yönetmelik, genelge ve talimatlarla emirlere ve iş icaplarına uygun olarak en iyi şekilde yerine getirmekle yükümlüdür. Müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurulu üyeleri gibi bölge müdürü ile diğer personel de kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludur. Para ve para hükmündeki evrak ve senetler ile bilanço, tutanak, rapor, defter ve belgeler üzerinde işledikleri suçlardan dolayı Devlet Memurları gibi cezalandırılırlar.

3.3.6. İmar ve İhale İşleri

3.3.6.1.İmar Planı Yapımı

OSB imar planı sınırı, OSB yer seçimi komisyonunca seçilip 1/25000 ölçekli topoğrafik pafta üzerinde belirlenen ve ölçeği 1/5000 veya daha büyük olan kadastral pafta veya tapulama paftaları üzerine adapte edilerek Bakanlık tarafından onaylanan sınırdan geçirilir. OSB imar planı, OSB'nin büyüklüğüne göre 1/5000 veya 1/2000 ölçeğinde nazım imar planı ve 1/1000 ölçeğinde uygulama imar planı olmak üzere iki aşamada hazırlanır. İmar planları, plan açıklama raporu ile bir bütündür. 1/1000 ölçekli imar planı uygulamaya esastır.

İmar planı yapım işinden önce zemin etüdü yapılması zorunludur. Zemin etüdü ilgili mühendis veya mimar tarafından piyasa şartlarında yaptırılır. Mühendislik firması gerekli sondaj çalışmaları, jeofizik ölçümler, numune tahlilleri gibi işlemlerden sonra bağlı bulunduğu odaya tescil ettirir. Tescil edilmiş zemin etüdü, OSB yönetimi ve Bayındırlık Müdürlüğü tarafından yerinde incelenir, uygulamanın her aşamasında da kontrol edilir. Zemin etüdü ve eki rapor her iki birim tarafından da onaylandıktan sonra imar planı ve alt yapı projelerine esas teşkil edecek jeolojik-jeoteknik etüt raporu Afet İşleri Genel Müdürlüğüne onaylattırılır. Bakanlığın onayından sonra imar planı çalışmalarının ön çalışması niteliğinde olan hâlihazır harita çalışmasına geçilir. Hâlihazır harita bakanlık tarafından belirlenen sınırlar dâhilinde arazinin mevcut durumu tespit edilerek haritaya işlenir. Bu çalışma OSB yönetimi ve Kadastro tarafından kontrol edilir. Yapılan çalışma sonunda ilgili odaya onaylatılan harita, Kadastro Müdürlüğü tarafından yerine applike edilerek kontrol edilir. Uygun bulunan harita da Bakanlığın onayına sunulur. Yapılan harita doğrultusunda imar planı yapımına başlanır.

Gerek zemin etüdü ile ilgili işlemler, gerek hâlihazır hazırlanması ile ilgili işlemler, Bakanlıktan kredi kullanan OSB'ler açısından özel OSB'lere göre farklı ve ilave işlemlere de tabi tutulmaktadır. Bakanlık kredi desteğinden yararlanan OSB'lerde "hâlihazır harita, imar planı, zeminde arazi ve arsa düzenleme uygulaması ile parselasyon planı, altyapı zemin araştırma raporu, altyapı avan ve uygulama projeleri ile keşif ve ihale dosyası" hazırlanması Bakanlıktan temin edilecek "etüt-proje mühendislik hizmetleri" ihale dosyası esasları dâhilinde ihale edilmektedir. Kredi kullanmayan OSB'lerde ise jeolojik-jeoteknik etüt raporunun Afet İşleri Genel Müdürlüğüne onaylanmasından sonra ihale işlemleri yönetim kurulu başkanlıklarınca yapılabilmektedir.

Planların hazırlama sürecinin başlangıcında şu verilerin toplanması gerekmektedir:

- Bakanlık tarafından onaylanmış OSB sınırı,
- OSB Yer Seçimi komisyonuna katılan kurumların verdiği şartlı görüşler,
- OSB'nin Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından onaylı, Bakanlık vizesi almış Jeolojik ve Jeoteknik Etüd Raporu,

- Mülkiyet durumu,
- Varsa onanlı üst ölçekli plan,
- OSB alanında mevcut altyapı ve enerji durumu,
- OSB alanına erişilebilirlik,
- OSB'nin yer aldığı il veya ilçenin sanayi profili,
- İhtisas OSB ise ÇED raporu

Bu veriler ve **OSB'nin özelliğine göre belirlenecek diğer hususlarda** veriler toplanır. İmar planı bu verilerin ışığı altında hazırlanmak durumundadır. Hazırlanan halihazır harita ile zemin etüdü hazırlanacak imar planı ile uyumlaştırıldıktan sonra imar planı hazırlanma işlemlerine başlanır.

Hazırlanacak imar planında, **OSB'nin özelliği ve gelecekteki ihtiyaçları göz önüne alınarak Bakanlık** tarafından hazırlanan imar planı teknik şartnamesine göre sanayi parselleri, sosyal, idari ve teknik donatı alanları, arıtma alanı, Sağlık Bakanlığınca belirlenen sağlık koruma bandı ve benzerleri ile birlikte arazi kullanım kararları oluşturulur.

Özel OSB'ler için OSB alanının planlama çalışmalarında, planlaması yapılan alanın mülkiyetinin belgelenmesi amacıyla, tapu senedinin ve 1/5000 veya 1/2000 ölçekli mahalli kadastro müdürlüğüne onaylı kadastral paftanın veya tapulama paftasının ibraz edilmesi zorunludur.

Yer seçiminin kesinleşmesinden sonra, OSB sınırları dışında kalan alanların planlanması, Bakanlık ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı arasında yapılan protokolde belirlenen usul ve esaslara göre yapılır.

Uygulamada yasal düzenlemelerde yer alan bürokratik işlemlerden çok daha fazlası, yasaları uygulayanlar tarafından ek şart olarak öngörülebilmektedir. Kamuda, ast makamlar üst makamların emir ve direktiflerini uygulamak zorunda olduğundan, aksine bir uygulama mümkün değildir. Dolayısıyla konusu suç teşkil etmeyen hallerde daima üst birimlerin istekleri uygulanmak zorundadır. Buna imar planının hazırlanması aşamasında plan notları konusundaki Bakanlık istekleri örnek olarak

verilebilir. Bakanlık, Aksaray OSB tevsii alanı mevzi imar planı üzerine not olarak aşağıdaki hususların yazılmasını ve uygulamasını zorunlu hale getirmektedir:

- Sanayi alanlarında (KASK: kat alanı kat sayısı) maksimum emsal E: 0.50 olacaktır.
- Sanayi parsellerinde yapı yüksekliği (H): yapılacak yapının teknolojisinin gerektirdiği yüksekliğe göre belirlenecektir.
- Planda yer alan idari ve sosyal tesislerde emsal (kat alanları kat sayısı) e: 0.40 olacaktır. Bölge müdürlüğü tarafından onaylanacak avan projeye göre uygulama yapılacaktır.
- Yapılacak yapı, yapı yaklaşma sınırını geçemez.
- Planda idari ve sosyal tesis alanı olarak gösterilen alanlarda: bölge yönetimi, ıraklık okulu, meslek okulu, sendika, toplantı salonu, sergi alanı, kafeterya, güvenlik vb. Tesisler ile cami, kreş, KOSGEB, sağlık tesisi, bankalar, lokanta-kafeteryalar, alışveriş merkezi gibi tesisler yer alabilir.
- Akaryakıt ve lpg istasyonlarında; “5105 sayılı Petrol Piyasası Kanunu” ve ilgili yönetmeliği, “5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ve 07.08.2003 gün ve 25192 sayılı resmi gazetede yayımlanan yönetmelikle değişik “Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) ile alışan Motorlu Taşıtlar İçin İkmal İstasyonlarının Kuruluş, Denetim, Emniyet ve Ruhsatlandırılma İşlemlerine İlişkin Yönetmelik” hükümlerine uyulacaktır.
- Teknik altyapı alanında bölgenin teknik ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler (trafo merkezi, indirici merkez, enerji üretim tesisi, telekomünikasyon tesisi, su-atıksu arıtma, itfaiye, makine parkı vb. tesisler yer alabilir).
- Her işletmenin otopark ve sosyal tesisleri kendi organize sanayi parseli içerisinde düzenlenecektir. Otopark alanları planlanırken otopark mevzuatındaki kriterler geçerlidir.
- Tüm işletmelerde sığınak yönetmeliğine uyulacaktır.
- Aplikasyonda kadastral sınırlar geçerlidir.

- Parsel bazında detaylı zemin etütleri yapıp, temel biçimleri, yapı statiği ve yapı malzemesi belirlendikten sonra imar durumu verilecektir.
- 7269 sayılı yasanın 2. Maddesine göre 22.07.2005 tarihinde Aksaray Bayındırlık ve İskân müdürlüğünce onanmış Aksaray tevsii organize sanayi bölgesi jeolojik-jeoteknik zemin etüt raporunun sonuç ve öneriler bölümünde belirtilen önlemlerin alınması zorunludur.
- Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 09.09.2004 gün ve 10820 sayılı yazılarına istinaden 50 metre sağlık koruma bandı bırakılacaktır.
- Sağlık koruma bandı bölgenin iklim ve toprak yapısına göre ağaçlandırılacaktır.
- Aksaray OSB tevsii 5. derece deprem bölgesindedir. Bütün zemin cinslerinde ve her türlü inşaatla “afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik” hükümlerine uyulacaktır.
- 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna göre çıkartılan Su Kirliliği Yönetmeliği, Katı Atıkların Yönetmeliği, Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Gürültü Kontrolü Yönetmeliği, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ve Zararlı Kimyasal Madde ve Ürünlerinin Kontrolü Yönetmeliği, Toprak Kirliliği Yönetmeliğine uyulması gerekmektedir.
- Tesislerden ruhsat aşamasında istenilen çevre ile ilgili işlemlerin ilgili müdürlüklerce kontrolü ve uygun görüşü alınmadan yapı kullanma izni verilemez.
- OSB'den kaynaklanan evsel ve endüstriyel atık sular, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği alıcı ortama deşarj standartlarına göre arıtıldıktan sonra deşarj edilecektir. Ancak, sanayi tesislerinden kaynaklanan atık suların kirletici parametre değerleri; OSB evsel ve endüstriyel atıksu arıtma tesisine ait giriş atıksuyu dizayn parametre değerlerinin üzerinde olması halinde, katılımcıdan, münferiden ön arıtma tesisi yapması istenecektir.

- ÇED yönetmeliği kapsamındaki faaliyetlere tabi tesisler; çevre bakanlığının “çed gerekli değildir” veya “çed olumlu kararı” belgesini almak ve çed raporlarındaki taahhütlere uymak zorundadır.
- OSB`nin atık ve tehlikeli atıkların toplanarak; ara depolanması, taşınması ve bertaraf ünitesi kurulması istendiğinde, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve konu ile ilgili yönetmelik yükümlülüklerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Katı atıkların bertarafı için ilgili belediyelerden taahhütname yazısı alınması gerekmektedir.
- Sanayi parsellerinde tehlikeli atıkların geçici depolanması durumunda; 2872 sayılı Çevre Kanunu ve konu ile ilgili yönetmelik yükümlülüklerinin yerine getirilmesi gerekmektedir.
- Bölgede kurulacak tesislerin, kurulması ve faaliyetleri sırasında 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliğine uyulacaktır.
- Yapılacak hafriyat çalışmaları sırasında herhangi bir kültür varlığına rastlanıldığı takdirde, çalışmaların durdurularak, en yakın müze müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir.
- Diğerlerine göre kirletici özelliği fazla olan tesislere bölgenin orta kısımlarında yer verilecek ve kurulması temin edilecektir.
- Yüzey sularının toplanması için gerekli kanallar parsellerin geri çekme mesafesi içinden geçirilebilir.
- Bölgenin taban suyu ve yüzeysel suların drenajına yönelik çalışmaların yapılması ve atık suların arıtıldıktan sonra tahliye kanalına bağlanması zorunludur.
- Enerji nakil hatları ile ilgili yönetmelik hükümlerine uyulacaktır.
- OSB sınırları içinde kalan alanların mülkiyeti OSB tüzel kişiliğine geçmeden uygulama yapılamaz.
- OSB uygulama yönetmeliği doğrultusunda yapı ruhsatı alınmadan inşaaat başlanamaz.

- Belirtilmeyen hususlarda 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği hükümleri geçerlidir.

Bu notların bir kısmı imar planı gereği plan notu olarak yazılmaktadır. Ancak Bakanlık, imar planı gereği yazılması gereken 18 notu 30 çıkarmıştır. Yapılan her idari işlem bir bürokrasi, emek ve zaman demektir.

3.3.6.2.Parselasyon Planı Yapımı

Bakanlık tarafından onaylanmış OSB imar planı sınırı esas alınarak düzenleme sınırı belirlenir. Düzenlemeye alınan taşınmaz malların ada ve parsel numaraları ve Bakanlık tarafından onaylı planları yürürlüğe sokan İl İdare Kurulu kararı valilik tarafından bir yazı ile birlikte mahalli Kadastro ve Tapu Sicil Müdürlüklerine gönderilerek kayıtlarında imar düzenlemesine alındığının belirtilmesi istenir.

Düzenleme sahasına giren kadastro ve varsa imar parsellerinin tapu sicil kayıtlarındaki ada ve parsel numaraları, yüzölçümleri, cinsleri, malikleri, hisse oranları mülkiyetten gayri aynı haklara ait bilgiler, Tapu Sicil Müdürlüğünden proje müellifi tarafından çıkarılır. Pafta örnekleri, teknik bilgi ve belgeler ise Kadastro Müdürlüğünden temin edilir.

Düzenleme sahasına ait uygulama haritaları yapılırken veya revize edilirken, ilgili mevzuata uygun olarak yapılır. İlgili mevzuatın öngördüğü bu işlemler de aylarca zaman alacak niteliktedir.

Parselasyon planı, düzenleme işlerine ait belgelerle beraber Bakanlığın görüşüne sunulur. Bakanlık onayı alındıktan sonra, il idare kurulu kararı ile yürürlüğe girer. Kesinleşen parselasyon planının birer kopyasının valilik tarafından bilgi için Bakanlığa, müteşebbis heyete ve tescili için de onlarca bilgi ve belgelerle beraber mahalli tapu kadastro teşkilatına gönderilmesi gerekmektedir. Parselasyon işlemi ile ilgili bu belgeler 1 takım asıl, 2 takım aslı niteliğinde olmak üzere 3 takım ve cilt halinde kadastro müdürlüğüne verilir.

İmar parselasyon planları ve ekleri mahalli kadastro müdürlüklerince kontrol edildikten sonra mahalli tapu sicil müdürlüklerine gönderilir. Burada imar parselleri,

ortak kullanım alanları OSB adına tescil edilir. Yollar, yeşil alanlar, park ve sağlık koruma bandının OSB adına terki yapılır.

OSB imar planı hudutları içinde kalan ve kamulaştırma yapılan OSB içindeki mülkiyete ve tescile konu olmayan kadastral yollar, dere yatakları, yeşil alanlar, parklar, cami alanları, spor alanları ve benzeri rekreasyon alanları herhangi bir bedel ödenmeksizin OSB adına tescil edilir. OSB sınırları içindeki mülkiyete ve tescile konu olmayan alanların tasarrufu OSB ye aittir ve bu husus şuyulandırma aşamasında tapuya işlenir.

3.3.6.3.İmar Planının Onay Süreci

Proje müellifi tarafından hazırlanan imar planları, ilgili oda tarafından vize edildikten sonra OSB'yi ilzama yetkili kişiler tarafından imzalanarak Bakanlık onayına sunulur. Yaklaşık 3000 dekar büyüklüğündeki bir OSB alanı imar planı paftalarının tamamı imzalanacağından, atılacak imza sayısı 1000 civarında olmaktadır. Aslında çalışma içerisinde bir kelime ile geçen birçok işlem benzer şekilde çok fazla işlemi gerektirmektedir.

Bakanlık tarafından uygun görüldüğü takdirde onaylanan planlar, İl İdare Kurulu kararı ile yürürlüğe girer. Planlar, valilikçe tespit edilen ilan yerinde bir ay süre ile ilan edilir. Bu süre içinde itirazlar valiliğe yapılır. Valilik varsa itirazları ve planları Bakanlığa iletir. Bakanlık itirazları inceleyerek ve gerekçeleri de belirterek kesin karara bağlar ve bu tarihten itibaren on beş gün içinde ilgiliye yazı ile bildirir. Kesinleşmiş OSB imar planlarının birer kopyası Bakanlıkta, valilikte, OSB müteşebbis heyetinde, Bayındırlık ve İskân Bakanlığında ve OSB'nin belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalması durumunda belediyede, GAP Bölgesi içinde bulunması halinde ise GAP İdaresi Başkanlığında bulundurulur.

İmar planında bulunan sanayi adaları ile sosyal ve teknik altyapı alanlarının kaldırılması, küçültülmesi veya yerinin değiştirilmesine dair plan değişiklikleri zorunlu olmadıkça yapılamaz.

İmar planında bulunan sanayi parselleri ile sosyal ve teknik altyapı alanlarının kaldırılması, küçültülmesi veya yerinin değiştirilmesine dair plan değişiklikleri zorunlu olmadıkça yapılamaz. Zorunlu hallerde böyle bir değişikliğin yapılabilmesi

için, yönetim kurulu tarafından gerekçeli karar ile imar planı proje müellifinin gerekçeli görüşünün alınması şarttır.

3.3.6.4. İhaleli İşlemler Süreci

OSB'lerin bedeli Bakanlıktan aldıkları kredilerden karşılanmak suretiyle temin edecekleri her türlü alım, yapım ve hizmet işleri OSB UY'da yazılı hükümlere göre yürütülür. İhalelerde esas, ilan yolu ve kapalı zarf usulü teklif almadır. Ancak ikmal inşaatı, malzeme alımı ve benzeri küçük kapasiteli işlerde Bakanlık izni alınmak kaydıyla Bakanlık tarafından belirlenecek esaslar dâhilinde belli isteklilerden kapalı teklif alınması ve gerektiğinde, takiben teklifler üzerinde pazarlık etmek suretiyle ihale yapılabilir. Tekliflerin hazırlanması, verilmesi, dış zarf açılması, iç zarf açılması ile ilgili hususlar ihale dosyasında belirtilir. Bu konuda 2886 sayılı Devlet ihale Kanunu çerçevesinde işlem yapılır.

İhale konusu işlerin her türlü özelliğini belirten ihale şartnamesi, sözleşme tasarısı, teknik şartnameler Bakanlık tarafından tespit edilecek kriterlere göre müteşebbis heyet tarafından hazırlatılarak ihale dosyası oluşturulur.

Proje müellifine hazırlattırılan keşfe esas projeler ve keşiflerin bölge müdürü ve kontrol mühendisi tarafından hazırlık çalışmalarının izlenmesi, incelenip kontrol edilmesi ve yönetim kurulunun temsil ve ilzama yetkili üyeleri ile birlikte imzalanması şarttır. Yönetim kurulu tarafından vize edilip, Bakanlığa tasdik ettirilen keşif bedelleri ihaleye esas bedeldir. **Bakanlık keşif özetleri ve eklerinde uygun gördüğü değişiklikleri yapmaya, bazı imalatları kredi kapsamı dışında tutmaya yetkilidir.** Yönetim kurulu yapılan düzeltmelere aynen uymak zorundadır. Yönetim kurulu ancak Bakanlık kredisi kullanmamak kaydıyla imalat değişiklikleri yapabilir.

Müteşebbis heyet ihtiyaç duyulması halinde ihalenin Bakanlıkta yapılmasını isteyebilir. Temel altyapı ihalelerinde genel uygulama, Bakanlık tarafından ihale yetkisinin Bakanlığa devredilmesi istenilmekte, Müteşebbis Heyet kararı doğrultusunda ihale Bakanlık tarafından yapılmaktadır. Bu suretle yapılan ihalelere müteşebbis heyetten iki üye çağrılmaktadır. Yeterlilik ve ihale aynı komisyonca yapılır.

Bakanlık kredisi kullanmakta olan OSB'lerde hakedişler, yapılan işler karşılığı kredilendirilmek amacıyla, ihale dosyasındaki şartnamelere ve kriterlere

göre düzenlenir. Hakediş raporları, OSB'nin sorumlu mimar veya mühendisi tarafından hazırlanarak ve yetkili ve sorumlu organı tarafından tasdik edildikten sonra Bakanlık veya Bakanlığın uygun göreceği merciler tarafından kredilendirme açısından vize edilir.

Bakanlık kredisi kullanmayan ve özel OSB'lerde hakedişler yönetim kurulu tarafından belirlenen şartlara ve kriterlere göre düzenlenir ve yine yönetim kurulu tarafından onaylanır.

3.3.6.5. Altyapı İnşaatlarının Yapımı

Altyapı (Yol, atıksu, yağmur suyu, içme ve kullanma suyu) ve arıtma tesisi projeleri hazırlanarak, ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşü alındıktan sonra Bakanlıkça onaylanmaktadır. AG-OG ve Enerji Nakil Hattı projeleri hazırlanarak, Bakanlıkça vize edildikten sonra, onaylanmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmektedir. Doğalgaz projeleri Bakanlık tarafından onaylandıktan sonra BOTAŞ'a gönderilmektedir. BOTAŞ tarafından onaylandıktan sonra tekrar Bakanlığa gelerek ihale işlemleri başlatılmaktadır.

İhalesi yapılarak onaylanan OSB sözleşmeleri yönetim kurulu başkanlıkları ile müteahhit tarafından yapılmakta ve noter tasdikli sözleşme Bakanlığa gönderilmektedir. Söz konusu işlemlerin tamamlanmasını müteakip;

- İdare ile yüklenici arasında sözleşme yapıldıktan sonra sözleşmenin noter tasdikli sureti Bakanlığımıza gönderilir ve Bakanlıkta sözleşme dosyası muhafaza edilir.
- OSB bölge müdürlüğü elemanlarınca onaylı projeler müteahhide teslim edilerek yer teslimi yapılır ve Bakanlığa bildirilir.
- Müteahhit firma şantiyesini kurarak işe başlar ve hazırlanan iş programları idarenin onayından sonra Bakanlığa da incelenerek sözleşmeye uygun hale getirilir ve onaylanır.
- Yüklenici firma sözleşme, iş programı ve öaraştırmaya katılan yönetici dilimlerine göre işe başlar hazırlanan hakediş raporları idarenin onayından sonra Bakanlığa gönderilir.

- Bakanlık teknik elemanlarınca mahalline gidilerek, hazırlanan hakediş raporunun sözleşmeye, keşfe, projeye ve sözleşme eki teknik şartnamelere uygun olup olmadığı kontrol edilir.
- Bakanlık teknik elemanlarınca mahallinde yapılan kontrol sonucu, hakedişteki imalat ve ihzaratı gösteren ve yapılan işlerin projeye, şartnamelere, keşfe, birim fiyat tariflerine uygun olup olmadığını belirten bir raporu Bakanlığa sunmaktadır. Aynı zamanda idare ve müteahhit ile sonradan oluşacak anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak amacıyla mahallinde bir inşaat tespit tutanağı hazırlanarak kendilerine imzalatılır.
- Bakanlık teknik elemanınca incelenen ve ilgili genel müdürün onayından geçen hakediş raporunun ödeme talimatı verilmektedir. Öaraştırmaya katılan yönetici dilimlerinde harcama yönünden bir eksiklik ya da fazlalık olması durumunda yönetim kurulu kararı istenerek gerekli düzenleme yapılır.
- İnşaat sırasında ortaya çıkabilecek imalat değişiklikleri veya yeni imalatlar yönetim kurulu kararlarıyla değerlendirilir ve Bakanlıkça yapılıp yapılmamasına karar verilir.
- Keşif artışı olan imalatlar değerlendirilir ve miktarları tayin edilir. Bakanlıkça yapılması zaruri görülen imalatlar için Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi doğrultusunda mukayeseli keşif yapılır.
- Sözleşmede belirtilen iş bitim tarihinden sonra geçici ve kesin kabuller yapılarak iş bitirme belgesi verilir.

3.3.6.6. Kredilendirme İşlemleri

OSB'nin oluşumuna katılan kurum ve kuruluşlar Bakanlık tarafından belirlenecek kuruluş masraflarına katılmayı Bakanlığa taahhüt ederler. Bu taahhüt tüzel kişilik iktisabından itibaren OSB'ye karşı da geçerlidir. Bakanlıktan kredi kullanacak OSB'ler, Bankanın mahalli şubesinde açılacak katılma payı hesabına borç taahhütnamelerinde belirtilecek katılma payını yatırdıktan sonra fiili kredi ödemeleri yapılır. Diğer OSB'lerde ise müteşebbis heyetler yıllık yatırım programlarına göre ödemelerini düzenlerler. OSB katılma payı hesabı yönetim kurulu tarafından kullanılır. Bakanlıktan kredi alan OSB'lerde katılma payı hesabı, kredilendirilmeyen

giderler, vadesi gelmiş anapara taksitleri, faiz, komisyon ve gider vergisi borçları için kullanılır.

Bakanlık tarafından OSB'lere kullanılacak kredilerin miktarı, kullanımı ve geri ödemesi hakkındaki esas ve usuller Bakanlık ile Maliye Bakanlığı arasında düzenlenecek olan protokol ile belirlenmektedir. Yatırım Programında yer alan kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak OSB'ler ile biyoteknoloji, gen mühendisliği, bilgi ve iletişim teknolojileri, yeni malzeme teknolojileri, temiz enerji teknolojileri, uzay teknolojileri ve benzeri ileri teknoloji gerektiren ihtisas OSB'lere talepleri halinde arsa, altyapı ve genel idare giderleri kredisi kullanılır. Diğer yörelerdeki OSB'lere ise altyapı ve genel idare giderleri kredisi verilir. Kredinin amacına uygun olarak kullanılmasını Bakanlık denetler ve bankaya yazılı olarak vereceği talimatlarla işlemlere yön verir. Yol, su, kanalizasyon, AG-OG elektrik şebekesi inşaatlarının tamamlanması veya OSB'de en az %50 arsa tahsis yapılmış olması halinde Bakanlık tarafından verilen genel idare giderlerinin kredilendirilmesi durdurulur.

Bakanlık ile OSB arasında imzalanan tip kredi sözleşmesinin bankaya intikali ile kredi açılır. Bakanlık tarafından verilen tahsis talimatına göre OSB tarafından hazırlanacak borç taahhütnamesinin bankaya teslim edilmesini takiben tahsis edilen kredi kullanılabilir. Kredinin kullanımı ve geri ödemesinde doğabilecek harcamalar dışında kalan tüm masraflar OSB tarafından karşılanır.

Kredinin teminatı birinci derece ve sırada gayrimenkul ipoteği olarak, tapuya "Kredinin kullanım amacına uygun olarak" şerhi verilerek ve OSB'ye yıllar itibariyle yapılan kredi tahsisini karşılayacak miktarda banka tarafından Bakanlık adına tesis edilir. Kredinin güvencesini oluşturacak arsa ve arazilerin, detaylı bir dökümü, kamulaştırma kredisi ödeme talimatı ile birlikte bankaya onaylı listelerle bildirilir. Banka listelerde belirtilen arsa ve araziler üzerinde Bakanlık adına gerekli teminatı OSB mülkiyetine geçerken oluşturur. Henüz mülkiyetinde arsa bulunmayan OSB'lerde ipotek, OSB'yi oluşturan kuruluşlara ait gayrimenkuller üzerine de tesis edilebilir. Banka, peşin veya teminat mektubuna bağlanarak satılan araziler üzerindeki ipoteklerin kaldırılması için, Bakanlığın talimatına göre gerekli işlemi yapar.

Bakanlık kredi denetimini aşağıda belirtilen esaslara göre yapar:

- **Bakanlık**, kredi ödeme şekil ve şartlarını, Kanun ve Yönetmelik hükümleri çerçevesinde **tekrar gözden geçirmeye, dilediği zaman değişiklik yapmaya, ek şart koymaya yetkilidir.**
- OSB'nin Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uymaması halinde, Bakanlık kredi ödemelerini durdurur.
- OSB Bakanlığın isteği üzerine OSB hakkında her zaman tamamlayıcı bilgiyi vermeye mecburdur.
- Bakanlık, kendi memurları veya görevlendireceği gerçek ve tüzel kişiler marifetiyle OSB'nin faaliyetlerini teknik, idari ve mali yönlerden dilediği zaman kontrol eder, yapılacak kontrol neticesinde düzeltilmesi gerekli görülen hususlar olduğu takdirde, bu hususta Bakanlık tarafından verilecek talimatı OSB aynen yerine getirir.

3.3.6.7. Diğer Bürokratik İşlemler

OSB'leri ilgilendiren yasalardan ve uygulamadan kaynaklanan birçok bürokratik işlem söz konusudur. Yasalarda yer alan "... **bakanlığın uygun gördüğü ...**", "... **bakanlık tarafından belirlenen ...**", "... **gerekli görülen ...**" gibi hükümler dolayısıyla oluşabilecek veya uygulamadan kaynaklanabilecek bürokratik sorunların tamamını önceden kestirmek mümkün değildir. Ancak yasal düzenlemelerde yer alan diğer bazı bürokratik işlemler şu şekilde sıralanabilir:

- Bakanlık tarafından seçilen ve sınırları Bakanlık tarafından onaylanan OSB kuruluş yerlerinin içinde yapılan ve plan yapım kurallarına uyulmak üzere sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi bünyesinde sağlayan raporuyla bir bütün olan mevzi imar planı bakanlık tarafından onaylanmaktadır.
- OSB'de üretime geçtiğini işyeri açma izni veya işletme belgesi olarak belgeleyen işletmelerin sayısı, OSB'de varsa tevsi alanlarla birlikte kurulacak tüm işletme sayısının 1/3 üne ulaştığında, katılımcılar, kendileri veya temsil ve ilzama yetkili birer temsilcilerinin kendi aralarında seçecekleri üyeler vasıtasıyla müteşebbis heyette temsil edilirler. Seçim sonuçlarının bir sureti en az 30 gün içinde Bakanlığa gönderilir.

- Mütешеbbis heyetin görev süresi, OSB'deki varsa tevsi alanlarla birlikte kurulacak toplam işletme sayısının 2/3'ünün üretime geçmeleri veya kredi borçlarının tamamı ödendikten sonra genel kurulun toplanarak yönetim ve denetim kurulu üyelerini seçmesiyle sona erer. Seçim sonuçları genel kurul tutanakları ile birlikte Bakanlığa gönderilir.
- Mütешеbbis heyet tarafından onaylanan bölge müdürlüğünün teşkilat şeması ve kadrosu, kredi kullanılması halinde Bakanlık onayına tabidir.
- OSB yönetim kurulu ve bölge müdürlüğü tarafından yürütülen mali, idari ve teknik konularda katılımcı ile doğabilecek ihtilaf ve uyuşmazlıklar hakkında sorunu çözmekle görevli mütешеbbis heyet gerektiğinde Bakanlık görüşünü alarak karar vermek zorundadır.
- Bakanlıktan kredi kullanmakta olan OSB'lerde bu krediyi kullandıkları işlere ait tüm proje, keşif ve ihale dosyası hazırlama çalışmaları ilgili resmi kurumlar vasıtasıyla izlemek, inceleyip veya incelettirip kontrol ettikten sonra onaylanmak üzere Bakanlığa göndermek yönetim kurulunun görevleri arasındadır. Kredi kullanmayan OSB'lerde, imar planı değişiklikleri, parselasyon planı ve değişiklikleri ile altyapı projelerini onaylanmak üzere Bakanlığa göndermek, enerji ile ilgili altyapı projelerini ise Bakanlığın uygun görüşünü takiben onaylanmak üzere ilgili mercilere göndermek yine yönetim kurulunun görevleri arasındadır. Özel OSB'lerde ise imar planı ve değişiklikleri, imar uygulama işlemleri ve altyapı projelerini yetkili kurum ve kuruluşların uygun görüşünü takiben onaylanmak üzere Bakanlığa göndermek, enerji ile ilgili altyapı projelerini ise Bakanlığın uygun görüşünü takiben onaylanmak üzere ilgili mercilere göndermek yönetim kurulunun görevleri arasındadır.
- Genel idare giderleri için kredi kullanmakta olan OSB'lerde bölge müdürlüğü personelinin atanması ve azli ile ilgili teklifleri Bakanlığın iznine tabidir.
- Denetim kurulu üyeleri görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun, yönetmelik ve kuruluş protokolü ve benzeri düzenlemelere aykırı uygulamaları ve bundan sorumlu olanları, rapor dönemini beklemeden mütешеbbis heyete, sorumlular mütешеbbis heyet içinde ise Bakanlığa haber vermekle yükümlüdür.

- Yönetim kurulu tarafından belirlenen ilzama yetkili üyelerinin listesi Bakanlık tarafından onaylı “Yetki Belgesi” ile belgelenir. Yetki belgesi 2 yıl süre için geçerlidir. Ancak yönetim kurulu üyelerinde değişiklik olması halinde en geç 15 gün içinde Bakanlığa bildirilerek yenilenir.
- OSB tip teşkilat şeması; unvanı, sayıları, nitelikleri ve gerekçeleri belirtilmek şartıyla müteşebbis heyetin teklifi ve Bakanlığın onayı ile oluşturulur ve değiştirilir.
- OSB müdürlüğünde istihdam edilecek yabancı uyruklular için Bakanlıktan izin alınmak zorunludur.
- Bölgenin hukuki sorunlarının giderilmesi için avukat, muhasebe ile ilgili serbest muhasebeci, mali müşavir, yeminli mali müşavir ve benzerleri ile gerektiğinde teknik hizmetlerin karşılanması için ihtiyaç ölçüsünde hizmet alımı Bakanlığın belirleyeceği şekil ve şartlarda yapılır.
- Bakanlıktan genel idare giderleri için kredi kullanan OSB personelinin kredilendirilebilecek ücretlerinin asgari ve azami tutarları Bakanlık tarafından tespit edilmektedir. Müteşebbis heyet personelin liyakatine, tecrübesine ve diğer hususlara göre uygulanacak ücret ve sosyal hakların miktarlarının tespitine dair alacağı kararı en geç bir ay içinde Bakanlığa gönderir. Bakanlık tarafından tespit edilen miktarlar dışındaki ödemeler kredilendirilmez. Bakanlık tarafından onaylananlar dışındaki ücret ve ödemeler OSB bütçesinden karşılanmak durumundadır.
- OSB personeli ücretlerinin kredilendirilebilmesi için, hizmet sözleşmelerinin, bölge müdürü ve imar ve kontrol teşkilatında görev alanların ise kontrollük hizmet taahhünamelerinin Bakanlığa ibraz edilmesi gerekir.
- Bakanlıktan kredi kullanmakta olan OSB’lerde personel hareketleri her yılın ocak ayı başında ve işe başlatılan her personelin işe başlama tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde Bakanlığa bildirilir.
- Müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurullarında olan değişiklikler en geç 15 gün içinde müteşebbis heyet tarafından Bakanlığa bildirilir.

- Bölgenin hukuki sorunlarının giderilmesi için avukat, muhasebe ile ilgili işlemler için serbest muhasebeci, mali müşavir, yeminli mali müşavir ve gerektiğinde teknik hizmetlerin karşılanması için ihtiyaç ölçüsünde benzerleri ile, Bakanlığın belirleyeceği şekil ve şartlarda hizmet alımı yapıldığı takdirde ücret ve geçici görev yollukları proje kapsamında kredilendirilir.
- Hizmet aracı bulunmayan OSB'lerde personelin servis ücretlerinin ödenebilmesi için bölgeye belediye vasıtalarının çalışmadığının belgelendirilmesi ve Bakanlık tarafından uygun görülmesi gerekir.
- Kredilendirilmek üzere gönderilecek genel idare giderlerinin sarf belgelerinin Bakanlığa gönderilmesi zorunludur. (Kredi taleplerinin temsil ve ilzama yetkililer tarafından yapılması, harcama belgelerinin tamamının temsil ve ilzama yetkililer tarafından tasdik edilmesi, harcama belgelerinin tarih sırasına göre listesinin yapılması, harcama belgeleri ile birlikte S.S.K bildirgesi, tahakkuk fişi ve makbuzu ile muhtasar beyanname, tahakkuk fişi ve makbuzlarının gönderilmesi) zorunludur.
- Sanayi parsellerinde yapılaşma koşulları ve emsal değerleri Karadeniz bölgesi ve diğer bölgeler için ayrı ayrı Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenmiştir. İhtisas OSB'lerde UY'da belirtilen yapılaşma koşullarının faaliyet konusu itibari ile yetmemesi halinde; ÇED raporu ile belirlenmesi, proses planı ile kanıtlanması ve bu konuda diğer teknik açıklamaların yapılması yoluyla bu oran, üretim konusuna yetecek şekilde yine Bakanlık tarafından belirlenir.
- UY'da yer alan tabloda verilen sanayi parsellerinde çekme mesafeleri ve çevre yeşili mesafeleri ile çevre yeşili değerlerinde değişiklik ancak Bakanlığın izni ile mümkündür.
- Özel OSB'lerde ve kamulaştırma işlemlerini tamamlayarak tapuya tescilini yaptırmış olan OSB'lerde, kesinleşmiş imar planına uygun olarak, imar planı içine giren arazinin düzenlenmesi, 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca parsellasyon niteliğinde ayırma haritaları işlemleri yapılır. Ayırma haritaları Bakanlık tarafından onaylanır ve İl İdare Kurulu kararını takiben askıya çıkarılmaksızın yürürlüğe girer.

- OSB'ler yapılan yapı mevzuata ve plana aykırı yapıldığı takdirde bölge müdürlüğünce o andaki inşaat durumu tespit edilir ve yönetim kurulu kararı ile inşaat derhal mühürlenerek durdurulur. Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılması ile başlar. Katılımcı yapıyı 30 gün içinde mevzuata uygun hale getirmek zorundadır. Yönetim Kurulu aykırılıkların giderilmesi için her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Ayrıca söz konusu aykırılığın devamından; müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile bölge müdürü sorumlu olup tespiti halinde Bakanlık, kendisine yapılmış olan ihbarları da değerlendirerek ihmali görülenler hakkında suç duyurusunda bulunur ve gerekli gördüğü takdirde ihmali görülen OSB organlarını görevden alır.
- Katılımcıların OSB'lerde kuramayacakları tesisler UY'da sayılı şekilde belirlenmiştir. OSB Müteşebbis heyeti, UY'da belirtilen tesislerin dışında kurulmasında sakınca gördüğü diğer tesisler için Bakanlık görüşü almak zorundadır.
- Bakanlık kredisi kullanan OSB'lerde, bu kredi ödeninceye kadar arsa tahsis sözleşmeleri Bakanlığın belirlediği esaslar çerçevesinde düzenlenir.
- Bakanlık kredisi kullanan OSB'lerde arsa tahsis sözleşmesinin bir nüshası ilgili banka şubesine, bir nüshası Bakanlığa intikal ettirilir ve peşinatın bankaya yatırılmasıyla geçerlilik kazanır.
- Arsa tahsis bedelleri, her OSB'nin tahmini proje maliyeti üzerinden müteşebbis heyetin belirleyeceği prensipler çerçevesinde yönetim kurulu tarafından belirlenir ve Bakanlığa bilgi verilir. Her yıl Bayındırlık ve İskân Bakanlığı müteahhitlik karne katsayısına göre eskale edilir.
- Arsa satışlarından elde edilen meblağı yönetim kurulunun yatırmadığının tespit edilmesi durumunda; Banka, Bakanlık lehine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirtilen oranlarda gecikme zammı oranını uygular ve tahsilini takiben Genel Bütçeye gelir kaydeder.
- Bakanlık kredisi kullanan OSB'lerde katılımcılara tapuları Bakanlık tarafından belirlenen şartlarda verilir.

- Katılımcılara tahsis veya satışı yapılan arsalar hiçbir şekilde tahsis amacı dışında kullanılamaz. Bu arsalar katılımcılar veya mirasçıları tarafından borcun tamamı ödenmeden ve tesis üretime geçmeden satılamaz, devredilemez ve temlik edilemez. Bu husus tapuya şerh edilir. Arsa tahsis ve satışının şirket statüsündeki katılımcılara yapılması halinde, borcu ödenmeden ve tesis üretime geçmeden arsanın satışını ve spekülatif amaçlı işlemlerle mülkiyet hakkının devrini önlemeye yönelik tedbirleri almakta Bakanlık yetkilidir.
- Arsa tahsisi veya satışı yapılan firmanın tasfiyesi halinde, firmanın katılımcı vasfını taşıyan ortağına veya ortaklarına tahsis hakkının devri mümkündür. Bu konudaki işlemlerin muvazaalı olup olmadığının tetkikiyle sonucuna göre gerekli tedbirleri almakta Bakanlık yetkilidir.
- OSB'deki varsa tevsi alanlarla birlikte kurulacak toplam işletme sayısının 2/3'ünün üretime geçtikleri veya OSB'nin kuruluş masrafları, OSB'deki arsaların alımı ve tüm altyapı inşaatları Bakanlık kredisi ile gerçekleştirilmiş olan OSB'lerde kredi borcunun ödendiğinin belgelenmesi ile ilk genel kurulun oluşum süreci başlar. Müteşebbis heyetin kendi imkânları ile oluşmuş OSB'lerde ise OSB'de varsa tevsi alanlarla birlikte kurulacak toplam işletme sayısının 2/3'ünün üretime geçtiklerinin işyeri açma izni veya işletme belgesi ibraz etmek sureti ile belgelenmesi sonucunda, ilk genel kurulun oluşum süreci başlar. Her iki halde de yönetim kurulu, işletmelerin 2/3'nün üretime geçerek işyeri açma izni veya işletme belgesi aldığı anda durumu Bakanlığa bildirmek zorundadır.
- Kredi borcunun bittiği ise banka tarafından Bakanlığa bildirilmek durumundadır.
- Genel kurul sürecinin başlaması durumunda Bakanlık, belgelerin tamamlanmasını takip eden 15 gün içinde ilk genel kurulu toplaması talimatını müteşebbis heyete gönderir. Müteşebbis heyet ilk genel kurulu Bakanlık talimat tarihini takip eden 6 ay içinde toplamak zorundadır.
- İlk genel kurul, müteşebbis heyet tarafından, sonrakiler yönetim kurulu tarafından toplantıya çağırılır. Gerekli hallerde çağrı Bakanlık tarafından da yapılabilir.

- Olağan ve olağanüstü genel kurulda, Bakanlığı temsilen ilgili genel müdürlükten bir temsilci bulundurulur. Bakanlık temsilcisi, ilgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde, toplantının kanun, yönetmelik ve kuruluş protokolüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetler ve toplantı tutanağının bir nüshasını imzalayarak Bakanlığa gönderir.
- Genel kurul tarihi ile yeri ve gündemi, toplantıdan en az 30 gün önce, Bakanlığa yazılı olarak bildirir. Bu bildirimde, Bakanlık tarafından tespit edilen miktardaki temsilci ücretinin ilgili genel müdürlük adına Ankara'da T.C.Ziraat Bankası'nda açılacak hesaba yatırıldığını gösteren belge eklenerek toplantıya temsilci gönderilmesi talep edilir.
- Yönetim kurulu, her genel kurul toplantısından önce tüm katılımcı veya temsilcilerinin isim ve ikametgâhları ile asaleten ve vekâleten imzalanacak yerleri gösterir bir katılımcılar cetveli hazırlamakla yükümlüdür. Bu cetvel toplantıya katılanlar ile genel kurul başkanı ve Bakanlık temsilcisi tarafından isim yazılarak ayrıca imzalanır.
- Genel kurul tutanağı, divan başkanı, üyeleri ve Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır.
- Toplantıya çağrının usulüne uygun yapıldığını gösteren belgeler ile katılımcılar cetveli ve genel kurul tutanağı, toplantı tarihinden itibaren 15 gün içinde OSB'de ilan edilir ve bir nüshası Bakanlığa gönderilir.
- Katılımcılar ile OSB yönetim kurulu, denetim kurulu ve bölge müdürlüğü arasında doğabilecek uyuşmazlıklar hakkında karar vermek, gerektiğinde uyuşmazlıkların çözümü için Bakanlığın görüşünü alarak karar vermek genel kurulun görevleri arasındadır. Ayrıca genel kurul ve yönetim kurulu Bakanlığa karşı taahhüt ve sorumlulukların yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almakla görevlidir.
- OSB'nin her türlü hesap ve işlemlerini inceleyen serbest yeminli mali müşavirler düzenleyecekleri denetim raporlarını en geç 2 ay içinde müteşebbis heyet, yönetim kurulu başkanlığına ve Bakanlığa eş zamanlı olarak verir.

- Bakanlık gerekli gördüğü hallerde veya şikâyet üzerine, OSB'lerin her türlü hesap ve işlemlerini denetlemeye ve tedbirler almaya yetkilidir.
- OSBÜK, tüzel kişiliğini kazanmış OSB'lerin katılımıyla oluşan kurucular kurulunun hazırlayacağı üst kuruluş protokolünün Bakanlık tarafından onaylanmasıyla kurulur.
- OSBÜK Protokolü hükümlerinin değiştirilmesi durumunda yapılan değişiklikler Bakanlığın onayından sonra geçerlilik kazanır.
- OSBÜK genel kurulu yönetim kurulunca toplantıya çağırılır. Gerekli hallerde çağrı Bakanlık tarafından da yapılabilir.
- OSBÜK olağan ve olağanüstü genel kurulda, Bakanlığı temsilen bir temsilci bulundurulur. Bakanlık temsilcisi, toplantının kanun, yönetmelik ve üst kuruluş protokolüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetler ve toplantı tutanağının bir nüshasını imzalayarak Bakanlığa gönderir.
- Genel kurul tarihi ile yeri ve gündemi, toplantıdan en az 30 gün önce Bakanlığa yazılı olarak bildirir. Bu bildirimde, Bakanlık tarafından tespit edilen miktardaki temsilci ücretinin ilgili genel müdürlük adına Ankara T.C. Ziraat Bankası'nda açılacak hesaba yatırıldığını gösteren belge eklenerek toplantıya temsilci gönderilmesi talep edilir.
- Yönetim kurulu, her genel kurul toplantısından önce tüm üyelerin isim ve temsil ettikleri OSB adı ile asaleten ve vekâleten imzalanacak yerleri gösterir bir üyeler cetveli hazırlamakla yükümlüdür. Bu cetvel toplantıya katılanlar ile genel kurul divan başkanı ve Bakanlık temsilcisi tarafından isim yazılarak ayrıca imzalanır.
- OSBÜK genel kurul tutanağı, divan başkanı, üyeleri ve Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır.
- OSBÜK toplantıya çağrının usulüne uygun yapıldığını gösteren belgeler ile üyeler cetveli ve genel kurul tutanağı, toplantı tarihinden itibaren 15 gün içinde OSB Üst Kuruluşunun faaliyet gösterdiği yerde ilan edilir ve bir nüshası Bakanlığa gönderilir.

- Bakanlık, yayımlayacağı tebliğler ile OSBÜK tarafından tutulacak defterlerle kullanılacak belgelere ve bunların düzenlenme esas ve şekillerine ilişkin zorunluluklar getirebilir.
- OSBÜK'ün tüm faaliyetleri Bakanlık denetimine tabidir.
- 5084 sayılı Kanunun yayımı tarihinden önce bedelli olarak tahsis edilmiş parsellerin mahsup işlemleri ile tahsis edilecek parsel bedellerinin mahsubu için ilgili OSB, müteşebbis heyet kararı ile birlikte Bakanlığa başvurmak zorundadır.
- Bakanlık tarafından, ilgili OSB'nin başvurusu ekinde yer alan liste ve Türkiye Halk Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü tarafından takip edilen kredi hesabı dikkate alınarak yapılacak mahsup işlemlerinden ilgili bölgeye bilgi verilir.
- 5084 sayılı Kanunun kapsamındaki illerde bulunan ve Bakanlık kredisi kullanan OSB'nin mülkiyetinde bulunan ve tahsis edilmemiş parseller, OSB yetkili organlarının karar almaları halinde, gerçek veya tüzel kişilere; bedeli Bakanlık tarafından OSB'ye verilen kredilerden mahsup edilmek üzere, bedelsiz olarak tahsis edilebilir.
- Planlı alanda kendi imkânları ile altyapı inşaatları biten ve Bakanlık kredisi kullanmamış OSB'leri ile altyapı inşaatı tamamlanan ve kredi borcunu ödemiş olan OSB'lerden de yetkili organlarının karar almaları halinde mülkiyetindeki parsellerin tahsisi yapılabilir. Bu arsaların bedeli Hazine tarafından karşılanır.
- İlgili OSB yetkili organları tarafından istihdam ve yatırım koşullarını yerine getirmeyen gerçek veya tüzel kişilerin bedelsiz arsa tahsislerinin iptali halinde Bakanlık tarafından ilgili parsel için yapılan mahsup veya ödeme iptal edilir.
- 5084 sayılı Yasa kapsamında arsa tahsis işlemleri ile ilgili her yıl Aralık ayı içerisinde düzenlenecek icmal cetveli Bakanlığa bildirilmek zorundadır.
- 5084 sayılı Yasa kapsamında arsa tahsis işlemleri yapılan yatırımcılara tapu verilmesi, tapu üzerine konulan şerhin kaldırılması gibi işlemler Bakanlığın iznine tabidir.

3.3.7. Ruhsat Verme ve Denetleme

3.3.7.1.Yapı İnşa Ruhsatı

Yürürlüğe giren imar planına göre arazi kullanımı, yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinler; OSB tarafından verilir ve denetlenir. Katılımcı, mevzuatta belirtilen şartlarda hazırlatacağı projelerle ve gerekli belgelerle bölge müdürlüğüne müracaat eder ve inşaat ruhsatını alır. Ruhsatsız inşaat başlanamaz. Ruhsatsız inşaat, kaçak inşaat muamelesi görür.

Yapı ruhsat işleri aşağıdaki koşullara göre yapılır:

- Yeni inşaat, ilave ve esaslı tadillerde; yapı ruhsatı almak için, yapı sahipleri veya kanuni vekillerince, tapu kayıt örneği veya müteşebbis heyet tarafından verilen tapu kayıt örneği yerine geçen arsa tahsis sözleşmesi, (4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamına giren illerde katılımcı ile yapı müteahhidi arasında, yapı müteahhidi ile şantiye şefi arasında) yapı denetim kuruluşu ile katılımcı arasında yapılan sözleşmeler ile yapı denetim kuruluşuna ait izin belgesine dair belgeler ile başvurulur. Ayrıca, dilekçeye, parselin durumunu belirleyen jeolojik etüt raporu, zemin etüt raporu, mimari proje, statik proje, elektrik tesisatı ve mekanik tesisat projeleri, resim ve hesapları, röperli veya yoksa ebatlı kroki, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde bahsedilen faaliyetler listesinde yer alanların hazırlayacakları ÇED raporu sonucunda “ÇED Olumlu Kararı” veya ÇED ön araştırma raporu sonucunda “Çevresel Etkileri Önemsizdir” kararını içeren belgenin eklenmesi gereklidir.
- Bölge müdürlüğü tarafından projelerin hazırlanmasına esas olmak üzere, parselin 1/500 veya 1/1000 ölçekli genel vaziyet planı ve mevzuat hükümlerine ve onaylı imar planı, plan kararlarına göre yapılanma şartlarını gösterir imar durumu, aplikasyon krokisi yol kotu tutanağı, alt yapı doneleri, varsa imar planının yapımına veri teşkil eden jeolojik-jeoteknik etüt raporunun parselin bulunduğu alanı da kapsayan bölümü ve benzeri belgeler düzenlenerek katılımcıya verilir.

- Yapı sahibi veya kanuni vekillerince yukarıda sayılan belgelere göre yürürlükteki kanun, plan, yönetmelik, Türk Standartları, çevre şartları, fen, sanat ve sağlık kuralları ve tüm mevzuat hükümlerine uygun olmak üzere aşağıdaki projeler hazırlatılır.

- Mimari Proje
- Statik Proje
- Elektrik Projesi
- Mekanik Tesisat Projesi.
- Atık Su Arıtma Tesisi Projesi
- Yangın Sistemi Projesi

Yukarıda adı geçen projeler ile ayrıca yapının özelliği ve mahallin şartlarına göre bölge müdürlüğü tarafından ek olarak istenen, ilgili mühendislerce hazırlanan proje, rapor ve belgeler Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından kabul ve tespit edilen çizim ve tanzim standartlarına, Türk Standartları Enstitüsünce hazırlanan standartlara ve ilgili tüm yönetmeliklere uygun olmak zorundadır. Projelerin başında; arsanın yeri, tapu kaydı, pafta, ada, parsel numaraları, alanı, özel durumlarda varsa içerdiği yapılar, yapılacak yapının cinsi, kat adedi, bina ve yapı inşaat alanları, kullanım amacı, yapı sahibi, yapı müteahhidi, proje müellifleri, teknik uygulama sorumluları hakkındaki gerekli bilgileri içeren bilgi tablosunun yer alması zorunludur. Proje müellifi mimarlar ve mühendislerin, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu uyarınca, ilgili meslek odasına kayıtlı olmaları, Kanunda öngörülen yükümlülüklerini yerine getirdiklerini belgelemeleri ve her proje için büro tescil belgesi almaları gerekmektedir. Bu yükümlülükleri yerine getirmeyenlere ait projeler ilgili idarelerce onaylanmaz. Bölge müdürlüğü, projeleri incelerken 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa uygunluğunu da denetler.

Mevcut yapının, OSB imar planı ile yürürlükteki ilgili tüm mevzuat hükümlerine uyması koşulu ile ilave esaslı tamir ve tadili yapılabilir. Ancak, ilave esaslı tamir ve tadil yapılabilmesi için ruhsat alınması zorunludur. Yapı ruhsatı alınmış inşaatlarda yapılacak ruhsata tabi ilave esaslı tamir ve tadilatlarında bölge müdürlüğüne ilgili proje müellifinin uygun görüşü aranır.

Proje müelliflerince hazırlanarak imzalanarak tatbikat projeleri en az üç takım halinde düzenlenerek, usulüne göre dosyalanıp, OSB bölge müdürlüğüne teslim edilir. Bölge müdürlüğü tarafından ruhsata esas belgeler, plan ve mevzuat hükümlerine göre incelenir. Eksik ve/veya yanlış bulunmuyor ise, başvuru tarihinden itibaren otuz gün içinde ruhsat verilir. Bölge içinde kurulacak işletmelere ait projelerin tasdiki ve vizesi için bölge müdürlüğü tarafından hizmet karşılığı bedel alınır. Ruhsat verildiği tarihten itibaren üç yıl geçerlidir. Aksi takdirde, verilen ruhsat hükümsüz sayılır. Makul sebeplerle bu süre, yönetim kurulu tarafından uzatılabilir.

3.3.7.2.Yapı Kullanma İzni

Yapının tamamının (veya kısmen kullanılması mümkün kısımları tamamlandığında bu kısımlarının) kullanılabilmesi için, bölge müdürlüğünden izin alınması zorunludur. Bu izinin alınması için, bölge müdürlüğüne yapılan başvuru dilekçesi ekinde teknik uygulama sorumlularının yapının projelerine, fen ve sağlık kurallarına uygun olarak yapılıp yapılmadığını belirten raporları yer alır. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkındaki Kanun kapsamına giren illerde yapının projelerine uygun olarak kısmen veya tamamen bitirildiğine dair yapı denetim kuruluşu tarafından bölge müdürlüğüne rapor verilmeden, yapı sahibine yapı kullanma izni verilemez. Katılımcının müracaatı üzerine bölge müdürlüğü, yapının ruhsat ve eklerine fen ve sağlık kurallarına uygun olarak tamamlanıp tamamlanmadığını, Türk Standartlar Enstitüsü standartlarına uygun malzeme kullanılıp kullanılmadığını belirler. Yapının kısmen kullanılması mümkün olan kısımlarına yapı kullanma izni düzenlenebilmesi için, bu bölümlere hizmet veren ortak kullanım alanlarının tamamlanmış ve kullanılabilir olması ve yapıda mevzuata aykırılığın bulunmaması şarttır. Yapı kullanma izni alınmadan önce, asansörlerin işletme ruhsatlarının ilgili resmi kurumlardan alınmış olması gerekir. Yapının mevzuata uygun bulunması halinde otuz gün içinde yapı kullanma izin belgesi düzenlenir.

3.3.7.3.İşyeri Açma İzni

OSB içinde kurulacak işletmelere işyeri açma ile ilgili kanun ve yönetmelikler çerçevesinde, istenen tüm bilgi ve belgelerin tamamlanmasını müteakip işyeri açma ve çalışma ruhsatı OSB tarafından verilir. Ancak ruhsatlar dolayısıyla alınan harçlar, OSB, belediye sınır veya mücavir alanı içerisinde ise ilgili belediyeye, belediye sınır veya mücavir alanı içinde değilse ilgili il özel idaresinin hesabına yatırmak durumundadır. Diğer izin ve ruhsatlar ise ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilmektedir.

3.3.7.4.Ruhsata Aykırı Yapılan Yapılar

Yapı, mevzuata ve plana aykırı şekilde yapıldığı takdirde, bölge müdürlüğünce o andaki inşaat durumu tespit edilir ve yönetim kurulu kararı ile inşaat derhal mühürlenerek durdurulur. Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılması ile başlar. Katılımcı yapıyı otuz gün içinde mevzuata uygun hale getirmek zorundadır.

Mevzuata uygun hale getirilmediği veya mühürlenmiş inşaata devam edildiği takdirde, yönetim kurulu kararı ile yapının mevzuata aykırı kısımları derhal yıktırılır ve masrafı katılımcıdan tahsil edilir. Yönetim kurulu, aykırılıkların giderilmesi için her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Ayrıca, söz konusu aykırılığın devamından; müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile bölge müdürü sorumlu olup, tespiti halinde Bakanlık, kendisine yapılmış olan ihbarları da değerlendirerek ihmali görülenler hakkında suç duyurusunda bulunur ve gerekli gördüğü takdirde ihmali görülen organları görevden alır. İhbarlar, gizli tutulur. Katılımcı, inşaatını bölge müdürlüğü tarafından verilen ruhsata aykırı yapamaz. Yapının, mevzuata ve plana aykırı yapıldığının tespit edilmesi durumunda yönetim kurulu kararıyla ve bölge müdürlüğü tarafından uygulanacak yaptırımları kabul eder.

3.3.8. OSB'nin gelirleri

3.3.8.1.Katılma payları

OSB'nin oluşumuna katılan kurum ve kuruluşlar, Bakanlık tarafından belirlenecek kuruluş masraflarına katılmayı Bakanlığa taahhüt ederler. Bu taahhüt, tüzel kişilik iktisabından itibaren OSB' ye karşı da geçerlidir. OSB, müteşebbis

heyetini meydana getiren kurum ve kuruluşların katılma paylarını dikkate alarak yıllık yatırımlarını planlar. OSB katılma payı hesabı, yönetim kurulu tarafından kullanılır. Bakanlıktan kredi alan OSB'lerde katılma payı hesabı; kredilendirilmeyen giderler, vadesi gelmiş anapara taksitleri, faiz, komisyon ve gider vergisi borçları için kullanılır.

3.3.8.2.Krediler

Kredilerin kaynağı, OSB yapımı için Bakanlık bütçesinde yer alan ödenekler ile kredi geri dönüşleridir. Bakanlık tarafından OSB'lere kullanılacak kredilerin miktarı, kullanımı ve geri ödemesi hakkındaki esas ve usuller Bakanlık ile Maliye Bakanlığı arasında düzenlenen protokol ile belirlenmiştir.

Yatırım Programında yer alan kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak OSB'ler ile biyoteknoloji, gen mühendisliği, bilgi ve iletişim teknolojileri, yeni malzeme teknolojileri, temiz enerji teknolojileri, uzay teknolojileri ve benzeri ileri teknoloji gerektiren ihtisas OSB'lere talepleri halinde arsa, altyapı ve genel idare giderleri kredisi; diğer yörelerdeki OSB'lere ise, altyapı ve genel idare giderleri kredisi verilir. Gelişmiş ve normal yörelerde ilk defa yapılan OSB'nin altyapısı için protokol şartlarına göre kredi kullanılır. Yeni proje veya tevsii şeklinde yapılacak müteakip bölümlerde ise faiz oranları protokolde belirlenecek miktarlarda artırılarak uygulanır. Kredinin amacına uygun olarak kullanılmasını Bakanlık denetler ve bankaya yazılı olarak vereceği talimatlarla işlemlere yön verir.

OSB tarafından ayrıca ihtiyaç duyulması halinde başka iç ve dış kaynaklardan kredi kullanılabilir. Yol, su, kanalizasyon, AG-OG elektrik şebekesi inşaatlarının tamamlanması veya OSB'de en az %50 arsa tahsisi yapılmış olması halinde Bakanlık tarafından verilen genel idare giderlerinin kredilendirilmesi durdurulur.

Bakanlık ile OSB arasında imzalanan tip kredi sözleşmesinin bankaya intikali ile kredi açılır. Kredinin teminatı birinci derece ve sırada gayrimenkul ipoteği olarak, tapuya “Kredinin kullanım amacına uygun olarak” şerhi verilerek ve OSB' ye yıllar itibariyle yapılan kredi tahsisini karşılayacak miktarda banka tarafından Bakanlık adına tesis edilir.

Bakanlık kredi denetimini aşağıda belirtilen esaslara göre yapar:

- Bakanlık, kredi ödeme şekil ve şartlarını, Kanun ve Yönetmelik hükümleri çerçevesinde tekrar gözden geçirmeye, dilediği zaman değişiklik yapmaya, ek şart koymaya yetkilidir.
- OSB'nin Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uymaması halinde, Bakanlık kredi ödemelerini durdurur.
- OSB, Bakanlığın isteği üzerine OSB hakkında her zaman tamamlayıcı bilgiyi vermeye mecburdur.
- Bakanlık, kendi memurları veya görevlendireceği gerçek ve tüzel kişiler marifetiyle, OSB'nin faaliyetlerini teknik, idari ve mali yönlerden dilediği zaman kontrol eder. Yapılacak kontrol neticesinde, düzeltilmesi gerekli görülen hususlar olduğu takdirde, bu hususta Bakanlık tarafından verilecek talimatı OSB aynen yerine getirir.

3.3.8.3.Arsa satışları

Arsa tahsisleri müteşebbis heyet tarafından yapılır. OSB den arsa tahsis talebinde bulunmak isteyen gerçek veya tüzel kişiler müteşebbis heyete aşağıdaki bilgileri içeren bir dosya ile başvuruda bulunurlar;

- Başvuru dilekçesi,
- Talep edilen arsa büyüklüğü,
- İkametgâh belgesi ile varsa ticaret sicil belgesi, Türkiye'de yerleşik olmayan gerçek ya da tüzel kişilerin kendi ülkelerindeki Türkiye Cumhuriyeti temsilcilerince onaylı benzer belgeleri,
- Yapılmak istenen yatırımın üretim akış şeması ve açıklama raporu ile cinsi, üretim miktarı, kullanılacak su miktarı, talep edilen elektrik enerjisi, atık su, emisyon, katı ve tehlikeli atık kaynaklarını içerecek bilgiler ile beraber, söz konusu yatırım Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilecek ise konu ile ilgili literatür bilgileri,
- Varsa yapılacak ithalat ve ihracat tutarları,
- İstihdam durumu,

- Daha önce başka bir yerde aynı yatırımının olup olmadığına ilişkin yazı ve belgeler.

Arsa tahsisi için yapılan başvurular, müteşebbis heyet tarafından değerlendirilir. Taleplerin uygun bulunması halinde, tahsis şartları ve tahsis edilen parsel ilgililere yazılı olarak bildirilir. Bakanlık kredisi kullanan OSB'lerde, arsa tahsisleri ve satışlarından elde edilen meblağ ile ilgili olarak aşağıdaki işlemler yapılır:

- OSB yönetimi OSB içinde sanayi tesisi kuracak katılımcılara tahsis edeceği arsalardan alacağı arsa tahsis ve satış bedellerini bankanın mahalli şubesinde açılacak Arsa Satışları Hesabına yatırır. Kredi borcu ödeninceye kadar bu hesabı banka takip eder ve tahsis ya da satıştan elde edilen meblağ ile kredi taksitlerinin vadesinde ödenmesini sağlar.
- Arsa satışlarından elde edilen meblağı yönetim kurulunun yatırmadığının tespit edilmesi durumunda; söz konusu tutar peşinat ise satış sözleşmesinin yapıldığı tarihten, taksit ise vade tarihinden yatırılış tarihine kadar geçen süre için Banka, Bakanlık lehine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirtilen oranlarda gecikme zammı oranını uygular ve tahsilini takiben Genel Bütçeye gelir kaydeder.
- OSB tarafından teminat olarak gösterilen ve bu nedenle satışına karar verilen veya katılımcıların borcundan dolayı satışına karar verilen gayri menkullerin icra yoluyla satışı halinde OSB'nin kuruluş protokolünde öngörülen niteliklere sahip alıcılara satış yapılabilir. Satış ilanlarında kuruluş protokolünde yer alan katılımcı niteliklerine de yer verilir.
- OSB'lerin arsa satışlarından elde ettikleri meblağ, ödemesiz dönemde ve daha sonra borçlarının olmaması halinde taksit tarihleri ile bağlantılı olmak şartıyla, bankanın mahalli şubesinde açılacak vadeli hesaplarda bekletilir. Bu hesapta birikecek meblağ, öncelikle vadesi gelmiş gider vergisi, komisyon, faiz ve anapara taksitlerinde ve tahsisi iptal edilen arsa bedellerinin iadesinde kullanıldıktan sonra OSB'nin işlerinde kullanılabilir.

- OSB'den arsa alanların spekülasyon yapmamaları ve beyan ettikleri sanayi tesislerini makul bir süre içinde kurmaları için OSB gerekli bütün tedbirleri alır ve sattığı parsellerin tapu kayıtlarına da gerekli “Vefa Hakkı” şerhini koydurur. Arsa üzerinde, katılımcı tarafından kurulacağı önceden beyan olunan tesis işletmeye açılmadıkça “Vefa Hakkı” şerhi tapu kayıtlarından kaldırılmaz.

Kalkınmada öncelikli yöreler kapsamındaki iller ve Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca 2001 yılı için belirlenen fert başına gayri safi yurt içi hasıla tutarı 1500 ABD Doları veya daha az olan illerdeki organize sanayi bölgelerinin mülkiyetinde bulunan ve tahsis edilmemiş parsellerin, yeni yatırımlar için gerçek veya tüzel kişilere bedelsiz tahsis edilir. Bu arsaların bedelleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından organize sanayi bölgesine verilen kredilerden mahsup edilir.¹⁹

3.3.8.4.Yönetim Aidatları

Yönetim aidatları ve hizmetlerin karşılıkları, müteşebbis heyet tarafından arıtma tesisi işletme masrafları hariç parsel büyüklüğüne göre belirlenir. Arıtma tesisi işletme masraflarına katılım payları ise, debi ve kirletme parametreleri esas alınarak yönetim kurulunca tespit edilir. Yönetim kurulunun yıllık bütçesinde belirtilen, bölgenin alt yapı ve müşterek hizmetlerine ait tüm masraflar önceki yıla ait kesin hesap da dikkate alınarak katılımcılar tarafından karşılanır. Belirtilen hizmetlerden yararlanmadıkları gerekçesi ile yönetim aidatlarının ödenmesinden kaçınılamaz. Müteşebbis heyetin yönetim aidatı ile ilgili kararları ilam hükmünde olup, ilamların icrasına ilişkin yolla takip edilirler.

3.3.8.5.İşletme Gelirleri

OSB'ler ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla elektrik, içme ve kullanma suyu, doğalgaz temini ve dağıtım şebekesi, kanalizasyon ve yağmur suyu şebekesi, atık su arıtma tesisi, içme ve kullanma suyu arıtma tesisi, OSB içi yollar, haberleşme şebekesi, internet servis sağlayıcılığı, spor tesisleri, genel hizmet ve sosyal tesisler ve benzer tesislerden gerekenleri kurma ve işletme, kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapma, üretim tesisleri kurma ve işletme hakkı sadece OSB'nin yetki ve sorumluluğundadır. Ortak atıksu arıtma tesisinin yatırımına

¹⁹ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 7.6.2004 tarihli ve 6469 sayılı yazısı üzerine, 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 15.6.2004 tarihinde kararlaştırılmıştır.

katılımcılar; maliyetin %25'ini parsel büyüklüğüne, %75'ini ise atıksu arıtma tesisinin teknik özelliği dikkate alınarak yönetim kurulunca belirlenecek debi ve kirlilik yükünün oranlarına göre katılır. Arıtma tesisinin işletme masraflarında katılım payları ise atıksu debisi ve kirlilik parametreleri esas alınarak yönetim kurulunca tespit edilir. Uygulamada elektrik üretim ve dağıtım konusunda ihtilaflar yaşanmaktaydı. EPDK OSB'nin elektrik dağıtım yapamayacağını, her ne kadar 4562 sayılı OSB kanununda yer alsada, bu durumun EPDK Kanununa aykırı olduğunu iddia ederek OSB'ne ruhsat vermemekteydi. Daha sonra yapılan bir değişiklik bu sorunu çözdü. 20.2.2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 2 nci maddesinin dördüncü fıkrasına (g) bendi eklenmiştir. Bu bende göre "4562 sayılı organize sanayi bölgeleri (OSB) Kanununa göre kurulan OSB tüzel kişilikleri; onaylı sınırları içerisinde üretim, dağıtım ve ticaret faaliyetlerinden bir veya bir kaçını yetkili organlarının kararı ile yapar. Organize sanayi bölgeleri katılımcıları, serbest tüketici sayılır. Ancak OSB tüzel kişilikleri, üretimi veya toptan alımı nedeniyle OSB içindeki serbest tüketicilere piyasada bulabildikleri fiyatların üzerinde elektrik satamaz. Bu halde sadece OSB içi elektrik dağıtım bedeli alınır. Organize sanayi bölgelerinin sınırları içerisinde olup, daha önce bedelsiz olarak veya sembolik bedel ile TEDAŞ'a devir edilen dağıtım şebekelerinin mülkiyeti ve işletme hakları altı ay içinde aynı bedelle OSB'lere devir edilir."

3.3.8.6. Diğer Gelirler

OSB'nin kurulmasından ve işletmesinden kaynaklanan faiz, ceza, bakım, işletme, ruhsat, işgaliye, sundurma, yükleme, boşaltma, taşıma gibi tüm iş ve işlemler dolayısıyla elde ettiği gelirlerdir.

3.3.9. OSB'nin Giderleri

OSB'nin giderleri başta yatırım olmak üzere çeşitli kalemlerden oluşmaktadır. Bunlar:

- Arsa istimlâk giderleri,
- Alt yapı tesisleri kurma, kullanma ve işletme giderleri,
- Genel yönetim giderleri,
- İşletme giderleri,

- Diğer giderlerdir.

3.3.10. Denetim

OSB'nin her türlü hesap ve işlemleri OSB yönetimince yıllık olarak, müteakip yılın ocak ayında ve gerekli görülen hallerde her zaman yeminli mali müşavire inceletilir. Bağımsız denetim yapan yeminli mali müşavir düzenlediği denetim raporunu; yıllık olarak yapılan incelemelerde şubat ayı sonuna kadar, gerekli görülen hallerde yapılan incelemelerde en geç bir ay içinde müteşebbis heyet başkanlığına ve Bakanlığa eş zamanlı olarak verir.

3.3.11. Üst Kuruluş, Yönetmelikler ve Düzenlemeler

OSB Üst Kuruluşunun amacı, OSB'lerin kendi aralarında yardımlaşmaları ve ortak sorunlarını çözüme kavuşturmalarını sağlamaktır. OSB Üst Kuruluşu, tüzel kişiliğini kazanmış OSB'lerin katılımıyla oluşan kurucular kurulunun hazırlayacağı Üst Kuruluş Protokolünün Bakanlık tarafından onaylanmasıyla kurulur.

OSB Üst Kuruluşuna üye olarak katılacak OSB temsilcileri, OSB'lerin büyüklüklerine göre değişmektedir.

OSB Üst kuruluşunun organları:

- Genel kurul,
- Yönetim kurulu,
- Denetim kurulu,
- Genel sekreterden oluşur.

3.3.12. Türkiye'deki OSB'ler Hakkında Genel Bilgiler

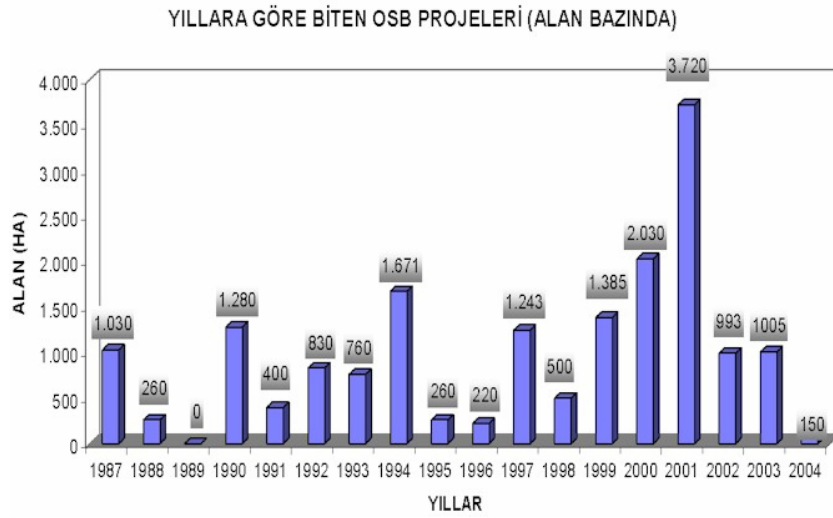
Araştırma konusunu teşkil eden OSB, yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere çeşitli şekillerde tasnife tabi tutulmaktadır. Bu bölümde ise araştırma yapılan OSB ile ilgili genel nitelikli bilgiler verilecektir.

Türkiye'de Kurulu bulunan OSB adedi her gün değişmektedir. Kuruluş onayı alınır alınmaz Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından sicil numarası verilen OSB adedi 2005 yılı sonu itibariyle 234 (<http://www.sanayi.gov.tr>) tanedir. EK-2'de yer

alan Bakanlık sicilinde kayıtlı olan OSB'ler, kuruluş işlemi tamamlanmış OSB'leri kapsamaktadır. Bu OSB'lerden bir kısmı ise faaliyete bile geçmemiş, kâğıt üzerinde bulunan OSB'lerdir. Bu OSB'lerin bir kısmı tarım ve hayvancılık bir kısmı çiçekçilik OSB'leridir. Aşağıdaki bölümlerde OSB'lerin gelişimi, sektörel dağılımı, yatırım programına göre dağılımı, bölgelere göre dağılımı gibi konular yer almıştır.

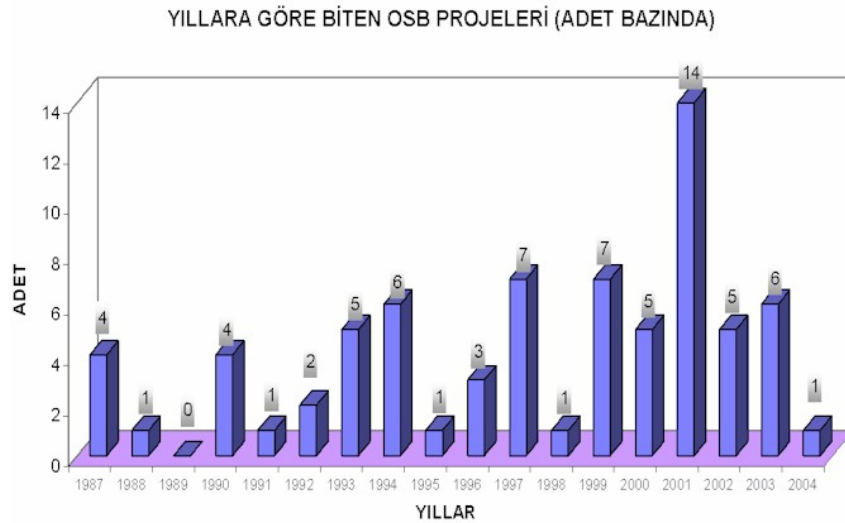
3.3.13. Türkiye'deki OSB'lerin Gelişimi

Şekil 3-1:Yıllara Göre OSB Projeleri

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (www.sanayi.gov.tr)

Şekil 3-2: Yıllara Göre Biten OSB Projeleri (Adet Bazında)

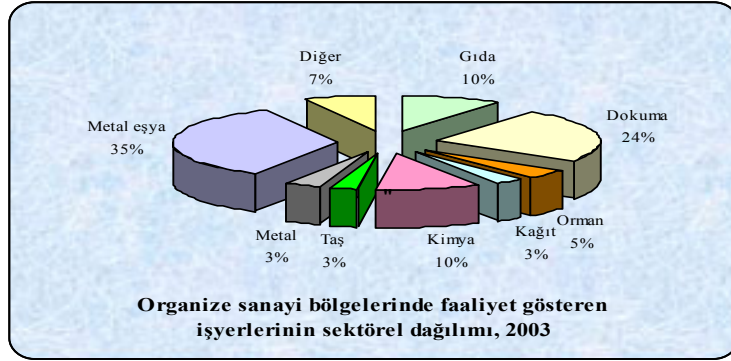

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (www.sanayi.gov.tr)

yukarıdaki her iki şeklin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, belirli dönemlerde OSB yatırımlarına önem verilmekte, bazı dönemlerde de OSB yatırımları iyice azalmaktadır. OSB yatırımları konusunda milli bir hedef ve politikanın olmadığı anlaşılmaktadır. Yıllara göre biten OSB projeleri hem alan bazında hem de adet bazında parallik gösterdiği de yukarıdaki şekilden anlaşılmaktadır.

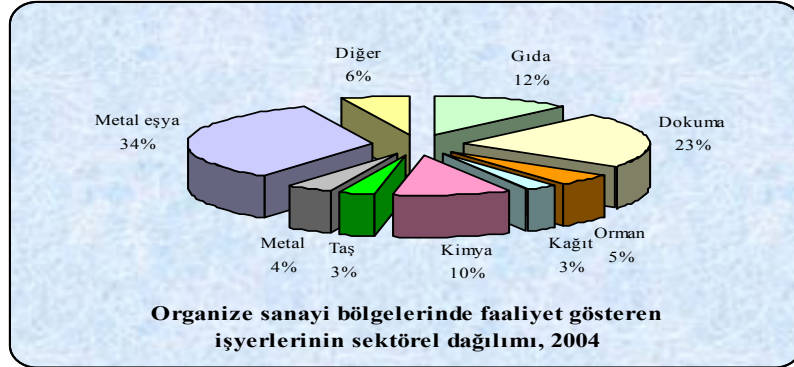
3.3.14. Türkiye'deki OSB'lerin Sektörel Dağılımı

Şekil 3-3: OSB Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (2003)

Kaynak: DİE (www.die.gov.tr)

Şekil 3-4: OSB Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (2004)

Kaynak: DİE (www.die.gov.tr)

Yukarıdaki şekillerin incelenmesinden anlaşılacağı üzere OSB'lerde yer alan en büyük sektör metal eşya sanayi sektörüdür. İkinci sırada dokuma sanayi üçüncü sırada da gıda sanayi sektörü yer almaktadır. Bu çalışma DİE tarafından 2003–2004

yılları arasında, altyapısı tamamlanmış yaklaşık 70 OSB'de uygulanan anket sonucunda tespit edilmiştir.

3.3.15. Türkiye'deki OSB'lerin Yatırım Programına Göre Dağılımı

EK-8'de yer alan tablodan da anlaşılacağı üzere kuruluş işlemleri tamamlanarak sicil numarası alan OSB'lerin büyük çoğunluğu inşaat aşamasındadır. Programa girenlerin ise büyük çoğunluğu 2005 yılından sonra bitirilebilecek durumdadır. Devletin yatırımlara ayırdığı bütçe kaynaklarının azlığı OSB yatırımlarına da yansımış durumdadır.

3.3.16. Türkiye'deki OSB'lerin Bölgelere Göre Dağılımı

Tablo 3.1: OSB' inin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

BÖLGE ADI	Bitenler (2004 Sonu)			Yatırım Programında Olanlar (2005 Yılı)			
	Adet	Alan (Ha)	Hektar (*)%	Adet (**)	Alan (Ha)	Hektar (*)%	Adet (***)%
MARMARA (11 İL)	13	4.082	22,32	14	3.003	12,93	12,07
EGE (8 İL)	11	3.012	16,47	21	3.769	16,22	18,10
AKDENİZ (8 İL)	10	2.453	13,41	7	1.203	5,18	6,03
İÇ ANADOLU (13 İL)	16	4.018	21,97	16	4.381	18,86	13,79
KARADENİZ (18 İL)	13	1.348	7,37	30	4.307	18,54	25,86
D. ANADOLU (14 İL)	7	1.248	6,82	16	2.408	10,36	13,79
G.D. ANADOLU (9 İL)	7	2.126	11,63	12	4.163	17,92	10,34
TOPLAMI (81 İL)	77	18.28	100	116	23.23	100	100
		7			4		

Kaynak: <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=1868>

(*) Toplam bölge alanının Türkiye toplam alanına oranıdır.

(**) Etüt karakteristiği ile yer alan projeler adet olarak toplamlara dahil edilmiştir.

(***) Toplam adedin Türkiye toplam adedine oranıdır.

Yukarıdaki tabloda organize sanayi bölgelerinin coğrafi bölgelere dağılımı yer almıştır. Tablodan da anlaşılacağı üzere, burada yer alan OSB'ler hazineden kredi kullanan OSB'lerdir. Özel ve kredi kullanmayan OSB'ler burada yer almamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ OSB'LERİN

BÜROKRATİKLEŞMESİNDE ROL OYNAYAN YASAL

DÜZENLEMELER

4.1. Bürokratikleşmeye Neden Olan Yasal Düzenlemeler

Türkiye'de bulunan OSB'lerin bürokratik ve yasal sorunlarını tespit ederken, kuruluş, altyapı ve işletme aşamasında kamu otoritelerinin etkin olması, kamu organizasyonlarında ise bürokratik sorunların kaynağını ağırlıklı olarak yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. Yasal düzenlemeler dışındaki birçok bürokratik sorun ise, her OSB açısından farklılık oluşturacağından genel nitelikli olanlar ilerleyen bölümlerde irdelenmiştir.

OSB'lerin bürokratikleşmesine neden olan yasal düzenlemelerin bir bütünlük oluşturması açısından, yasal düzenlemelere paralel şekilde incelenmesi esas alınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde yazarın bilgi ve tecrübesinden ve yasal düzenlemelerden yararlanmış. Yazar, Isparta Çiçekçilik OSB'nin kuruluşu bizzat takip ederek kuruluşunu sağlamış, Aksaray 1. OSB'nin tevsii alanı kuruluşunun büyük bölümünde görev üstlenmiş ve nihayet Aksaray 2. OSB'nin kuruluş işlemlerini ve benzer özellikler taşıyan Aksaray-Aratol Endüstri Bölgesinin kuruluş işlemlerini takip etmektedir.

4.1.1. OSB Kanunu

4562 sayılı Kanunla Görev ve yetkileri belirlenen OSB'lerin, bürokratik işlemlerinin de temelini anılan kanun oluşturmaktadır. OSB'lerin kuruluşu, yer seçimi, OSB'nin kuruluşu, organları, yönetimi, denetlenmesi imar ve ihale işlemleri, altyapı kurma ve işletme gibi birçok bürokratik işlemin kaynağını anılan kanun oluşturmaktadır. OSB Kanunu 6 bölüm ve 29 maddeden oluşmaktadır. Kanunun amacı organize sanayi bölgelerinin kuruluş, yapım ve işletilmesi esaslarını düzenlemektir. Kanun, OSB'lerin ve üst kuruluşlarının oluşumunu, organlarını, işleyişini, yönetim ve denetimini düzenleyen hükümler ile bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen hükümleri kapsamaktadır.

4.1.2. OSB Yer Seçimi Yönetmeliği

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü tarafından 21.05.2001 tarih ve 24408 sayılı RG'de yayımlanmıştır. Yönetmelik, OSB'lerin yer seçimi etüdü ve yer seçimi safhalarını düzenlemektedir. Yönetmelik 4 bölüm ve 33 maddeden oluşmaktadır. Yönetmeliğin madde sayısı az olmasına rağmen, işlemlerin ikmal bakımından en uzun zaman alan hükümleri ihtiva etmektedir.

4.1.3. OSB Uygulama Yönetmeliği

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü tarafından 1.4.2002 tarih 24713 sayılı RG'de yayımlanmıştır. Yönetmelik yayım tarihinden sonra 2003 ve 2004 yıllarında 20 maddesi değişikliğe uğramış, iki maddesi ise Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Yönetmelik 18 bölüm ve 213 maddeden oluşmaktadır. Yönetmelik; organize sanayi bölgelerinin planlanmasını, yer seçimi dışında kalan alanların planlanmasını, mevzi imar planları ve parselasyon planları ile değişikliklerin onayını, arazi kullanımı, yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımı ile ilgili ruhsat ve izinleri, kuruluş protokolünün düzenleme şeklini ve içeriğini, müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurullarının oluşumu ile görev ve çalışmalarına ilişkin usul ve esaslarını, genel idare giderleri için kredi kullanmakta olan OSB'lerde bölge müdürü ve görevlendirilecek diğer personelin nitelikleri ve sayıları ile görevlendirme şeklini, kredi talebi ve bunun geri ödeme usul ve esaslarını, arsa tahsislerini, altyapı tesisleri kurma, kullanma ve işletme hakkı ile ilgili hususları, kredi kullanmakta olan OSB'lerde ihale usul ve esasları ile hakedişlerin düzenlenmesi ve onaylanmasını, genel kurul toplantıları ile yönetim ve denetim kurullarının seçimine ilişkin esas ve usulleri, üst kuruluşların görev ve çalışma şeklini, kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususları düzenlemektedir. Yönetmelik, hem birçok bürokratik işlemleri öngörmüş, hem de OSB'ler üzerinde etkin olan kurumlara ilave işlem tesis etme yetkisi verme özelliği dolayısıyla OSB'lerin bürokratikleşmesinde rol oynayan en önemli yasal düzenlemedir. Kredi kullanan OSB'ler açısından, diğer OSB'lere göre çok daha fazla bürokratik işlemin kaynağını oluşturmaktadır.

4.1.4. Diğer Yasal Düzenlemeler

4.1.4.1. Bedelsiz Arsa Tahsisine İlişkin Yönetmelik

5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 1 inci maddesine göre hazırlanan Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Parsellerin Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Tahsisine İlişkin Yönetmelik, Bakanlar Kurulu'nca 15/6/2004 tarihinde kararlaştırılmıştır. Yönetmeliğin amacı, kalkınmada öncelikli yöreler kapsamındaki iller ve Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca 2001 yılı için belirlenen fert başına gayri safi yurt içi hâsıla tutarı 1500 ABD Doları veya daha az olan illerdeki organize sanayi bölgelerinin mülkiyetinde bulunan ve tahsis edilmemiş parsellerin, yeni yatırımlar için gerçek veya tüzel kişilere bedelsiz tahsisine ilişkin usul ve esasları tespit etmektir. Ayrıca 5084 sayılı Kanunun yayımı tarihinden önce bedelli olarak tahsis edilmiş parsellerin ödemesinin durdurulması ve kalan meblağın Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından organize sanayi bölgesine verilen kredilerden mahsup edilmesine ilişkin esas ve usulleri tespit etmek de Yönetmeliğin amaçları arasındadır. Daha sonra bu iller dışında kalan ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca 2003 yılı için belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre endeks değeri eksi olan iller de kapsama alınmıştır. Yönetmelik 19 maddeden ibarettir. Yönetmelik ekinde yer alan talep formu ve yatırım bilgi formu gibi belgeler birçok bürokratik işlemleri de beraberinde getirir niteliktedir.

4.1.4.2. Kredilendirme Esas ve Usulleri

OSB'lerin kredilendirilmesine ilişkin birçok yasal düzenleme söz konusudur. OSB proje ödeneklerinin kullanımı ve kredilendirilmesine ilişkin esas ve usuller Bakanlık genelgesi şeklinde düzenlemeye tabi tutulmuştur. Düzenleme genelge şeklinde olduğu için değiştirilmesi, yeni maddeler eklenmesi ve ilave işlemler talep edilmesi her zaman mümkündür. OSB ve Küçük Sanayi Siteleri Projeleri Ödeneklerinin Kullanımı ve Kredilendirilmesine İlişkin Esas ve Usuller başlıklı genelgeyle, adından da anlaşılacağı gibi hem OSB hem de KSS ödenek ve kredileri düzenlenmiştir. Bu düzenleme 27 maddeden müteşekkildir.

Bu konuda yapılmış bir diğer düzenleme de OSB Kredilendirme Esaslarında Bankacılık Hizmet Protokolüdür. Bakanlığın, OSB ve Küçük Sanayi Siteleri

hizmetleri çerçevesinde her yıl Bütçe Kanunu ile Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü bütçesine konulan ödeneklerden oluşan kaynaklardan verilecek kredilerin ve yapılacak ödemelerin uygulama esaslarını belirlemektir. protokol, kredilerin yönetimini, yapılacak ödemelerin ve kullanılacak krediler ile geri dönüşlerinin koşulları ile bankacılık hizmetlerinin şeklini ve diğer hususları ayrıntılı şekilde düzenlemektedir. Protokol Bakanlık ile Türkiye Halk Bankası A.Ş. arasında imzalanmıştır. Kredilendirme ile ilgili olarak OSB kredi sözleşmesi, OSB borç taahhütnamesi gibi diğer düzenlemeler de birçok bürokratik işlemlerin ikmalini zorunlu kılmaktadır.

Bu düzenlemelerin dışında daha birçok yasal düzenlemeler de OSB'lerde bürokratikleşmeye neden olmaktadır. Örneğin Mera Kanunu bile birçok bürokratik işleme neden olmaktadır. OSB mevzuatına göre yer seçimi olarak mera alanı olması durumunda, mera arazisinin vasıf değişikliği, ot bedelinin belirlenmesi, arazinin OSB'ye devri gibi bir çok bürokratik işlem söz konusudur.

4.2. OSB'lerin Bürokratik Sorunları

OSB'nin bürokratik sorunlarının tespitinde görüşme yöntemi ile birçok sorunun tespitine çalışılmıştır. Aksaray OSB Müdürü ile yapılan kanaat ve belgesel görüşme yöntemi ile elde edilen veriler (Ar, 2005) her bir bölümde ayrı ayrı değinilmiştir. Sorular, çalışma içinde ayrı ayrı yer almamıştır. Sadece verilen cevaplar, bilimsel bir içerik kazandırılarak metin içerisinde yer almıştır.

4.2.1. Örgütsel Sorunlar

Görüşmeci ile OSB'nin Örgütsel sorunları üzerine yapılan mülakatta alınan bilgiler şu şekildedir:

OSB'nin mevzuatından kaynaklanan birçok merkeziyetçilik sorunu bulunmaktadır. Bunları sırasıyla böyle açıklayabiliriz. **OSB'lerin kamulaştırma yetkisi yoktur. OSB adına kamulaştırmayı Bakanlık yapmaktadır.** Bakanlıkla yazışmalar, kamulaştırma işlemlerini çok uzatmaktadır. Bu yetki İl Özel İdaresine, Belediyeye, köy tüzel kişiliğine, il idare kuruluna vs. devredilebilir. Asıl olan bu yetkinin OSB yönetim kuruluna verilmesidir. Usulsüzlükler önlenmek isteniyorsa, idare mahkemesinin veya idari bir birimin zorunlu denetimine tabi tutulabilir. Ayrıca OSB sınırları dışında hiçbir şekilde kamulaştırma yapılamamaktadır. Örneğin

bir liman bağlantısı veya demiryolu bağlantısı yapmak isteyen bir OSB hiçbir şekilde kamulaştırma yapamamaktadır.

İmar planı tasdiki, imar planı tadilat tasdiki, ifraz-tevhit onayları Bakanlık tarafından yapılmaktadır. Bu yetki OSB yönetimine devredilmelidir.

Kredi kullanan **OSB'lerin hakediş onayları Bakanlık tarafından yapılmaktadır.** hakediş OSB personeli tarafından hazırlanmakta, yönetim tarafından onaylanmakta, Bakanlık elemanlarınca yerinde kontrol edilmekte ve nihayet hakediş tasdik edilerek ödeme emri gönderilmektedir. Ödeme emri üzerine OSB personeli bankaya talimat yazmakta, yönetim imzalayarak ödeme yapmaktadır. İşlemlerin elden takibi durumunda birkaç hafta zaman almaktadır. Normal posta yazışmalarında aylarca zaman alabilmektedir. Bu her ne kadar verilen kredinin yerinde kullanılıp kullanılmadığının denetimi için olsa da bu zaman kaybının giderilmesi için yetkinin OSB yönetim kuruluna devri uygun olacaktır.

Arsa bedellerinin mahsuplaşması, 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu doğrultusunda yatırımcılara bedelsiz olarak tahsis edilen arsaların bedelleri OSB'nin kredi borçları ile Bakanlık arasında mahsuplaşmaktadır. Mahsuplaşmada Bakanlığın tek taraflı belirlediği arsa bedeli (ki bu bedel sadece kullanılan kredi bedelidir. OSB kendi bütçesinden birçok harcama yapmakta bu hiçbir şekilde göz önüne alınmamaktadır.) Tüm işlemler **Bakanlık aracılığıyla yapılmaktadır.**

Tapu devirleri, Bedelsiz arsa tahsislerinde, OSB parseli üzerine Bakanlık adına ipotek şerhi konmaktadır. İpotek fekleri için her tapu işlemi için ayrı ayrı **Bakanlık izni gerekir.** Mahsuplaşma yapıldığı için bu feklerin toplu ve otomatik olarak yapılıp, bankaya bildirilmesi sağlanabilir. Bakanlık kredisi kullanan OSB **altyapı ihalelerine** müdahale çok olmaktadır. Genellikle ihalenin Bakanlık bünyesinde oluşturulan bir komisyon marifetiyle yapılması tercih edilmektedir. Komisyona OSB yönetiminden de üye çağrılmaktadır. Ancak çoğunluk Bakanlık elemanlarında olduğu için, karar da o doğrultuda çıkmaktadır. Ayrıca ihale ile ilgili tüm iş ve işlemleri, şartname hazırlanması dâhil, Bakanlık tarafından yapıldığından, ihalede etkin güç Bakanlıkta oluyor. Aslında ihale yetkisi OSB'de olmasına rağmen,

kredi kullanma zorunluluğu, Bakanlık taleplerinin yerine getirilmesine neden oluyor. OSB yönetimi mecburen yetki devri yapıyor.

OSB'de **yer seçimi** OSB Yer Seçimi Yönetmeliğine göre yapılmaktadır. Alternatifli olarak belirlenen yerler, Valilik görüşü ile Bakanlığa bildirilmektedir. Bakanlık öncelikle eşik analizi düzenlemektedir. Bu aşamada görevli memurlar, alternatif alanlar üzerinde ön incelemeler yapmakta; 25.000 ölçekli harita üzerinde alanlardan hangisinin OSB için daha uygun olduğu yönündeki kanaatlerini Bakanlığa bildirmektedir. Bakanlık onlarca kamu kurumu ile yazışarak, arazinin bulunduğu alanda toplanmakta, her kurum kendi açısından alanı inceledikten sonra uygun görüş bildirmektedir. Bu şekilde uzayıp giden yer seçimi işi, aylarca kimi zaman yıllarca zaman alabilmektedir. Bu işler mahallinden de yapılabilir. İşlemler de çok kısa sürede bitirilebilir. İlde birimi olmayan kurum için Ankara'ya yazılabilir. Yetkinin merkezde olmasının tek bir nedeni, Ankara'nın taşraya tahakküm etme isteğinden kaynaklanmaktadır.

Bir yerin OSB alanı seçildikten sonra da işi bitmemektedir. Seçilen alanla birlikte, OSB kurulumu için müracaat eden müteşebbis heyetinin, tüzel kişilik kazanması için Bakanlık tarafından **OSB ilan** edilmesi gerekir. Bu gün bir dernek müracaatla tüzel kişilik kazanırken, bir şirket 2 saatte kurulurken, OSB'nin tüzel kişilik kazanması aylarca, hatta bazen yıllarca zaman alabilmektedir. Bu da OSB kurulumundaki katı merkezizetçilikten kaynaklanmaktadır. Koskoca bir şehrin imar planı bile mahallinde düzenlenirken, küçücük bir sanayi bölgesinin işlemleri çok uzun zaman alabilmektedir.

OSB kurucuları tarafından seçilen müteşebbis heyet üyelerinin OSB'ni temsil ve ilzam edebilmesi için, müteşebbis heyetin, **seçilen organların Bakanlık tarafından onaylanması** şarttır. Her iki yılda bir yapılan bu işlem, sırf aşırı merkezizetçiliğin bir tezahüründen ibarettir. Devleti temsil eden bir valinin bile OSB'yi temsil edebilmesi için Ankara'daki bir şube müdürünün dosyayı incelemesi, Genel Müdür veya yardımcısının onaylanmıştır diye evrakı OSB'ne iade etmesi gerekir. Benzer özellikte olan bir sanayi kooperatifinin tüm işlemleri il düzeyinde bitirilmektedir.

OSB'nin örgütsel sorunlarından birisi de **büyüme eğilimi** ve hastalığıdır. OSB'de yer alan işletmelerin 3'te 2'si işletmeye geçtikten sonra, OSB'ni yönetme yetkisi, kuruculardan alınarak yatırımcılara geçmesi kanun emridir. Bu zorunluluktan kurtulmak için kurucu ortaklarca belirlenen müteşebbis heyet, tevsi alanları oluşturmak suretiyle, elindeki yetkiyi kaçırmak istememektedir. Tevsi alanı oluşturmanın önemli bir nedeni de, kredi kullanacak olan OSB'nin, bulunduğu bölgede ihtiyaç durumuna bakılmaksızın arıtma tesisi kurulmadan 2. OSB'nin kurulmasına izin verilmemektedir. Bunun nedeni de Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı arasında imzalanan bir protokoldür.

OSB'nin örgütsel sorunlarından bir de **gizlilik ve dışa kapalıdır**. OSB mevzuatı gereği 3. kişilere bilgi verilememektedir. OSB Kanunundan sonra yürürlüğe giren Bilgi Edinme Kanunu da OSB'ni kapsam dışı bırakmıştır. Her isteyene istediği bilgi verilemez. Bu da OSB'nin gizemli, içine kapalı hale gelmesine neden olmaktadır. OSB'de şeffaflığın sağlanması durumunda daha başarılı olması mümkündür.

Her organizasyonda olabileceği gibi OSB'de de örgütsel bir sorun olarak **güvensizlik** söz konusudur. Yatırımcı OSB yönetimine, OSB yönetimi Bakanlığa zaman zaman güvensizlik duyabilmektedir. Özellikle 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu, yatırımcıların OSB yönetimi ve Devlete olan güvenini sarsmıştır. 5084 öncesi OSB'den bedel ödeyerek arsa alan yatırımcının eski borçlarını faizi ile birlikte ödemesi gerekirken, Kanun yürürlüğe girdikten sonra arsalar bedelsiz olarak tahsis edilmektedir. Yatırımcılar bu durumu “zor şartlarda yatırım yapanların cezalandırıldığı, adaletsizliğe neden olduğu, yeni bir düzenleme ile başka bir mağduriyetin söz konusu olabileceği” şeklinde değerlendirmektedir. Diğer taraftan, işletmelerde acelecilik “hele bir olsun, sonra hallederiz, istim arkadan gelsin” gibi düşüncelerle hukuki prosedür yerine getirilmeden fiili durum oluşturulması güvensizliğe neden olabilmektedir. Özellikle yatırımcı bulma sıkıntısı çeken OSB'lerinde yatırımcıya gösterilen aşırı tavizler, zaman içinde oluşan hukuksuzluğu düzeltirme gayretleri, yatırımcıların OSB yönetimine güvensizliğine neden olmaktadır. Kişiye göre işlem yapılması, OSB arazilerinin ranta açık olması nedeniyle, taahhütlerini yerine getirmeyenlerin arsa tahsis iptallerinde farklı uygulamalar da güvensizliğe neden olabilmektedir.

OSB'nin örgütsel sorunlarından birisi de **yetki tecavüzü** ile kendini göstermektedir. OSB altyapısı OSB yönetimi tarafından yaptırılmasına ve OSB Kanununda açık hüküm bulunmasına rağmen elektrik işletme yetkisinin OSB yönetimine devredilmemesi bir yetki tecavüzüdür. Elektrik dağıtım şebekesi, trafolar vs. yapıldıktan sonra OSB Kanunu doğrultusunda serbest tüketici olarak enerji almak isteyen OSB'ne TEDAŞ ve EPDK'nın cevabı hayır olmaktadır. Enerji almak için mecbur kalan OSB, tüm tesisi cüzi bir bedelle TEDAŞ'a devretmek zorunda kalmaktadır. Özelleştirme kapsamında olan TEDAŞ'la birlikte OSB elektrik altyapısının da özelleştirme kapsamında değerlendirilmesi, OSB'leri açısından hem yetki tecavüzü sayılmakta hem de mağduriyetlerine neden olmaktadır. Yine aynı şekilde OSB altyapı ihalelerinin, sırf Bakanlık kredisi kullanılıyor diye fiili durum oluşturarak Bakanlık tarafından yapılması örneklik teşkil etmektedir.

OSB'nin iş ve işlemlerinde **biçimsellik** önemli bir örgütsel sorun oluşturmaktadır. Yatırım bilgi formları, yatırım taahhütnameleri, arsa tahsis görüşmeleri, ruhsatlar, tapu şerhleri, hak ediş formatları, kredi işlemleri gibi OSB'nin ve yatırımcıların yapması gereken çok sayıda biçimsel işlem mevcuttur. OSB'de faaliyet gösteren bir yatırımcının, onlarca birimle muhatap olma zorunluluğu düşünüldüğünde biçimselliğin ne denli örgütsel bir sorun olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Örgütsel sorunların sonuncusu olarak **geleneksellik ve tutuculuk**, OSB'leri açısından önem arz etmemektedir. OSB yönetiminin sık değişmesi, OSB tarihçesinin çok eski olmaması, OSB'inde gelenekselliği ve tutuculuğu azaltmaktadır. Ancak, kurum kültürü bile henüz oluşmayan OSB'inde kurumsal taassup oluşabilmektedir. Diğer taraftan, OSB'de yatırım yapan sanayicilerin, eski uygulamalarına devam etme gayretleri de sorun olarak ortaya çıkabilmektedir.

4.2.2. İşlemsel Ve Ahlaki Sorunlar

Görüşmeci ile OSB'nin işlemsel ve ahlaki sorunları üzerine yapılan mülakatta alınan bilgiler şu şekildedir:

OSB'nin en önemli işlemsel ve ahlaki sorunlarının başında **kuralcılık ve sorumluluktan kaçma** gelir. OSB personeli, yatırımcılarla sorun yaşamamak için “müdürün emridir” mazeretini kullanabilmektedir. OSB müdürleri de zaman zaman,

baskıya maruz kaldıklarında “yönetimin kararıdır, benim yetkim yok” diyerek sorumluluktan kaçma yoluna gitmektedirler. Riskli ortamlarda ise işlem yapmama, görmezlikten gelme, işlemleri zamana bırakma gibi yollara tevessül edilmektedir.

Müteşebbis heyetin oluşumuna göre (kurucular belediye, il özel idaresi ise) OSB'nin **siyasallaşması** değişmekle birlikte, her şeye rağmen, en az siyasallaşan kurumlardan birisi OSB'dir. Zaman zaman ödenek tahsisi, personel ataması, OSB'nin başarısının üstlenilmesi gibi durumlarda siyasal etkileşim olabilmektedir. Siyasallaşmanın en çok görüldüğü konu ise OSB kurulmasıdır. Tamamen siyasi kaygı ve beklentilerle rantabl olmayan yerlere OSB'ler kurulmakta, alt yapıları hazırlanmakta ancak üzerinde bir tane bile yatırım olmamaktadır. Bu şekilde çok fazla örnek mevcuttur.

Bürokraside işlemsel ve ahlaki sorun olarak görülen kayırmacılık, kollama gibi sorunlar zaman zaman OSB'de de yaşanabilmektedir. Arsa tahsislerinde, ödenek tefrikinde, ruhsat tanziminde ve diğer OSB iş ve işlemlerinde ikili ilişkiler önem kazanabilmektedir. Bir diğer işlemsel ve ahlaki sorun olan **rüşvet, yolsuzluk, tavassut ve yozlaşma** gibi bürokratik sorunların en az yaşandığı kurumlardan birisi de OSB'dir. Ancak ihalelerde rüşvet ve yolsuzluk her zaman muhtemeldir. Diğer taraftan kredi kullanan OSB'de, müteahhit firmalara kurum adına aldırılacak ihale harici eşya dolayısıyla da müteahhidin işlemlerinin hukuka uygunluğunda sapmalar her zaman olabilecek niteliktedir. Bakanlıktan ödenek tahsisi işleminde siyasi destek sağlama alışkanlığı ve beklentisi, yatırımcıların işlemlerinde hatırlı kişileri devreye koyma kolaycılığı, işletmelerde ve OSB'de istihdam için aracı devreye koyma gibi tavassuta tevessül söz konusu olabilmektedir. Amirlerin görevli, izinli veya istirahatlı olmaları durumunda personelin lakaytlaşması, kıdemli personelin umursamazlığı, yönetimin beklentisini karşılamayan veya iletişim bozukluğu olan yatırımcılara karşı ilgisizlik bürokratik yozlaşma olarak biçimsel ve ahlaki sorunlara örnek olarak verilebilir.

4.2.3. Yapısal Sorunlar

Görüşmeci ile OSB'nin yapısal sorunları üzerine yapılan mülakatta alınan bilgiler şu şekildedir:

Kendi bütçesini oluşturamayan, gelişmekte olan veya yeni kurulmuş OSB'sinde **planlama** ciddi bir problem oluşturmaktadır. İnsan kaynakları planlaması, yatırım planlaması gibi bir organizasyon açısından yapılması zorunlu olan birçok planlama OSB'ler tarafından yapılamamaktadır. Finansal planlamanın yanında stratejik planlama da yapmak, kendi bütçesini oluşturamayan OSB'leri açısından çok zordur. OSB personellerinin de genel olarak stratejik planlama bilgi ve yeteneğinden yoksun olmaları da bu tür planlama yapmada bir sorun teşkil etmektedir.

OSB'nin bürokratik yapısına ilişkin sorunların bir kısmı mevzuattan kaynaklanmaktadır. OSB yönetim kurulu üyelerine geçen ve denetleyen kurum olan müteşebbis heyet başkanının aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olması bir **örgütlenme bozukluğudur**. Diğer taraftan genel olarak OSB organlarında görev alan üyelerin bu üyeliği tali nitelikte bir görevdir. OSB müteşebbis heyeti, yönetim kurulu ve denetim kurulunda bir kurumsallaşma olmadığı gibi birçok OSB müdürlükleri de henüz kurumsallaşmamıştır. Tali nitelikteki bir görev, örgüt yapısını da olumsuz etkilemektedir. Birçok OSB'nin kurucu üyelerinin kamusal ağırlıklı (Belediye, özel idare gibi) olması da örgüt yapısına olumsuz etkilemektedir. OSB'nin başları olan il valisi Devlet temsilcisi konumuyla, özel hukuk tüzel kişiliği adına yaptığı yazışmalar da bile hitap (arz-rica) sorunları yaşayabilmektedir. OSB müdür ve yönetimi müteşebbis heyet tarafından belirlenmektedir. Müteşebbis heyeti yatırımcılardan oluşan OSB'de yatırımcı yönetim çatışması olabilmektedir. Profesyonel yönetici olmaması da OSB'de bir sorundur.

OSB'nin bürokratik yapısına ilişkin olarak **eşgüdüm** sorunu da yaşanmaktadır. Teknik altyapısı ve mevcut personelinin kalitatif yetersizliği olan OSB'de eşgüdüm sorunu daha da belirginleşmektedir. Muhasebe, teknik büro ve idari personelin müştereken yapacağı bir çalışmada her birimin işi kendi bölümü doğrultusuna çekmesi sorun olabilmektedir. Herkes kendi penceresinden olaylara bakmaktadır. Ayrıca OSB ile kamu kurumları arasında da eşgüdüm sorunu yaşanmaktadır. Örnek verecek olursak, tonaj kontrolünde trafik, maliye, karayolları, belediye gibi kurumların koordinasyonu gerekirken, gerekli birliktelik sağlanamadığı zamanlar olmaktadır. Yine aynı şekilde yatırımcının almak zorunda olduğu bir belgenin alımında da ciddi sorunlar olabilmektedir. Çalışma Bölge

Müdürlüğünden alınması gereken işletme belgesi, başka belgeleri de alma zorunluluğu getirmektedir. Başka belgelerin temini için de çalışma belgesi gerekmektedir. Fasit bir döngü şeklinde devam eden sorun eşgüdüm sağlanamadığından çözülememektedir.

OSB'nin bürokratik yapısından kaynaklanan son bir sorun ise **denetimle** ilgilidir. OSB'nin organlarından olan denetim kurulunun üyeleri, müteşebbis heyet tarafından seçilmektedir. Denetim kurulu yönetim kurulunun iş ve işlemlerini denetlemektedir. Yönetim kurulunun başkanı, denetim kurulu üyelerini seçen müteşebbis heyetin de başkanıdır. Ayrıca, denetim kurulu üyelerinin, profesyonel denetçilerden seçilmemesi, denetçilik görevini tali bir görev olarak üstlenmeleri vs. dolayısıyla, kurulun çalışmaları da göstermelidir. Genellikle denetim kurulu raporlarını, denetlenen ve icracı birim olan OSB müdürlüğü hazırlamaktadır. Tabir caizse bu raporla yasak savılmaktadır. Diğer bir denetim yöntemi ise bağımsız kuruluşlarca yapılan denetimdir. Bu da OSB'ye ilave külfet getirdiği için pek tercih edilmemektedir. Sadece yasal bir zorunluluk olduğu için yeminli mali müşavirler tarafından yılda bir defa mali denetim yapılmaktadır. Bu denetim de yerindelik denetimi değil, hukukilik denetimidir. Bir diğer denetim yolu da Bakanlık tarafından yapılan denetimdir. Bakanlık da bu denetimini Bakanlık elemanları veya bağımsız kuruluşlar aracılığıyla yapabilir. Ancak uygulamada bu tür denetim yollarına da başvurulmamaktadır. Diğer bir denetim yolu da merkezi idarenin taşrayı teftiş – denetimi yetkisinden kaynaklanan yetkidir. OSB kurucularının bir kamu kurum olması durumunda, kurucu ortakların denetimi vesilesiyle denetim veya OSB yönetiminde kamu görevlilerinin bulunması durumunda, görevli kamu personelinin icraatlarının denetimi vesilesiyle yapılan denetimdir. Yine mali yönden, Maliye Bakanlığı tarafından her zaman OSB'ler denetlenebilir. OSB kurucuları arasında oda-borsa gibi kurumların bulunması durumunda da, bu kurumu denetleme yetkisi çerçevesinde merkezi idare tarafından OSB'nin denetlenmesi mümkündür. Denetim yetkisinin kullanılmasında görülebilecek olumsuzlukların tamamının OSB denetimlerinde de görülmesi mümkündür. Ancak, bu kadar çok denetleyici birimin yer aldığı OSB'de denetimsizlik bir sorun olarak gözükmemektedir.

4.2.4. Çevresel Sorunlar

Görüşmeci ile OSB'nin Örgütsel sorunları üzerine yapılan mülakatta alınan bilgiler şu şekildedir:

Ekonomik ve siyasal **istikrarsızlık** dönemlerinde gerek OSB yönetimi tarafından gerek OSB'de faaliyet gösterecek yatırımcılar tarafından yatırım yapılamamakta, uzun vadeli bir organizasyona teşebbüs edilememektedir. Böyle dönemlerde yatırımcıların etkilenmesi OSB'ni de etkilemektedir. Yatırımların zayıf olduğu dönemlerde yatırımcıları teşvik etmek amacıyla hukuki prosedürlerde sapmalar, tavizler olabilmektedir. Bu da uzun dönemde bir sorun olarak OSB'nin karşısına çıkmaktadır.

OSB'nin kendi bütçelerini oluşturacak gelirlerinin olmaması, altyapı yatırımlarında, arsa istimlâklerinde kredi kullanma zorunluluğu OSB için ciddi bir sorundur. Bu sorun ancak, belediyelere olduğu gibi OSB'ne de genel bütçe gelirlerinden pay ayırmak suretiyle çözülebilir. Yatırımcıların yatırım ve işletme sermayelerinden dolayı mali zorluk içinde olması, OSB'ni de doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. **Ekonomik zorluklar**, hem OSB'nin hem de yatırımcıların sunduğu mal ve hizmetin kalitesini düşürmektedir.

OSB'nin çevresel sorunlarından olan OSB'nin bulunduğu yörenin toplumsal yapısı, aslında **toplumun kültürel yapısı** ile birlikte değerlendirilmelidir. Her şeyden önce sanayi kültürünün hakim olduğu bir bölgenin OSB ile, tarım kültürünün hakim olduğu bir bölgenin OSB'nin karşılaştıkları sorunlarda farklılık yaşanmaktadır. İşletmelerde istihdam edilen işgörenlerden, OSB'de görev alan personele kadar toplum yapısının ve kültürel yapının etkileri söz konusu olabilmektedir. Kurumsallaşma, danışman bulundurma, bilişim teknolojilerinden yararlanma, profesyonel yönetici istihdamı, aile işletmeciliği gibi işletme tekniklerinin kullanımı sanayi kültürünün hâkim olduğu bölgelerde daha sık başvurulan bir yöntemdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN BÜROKRATİK SORUNLARI VE YASAL DÜZENLEMELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

5.1.Araştırma Yöntemi ve Veri Kaynakları

Bilim, eski Yunanlılarca doğruluğuna inanılanlara ‘doxa’, doğruluğu bilinenlere ‘episteme’ dönüştürmek olarak tanımlanmıştır (ZINKHAN ve HIRSCHHEIM 1992). Bu dönüşüm, bir süreç sonucunda oluşur. İşte bu süreçte bilim adamlarınca genel kabul görmüş ilkelere uymak gereklidir. Zira bilim, “bilgi birikimini oluşturmak için takip edilmesi gereken yöntem” olarak da tarif edilmiştir (CHRISTENSEN 1994:11). İşte bu takip edilmesi gereken yol “yöntem” veya “metodoloji” olarak adlandırılmıştır.

Bilimsel yöntemleri iki ana gruba ayırmak mümkündür. Bunlar a) araştırma konusunu daha detaylı anlamayı, ana sebeplerini ve dinamiklerini (itici güçlerini) görmeyi hedefleyen *niteliksel (kalitatif)* yöntemler, b) araştırma konusunun detaylarını sayısal ifade ederek, sonuçları küçük bir örneklemeden, tüm evrene genellemeyi, böylece araştırma konusu hakkında yapılması gerekenleri belirtmeyi hedefleyen *niceliksel (kantitatif)* yöntemlerdir (MALHOTRA 1999:147–148).

Bu bölümde, çalışmada takip edilen yöntem hakkında ayrıntılı bilgi sunulacaktır. Bu bölümün ilk kısımlarında araştırma sorusunun ana hipotezin nasıl netleştirildiği konusu tartışılacaktır. Daha sonra hipotezin değişkenleri, değişkenlere ait ölçütler, bu ölçütleri içeren bir araştırma enstrümanı (anket) konuları incelenecektir. Takip eden kısımda bu çalışmada kullanılan ölçümleme hakkında değerlendirmeler yapılacaktır. Ölçümleme konusunun içerisinde anketin geliştirilme süreci (soru sayısı, kullanılan ölçek, ön test geçerlilik), uygulanması (örneklem seçimi, geri dönüş oranı) ve sonuçların analizi yer alacaktır.

Araştırma sorusunun belirlenmesinde araştırmacının deneyimleri önemli bir etken olmuştur. Araştırmacı OSB konusunda farklı zamanlarda farklı uygulamalarda bulunmak suretiyle deneyim sahibi olmuştur. İlk olarak 1985–86 yılları arasında

Ankara’da bulunan OSTİM OSB’nin ilk yıllarında kurum müdürü olarak çalışmıştır. 2001–2003 yılları arasında Isparta Çiçekçilik OSB’nin kuruluş işlemlerinde, kuruluşla ilgili tüm işlemlerin yürütümünde görev üstlenmiştir. 2004–2005 yıllarında ise Aksaray OSB müteşebbis heyet üyeliğinde bulunmuştur. 2004 yılında seçildiği Aksaray OSB yönetim kurulu üyeliği görevi 2005 yılı sonuna kadar sürmüştür. Aksaray OSB müteşebbis heyet üyeliği döneminde OSBÜK delegeliği yapmak suretiyle 2005 yılı OSBÜK genel kuruluna katılmış, katılımcılarla OSB sorunları üzerine görüşme ve tartışma imkânı bulmuştur. Aksaray OSB yönetim kurulu üyeliği döneminde Aksaray OSB altyapı inşaatı, arsa tahsisleri, ruhsatlandırma, denetim gibi OSB’nin tüm alanlarında çalışmalar yapmıştır. Aynı zamanda Aksaray OSB tevsiî alanı yer seçimi, eşik analizleri, zemin etüdü, hâlihazır ve imar planı hazırlanması ve onay süreci gibi tüm aşamalarda görev almıştır. Diğer taraftan Aksaray tarım OSB ve Aksaray hayvancılık OSB’lerinin proje aşamalarında görev üstlenmiştir. Araştırmacı görevi gereği OSB yazışmalarının tamamına katkı sağlamıştır.

Tüm tecrübeye yönelik çalışmalarının yanında Aksaray Aratol Endüstri Bölgesi kuruluş işlemlerini de yürütmüştür. Mercedes-Benz Türk A.Ş. Aksaray Fabrikası ve fabrika civarında yer alan yerli ve yabancı birçok fabrikanın katılımı ile kurulmaya çalışılan endüstri bölgesinin kuruluş işlemlerinin tamamını yazar koordine etmiş ve yürütmüştür. OSB’lere büyük oranda benzeyen EB’lerin, başta Alman firmaları olmak üzere yabancı uyruklu firmaların katılımı ile yürütülmekte olan bir çalışmaya yazar tarafından katkı sağlanması, kuruluş işlemlerinde tecrübe edinmenin yanında, diğer ülkelerin benzer konulardaki çalışmaları ile ülke mevzuatını kıyaslama imkânına kavuşmuştur.

Diğer taraftan araştırmacının kamu görevlisi olması, görevi gereği ülkenin birçok bölgesinde (Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu) çalışmış olması ve özellikle kamu organizasyonlarının taşra örgütlenmesinde üst düzey yönetici olarak görevi gereği bir çok deneyime sahip olması, araştırma sorusunun belirlenmesinde etken olmuştur.

Araştırmacının lisans ve yüksek lisans düzeyinde hukuk eğitimi almış olması ise yasal düzenlemelerin irdelenmesinin temelini oluşturmuştur. Hukuk nosyonu

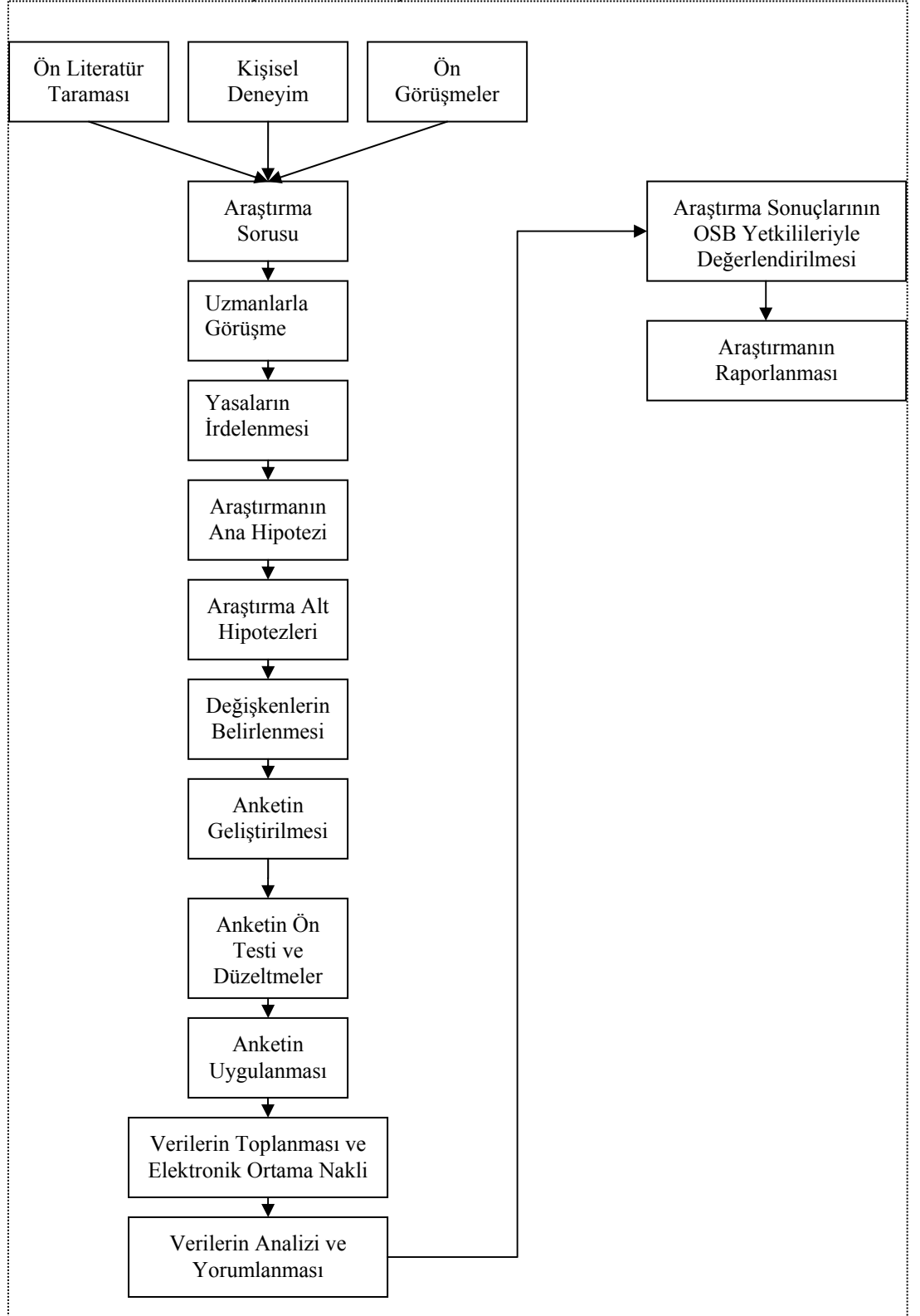
olmadan hukuk metinlerinin irdelenmesi ve çıkarsama yapılması son derece zor olacaktır. Bu zorluk araştırmacının aldığı lisans ve lisansüstü eğitimi ile aşılmıştır.

5.1.1. Araştırma Süreci

Bir bilimsel araştırma için “en uygun” yöntemi seçmek, araştırma sorusuna, test edilecek hipotezlere, örneklemin yapılacağı ana kütleyle ait özelliklere, araştırma için ayrılan finansal fonların büyüklüğüne, araştırmanın zaman kısıtlarına ve birçok diğer faktörlere bağlıdır. Bu faktörler göz önünde bulundurularak belirlenen bu çalışmanın araştırma yöntemi aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Bu şekil bu bölümün görsel bir özeti niteliğini taşımakta olup, bölümün sunumunda kılavuz işlevini yerine getirecektir.

Bu araştırmada, araştırmacının kişisel deneyimi araştırma sorusunun ortaya çıkmasında tetikleyici bir unsur olmuştur. Araştırma sorusunun oluşturulmasında kişisel deneyim ile birlikte ön literatür taraması ve ön görüşmeler de yapılmıştır. OSB’lerin etkinliğinde en önemli unsurun yasal düzenlemeler olduğu bilinmektedir. Başka bir anlatımla OSB’lerin tüm iş ve işlemleri yasalarla belirlenmiştir. Yasal düzenlemeler ve araştırmacının yasaları uygularken karşılaştığı durumlar, araştırma sorusunun belirlenmesinde önemli rol oynayan unsurlardan birisi olmuştur. Belirlenen araştırma sorusu çerçevesinde, uzmanlarla görüşmeler yapılmış ve yasal düzenlemeler irdelenmiştir. Böylece ana hipotezler ve alt hipotezler ortaya çıkmıştır. Nitekim ana ve alt hipotezler araştırmada değişkenlerin belirlenmesine katkı sağlamıştır. Araştırma enstrümanı olarak yasal düzenlemelerin irdelenmesi gibi ikincil, mülakat ve anket yöntemi gibi birincil yöntemler seçilmiştir. Yasal düzenlemeler irdelenirken uygulayıcılarla ilgili yasal düzenlemenin uygulanma şekli üzerine görüşmeler yapılmış, fikir teatilerinde bulunulmuştur. Mülakat yöntemi ile elde edilen veriler ise kayıt altına alınmış, incelenmiş, tekrar mülakat yapılmış ve nihai belge kayıt altına alınmıştır. Anketle derlenen veriler ise elektronik ortama aktarılmış, ilgili istatistik programı kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Tüm bu çalışmalardan sonra, elde edilen araştırma sonuçları OSB yetkilileri ile değerlendirmek suretiyle araştırma raporu hazırlanmıştır.

Sekil 5.5-1: Araştırma Süreci

Kaynak: Araştırmacı

5.1.2. Araştırma Sorusu ve Alt Soruları

Araştırma sorusunun (problemin) tanımlanması için genelde beş kaynağın birine veya birkaçına birden başvurulmaktadır Bu kaynaklar (BALCI 1995:49): (1) kişisel deneyim, (2) kuramdan dedüksiyon yapma, (3) literatür taraması, (4) güncel sosyal sorunlar ve (5) pratik durumlardır.

Bu çalışmada araştırma sorusunun belirlenmesinde yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere BALCI (1995:49) tarafından belirlenen beş durumun dördünden doğrudan faydalanılmıştır.

Sanayi devriminin ilk yıllarında, en çok düşünülen unsur, üretim artışıydı. Üretim artışının yanında, üretimle ilgili diğer unsurların önemi pek yoktu. Bu dönemde ne üretsen satılıyordu. Zamanla üretimin tek başına yeterli olmadığı, kalite, çevre, insan sağlığı, üretimin sosyal boyutu gibi birçok unsur devreye girmiştir. Özellikle sanayinin zararlarını asgariye indirmek, sanayiye “istenmeyen komşu” olmaktan kurtarmak için sanayi bölgeleri oluşturulmaya başlamıştır. Kalkınmakta olan ülkemiz açısından sanayinin önemi yadsınamaz. Ancak salt üretimi hedefleyen sanayinin insana, çevreye verdiği zarar da yadsınamaz. Sanayinin uygun görülen alanlarda en az zararlı konuşlanıp üretim yapabilmesi açısından önemli olan ve aynı zamanda birer işletme olan OSB’lerin Türkiye açısından önemini araştırmak düşüncesi, araştırma sorusunun oluşumuna katkı sağlamıştır. Araştırmanın ilk sorusu:

“Acaba ülke kalkınmasında OSB’lerin rolü nedir?”

Şeklinde olmuştur. Bu akla gelen ilk soru üzerine yapılan kısa bir çalışma sonunda OSB’lerin ülke kalkınmasına katkısı ile OSB’lerin etkinliği arasında bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Bu ilişkinin tespiti ile araştırma sorusu şekil ve içerik değiştirmiş;

“Organize Sanayi Bölgelerinin çeşitli sorunları ile onların etkinliği arasında bir ilişki var mıdır?”

Sorusu akla gelmiştir. OSB’lerin etkinliği, bu etkinliği engelleyen unsurların etkinliği ile ters orantılıdır. Başka bir anlatımla, OSB’lerin uygulamada karşılaştığı sorun ne kadar fazla ise etkinliği o kadar az olacaktır.

OSB'ler yasalarla düzenlenmiştir. Yasalarla düzenlenen alanlarla ilgili yapılan iş ve işlemlerin geçerli olabilmesi için yasalarda bulunan şekil şartlarına uyulma zorunluluğu vardır. Yasal düzenlemelerde öngörülen prosedürler ise bazen yararlı olmakla birlikte bazen de bürokratik bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Uygulamada bürokrasinin olumsuzlukları yasal düzenlemelerdeki prosedürlerle birleşince OSB'nin etkinliğini büyük oranda etkilemektedir. Özellikle Bakanlık kredisi kullanan OSB'lerde bu durum net olarak ortaya çıkmaktadır. Kredi kullanan OSB'lerin tüm işlemleri sıkı şekilde Bakanlık tarafından kontrol altında tutulmaktadır. Yapılan her işlemin bir sureti ya Bakanlığa gönderilmekte ya da Bakanlıktan izin alınmaktadır.

Diğer taraftan OSB kurucularının kamu kurumlarından oluşması durumunda da birtakım bürokratik süreçler ortaya çıkmakta ve OSB'nin etkinliğini engelleyici bürokratik sorunlar olarak ortaya çıkabilmektedir. OSB'nin kurucu ortaklarının kendi yasal düzenlemelerinden kaynaklanan prosedürlerinin birçoğu, OSB işlemlerine ve yönetimine de yansımaktadır.

OSB'lerin mali yetersizlikleri, planlama yapamaması, OSB'lerin yöneticilerinin profesyonel yönetici olmaması veya ikinci görev olarak bu görevi üstlenmeleri OSB'nin etkinliğini azaltan unsurlar arasında sayılabilir.

OSB'nin etkinliğini etkileyecek bir diğer unsur da, OSB'nin kurulu bulunduğu yerle ilgilidir. Ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek olan bölgede kurulu bulunan OSB'lerin daha fazla yatırımcısı bulunması dolayısıyla etkinliği de o düzeyde fazla olmaktadır. OSB'nin kurulması ve altyapısının tamamlanmış olması OSB'nin etkinliği açısından yeterli olmamaktadır. Yatırımcısız OSB, tek başına bir anlam ifade etmemektedir.

OSB'nin etkinliğini etkileyen unsurlardan birisi de, OSB'de yer alacak sektörlerin yatırım konuları ile yakından ilgilidir. Özellikle yatırımların OSB alanında kuruluş aşamasında çevresel etkileri, atıksu ve katı atık özellikleri de OSB'nin etkinliği açısından önem arz etmektedir. Arıtma tesisinin niteliğini OSB'de yer alan yatırımlar belirlemektedir. Kimyasal atık olmayan bir OSB'de biyolojik arıtma tesisi yeterli olabilmektedir.

Giriş kısmında da değinildiği üzere araştırma yöntemi iki ana gruba ayrılabilir; niteliksel ve niceliksel. Yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere bu araştırmada hem niteliksel yöntem, hem de niceliksel yöntemden yararlanılmıştır. Bunun nedeni daha önce Organize Sanayi Bölgeleri hakkında yapılan çalışmaların birçoğunun akademik standartlardan uzak, bürokratik raporlar veya ticari çalışmalardan ibaret olmasıdır. OSB'ler hakkında var olan birkaç akademik çalışmada spesifik ilgi alanlarının farklılığı da, iki yöntemin (niteliksel ve niceliksel) birlikte kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu araştırmanın niteliksel kısmı hem araştırma sorusunun belirlenmesi sürecinde hem de araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi esnasında kullanılmıştır. Araştırma sorusu ile ilgili niteliksel yöntem aşağıda sunulmuştur.

Araştırmacı tarafından kendi deneyimi ile belirlediği başlangıç araştırma sorusu hakkında ülkemizdeki bilimsel (akademik) ve bilimsel (akademik) olmayan yazın (literatür) taranmıştır. Örneğin Yüksek Öğretim Kurulu (www.yok.gov.tr) adresinden ülkemizdeki üniversitelerde yapılan bilimsel çalışmalar "**organize sanayi**" anahtar kelimesi başta olmak üzere birçok anahtar kelime kullanılarak taranmıştır. Bu tarama sonucunda sadece 40 civarında yüksek lisans ve doktora tezine rastlanmıştır. Bu tezler birçok bilim dalında olup (jeoloji, çevre, inşaat vb.), bu çalışmanın odaklandığı alan ile doğrudan ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. "OSB ve ... Örneği" şeklinde yazılmış birkaç yüksek lisans tezi (Örneğin GÜNDOĞDU 1998, KARAMAN 2002, ŞAHİN 2001), OSB'nin çevre, atık ve kentsel gelişim gibi konularını inceleyen yüksek lisans tezleri (Örneğin ALBAYRAK 2000, ÖZER 2002, AĞDAĞ ve KIRIMHAN 1999) yazılmasına rağmen araştırma konusu ile doğrudan ilgili herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Araştırma, bu alanda yapılmış ilk çalışma olma özelliğini de taşıması bakımından özgün bir çalışmadır.

Kuşkusuz bilimsel yazın sadece yüksek lisans ve doktora tezlerinden ibaret değildir. Bu yüzden araştırmacı hem ülkemizde hem de yurtdışında yayınlanan süreli ve süresiz bilimsel yayınları taramıştır. Bu tarama sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak araştırma konusu ile ilgili çalışmalar temin edilmiş ve dikkatlice incelenmiştir.

Bilimsel olmayan yazın denilince akla kamu kuruluşlarınca (Devlet Planlama Teşkilatı-DPT, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Destekleme İdaresi Başkanlığı, Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu-OSBÜK, v.b.) yayınlanan rapor ve diğer çalışmalar, sivil toplum örgütlerince (TOBB, İktisadi Kalkınma Vakfı v.b.) yayınlanan çalışmalar, basın yayın kuruluşlarınca (gazeteler, dergiler) yayınlanan çalışmaları içermektedir.

Bilimsel ve bilimsel olmayan yazının incelenmesiyle, araştırma sorusu daha da belirgin hale gelmiştir. Belirlenen araştırma sorusuna son şeklini verebilmek için hem akademisyenler hem de uygulayıcılarla (OSB yöneticileri ile) yarı biçimli mülakatlar (semi-structured interview) yapılmıştır. Akademisyenler ile konunun bilimsel yönü, uygulayıcılar ile de pratik uygulama sonuçları tartışılmıştır. Yaklaşık on altı haftalık bir süre bu tartışmalar için ayrılmıştır. Bu tartışmalar, araştırmacı tarafından titiz şekilde değerlendirilmiş ve araştırma sorusuna son şekli verilmiştir. Bu çalışmanın cevap bulmaya aradığı araştırma sorusu:

“Organize Sanayi Bölge (OSB) yönetimlerinin karşılaştığı bürokratik sorunlar ve yasal düzenlemeler ile onların etkinliği arasında bir ilişki var mıdır?”

Araştırma sorusundan da anlaşılacağı üzere bu çalışmanın sınırları sadece OSB yönetimlerini kapsamaktadır. Soruda bahsedilen bürokratik sorunlar ve yasal düzenlemeler de doğrudan veya dolaylı olarak OSB yönetimini etkileyen konulardır.

Araştırma sorusu, araştırmanın bilimsel amaçlarını içermektedir. Bilindiği gibi **bilimin dört amacı vardır** (CHRISTENSEN 1994:26–28). Bunlar a) **Tanımlama**: Bir fenomeni (bir varlığı veya durumu) doğru olarak tanımlamak, o fenomene ait değişkenleri belirtmek ve değişkenlerin hangi oranda fenomende bulunduğunu göstermektir. b) **Açıklama**: Fenomenin niçin var olduğuna ve var oluş nedenlerine ait bilgilerin verilmesidir. c) **Tahmin**: Bilimin bir amacı da olaylar olmadan önce, onları tahmin etmektir. d) **Kontrol** ise fenomene ait koşulların değiştirilmesidir. Diğer bir deyişle fenomeni oluşturan faktörlerin önceden belirlenmesi ve bu faktörlerin değiştirilerek istenen sonuçlara ulaşılmasını ifade etmektedir. Araştırma sorusundan da anlaşılacağı üzere **bu çalışma** OSB’lerin yönetiminde karşılaşılan bürokratik uygulamalar ve yasal düzenlemelerden

kaynaklanan sorunları *tanımlamak* ve bu sorunlar ile etkinlik arasındaki ilişkiyi *açıklamayı amaçlamaktadır*.

SEYİDOĞLU (2003:34–35) bilimsel çalışmaları amaçları açısından: a) destekleyici, b) keşfedici olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Bu gruplamaya göre bu çalışmanın amacı araştırma sorusunda var olan değişkenleri ve bu değişkenler arası ilişkileri *keşfetmektir*.

Yukarı bölümlerde de değinildiği gibi bu çalışmanın cevap bulmaya aradığı araştırma sorusu:

“Organize Sanayi Bölge (OSB) yönetimlerinin karşılaştığı bürokratik sorunlar ve yasal düzenlemeler ile onların etkinliği arasında bir ilişki var mıdır?”

Araştırma ile bu ana soruya cevap aranacaktır. Ancak sadece bu ana soruya cevap aranması konunun tam anlaşılması açısından yetersiz olacağından, ana sorunun açıklanmasına katkı sağlayacak alt sorular geliştirilmiş ve irdelenmiştir. Aşağıdaki bölümlerde araştırma soruları, çalışmada uygulanan yöntemler doğrultusunda ayrı ayrı irdelenmiştir. Ancak bu bölümde araştırma sorularına özet olarak değinilmiştir.

Araştırmanın alt soruları:

1. *OSB'nin sorunları ile etkinliği arasında ne tür bir ilişki vardır?*
2. *OSB Kanununu diğer kurumların yasal düzenlemeleri ile çelişmekte midir?*
3. *OSB'lerde örgütlenme bozuklukları var mıdır?*
4. *OSB denetimlerinde bir sorun var mıdır?*
5. *OSB'lerin önemli sorunları nelerdir?*
6. *İnsanlar OSB'ye neden müracaat ederler?*
7. *OSB ile ilgili sorunların çözümünde hangi kurumlara müracaat edilir?*
8. *OSB'lerde sorun teşkil eden yönetim fonksiyonları nelerdir?*
9. *OSB mevzuatı bürokrasiye neden olmakta mıdır?*
10. *OSB yönetimlerinde personel güçlendirme teknikleri uygulanmakta mıdır?*
11. *Bürokratik engeller OSB etkinliğine etki etmekte midir?*

12. OSB sorunlarının çözüm ve sorun kaynağı olan OSB mevzuatı yeniden düzenlenmeli midir?
13. OSB sayesinde sanayi uygun alanlara konuşlanabilmiş midir?
14. OSB yatırımcılarına ayrıcalık tanınmalı mıdır?
15. OSB'lere kamusal yetki tanınmalı mıdır?
16. OSB'lere sorunların çözümü açısından tek durak ofis statüsü tanınmalı mıdır?
17. Acaba belirlenen bu araştırma soruları arasında ne tür ilişkiler vardır?

5.1.3. Araştırmanın Hipotezleri (Denence) ve Alt Hipotezleri

Aslında araştırma sorularına yeterli düzeyde cevap bulunduktan sonra, tekrar hipotez geliştirilip bunların test edilmesi, konunun tekrarından ileri bir katkı sağlamayacaktır. Ancak uygulanan araştırma yöntemi ile uyumu ve konunun tekrarı şeklinde olmayacak şekilde araştırma hipotezleri geliştirilmiştir.

Araştırma sorusundan birisi ana olmak üzere çok sayıda hipotez oluşturmak mümkündür. Bu araştırmanın ana hipotezi araştırma sorusuna paralel şekilde aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

“Organize Sanayi Bölge (OSB) yönetimlerinin karşılaştığı bürokratik sorunlar ve yasal düzenlemeler ile onların etkinliği arasında bir ilişki vardır?”

Bu ana hipotezden hareketle aşağıdaki gibi alt hipotezler geliştirilmiştir:

H₁:“OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda OSB yöneticileri benzer şekilde düşünmektedir”

H₂:“OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi konusunda OSB yöneticileri aynı doğrultuda düşünmektedir”

H₃:“Mevcut yasal düzenlemelerin bürokrasiye neden olması konusunda araştırmaya katılan yöneticiler benzer şekilde düşünmektedir”

H₄:“OSB yöneticileri, bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması konusunda paralel düşünmektedir”

H₅: "OSB'lerde personel güçlendirme tekniğinin uygulanmadığı konusunda araştırmaya katılan yöneticiler benzer şekilde düşünmektedirler"

H₆: "OSB'lere resmi mühür vererek OSB'lerin kamu tüzel kişiliği statüsünün verilmesi konusunda araştırmaya katılan yöneticiler paralel düşünmektedir"

H₇: "OSB'nin etkinliği ile yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₈: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile tepe yöneticilere ulaşabilme durumu arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₉: "OSB'nin etkinliği ile OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız bir denetim sisteminin getirilme durumu arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₀: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile yatırımcıların altyapı hizmetlerinden memnuniyeti arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₁: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile elektrik hizmetlerinin OSB tarafından verilmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₂: "OSB'nin etkinliği ile sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₃: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile çevre sorunlarının önlenmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₄: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB'de yer alan yatırımcıların izin ve ruhsat takibinin OSB tarafından yapılması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₅: "OSB'nin etkinliği ile izin ve ruhsatların belirli bir sürede tamamlanması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₆: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırımın da OSB tarafından uygulanması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₇: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB imar planları, tevhit ve ifrazların OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₈: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB'nin kamulaştırma yapabilmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₁₉: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile yatırımcıların OSB'lere resmi mühür verilmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₂₀: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB alacaklarının ilam hükmünde olması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₂₁: "OSB'nin etkinliği ile OSB'deki işletmelere sektörel dış ticaret şirketi statüsü tanınması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₂₂: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile teşvik, destek ve istisnalar gibi devlet yardımları için OSB alanında uygulayıcı birimin OSB yönetiminin olması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₂₃: "OSB'nin etkinliği ile teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"

H₂₄: "sanayinin çevresel sorunlarının çözümü ile sanayinin uygun görülen alanlarda (OSB) yapılması arasında pozitif bir ilişki vardır"

H₂₅: "OSB işletmelerine verilen izin ve ruhsatlardaki bürokrasinin çokluğu ile bu konudaki yetkilerin ilgili OSB'ye devri konusunda pozitif bir ilişki vardır"

H₂₆: "OSB'lere resmi mühür verilmesi ile OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar gibi OSB tarafından hazırlanarak Bakanlık tarafından onaylanan işlemlerin, müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır"

H₂₇: "OSB'lerde yer alan işletmelere sağlanacak özendirme araçlarının etkinliği ile özendirme araçlarına ilişkin işlemlerin OSB yönetimleri tarafından yürütülmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır"

H₂₈: "OSB altyapı hizmetlerinin etkinliği ile OSB yatırımcılarının OSB yönetiminden memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki vardır"

H₂₉: "OSB'de yer alan yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabının OSB olması ile OSB yatırımcılarına teşvik belgesi verilme ve uygulama yetkisinin OSB yönetimine devredilmesi arasında bir ilişki vardır"

H₃₀: "OSB yatırımcılarına özendirme araçları bakımından ayrıcalık tanınması ile sanayi dışında da organize bölgeler oluşturulması arasında pozitif bir ilişki vardır"

H₃₁: "OSB'nin ve diğer kamu kurumlarının yetkilerinin çelişmesi ile mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır"

H₃₂: “OSB kanununun yeniden düzenlenmesi ile yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır”

H₃₃: “OSB'nin yönetim ve organizasyon sorunu ile OSB'de faaliyet gösteren yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında ters bir ilişki vardır”

H₃₄: “OSB'lerde yönetim ve organizasyon sorununun varlığı ile yatırımcıların iş ve işlemlerini kısa sürede yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerine yeterliliği arasında ters bir ilişki vardır”

H₃₅: “Bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması ile OSB'ler arası iletişim yardımlaşma ve koordinasyonun yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır”

H₃₆: “OSB'lerin insan kaynakları, finansman ve yatırım planlarını yapabilmeleri ile OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunu arasında ters bir ilişki vardır”

H₃₇: “Bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması ile yatırımcıların işlemlerini kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki vardır”

H₃₈: “Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterli olması ile OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel tarafından yürütebiliyor olması arasında anlamlı bir ilişki vardır”

H₃₉: “OSB kanununun yeniden düzenlenmesi ile tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır”

5.1.4. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın değişkenleri iki şekilde belirlenmiştir. Birincisi araştırmaya katılan yöneticilere yönetilen anket formunda yer alan değişkenlerdir. İkincisi ise bu sorulardan elde edilen faktörlerin oluşturduğu toplam on değişkendir. Doğrudan elde edilen değişkenler araştırmanın ekinde, dolaylı olarak elde edilen değişkenler ise aşağıdaki bölümlerde yer almaktadır.

5.1.5. Araştırma Deseni

Araştırma ile ilgili yazında yetersiz sayıda çalışma olması, araştırma deseninin tasarımını da etkilemiştir. Bilindiği gibi **araştırma deseni araştırma sorusuna cevap vermek için kullanılacak prosedürü gösteren plan veya stratejilerdir** (CHURCHILL, 1999:98, CHRISTENSEN, 1994:293). Diğer bir ifade ile araştırma deseni verilerin nasıl toplanacağını ve analiz edileceğini gösterir (BALCI 2004: 5) Bu yüzden araştırma deseni olarak anlık (cross-sectional) desenin kullanılmasının uygun olacağı kanısına varılmıştır. CHURCHILL (1999:118) anlık araştırma desenleri literatürde en çok rastlanan desen olup, araştırılan konuda bir kez ölçüm yapılması anlamına gelmektedir.

Aşağıdaki Tablo araştırma desenleri ve araştırma konusu arasındaki ilişki OPPENHEIM (1996:35) tarafından gösterilmiştir. Bu tablo, seçilen araştırma deseninin uygunluğunu göstermektedir. Şöyle ki bu çalışmanın hedeflediği alanda daha önce yapılan çalışmaların azlığı ve araştırmacının araştırılan konuyu kontrol gücünün olmaması seçilen araştırma deseninin doğru olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 5.1: Analitik Çalışmalarda Araştırma Desenleri

	Çok az araştırılmış alanlar	Çok iyi araştırılmış alanlar
Olaylar üzerinde kontrol yoksa	<ul style="list-style-type: none">▪ Anlık (cross-sectional) desenler▪ Doğal deneyler▪ Geçmişe yönelik takip desenleri▪ Panel çalışmaları	<ul style="list-style-type: none">▪ Faktöriyel desenler▪ Çoklu istatistikî analizler (Çoklu regresyon gibi)
Olayları kontrol edecek güç varsa	<ul style="list-style-type: none">▪ Kontrol örnekleme ile gelecek ve planlı çalışmalar	<ul style="list-style-type: none">▪ Eşli gruplarda önce ve sonra desenleri▪ Etkiler ve müdahale çalışmaları

Kaynak: OPPENHEIM (1996: 35), Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement, London: Pinter

Şunu da belirtmekte fayda vardır ki bir araştırmayı etkileyen iki ciddi kısıt vardır. Bunlar zaman ve maliyettir. Araştırma için Sosyal Bilimler Enstitülerince belirlenen kısa zaman dilimi ve araştırmacının çalışma için ayırdığı parasal kaynakların yetersizliği de bu desenin seçiminde önemli rol oynamıştır.

5.1.6. Araştırma Enstrümanının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Bilimsel araştırmaların ana konularından birisi de ölçmedir. Ölçme, araştırma yapılan konuda incelenen varlıkların, olaylara ilişkin olarak elde edilen verilerin sembollerle (sayılarla) ifade edilmesidir. İşte bir araştırmada geliştirilen hipotezler, bu veriler aracılığı ile test edilir. Barutçugil'e göre (2002: 57) veri, "olaylara ilişkin nesnel gerçekler olup, birbirleriyle ilişkilendirilmemiştir".

Verileri kaynakları itibari ile iki ana gruba ayırmak mümkündür. Bu gruplar a) ikincil veriler, b) birincil veriler. İkincil veriler literatürde (yazında) yer alan bilgilerin derlenip kullanılması durumunu ifade eder ki, araştırmacı, araştırılan konuyla ilgili ölçmeyi var olan literatürden yapmaya çalışır. MALHOTRA (1999:40) ikincil veriyi araştırılan konu dışında başka amaçla toplanmış veriler olarak tanımlamaktadır. Örneğin finansman konusunu araştıran bir kişinin bir firmaya ait İstanbul Menkul Kıymetler Borsası raporlarındaki verileri kullanması gibi.

Öte yandan birincil veri, araştırılan konu hakkında bizzat araştırmacı tarafından elde edilmiş verilerdir. SEYİDOĞLU (2003:36) birincil verilerin gözlem, mülakat ve anket gibi enstrümanlardan birisi ile toplanabileceğini ifade etmektedir.

Veri kavramına ek olarak değişken kavramının da kısaca ele alınmasında fayda vardır. Değişken; bir varlığa, duruma veya olaya ait ölçülebilir özelliklere denilir ve bağımlı ve bağımsız değişken olmak üzere iki gruba ayrılır. Bu çalışmada değişkenler hipotezlerden çıkarılmış olup, ankette soru biçiminde düzenlenerek operasyonel hale getirilmiştir.

Bu araştırmada hem ikincil hem de birincil verilerden faydalanılmıştır. İkincil veriler titiz literatür taramaları ve yasal düzenlemelerin irdelenmesi ile elde edilmiş olup çalışmanın ana hatlarının (araştırma sorusu, hipotezleri, deseni gibi) belirlenmesinde hayati rol oynamıştır.

Çalışma konusu ile ilgili olarak literatür taraması birçok kaynaktan titizce yapılmıştır. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tez tarama katalogu taranarak, bu konuda yayınlanmış tezler belirlenmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, yapılan taramada, konuyla ilgili hiçbir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu yönüyle çalışma özgün bir özellik taşımaktadır. Tez taramasından sonra, elde edilen sonuçlar doğrultusunda, yararlı görülen çalışmalar temin edilmiş, konuyla ilgili bölümler

okunarak gerekli notlar alınmıştır. Daha sonra, konuyla ilgili yurtiçi kitap taraması yapılmıştır. Yurtiçi kitaplardan da ilgili bölümler incelenmiş ve gerekli notlar alınmıştır. Bu arada, üniversite kütüphaneleri ve uluslararası akademik yayınların kaydedildiği elektronik veri bankaları (Proquest, Ebscohost, ScienceDirect gibi) aracılığıyla yabancı yayınlar taranmıştır. Elde edilen yabancı yayınlardan ilgili olanlar bilgisayar ortamına kaydedilerek incelenmiş ve gerekli notlar alınmıştır. Bu arada OSB konusundaki tüm mevzuat taranmıştır. Taranan yasal düzenlemeler incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu çerçevede DPT, TOBB, OSBÜK ve Sanayi Bakanlığı Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü ve Hukuk Müşavirliği arşivleri taranmıştır. Mümkün olduğunca Türkiye'deki tüm OSB ve Ticaret ve Sanayi Odalarının arşivleri de taranmaya çalışılmıştır. Ayrıca, konuyla ilgili olarak birçok yetkili ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen ikincil verilerden gerekli bölümlere çalışmanın ilgili bölümlerinde değinilmiş ve anket geliştirilmesinde kullanılmıştır.

Birincil verilerin toplanmasında üç yöntem izlenmiştir. Birincisi mülakat yöntemi olup, bu yöntem de iki şekilde gerçekleştirilmiştir. Birincisi çalışmanın her aşamasında OSB konusunda görüşme, sorunları tartışma ve uygulamalara katılma şeklinde olmuştur. İkincisi ise, bir OSB müdürü ile mülakat şeklinde olmuştur. Birincil verilen toplanmasında uygulanan ikinci yol ise gözlem yöntemidir. OSB işlemlerinin yürütülmesinde gözlem yöntemi uygulanmış, değişkenlerin uygulanmasında farklı yöntemlerin sonuçları gözlemlenmiştir. Üçüncü yol olarak da anket yöntemi seçilmiştir. Anket yöntemi birçok avantajından dolayı tercih edilmiştir. Bu avantajlardan en önemlileri zaman, maliyet tasarrufu, kısa sürede geniş kitlelere ulaşma kolaylığı, geniş coğrafi alanlardaki araştırmaya katılan yöneticilere ulaşılma kolaylığı, elde edilen verilerin dijital ortamda analiz edilme kolaylığı, görüşmeciden kaynaklanan önyargı etkisinin giderilmesi olarak sıralanabilir.

5.1.6.1. İkincil Veri Olarak Yasal Düzenlemelerin İrdelenmesi

Yukarıdaki bölümlerde de açıklandığı üzere ikincil veriler literatürde (yazında) yer alan bilgilerin derlenip kullanılması durumunu ifade eder ki, araştırmacı, araştırılan konuyla ilgili ölçmeyi var olan literatürden yapmaya çalışır. Bu araştırmanın ana konusunu oluşturan literatür ise, araştırmanın dayanağını

oluşturan yasal düzenlemelerdir. Yasal düzenlemeler, araştırmacının sahip olduğu hukuk bilgisi, uygulama tecrübesi ve gözlemleri doğrultusunda irdelenmiştir. Yasal düzenlemelerin irdelenmesinde bürokrasiye (kırtasiyeciliğe) neden olabilecek hususlar belirlenmiş, kapsamın çok genişlememesi için ayrıntıya girilmemiştir.

5.1.6.2.Görüşme Yöntemi

Görüşme yöntemi içeriğe ve yanıtlayıcıya göre sınıflandırılmaktadır. İçeriğe göre sınıflama ise kanaat görüşmeleri ve belgesel görüşmeler şeklinde sınıflandırılmaktadır (DURA, 2005:130–131) Çalışmada belgesel ve kanaat görüşme tekniklerinin her ikisi birden uygulanmıştır. Görüşme, çalışma konusu ile ilgili literatür ve mevzuat taraması, incelemesi, çalışma konusunun sistematize edilmesi ve bunların sonuçları üzerinde düşünüldükten sonra yapılmıştır. Her iki tekniğin uygulandığı görüşmeler, araştırmanın son aşamasında sorulacak sorular üzerinde önceden belirlenerek yapılmıştır. Yanıtlayıcıya hangi soruların sorulacağı tasavvur edilmiştir. Sorulacak soruların ana hatları belirlenmiş, çerçevesi çizilmiş olmasına rağmen sorular, sınav sorusu şeklinde değil, sorunun içeriği ve soruş biçimi, görüşmenin akışına göre ve o anın vereceği ilhama göre şekillenmiştir. Görüşme karşılıklı diyalog şeklinde geçmiştir. Konuşmaların tamamı ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonra bu kayıtlar metin haline getirilmiştir. Metin haline getirilen veriler tasniflenerek enformasyon şekline dönüştürülmüştür. Tasnifleme sonucu oluşan bilgiler bir bütün olarak değerlendirilmiş, belirlenen eksikliklerin giderilmesi için hazırlanan metin doğrultusunda tekrar bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Küçük de olsa bazı düzeltmeler yapılarak ortaya çıkan nihai metin yanıtlayıcı ile birlikte imzalanarak, tez dokümanları arasında korumaya alınmıştır.

Görüşme, Aksaray Organize Sanayi Bölge Müdürü Şaban AR ile yapılmıştır. Şaban AR, Aksaray OSB'nin kuruluş, yer seçimi, tevsî alanı, altyapı çalışmaları, teşvikli ve teşviksiz arsa tahsisleri, kredilendirme gibi bir OSB'de olabilecek her duruma tanıklık etmiş bir OSB müdürü olması, örtülü bilgilerinin açık bilgi halini almasında önemli rol oynamıştır. Mülakat yapılan kişinin OSB müdürlüğü görevine ilaveten konuyla yakından ilgili birçok görevleri olmuştur. Bu görevler, Aksaray İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı, Aksaray Mahalli Çevre Vakfı Müdürü, doğalgaz

firması sahibi, danışmanlık firması müdürü gibi ek görevlerle birlikte yüksek lisans düzeyinde akademik çalışma yapıyor olması, mülakat yönteminden beklenen faydayı sağlamada, mülakatın daha objektif ve amaca hizmet eder nitelikte olmasını sağlamıştır.

5.1.6.3.Anket Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan anket hem 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış sorulardan, hem çoktan seçmeli sorulardan hem de açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. (Bakınız Ek 1).Bunun nedeni anketin, araştırmaya katılan yöneticinin kendi başına bıkmadan doldurulmasını sağlamaktır. Ankette soru sayılarının fazlalığı, geri dönüş oranını negatif yönde ciddi şekilde etkilemektedir (BEAN ve ROSZKOWSKI 1995). Ankette sorulara geçilmezden önce kısaca anketin amacı ve araştırmacılara ait bilgilere araştırmaya katılan yöneticileri teşvik etmek amacıyla yer verilmiştir.

Ankette genel itibari ile iki tür soru grubu bulunmaktadır. Birinci grup daha çok araştırmaya katılan yöneticiye ait demografik verileri elde etmek için yöneltilen **olgusal sorulardan** oluşmaktadır. İkinci soru türü ise araştırmaya katılan yöneticinin araştırma konusu hakkında düşündükleri belirlemede kullanılan **tutum ve inanç-kanı** sorularıdır.

Cevap kategorileri açısından ise ankette üç tür soru bulunmaktadır. Bunlardan ilki araştırmaya katılan yöneticiye araştırma konusunda sorulan soruda hiçbir sınırlama getirmeden cevabını kendi cümleleriyle ifade etmesine olanak veren **açık uçlu sorulardır**. Beş adet açık uçlu sorunun yöneltilmesindeki amaç araştırmacı tarafından belirlenemeyen veya gözden kaçan noktaların belirlenmesini sağlamaktır. Bu sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi, çalışmamızın sonuçlar kısmında sunulacaktır.

İkinci tür sorular daha çok olgusal konular hakkında veri elde etmeye yönelik on üç adet çoktan seçmeli soru anket formunun ilk sayfasında yer almıştır.

Üçüncü grup çoktan seçmeli ve *Likert Ölçeği* kullanılan ve araştırmaya katılan yöneticinin araştırma konusundaki kanılarını ölçmeyi hedefleyen otuz sekiz sorudan oluşmaktadır. Geliştiren kişinin (Rensis Likert) adıyla anılan bu ölçek günümüzde sosyal bilimlerin birçok alanında (sosyoloji, psikoloji, pazarlama, eğitim

gibi) çok sıklıkla kullanılan bir ölçektir (OPPENHEIM 1996:200, MALHOTRA 1999:271). Ölçeğin özünde, değişkenleri ölçmek amaçlı verilen ifadelerle araştırmaya katılan yöneticinin fikir birliğinin veya fikir ayrılığının derecesini verilen ölçek üzerinde işaretlemesini sağlamaktır.

Likert ölçeğinde genelde 5 cevap kategorisi (1=hiç katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=katılıyorum, 5=tamamen katılıyorum) bulunmaktadır. Burada amaç araştırmaya katılan yöneticiye bu çalışmada (3=kararsızım) olduğu gibi tarafsız kalma (nötr) şansı tanımaktır. 6 cevap kategorisinin (diğer bir deyişle çift sayılı olması) olması araştırmaya katılan yöneticiyi pozitif veya negatif yönde görüş belirtmeye zorlayacağından (cevap kategorilerinin orta noktası olmadığından) bu çalışma için uygun görülmemiştir.

Likert ölçeği kullanmanın bazı avantajları da seçimde etkili olmuştur. Bu avantajlara örnek olarak araştırmaya katılan yöneticiler tarafından kolayca anlaşılır olması, birçok istatistikî analize izin vermesi, toplam ölçeklere (summated scale), güvenilirlik katsayılarının genellikle yüksek olması (OPPENHEIM 1996:200) verilebilir.

5.1.6.3.1. Anketin Öntesti

Ankete ilk şekli verildikten sonra on bir OSB yöneticisi ile ön test yapılmıştır. Öntestin en önemli amacı ankette soruların araştırmaya katılan yöneticiler tarafından, araştırmacı tarafından hedeflendiği şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını test etmektir. Bunun yanında anlaşılamayan kavramların tespiti, anket formunun görsel çekiciliğinin artırılması ve karıştırılan ifadelerin belirlenmesi öntestin diğer amaçları arasında yer almıştır. Öntestin anketin içerik geçerliliğine pozitif katkıda olduğu da bir gerçektir. Öntest sonucu elde edilen izlenimler araştırmacı tarafından değerlendirilmiş, gerekli düzeltmeler anket formu üzerinde yapılmıştır. Daha sonra aynı araştırmaya katılan yöneticilere tekrar anket formu iletilerek onların olumlu fikirleri alındığında anket son şeklini almıştır.

5.1.6.3.2. Anketin Geçerliliği ve Güvenilirliği

Araştırma enstrümanı hazırlandıktan sonra, araştırmacının elinde bir ölçek vardır ve bu ölçeğin, *geçerlilik ve güvenilirlik* açısından değerlendirilmesi gerekir.

Geçerlilik, bir ölçeğin ölçülmesi için dizayn edildiği konuyu (olayı, durumu) sistematik ve rastlantısal hatalara yer vermeksizin ölçebilme derecesidir (OPPENHEIM 1996: 160). Bir ölçeğin geçerliliğini sağlamak, ölçülmek istenen konunun özelliklerine bağlı olduğundan oldukça güçtür. Bir ölçeğin geçerliliğini bir veya birden fazla yöntem ile araştırmacı değerlendirmek zorundadır. Bunlardan **içerik geçerliliği**, ölçeği oluşturan soruların, ölçülmek istenen konuyu tam olarak temsil edip etmediğini belirlemede kullanılır ve yüzey geçerliliği (face validity) olarak da bilinir. Bu çalışmanın içerik geçerliliği hem akademisyenlerle hem de konunun uzman uygulayıcıları ile anketin tartışılması sonucu oluşturulmaya çalışılmıştır. **Ölçüt geçerliliği** (concurrent validity), **kestirimsel geçerlilik** (predictive validity) ve **yapı geçerliliği** (construct validity) konularına bu çalışmanın keşfedici niteliğinden dolayı değinilmemiştir. Sayılan bu geçerlilik türlerinin varlığının ortaya konulabilmesi için aynı alanda yapılmış çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Daha önce de birkaç kez belirtildiği gibi literatürde bu alanda yapılmış çalışma sayısı yok denilecek kadar azdır.

Bilindiği üzere **güvenilirlik, bir ölçeğin tekrar uygulandığında tutarlı sonuçlar verebilme derecesi olarak tanımlanmakta** (MALHOTRA 1999:281) genellikle üç şekilde analiz edilir. Bunlardan **test/retest** aynı ölçeğin iki ayrı zamanda aynı şartlarda uygulanıp sonuçlarının karşılaştırılmasıdır. Öte yandan alternatif formlar yönteminde bir ölçeğin eşdeğeri olan bir soru formu daha geliştirilir ve iki ayrı zamanda iki form da uygulanır. Formlar arasındaki korelasyonun yüksek olması, ölçeğin güvenilirliğine işaret eder. İç tutarlılıkta ise güvenilirlik, ölçeğin parçaları arasındaki korelasyonu göz önüne alınır. eğer korelasyon yüksek ise ölçek güvenilir denir. Genelde iç tutarlılık, *ikiye bölme* (split half) ve *Croanbach Alpha* yöntemleri ile değerlendirilir. İkiye bölme de ölçek, ikiye ayrılır ve iki parça arasındaki korelasyona bakılır. Croanbach Alpha'da muhtemel ikiye bölmelerde ortaya çıkacak korelasyon, katsayılarının ortalamasıdır. Croanbach Alpha 0–1 arası değerler alır, 0,60 ve üzeri değerler güvenilirliğin varlığına işaret eder (MALHOTRA 1999: 282). Bu araştırma da ölçeğin güvenilirliğine ilişkin veriler analizler içerisinde sunulmuştur.

Geçerlilik ve güvenilirlik birbirinden oldukça farklı iki kavramdır. Geçerlilikte bir varlığa ait benzer özellikleri farklı yöntemlerle ölçmek söz konusu

iken, güvenilirlikte benzer özelliklerin benzer yöntemlerle ölçümleri arasındaki uyuma bakılır (CHURCHILL 1999:458).

5.1.6.3.3. Evren ve Örneklem Seçimi

Bir araştırmanın temel amaçlarından birisi de araştırma sonucunda elde edilen sonuçların genellenebilmesidir. Evren, örneklem sonucu elde edilen araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği gruptur. Fakat maliyet, zaman, ilgili birimlerinin araştırma izni vermemesi gibi çeşitli sebeplerle araştırmalar çok geniş gruplar üzerinde yapılamamaktadır. Bu durumda araştırma evrenin nüvesi üzerinde yapılmaktadır. Başka bir anlatımla araştırma evrene çok benzediği düşünülen ve özel yöntemlerle belirlenmiş olan örneklem adı verilen küçük gruplar üzerinde yapılır. Örneklem üzerinde yapılan araştırma ise örneklem ve evren arasındaki benzerlikten yola çıkılarak evrene genellenebilir. Bu genellenmenin yapılabilmesi için istatistiksel testlere ihtiyaç duyulur. Çünkü araştırmalar evrenin tamamı üzerinde yapılamamıştır. Eğer araştırmalar evrenin tamamında yapılabilseydi sonuca varmak daha kolay ve net olacaktı. Evrenin tamamı üzerinde araştırma yapılabilseydi grupların ortalamaları hesaplanacak, ortalamalar birbirinden farklı ise bu gruplar birbirinden farklıdır denilecekti. Gerçek hayatta durum böyle olmadığından az önce de belirtildiği gibi evrenden belirli yöntemlere göre örneklem seçme yoluna gidilir. Bu yöntemlerin her birisi, içinde az ya da çok evrenden farklı olma anlamında hata barındırır. İstatistik bu örneklem hatalarını göz önünde bulundurarak karşılaştırma yapılmasına imkân sağlar.

Araştırmanın uygulanacağı ana kütle ve buradan seçilecek örneklem aslında araştırmanın en başında, araştırmacının zihninde vardır. Araştırmanın uygulanacağı ana kütle (araştırmanın evrenini), Türkiye’de kurulu bulunan OSB’lerden aktif olanlarının yöneticileri oluşturmaktadır.

Örneklem ancak araştırmanın bu aşamasında net olarak belirlenir. **Örneklem belirlemenin** değişik yolları olmakla birlikte bu **yolları** a) **rastlantısal** (tesadüfi) ve b) **rastlantısal olmayan** (kasti) örneklem olarak iki ana gruba ayırmak mümkündür. CHURCHILL (1999:502) **bu iki grubun a) rastlantısal: (1) basit tesadüfi, (2) katmanlı (oranlı ve oransız), (3) küme (sistemik ve alan) ve b) rastlantısal olmayan: (1) uygun, (2) amaçsal (kartopu) ve (3) kota örneklem alt gruplarına**

ayırmıştır. Bu iki örneklem grubu arasındaki tercih birçok unsura bağlıdır. MALHOTRA (1999:347) bu unsurları, araştırmanın şekline (keşfedici, tanımlayıcı), örneklem hatalarının görece büyüklüğü ve önemi, anakütlenin değişkenliği (anakütle homojen ise kasti örneklem), istatistikî ihtiyaçlar (istatistikî analizlere ihtiyaç duyulursa genelde tesadüfî örneklem kullanılır), operasyonel ihtiyaçlar önemliyse kasti örneklem yapılabilir. Kısacası araştırma sonuçlarının genellenmesi hedefleniyorsa tesadüfî örneklemin seçilmesi gerekir.

Bu çalışma bilimsel nitelik taşıdığından rastlantısal örneklem türlerinden basit tesadüfî örneklem seçilmiştir. Bu tür örneklemin, çalışmanın genellenebilirliğini kolaylaştıracağı açıktır.

5.1.6.3.4. Anketin Uygulanması

Anket, tüm OSB'leri kapsayacak şekilde geniş kapsamlı olarak uygulanmıştır. Anketin uygulanmasında doğrudan cevaplı soru kâğıdı tekniği kullanılmıştır. Bunda da iki farklı yol izlenmiştir. Birincisi soru kâğıtları Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu yıllık olağan genel kuruluna gelen OSB temsilcilerine uygulanarak topluca cevaplanması istenilmiştir. Bu anket Türkiye'de mevcut 234 (www.sanayi.gov.tr) B'den, OSBÜK üyesi 89 (<http://www.osbuk.org>) OSB temsilcilerinden 65 üyeye²⁰ Ankara TOBB toplantı salonunda uygulanmıştır. Yaklaşık 3 saatlik bir zaman diliminde 6 kişilik bir ekiple uygulanmıştır. Genel kurula katılan yanıtlayıcılar, TOBB salonunun oturma düzenine göre altı görevli arasında paylaştırılmıştır. Bu yöntemle 65 anket cevaplandırılmıştır. İzlenen ikinci yol ise posta ile gönderilen anketlerin cevaplandırılması şeklinde olmuştur. Anketlerin dönüşüm oranını yükseltmek amacıyla, bazı illerdeki araştırmaya katılan yöneticilerden, anketlerin şahsen veya telefonla geri dönüşümü sağlanmaya çalışılmıştır. Bu tip bir çalışma zaman ve emek gerektirmesine rağmen, anket dönüşüm oranını yükseltmiştir.

²⁰ 89 üyeden 65 temsilciye uygulanmasının sebebi, üyelerin birbirlerine vekâlet vermeleri, bazılarının ise doldurmamasından kaynaklanmıştır.

5.1.6.3.5. Geri Dönüş Oranının Değerlendirilmesi

Tablo 5.2: Geri Dönüş Oranları

	Dağıtılan/ Postalanan	Geri Dönen	Oranı %
OSBÜK Toplantısında (Drop&pick)	89	65	73
Mektup ile gönderilen (Mail questionnaire)	129	92	75
Toplam	218*	157	74

*anket formlarının gönderildiği tarihteki OSB adedidir.

Bir akademik çalışmada hipotezlerin test edilmesi için veri setine ihtiyaç vardır. Anket, veri seti oluşturmanın ana yöntemlerinden birisidir ve işletme yönetimi alanında yoğunlukla kullanılır (örneğin pazarlama, insan kaynakları yönetimi, yönetim ve organizasyon ve üretim yönetimi). Anket kullanarak veri seti oluşturmak tahmin edildiği kadar kolay da değildir. Çünkü her şey araştırmaya katılan yöneticinin anketi doldurmak için gönüllü olup olmamasına bağlıdır. Şu da bir gerçektir ki, çok nadiren de olsa gönderilen anketlerin tamamının doldurularak geri geldiği görülmüştür. **Geri dönüş oranı**, kullanılabilir olarak araştırmacıya dönen anketlerin toplam gönderilen anketlere oranı olarak tanımlanmıştır (TSE, 1998). Geri dönüş oranının önemi iki noktadan kaynaklanmaktadır. Birincisi sonuçların genellenebilirliğidir ki bu çoğunlukla örneklem büyüklüğü ile ilgilidir. Örneklem büyüklüğünü belirleyen en önemli unsurlardan biri de geri dönüş oranıdır. Kısacası **geri dönüş oranının yüksek olması örneklem büyüklüğünü de artıracaktır.**

İkinci önemli nokta ise cevap verilmeyen anketlerin olumsuz etkisidir (non-response bias). Bu etki potansiyel araştırmaya katılan yöneticilerin anketleri doldurmamasından kaynaklanır. Gönderilen anketi cevaplayanlar ile cevaplamayanlar arasındaki farklar istatistiksel olarak önemli ise, örneklem tahmininde ciddi bir hata vardır (CHURCHILL, 1999:580-583). Eğer böyle bir hata varsa sonuçların genellenebilirliği konusunda şüphelere yol açar. Bu durum bazen tüm araştırmanın geçersiz olmasına neden olabilir. İşte yüksek geri dönüş oranı bu hatanın oluşmamasını sağlar (MALHOTRA, 1999:371).

Önemine rağmen geri dönüş oranı konusunda akademisyenler arasında bir fikir birliği yoktur. Bu konudaki en önemli çalışmalardan birisi BARUCH, (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. BARUCH (1999) iki ayrı geri dönüş oranı ortaya koymuştur. Bunlar üst düzey yöneticiler tarafından doldurulan anketler için yüzde 36

(+/-13) ve orta ve alt düzey yöneticiler için yüzde 60 (+/- 20). Bu oranlar *Academy of Management Journal*, *Human Relations*, *Journal of applied Psychology*, *Organizational Behavior and Human Decision Process*, ve *Journal of International Business Studies* dergilerinde 1975, 1985, ve 1995 yayınlanmış 141 makalenin meta analizi sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmadaki geri dönüş oranı %75 ki, BARUCH (1999) tarafından belirlenen oranlardan oldukça yüksektir. Bu yüzden bu çalışma da uygulanan istatistikî analizlerde ve sonuçların genellenebilirliği konusunda bir sorunun olmadığına işaret eder.

Anketler Sanayi Ticaret İl Müdürlüklerine birer adet resmi yazı ile intikal ettirilmiştir. Yazılan resmi yazıda anketin faaliyete geçen OSB yöneticileri tarafından doldurulması istenmiştir. Bunlardan birçoğu kâğıt üzerinde kurulu bulunan OSB konumunda olduğundan, tamamından dönüşüm olmamıştır. Tüm OSB'leri temsil edecek şekilde anket dağıtılıp toplanmıştır. Posta yoluyla yapılan anketlerde bu oran, kabul görmüş dönüşüm oranına uygundur (SENCER, 1989).

5.2.Araştırma Verilerinin Analizi

5.2.1. Görüşme Sonucu Elde Edilen Verilerin Analizi

Bir önceki bölümde tüm ayrıntılarıyla irdelenen görüşme yöntemi sonucu elde edilen OSB'nin bürokratik sorunlarına ilişkin bulgular bu bölümde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan kanaat ve belgesel görüşme yöntemi ile elde edilen veriler her bir bölümde ayrı ayrı değinilmiştir.

5.2.1.1.Örgütsel Sorunların Analizi

OSB'nin örgütsel sorunları üzerine görüşmeci ile yapılan mülakatta elde edilen bulgular şu şekildedir:

- OSB mevzuatından kaynaklanmakta olan birçok merkeziyetçilik sorunu bulunmaktadır. OSB'lerde aslolan bizzat idarenin kendisinin asli yetkili olmasıdır. Ancak uygulama ve mevzuat gereği asli yetkili merkezi idare durumuna gelmiştir. Özellikle kredi kullanan OSB'lerde asıl yetkili merkezi idaredir. Özellikle kredi kullanan OSB'ler açısından merkeziyetçilik daha net

olarak görülmektedir. Mevzuattan kaynaklanan örgütsel sorunların başında gelen merkeziyetçiliğe ilişkin bulgular şu şekilde belirlenmiştir:

- OSB'lerin kamulaştırma yetkisi merkezi idareye aittir.
- İmar planı tasdiki, tadilat tasdiki, ifraz-tevhit işlemleri Bakanlık onayına tabidir.
- Kredi kullanan OSB'lerin hakedişler, Bakanlık tarafından kontrol edilmekte, onaylanmakta ve ödeme emri verilmektedir.
- 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu doğrultusunda yatırımcılara bedelsiz olarak tahsis edilen arsaların bedelleri Bakanlık tarafından belirlenmekte ve OSB'nin kredi borçlarına karşılık Bakanlık tarafından mahsuplaşmaktadır.
- Bedelsiz arsa tahsislerinde, OSB parseli üzerine Bakanlık adına ipotek şerhi bulunduğundan, ipotek fekleri için her tapu işleminde ayrı ayrı Bakanlık izni gerekir.
- Altyapı ihale yetkisi OSB yönetiminde olmasına rağmen kredi veren kurum olarak Bakanlığa ihale yetkisinin devri istenmekte, yönetim istemese de bu yetkiyi devretmektedir.
- OSB'de yer seçimi OSB Yer Seçimi Yönetmeliğine göre Bakanlıkça yapılmaktadır.
- OSB kurulumu için müracaat eden müteşebbis heyetinin, tüzel kişilik kazanması için Bakanlık tarafından OSB ilan edilmesi gerekir.
- OSB kurucuları tarafından seçilen müteşebbis heyet üyelerinin OSB'yi temsil ve ilzam edebilmesi için, her seçimden sonra Bakanlık tarafından onaylanması şarttır.
- OSB'nin örgütsel sorunlarından birisi de büyüme eğilimi ve hastalığıdır. OSB Kanunu gereği belli bir dönem sonra yatırımcılara geçmesi gereken OSB yönetimini devretmemek için kevsii alanları oluşturulmaktadır.

- OSB Kanunundan sonra yürürlüğe giren Bilgi Edinme Kanunu da OSB'yi kapsam dışı bırakmıştır. Her isteyene istediği bilgi verilemez. Bu da OSB'nin gizemli, içine kapalı hale gelmesine neden olmaktadır.
- Yatırımcı OSB yönetimine, OSB yönetimi Bakanlığa zaman zaman güvensizlik duyabilmektedir. 5084 sayılı yasa öncesi OSB'den bedel ödeyerek arsa alan yatırımcının eski borçlarını faizi ile birlikte ödemesi gerekirken, Kanun yürürlüğe girdikten sonra arsalar bedelsiz olarak tahsis edilmektedir.
- Kredi kullanan OSB'ler başta olmak üzere OSB'nin örgütsel sorunlarından birisi de yetki tecavüzü ile kendini göstermektedir.
- OSB'nin iş ve işlemlerinde biçimsellik önemli bir örgütsel sorun oluşturmaktadır. Yatırım bilgi formları, yatırım taahhütnameleri, arsa tahsis sözleşmeleri, ruhsatlar, tapu şerhleri, hak ediş formatları, kredi işlemleri gibi OSB'nin ve yatırımcıların yapması gereken çok sayıda biçimsel işlem mevcuttur.

5.2.1.2.İşlemsel ve Ahlaki Sorunların Analizi

Görüşmeci ile OSB'nin işlemsel ve ahlaki sorunları üzerine yapılan mülakat sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

1. OSB'nin en önemli işlemsel ve ahlaki sorunlarının başında yasaların uygulanmasında aşırıya gitme, kuralların istemediği işlem ve belgeleri isteme, kendilerini koruma adına ilave kurallar belirleme şeklinde tezahür edilen kuralcılık ve sorumluluktan kaçma gelir.
2. Müteşebbis heyetin oluşumuna göre (kurucular belediye, il özel idaresi ise) OSB'nin siyasallaşması değişmekle birlikte siyasallaşmanın en çok görüldüğü konu ise OSB kurulmasıdır.
3. Bir diğer işlemsel ve ahlaki sorun olan rüşvet, yolsuzluk, tavassut ve yozlaşma gibi bürokratik sorunların en az yaşandığı kurumlardan birisi de OSB'dir. Ancak ihalelerde rüşvet ve yolsuzluk her zaman muhtemeldir.

5.2.1.3.Yapısal Sorunların Analizi

Görüşmeci ile OSB'nin yapısal sorunları üzerine yapılan mülakat sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Kendi bütçesini oluşturamayan, gelişmekte olan veya yeni kurulmuş OSB'de planlama, ciddi bir problem oluşturmaktadır. Kredi kullanan OSB'nin Bakanlığa rağmen planlama yapmaları mümkün değildir.
- OSB yönetim kurulu üyelerine geçen ve denetleyen kurum olan müteşebbis heyet başkanının aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olması bir örgütlenme bozukluğudur. Birçok OSB'nin kurucu üyelerinin kamusal ağırlıklı (Belediye, özel idare gibi) olması da örgüt yapısına olumsuz etkilemektedir.
- OSB'nin bürokratik yapısına ilişkin olarak eşgüdüm sorunu da yaşanmaktadır. OSB'de görev yapan her personel olaya kendi biriminin penceresinden bakmaktadır. Ayrıca OSB ile kamu kurumları arasında da eşgüdüm sorunu yaşanmaktadır.
- Denetim kurulu tarafından denetlenmek durumunda olan yönetim kurulunun başkanı, denetim kurulu üyelerini seçen müteşebbis heyetin de başkanı olması, yerindelik denetimi yerine, sadece hukukilik denetimi yapılması, çok sayıda denetleyicisi olan OSB'de denetimsizlik bir sorun olarak gözükmektedir.

5.2.1.4.Çevresel Sorunların Analizi

Görüşmeci ile OSB'nin çevresel sorunları üzerine yapılan mülakat sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Ekonomik ve siyasal istikrarsızlık OSB yönetimi ve OSB'de faaliyet gösterecek yatırımcılar açısından çevresel sorun oluşturduğu belirlenmiştir.
- OSB'nin kendi bütçelerini oluşturacak gelirlerinin olmaması, altyapı yatırımlarında, arsa istimlâklerinde kredi kullanma zorunluluğu OSB için ciddi bir sorundur.
- Sanayi kültürünün hâkim olmadığı bölgelerde kurulan OSB'ler açısından

OSB'nin bulunduğu yörenin toplumsal yapısı, çevresel bir sorun olarak OSB'yi etkilemektedir.

5.2.2. Anketle Elde Edilen Bazı Verilerin İstatistikî Olarak Analizi

Bu çalışmada yapılan istatistikî analizleri dört ana grupta incelemek mümkündür. Birinci grup istatistikler, daha çok verilerin dağılımını gösteren basit analizlerden oluşmaktadır (frekans tabloları gibi). İkinci grup testler, değişkenlere verilen cevaplar arasında farklılıkların olup olmadığını araştıran farklılık testleridir (t testleri gibi). Üçüncü grupta ise benzerliklerin ve ilişkilerin irdelendiği testler yer almaktadır (pearson korelasyonu gibi). Son grupta ise üst düzey istatistikî analiz olan faktör analizi bulunmaktadır. Bu analizlere ilişkin detaylı bilgi sonuçların sunulduğu bölümlerde verilmiştir.

5.2.2.1. Araştırmaya Katılan Yöneticilerle İlgili Verilerin Analizi

Demografik özellikler araştırmaya katılanların objektif ve ölçülebilir özelliklerini yansıtmaktadır. Bu özellikler bireysel davranışı veya bireyin psikolojik özelliklerini yansıtmazlar. Ancak, yaşam biçimindeki değişimler demografik özelliklerdeki değişimlere paralellik göstermektedir. Örneğin, yönetim kurulu başkanının sanayici olması ile kamu görevlisi (MİA, belediye başkanı gibi) olması OSB'de bürokratik sorunların oluşumunda. OSB'ye bakış açılarında farklılıklar neden olabilir.

Araştırmaya katılanların tamamına güvenilirlik durumu tespit etmek için t testi uygulanmıştır. Alınan sonuçların tamamı ilgili tabloların son sütununda yer almıştır. Çıkan sonuçların tamamı farklılıkların %95 güven aralığında *** $p < 0,001$ güvenilir olduğunu göstermiştir. Tabloların son sütununda testin t değerine yer verilmiştir.

5.2.2.1.1. Araştırmaya Katılanların OSB'deki Pozisyonlarına İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılıp, anket formunu dolduran yöneticilerin görev yaptıkları OSB'deki pozisyonlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.3: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin OSB'deki Pozisyonları

Görev Unvanı	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
OSB Müdürü	50	31,8	33,6	33,6	
Yönetim Kurulu Üyesi	52	33,1	34,9	68,5	
Geçerli Mütешеbbis Heyet Üyesi	32	20,4	21,5	89,9	
Diğer	15	9,6	10,1	100,0	26,01***
Total	149	94,9	100,0		
Cevapsız	8	5,1			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

OSB'lerde işlemlerinin çoğu OSB yönetimi ve müdürü tarafından yürütülmektedir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere ankete katılanların tamamına yakını müdür veya yönetimden olması, anket içeriklerinin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırıcı bir unsurdur. OSB unvanını diğer olarak belirleyenlerden bir tanesi OSB danışmanı diğerleri ise OSB müdür yardımcısı konumunda olan yöneticilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla araştırmaya katılan yöneticilerin tamamı OSB yönetimi ile meşgul olan, OSB'yi her yönüyle tanıyan yöneticilerden oluşmaktadır. Yapılan t testi sonucuna göre de araştırmaya katılan yöneticilerin tamamı tek düze yöneticilerden olmadığı, aralarında anlamlı bir fark bulunduğu anlaşılmaktadır.

5.2.2.1.2. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Yaş ve Medeni Durumlarına İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.4: Araştırmaya katılan yöneticilerin Yaşları

Yaşları	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
20–30	5	3,2	3,4	3,4	
31–40	31	19,7	20,9	24,3	
41–50	74	47,1	50,0	74,3	
51 ve üstü	38	24,2	25,7	100,0	
Total	148	94,3	100,0		46.60***
Cevapsız	9	5,7			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Araştırmaya katılan yönetici yapılan t testi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar katılımcıların yaş yönünden istatistikî olarak farklı olduğunu göstermiştir. %50 civarında araştırmaya katılan yöneticilerin yaşının 40–50 arasında olduğu, genç nüfusun ise az miktarda olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 5.5: Araştırmaya katılan yöneticilerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Erkek	140	89,2	96,6	96,6	68,03***
Kadın	5	3,2	3,4	100,0	
Total	145	92,4	100,0		
Cevapsız	12	7,6			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Yukarıdaki tabloda yer alan verilere göre OSB yönetimlerinde tartışmasız erkek yöneticiler hâkim durumdadır. Kadın üye ve yöneticiler son derece azdır.

Tablo 5.6: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Medeni Durumu

Medeni Durumu	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Geçerli	Bekar	1	,6	,9	68,03***
	Evli	103	65,6	97,2	
	Boşanmış	2	1,3	1,9	
	Total	106	67,5	100,0	
Cevapsız	51	32,5			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan yöneticilerin büyük çoğunluğunun evli olduğu, bekâr veya boşanmış olanların azınlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan yöneticiler yaklaşık %33'ü sorulan bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Gerçi OSB yönetiminde ve OSB'nin bürokratik sorunlarının tespitinde cinsiyet ve medeni durumun pek önemi yoktur. Ancak böyle bir durumun tespiti bile bir bilgi olduğundan değerlidir.

5.2.2.1.3. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.7: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri	
Geçerli	İlkokul	7	4,5	4,7	4,7	41,38***
	Lise	22	14,0	14,8	19,5	
	Ön lisans	11	7,0	7,4	26,8	
	Lisans	90	57,3	60,4	87,2	
	Yüksek Lisans	16	10,2	10,7	98,0	
	Doktora	3	1,9	2,0	100,0	
	Total	149	94,9	100,0		
Cevapsız	8	5,1				
Total	157	100,0				

*** p<0,001

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan yöneticilerin çok az kısmı ilköğretim okulu mezunudur. Araştırmaya katılan yöneticilerin %80'den fazlası ön lisans veya lisans düzeyinde yüksek okul mezunudur. Araştırmaya katılan yöneticiler yapılan t testi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar katılımcıların eğitim yönünden farklı kariyerlere sahip olduğunu, istatistikî olarak farklı olduğunu göstermiştir.

Tablo 5.8: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Yabancı Dil Bilgileri

Yabancı Dil Bilgileri	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Bilmiyorum	39	24,8	27,1	28,5	26,3***
İngilizce	79	50,3	54,9	83,3	
Almanca	9	5,7	6,3	89,6	
Diğer	15	9,6	10,4	100,0	
Total	144	91,7	100,0		
Cevapsız	13	8,3			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan yöneticilerin %50'den fazlası İngilizce bilmektedir. Toplamda da üçte ikisinden fazlası yabancı dil bilmektedir. Bu durum araştırmaya katılan yöneticilerin eğitim durumları ile birlikte değerlendirildiğinde araştırmaya katılan yöneticilerin eğitim ve kültür düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu, özellikle anketin doldurulması açısından evrenin uygun olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan t testi doğrultusunda araştırmaya katılan

yöneticilerin tek düze olmadığı, araştırmaya katılan yöneticiler arasında anlamlı bir farkın olduğu anlaşılmaktadır.

5.2.2.1.4. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Yöneticilik Tecrübelerine İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.9: Araştırmaya Katılanların Yöneticilik Tecrübeleri

Yöneticilik Tecrübeleri	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
2 yıldan az	3	1,9	2,0	2,0	
3-5 yıl	26	16,6	17,3	19,3	
6-10 yıl	42	26,8	28,0	47,3	
11-15 yıl	21	13,4	14,0	61,3	
15 yıldan fazla	58	36,9	38,7	100,0	
Total	150	95,5	100,0		37,51**
Cevapsız	7	4,5			*
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Tablodan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan yöneticilerin büyük çoğunluğu iş tecrübesine sahiptir. 2 yıldan az tecrübesi olanların oranı sadece %2'dir. Dolayısıyla araştırmaya katılan yöneticilerin tamamı konusunda tecrübe sahibi kimselerden oluşmaktadır. Yapılan t testi uyarınca da araştırmaya katılan yöneticiler arasında tecrübe açısından anlamlı fark olduğu anlaşılmaktadır.

5.2.2.1.5. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Temsilcisi Bulunduğu OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Unvanına İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.10: OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Pozisyonu

OSB Yönetim Kurulu Başkanı	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
MİA	56	35,7	45,2	45,2	
Sanayici	45	28,7	36,3	81,5	
Oda Üyesi	7	4,5	5,6	87,1	
Belediye Başkanı	2	1,3	1,6	88,7	
Diğer	14	8,9	11,3	100,0	
Total	124	79,0	100,0		17,39***
Cevapsız	33	21,0			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Tablodan anlaşılacağı üzere OSB yönetim kurulu başkanlarının yarısının Mülki İdare Amiri (MİA) olan vali, vali yardımcısı ve kaymakamdan oluşmaktadır. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi OSB'nin karşılaşılabileceği bürokratik sorunlarla baş etmektir. Zira bürokrasinin sicil ve disiplin amirini OSB'nin karşılayacağı sorunları çözme konumuna getirmek en makul çözümdür. Diğer bir neden de mülki amirlerin ekonomideki yeri ve konumu ile il özel idarelerinin başı olmasıdır.

Aslında OSB yönetim kurulu başkanı olarak MİA'nın seçilmesi, aynı zamanda OSB'nin birçok sorununun varlığına, sorunlarla baş etmek için etkili-yetkili birisine ihtiyaç duyduğuna işaret etmektedir. OSB sorunlarının çözümü ve aynı zamanda OSB'ye sorun çıkarma açısından önemli bir konuma sahip olan bir yöneticinin, OSB yönetiminin başına getirilmesinin temel nedeni, müteşebbis heyetin bu tür sorunlarla boğuşmak istememesinden kaynaklanmaktadır. OSB yönetim kurulu başkanı olarak MİA'nın seçilmesinin bir diğer nedeni de, protokolde en önde yer alan bir yöneticinin, kendi kontrolü altında faaliyet gösteren bir kurumda ikinci planda kalmasının yakışık alamayacağı anlayışından kaynaklanmaktadır. OSB yönetim kurulu başkanı olarak seçilenlerden ikinci sırada yer alanların sanayici olmasının da iki nedeni olabilir. Birincisi OSB yatırımlarını yapan kuruluşların içinde sanayi odalarının yer almış olması, ikincisi ise müteşebbis heyetin genel kurula dönüşmüş olmasıdır. Müteşebbis heyetin genel kurula dönüşmesi ile OSB yatırımcıları olan sanayiciler yönetime hakim olmasıdır.

Tablo 5.11: Yönetim Kurulu Başkanlarının Bölgelere Göre Pozisyonel Dağılımı

		OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Unvanı				
		MİA	Sanayici	Oda Üyesi	Belediye Başkanı	Diğer
OSB'nin Bulunduğu Bölge	Marmara	4	10	3		
	Ege	2	12			1
	İç Anadolu	12	12	3		3
	Akdeniz	12	6	1	2	4
	Karadeniz	19	2			2
	Doğu Anadolu	4				1
	Güneydoğu Anadolu	3	3			2

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, OSB gelişiminin az olduğu bölgelerde yönetim kurulu başkanının unvanı genelde MİA' dır. Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu gibi OSB'nin ve sanayinin az geliştiği bölgelerde açık farkla

OSB yönetim kurulu başkanı MİA' dır. Diğer bölgelerde de MİA bulunmakla birlikte, bunlar da muhtemelen gelişmiş bölgelerin az gelişmiş yörelerinin OSB'leridir.

5.2.2.2.Araştırmaya Katılan OSB'lerle İlgili Verilerin Analizi

5.2.2.2.1. OSB'lerin Bölgelere Göre Dağılımına İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.12: Araştırmaya Katılanların Temsil Ettikleri OSB'nin Bulunduğu Bölge

OSB'nin Bulunduğu Bölge	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Marmara	21	13,4	14,1	14,1	
Ege	20	12,7	13,4	27,5	
İç Anadolu	41	26,1	27,5	55,0	
Akdeniz	27	17,2	18,1	73,2	
Karadeniz	24	15,3	16,1	89,3	
Doğu Anadolu	6	3,8	4,0	93,3	25,59***
Güneydoğu Anadolu	10	6,4	6,7	100,0	
Total	149	94,9	100,0		
Cevapsız	8	5,1			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Tablodan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan yöneticilerin dağılımı, OSB'nin ülke sathına dağılımına paralellik arz etmektedir. Henüz faaliyeti olmayan OSB'lerin anket cevaplamadığı değerlendirildiğinde, anket dağılımının makul düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

5.2.2.2.2. OSB'lerin Web Sayfası Sahipliğine İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.13: OSB'lerinin Web Sayfası Sahiplik Durumu

Web Sayfanız	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Yok	56	35,7	43,4	43,4	
Geçerli Var	73	46,5	56,6	100,0	
Total	129	82,2	100,0		
Cevapsız	28	17,8			35,74***
Total	157	100,			

*** p<0,001

OSB'lerin teknolojik yeniliklerden yararlanma düzeylerini özellikle bürokratik işlemlerin yürütülmesinde önemli bir ölçek olabilecek internet ve web sayfası tasarım ve kullanımı sorulmuştur. Alınan cevaba göre OSB'lerin yarısından

azı web sayfasına sahiptir. Finansman yetersizliği, yöneticilerin internet ve bilgisayar bilgi düzeylerinin yetersizliği, ilgisizlik gibi bazı nedenler oranların düşük çıkmasına neden olabilir. Ancak teşvik yasalarının OSB'lere sağladığı avantajların daha geniş bir kitleye ve özellikle yabancı yatırımcıya duyurma açısından web tasarımı OSB'ler açısından önem arz etmektedir.

5.2.2.2.3. OSB'lerin En Önemli Sorununa İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.14: OSB'lerin En Önemli Sorunu

OSB'nin en önemli sorunu	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Bürokratik engeller	28	17,8	18,8	18,8	
Kurumlar arası koordinasyon eksikliği	10	6,4	6,7	25,5	
Yasal düzenlemelerin yeterli ve açık olmaması	56	35,7	37,6	63,1	
Profesyonel yönetim eksikliği	10	6,4	6,7	69,8	
Geçerli Finansman yetersizliği	34	21,7	22,8	92,6	24,35***
Yönetimde kamu bürokratlarının hâkim olması	6	3,8	4,0	96,6	
Personel yetersizliği	2	1,3	1,3	98,0	
OSB personelinde kamu kültürünün hâkim olması	2	1,3	1,3	99,3	
Diğer	1	,6	,7	100,0	
Total	149	94,9	100,0		
Cevapsız	8	5,1			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Tablonun incelenmesinden araştırmaya katılan yöneticiler olarak ilk üç sırada **yasal düzenlemeler** (%37,6), finansman yetersizliği (22,8) ve **bürokrasiyi** (18,8) **OSB'nin en önemli sorunu olarak görmekte**dirler. **Kuruluşu, işleyişi, iş ve işlemleri yasalarla düzenlenen organizasyonlarda bürokrasinin kaynağı yasal düzenlemelerdir.** Dolayısıyla yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere **OSB'nin en önemli sorununu (56,4) bürokrasi** teşkil etmektedir. Bu durum da araştırmancının ne denli önemli bir konuda yapıldığına işaret etmektedir. OSB'nin bu denli önemli sorununu tespit etmekte araştırmaya katılan yöneticiler arası farklılığın anlamlı olup olmadığı denetlenmiştir. Uygulanan t testi sonucunda araştırmaya katılan yöneticilerin anlamlı bir farklılığa sahip olduğu anlaşılmıştır.

5.2.2.2.4. OSB Yönetimlerine Müracaat Nedenlerine İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.15: OSB'lere Müracaat Nedenleri

OSB'lere Müracaat Nedenleri	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Geçerli	Ruhsat işlemleri	46	29,3	31,7	31,7
	Muhasebe işlemleri	10	6,4	6,9	38,6
	Bir konu hakkında danışma	46	29,3	31,7	70,3
	OSB görevleri dışında bilgi almak	5	3,2	3,4	73,8
	İş talebi	30	19,1	20,7	94,5
	Diğer	8	5,1	5,5	100,0
	Total	145	92,4	100,0	
Cevapsız	12	7,6			21,30***
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan yöneticilere “OSB'ne en çok hangi işlemler için müracaat edilmektedir” sorusu yöneltilmiş, alınan cevabın üçte biri sadece ruhsat işlemleri şeklinde olmuştur. Bir konu hakkında danışma da aynı düzeyde olmuştur. Özellikle **ruhsat işlemleri OSB'lerin yatırımcılar açısından en çok uyguladığı birçok evrakın ikmalini gerektiren bürokratik bir işlemdir.** OSB'lerin her türlü işlemleri yasalarla tayin edildiğinden, ruhsatla ilgili iş ve işlemleri de yasalarda öngörüldüğü şekilde düzenlenmektedir. Dolayısıyla **ruhsat işlemlerindeki bürokrasinin temelini yasal düzenlemeler oluşturmaktadır.**

Ayrıca bu veriler, hem OSB'nin kendi iç bürokrasisine hem de dış bürokrasinin varlığına işaret eder. Başka bir anlatımla bürokrasi hem OSB yatırımcı arası işlemlerde hem de OSB ile ilgili olduğu kurum ve kuruluşlar arasında bürokratik işlemlerin sorun olduğu anlaşılmaktadır.

OSB'ye müracaat nedenlerine t testi uygulanmıştır. Alınan sonuca göre %95 güven aralığında araştırmaya katılan yöneticiler arasında anlamlı farklılıkların olduğu anlaşılmıştır.

5.2.2.2.5. OSB Sorunlarının Çözümünde Müracaat Edilen Kurumlara İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.16: OSB Sorunlarının Çözümünde Müracaat Edilen Kurumlar

OSB Müracaat Edilen Kurumlar	Sorunların Çözümünde	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Valilik		20	12,7	13,5	13,5	
Sanayi ve Ticaret Odası		6	3,8	4,1	17,6	
Geçerli Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı		117	74,5	79,1	96,6	
Diğer		5	3,2	3,4	100,0	
Total		148	94,3	100,0		45,00***
Cevapsız		9	5,7			
Total		157	100,0			

*** p<0,001

“OSB ile ilgili sorunları gidermede en çok hangi kuruma başvuruyorsunuz” sorusuna alınan cevap, OSB işlemlerindeki merkezîyetçiliğin boyutunu göstermede önemli bir ölçüttür. Alınan cevapların %80 OSB’lerin bağlı olduğu merkezi idare teşkilatı olan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı şeklinde olmuştur. **Bu da bürokratik hastalıklardan birisi olan merkezîyetçiliğin OSB’ler üzerinde ne denli etkili olduğunu göstermektedir.** OSB sorunlarını gidermede ikinci en çok müracaat edilen birim olarak da valilik sonucu çıkmıştır.

“OSB ile ilgili sorunları gidermede en çok hangi kuruma başvuruyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar OSB Yönetim Kurulu Başkanının Unvanı açısından çapraz sorgulamaya tabi tutulduğunda aşağıdaki tablodaki sonuç ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.17: OSB Yönetim Kurulu Başkanları ile Sanayicilerin Sorunlarını Çözmede Müracaat Ettikleri Kamu Kurumu

OSB İle İlgili Sorunları Gidermede En Çok Hangi Kuruma Başvuruyorsunuz?	Temsilcisi Olduğunuz OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Unvanı					Diğer	Total
	MİA	Sanayici	Oda Üyesi	Belediye Başkanı			
Valilik	10	3	0	0	4	17	
Sanayi ve Ticaret Odası	2	3	0	0	0	5	
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	41	37	6	2	9	95	
Diğer	2	2	1	0	0	5	
Total	55	45	7	2	13	122	

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere OSB'lerin yönetim kurulu başkanlarının 122 tanesi OSB ile ilgili sorunları gidermede en çok hangi kuruma başvurulduğu konusunda görüş beyan etmiştir. Bunlardan 95 tanesi OSB ile ilgili sorunları gidermede en çok Sanayi ve Ticaret Bakanlığına müracaat edildiğini bildirmişlerdir. Bu da yapının ne kadar merkeziyetçi olduğunu, sorunun mahallinde çözümünün pek mümkün olmadığını göstermektedir.

5.2.2.2.6. En Çok Sorun Teşkil Eden OSB'lerin Yönetim Fonksiyonlarına İlişkin Verilerin Analizi

Tablo 5.18: OSB'lerde En Çok Sorun Teşkil Eden Yönetim Fonksiyonları

Sorun Yönetim Fonksiyonları	Teşkil Eden Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %	t Değeri
Planlama	22	14,0	16,4	16,4	
Örgütlenme	13	8,3	9,7	26,1	
Yürütme	44	28,0	32,8	59,0	
Koordinasyon	48	30,6	35,8	94,8	30,45***
Denetim	7	4,5	5,2	100,0	
Total	134	85,4	100,0		
Cevapsız	23	14,6			
Total	157	100,0			

*** p<0,001

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere OSB'lerde, yönetim fonksiyonlarının tamamında bir sorun olduğu görülmektedir. Ancak burada bir unsur dikkati çekmektedir. O da yönetim fonksiyonlarından denetimin sorun teşkil etmede çok düşük bir paya sahip olmasıdır. Bu da araştırmaya katılan yöneticilerin denetimden kaçma eğilimlerinden kaynaklanmış olabilir.

OSB sorunlarının çözümünde en çok hangi kuruma müracaat ediyorsunuz sorusuna verilen cevap Bakanlık ve il valiliği şeklinde olmuştu. Bu sonuç yukarıdaki tablo sonuçları ile birlikte değerlendirildiğinde “OSB yöneticilerinin OSB yönetimlerine hakim olamadıkları, OSB yönetimlerinde dış etkenlerin daha etkin olduğu sonucuna varılabilir.

5.2.2.3. Anket Verilerinin Frekans Dağılımlarının Analizi

Bu araştırmada kullanılan anketin likert ölçeğine göre hazırlanan 38 sorusunun analizleri yapılarak aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Aşağıdaki birinci

tabloda, her bir ifadeye verilen cevapların yüzdeleri, örnek sayısı, aritmetik ortalama değerleri, standart sapma ve t değerleri yer almaktadır. İkinci tabloda ise anket sorularına verilen cevapların büyükten küçüğe doğru sıralanmış aritmetik ortalamaları verilmiştir. Son tabloda ise araştırmaya katılan yöneticilerin her bir soruya verdikleri cevap sayısı ile Min. Max değerleri verilmiştir.

Tablo 5.19: Ankette Kullanılan Değişkenlerin Frekans Analizi Sonuçları ve t Değerleri

İfadeler	1	2	3	4	5	n	Art ort	Std Sap	t değ
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir	6,3	21,4	12,7	42,9	16,7	144	1,97	,900	32,48***
OSB'de faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur	1,4	4,7	19,6	45,9	28,4	124	1,98	1,265	53,98***
Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir	17,5	42,9	14,3	20,1	5,2	149	3,36	1,685	27,25***
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır	3,3	15,7	11,1	40,5	29,4	145	2,91	1,645	41,19***
OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor	11,2	21,1	17,1	40,1	10,5	134	3,04	1,153	32,44***
OSB müdürü; Vali, Yönetim Kurulu Başkanı, Belediye Başkanı gibi tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşabilir.		10,3	17,6	47,1	25,0	148	2,72	,736	49,60***
İşlemlerin internet üzerinden inter aktif olarak yapılması birçok bürokratik olumsuzluğu önler	,7	3,3	10,7	58,7	26,7	126	3,42	1,182	66,37***
OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.		11,4	11,4	50,3	26,8	148	3,95	,891	52,32***
Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin, OSB tarafından verilmesi yatırımcıları memnun eder			7,6	37,5	54,9	154	2,53	1,150	84,35***
OSB Kanunu, yeniden düzenlenmelidir		9,9	19,1	32,9	38,2	153	3,77	1,133	49,90***
OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır			15,5	47,3	37,2	152	3,18	1,208	68,86***
OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir	1,4	8,1	15,5	48,0	27,0	136	3,87	,909	51,03***
OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır	5,2	34,8	10,3	38,1	11,6	150	4,07	,752	33,47***
OSB'nin kuruluş ve yer seçimi işlemleri gereğinden fazladır	3,3	22,9	11,1	32,0	30,7	149	3,93	,916	36,67***
OSB'de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi	,7	14,0	18,7	34,0	32,7	144	4,47	,636	44,54***

İfadeler	1	2	3	4	5	n	Art ort	Std Sap	t değ
verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir.									
Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır		12,2	10,9	40,1	36,7	152	3,99	,987	49,35***
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır		8,8	8,1	39,9	43,2	129	4,22	,696	55,44***
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır			5,9	53,3	40,8	148	3,91	,933	90,91***
OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.			14,1	50,3	35,6	155	3,16	1,176	76,39***
OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır		,7	8,2	40,4	50,7	153	3,64	1,228	79,40***
OSB imar planları, tevhid ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır		5,6	9,0	33,3	52,1	150	3,84	1,056	60,40***
OSB kamulaştırma yapabilmelidir		4,0	6,0	37,1	53,0	147	4,01	,986	69,68***
OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3'ü yatırımcılardan oluşmalıdır	4,7	4,7	4,1	40,5	45,9	148	4,18	,916	48,76***
Hem yönetim kurulu, hem de müteşebbis heyet başkanı aynı kişi olmamalıdır	14,7	12,7	14,0	22,7	36,0	152	4,35	,590	29,69***
OSB personel politikası OSB müteşebbis heyet tarafından belirlenmelidir	8,2	8,9	8,9	39,0	34,9	149	4,21	,673	37,62***
OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir	13,2	34,9	22,4	22,4	7,2	146	4,41	,671	29,38***
Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	9,5	19,7	16,3	34,0	20,4	144	4,32	,858	32,05***
OSB yönetim kurullarında, başkanın kanaati aksine kararlar alınabilmektedir	4,8	21,8	23,1	34,0	16,3	151	4,39	,774	35,87***
OSB'lere resmi mühür verilmelidir.		5,8	14,4	49,6	30,2	148	4,18	1,044	57,84***
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.		,7	13,8	44,8	40,7	150	3,53	1,455	71,69***
OSB Yönetim kurulunun Merkeziyetçi yaklaşım sergilemesi OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır.		12,5	15,4	46,3	25,7	146	3,84	1,232	47,45***
Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir.		1,4	12,4	47,6	38,6	152	2,76	1,157	71,12***

İfadeler	1	2	3	4	5	n	Art ort	Std Sap	t değ
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır	,7	8,0	20,7	37,3	33,3	147	3,36	1,271	50,30***
Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır	,7	11,2	17,2	43,3	27,6	147	3,35	1,134	45,83***
Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanında OSB'ne verilmelidir		13,1	20,0	36,6	30,3	139	4,04	,824	46,04***
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır	,7	1,4	4,3	32,4	61,2	145	4,26	,715	74,42***
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır			14,2	41,8	44,0	136	3,85	,947	72,44***
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır			1,4	38,7	59,9	145	4,23	,717	104,57***

1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=katılıyorum, 5=tamamen katılıyorum

***p<0,001

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, likert ölçeğine göre hazırlanan 38 soruya ilişkin cevabın tamamı t testi ile ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu testin amacı araştırmaya katılan yöneticilerin, kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar arasında istatistikî olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmektir. Buradan araştırmaya katılan yöneticilerin aynı ifadelerle aynı cevabı vermedikleri, istatistikî bir ölçme olayının var olduğu sonucu çıkmaktadır. Şöyle ki araştırmaya katılan yöneticiler, anket formunda verilen ifadelerle, 1'den 5'e kadar ölçekte farklı değerler atfederek cevaplamışlardır. Sonuç olarak katılımcıların ifadelerle verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark vardır. %95 güven aralığında güvenilirlik ***p<0,001 şeklinde sonuçlanmıştır. Bu değer tablo üzerinde *** şeklinde ifade edilmiştir.

Tablodaki değişkenlere ait aritmetik ortalamalar dikkatle incelendiğinde, araştırmaya katılan yöneticilerin değişkenlere genellikle katıldığı görülmektedir. Aritmetik ortalamaların 3.00 ve üzerinde olması bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Örneğin “*Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır*” ifadesine araştırmaya katılan yöneticilerin yaklaşık olarak %60'ının

(\bar{x} =4,58) katıldığı anlaşılmaktadır. “Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir” ve “OSB’ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir” sorularına alınan cevapların aritmetik ortalamalarının 3.00’den küçük olmalarına rağmen, soruların negatif içerik taşıması, sonucun yine değişmediği ve katılımın pozitif olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Tablo 5.20: Aritmetik Ortalama Değerlerinin Büyükten Küçüğe Sıralaması

Betimleyici İstatistikler	Mean	Std. Deviation	N
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.	4,58	,522	142
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik ve su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır.	4,52	,716	139
Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin, OSB tarafından verilmesi yatırımcıları memnun eder.	4,47	,636	144
OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından onaylanmalıdır.	4,41	,671	146
OSB kamulaştırma yapabilmelidir.	4,39	,774	151
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır.	4,35	,590	152
OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.	4,32	,858	144
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır.	4,30	,705	141
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.	4,26	,715	145
Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir.	4,23	,717	145
OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır.	4,22	,696	129
OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.	4,21	,673	149
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.	4,18	,916	148
OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3 'ü yatırımcılardan oluşmalıdır.	4,18	1,044	148
İşlemlerin internet üzerinden interaktif olarak yapılması birçok bürokratik olumsuzluğu önler.	4,07	,752	150
OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	4,04	,824	139
Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.	4,01	,986	147
OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir.	3,99	,987	152
OSB'de Faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur.	3,95	,891	148
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır.	3,95	,961	150
OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.	3,93	,916	149
OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir.	3,91	,933	148
OSB müdürü; Vali, Yönetim Kurulu Başkanı, Belediye Başkanı gibi tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilir.	3,87	,909	136
Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır.	3,86	,975	134
OSB yönetim kurulunun Merkeziyetçi yaklaşım sergilemesi OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır.	3,85	,947	136

Betimleyici İstatistikler	Mean	Std. Deviation	N
OSB de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir.	3,84	1,056	150
OSB personel politikası, OSB müteşebbis heyet tarafından belirlenmelidir.	3,84	1,232	146
Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanlarında OSB'ye vermelidir.	3,84	1,005	145
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır.	3,77	1,133	153
OSB'nin kuruluş ve yer seçimi işlemleri gereğinden fazladır.	3,64	1,228	153
Hem yönetim kurulu, hem de müteşebbis heyet başkanı aynı kişi olmamalıdır.	3,53	1,455	150
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir.	3,42	1,182	126
Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	3,36	1,271	147
OSB yönetim kurullarında, başkanın kanaati aksine kararlar alınabilmektedir.	3,35	1,134	147
OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor.	3,18	1,208	152
OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır.	3,16	1,176	155
OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir.	2,76	1,157	152
Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir.	2,53	1,150	154

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, sorulara verilen cevapların ortalaması en yüksek “Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır” sorusuna verilen cevaba ilişkindir. Bu da OSB’de yatırım yapanlarla, OSB dışında yatırım yapanlar arasında bir fark oluşturulması açısından önemlidir. Zira günümüzde artık OSB’lerden beklenen sadece üretim yapmak değildir. Üretim her boyutuyla (maliyet, zaman, çevre, atık, ekolojik denge vs.) birlikte değerlendirilmek durumundadır. Yatırımcının da, katlanmak zorunda olduğu külfetlere karşılık, elbette yararlanması gereken nimetlerinin de olması gayet doğaldır. İşte OSB yöneticileri de bunu vurgulamışlardır.

Sorularda verilen cevapların ortalaması en düşük olanı ise “Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir” şeklinde sorulan negatif içerikli sorudur. Aslında bu soru ile “OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir” şeklindeki soruya verilen cevap birlikte değerlendirildiğinde benzer sonuçların çıktığı görülmektedir. OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir diyenlerin daha fazla olmasının nedeni, OSB kanunundan kaynaklanan diğer negatif etkilerdir. Bu sonuç, aşağıda yer alan yasal düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunlar başlıklı bölümde irdelenen OSB

kanunu hakkında yapılan analizleri doğrulamaktadır. Kısacası OSB kanununun yeniden düzenlenmesi gerektiği görüşünü desteklemektedir.

Tablodan çıkarılabilecek önemli bir sonuç da, OSB'lere kamusal yetki verilmesi isteğidir. Mevcut yasa ile OSB'lere sadece yönetim aidatlarına ilişkin alacakların tahsili ve adına kamulaştırma yetkisi verilmesi açısından kamusal yetki verilmiştir. OSB'lere verilen bu kamusal yetkiler ise OSB'den beklenen amacın gerçekleşmesi açısından yararlı olmuştur. Ankete verilen cevaplardan **OSB'lerin hukuki statüsünün özel hukuk tüzel kişisi olması ve fakat kamusal bir takım yetkilerin OSB'lere devredilmesi** sonucu çıkmaktadır.

Tablo 5.21: Değişkenlerin Minimum ve Maksimum Değerleri

Descriptive Statistics	N	Min	Max
Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin, OSB tarafından verilmesi yatırımcıları memnun eder.	144	3	5
OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır.	129	3	5
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır.	152	3	5
OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.	149	3	5
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır.	141	3	5
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.	142	3	5
OSB müdürü; Vali, Yönetim Kurulu Başkanı, Belediye Başkanı gibi tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilir.	136	2	5
OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.	149	2	5
OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir.	152	2	5
Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.	147	2	5
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.	148	2	5
OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından onaylanmalıdır.	146	2	5
OSB imar planları, tevhid ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.	144	2	5
OSB kamulaştırma yapabilmelidir.	151	2	5
OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	139	2	5
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.	145	2	5
OSB yönetim kurulunun Merkezîyetçi yaklaşım sergilemesi OSB işlemlerinde bürokrasiyi arttırır.	136	2	5
Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir.	145	2	5
Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanlarında OSB'ye verilmelidir.	145	2	5
İşlemlerin internet üzerinden interaktif olarak yapılması birçok bürokratik olumsuzluğu önler.	150	1	5
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir.	126	1	5

Descriptive Statistics	N	Min	Max
OSB'de Faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur.	148	1	5
Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir.	154	1	5
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır.	153	1	5
OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor.	152	1	5
OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir.	148	1	5
OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır.	155	1	5
OSB'nin kuruluş ve yer seçimi işlemleri gereğinden fazladır.	153	1	5
OSB de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir.	150	1	5
OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3 'ü yatırımcılardan oluşmalıdır.	148	1	5
Hem yönetim kurulu, hem de müteşebbis heyet başkanı aynı kişi olmamalıdır.	150	1	5
OSB personel politikası, OSB müteşebbis heyet tarafından belirlenmelidir.	146	1	5
OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir.	152	1	5
Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	147	1	5
OSB yönetim kurullarında, başkanın kanaati aksine kararlar alınabilmektedir.	147	1	5
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır.	150	1	5
Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır.	134	1	5
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik ve su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır.	139	1	5
Geçerli N (listwise)	4		

Ankete verilen cevapların minimum ve maksimum cevaplar açısından irdelendiğinde bazı sorulara 1 düzeyinde, bazı sorulara da 2 düzeyinde hiç cevap verilmediği görülmektedir. Tablo incelendiğinde 3 ve üzerinde verilen cevaplara ilişkin sorular genelde OSB yatırımcılarına sağlanan kolaylık ve teşviklerle ilgilidir. Bir soru ise denetimin kamu değil de özel bağımsız kuruluşlar aracılığıyla yapılmasına ilişkindir. 2 ve üzerinde verilen cevaplara ilişkin sorular ise genelde OSB'lere kamusal yetkiler tanınmasına ilişkindir.

Bu testten şöyle bir sonuç çıkarmak mümkündür. OSB yöneticileri, **OSB yatırımcılarına ayrıcalık tanınmalıdır ve OSB ile ilgili işlemlerin ifasında kamuya ait bazı yetkiler OSB yönetimine devredilmelidir.**

Tablo 5.22: MİA'ların OSB'lere Kamusal Yetki Verilmesine İlişkin Cevapları

Sorular	2	3	4	5	Total
Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.	8	6	22	15	51
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.	8	3	25	15	51
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır.	0	6	28	18	52
OSB imar planları, tevhid ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.	5	7	19	21	52
OSB kamulaştırma yapabilmelidir.	3	3	20	26	52
OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	4	7	29	10	50
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.	0	11	22	16	49
Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanlarında OSB'ye verilmelidir.	6	10	21	16	53
Total	34	53	186	137	410

1=Hiç Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum.

Bilindiği üzere Türkiye’de idare bir bütün olup, merkezi idarenin taşradaki işlemleri yetki genişliği ilkesine göre yürütülmektedir. Taşra örgütlenmesi de il, ilçe ve köy şeklinde olmaktadır. Taşra örgütlenmesinde ve yetki genişliği ilkesinde asli konumda olan il idaresidir. İl ve ilçe idaresinin başı ve mercii vali ve kaymakamdır. Başka bir anlatımla taşra yönetiminin başı mülki idare amiridir (MİA). Bu sistem çerçevesinde birçok OSB’nin yönetim kurulu başkanı da MİA’dır. Betimleyici istatistik sonuçları çapraz sorgulamaya tabi tutulduğunda, ortaya ilginç sonuç çıkmaktadır. Taşrada merkezi idareyi temsil eden, taşra teşkilatlarının başı ve mercii konumunda olan **MİA’lar da, OSB’lerin kamusal yetkilerle donatılmasını istemektedir.** Yukarıdaki tabloda yer alan ve OSB ile ilgili konulardaki kamusal otoritenin, OSB yönetimlerine devredilmesine ilişkin olarak MİA’lar aksine bir görüş belirtmemişlerdir. Az bir kısmı kararsız kalırken veya katılmazken çoğunluğu ya görüşe katılmışlar ya da tamamen katılıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir.

5.2.2.4.Değişkenler Arası Farklılıkların (t testi) Analizi

Bilindiği üzere istatistiğin bir amacı da değişkenlere verilen cevapların farklılığının (difference) istatistikî olarak anlamlı olup olmadığını göstermektir. Bu yüzden bu amaçla yapılan testlere farklılık testleri de denir (Bryman ve Cramer 1997: 114). Verilerin normal dağılım varsayımı gerçekleşmiş ise, doğrusal (parametric) aksi durumda doğrusal olmayan farklılık testleri (örneğin ki kare)

kullanılır. Bu çalışmada normal dağılım varsayımının sağlanıp sağlanmadığı görsel kontrol ve çarpıklık istatistiğinin (skewness) bu istatistiğin standart hatasına bölünmesiyle kontrol edilmiştir. Bu değer +2, -2 aralığında olması tavsiye edilmiştir (SPSS 1997:28). Gerekli durumlarda uç değerler (outliers) istatistik otoritelerince tavsiye edildiği şekilde ayıklanmıştır (TABACHNICK ve FİDELL ve Fidell 2001:94). AKGÜL ve ÇEVİK'e (2003:203) göre örneklem 30'dan büyük olduğu durumlarda dönüştürmeye gerek duyulmaz. Zaten bu çalışmada verilerin dağılımı dönüştürmeye gerek duyulacak kadar çok çarpık değildir.

Bu çalışmada verilerin normal dağılım varsayımına uyduğu görüldüğünden **tek grup t testi** (one-sample t test) uygulanmıştır. Uygulama sonucunda, araştırmaya katılan yöneticilerin cevapları arasında istatistikî olarak anlamlı bir farkın ($p < 0,001$) olduğu tespit edilmiştir.

5.2.2.4.1. Tek Grup Değişkenler Arası Farklılıklar (one-sample t test) Analizi

Çalışmanın güvenilirliğini belirlemek için tüm değişkenlere **tek grup t testi** (one-sample t test) uygulanmıştır. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere %95 güven aralığında $p < 0,001$ düzeyinde sonuçlar güvenilir çıkmıştır.

Tablo 5.23: Tek Grup Değişkenler Arası Farklılıklar (one-sample t test) Analizi

İfadeler	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Görev Unvanınız?	26,02	148	,000	2,08	1,92	2,24
Temsil ettiğiniz OSB'nin bulunduğu bölge	25,59	148	,000	3,48	3,21	3,75
E-Posta adresiniz var mı?	44,02	135	,000	1,71	1,64	1,79
Web Sayfanız	35,74	128	,000	1,57	1,48	1,65
Cinsiyetiniz?	68,03	144	,000	1,03	1,00	1,06
Medeni Durumunuz?	122,59	105	,000	2,01	1,98	2,04
Eğitim Durumunuz?	41,38	148	,000	3,64	3,46	3,81
Yaşınız?	46,60	147	,000	2,98	2,85	3,11
Yöneticilik tecrübeniz	37,51	149	,000	3,70	3,51	3,89
Bildiğiniz yabancı dil	26,29	143	,000	1,97	1,82	2,12
Temsilcisi olduğunuz OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Unvanı	17,39	123	,000	1,98	1,75	2,20
Aşağıdakilerden hangisi OSB'nin en önemli sorunudur(sadece birini cevaplandırın)	24,35	148	,000	3,36	3,09	3,64

İfadeler	Test Value = 0					95% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper	
	OSB'ye en çok aşağıdakilerden hangi işlemler için müracaat edilmektedir.	21,30	144	,000	2,91	2,64	3,18
OSB'lerde, yönetim fonksiyonlarından hangisi en çok sorun teşkil etmektedir?	30,49	133	,000	3,04	2,84	3,23	
OSB ile ilgili sorunları gidermede en çok hangi kuruma başvuruyorsunuz?	45,00	147	,000	2,72	2,60	2,84	
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir.	32,48	125	,000	3,42	3,21	3,63	
OSB'de Faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur.	53,98	147	,000	3,95	3,81	4,10	
Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir.	27,25	153	,000	2,53	2,34	2,71	
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır.	41,19	152	,000	3,77	3,59	3,95	
OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor.	32,44	151	,000	3,18	2,98	3,37	
OSB müdürü; Vali, Yönetim Kurulu Başkanı, Belediye Başkanı gibi tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilir.	49,60	135	,000	3,87	3,71	4,02	
İşlemlerin internet üzerinden inter aktif olarak yapılması birçok bürokratik olumsuzluğu önler.	66,37	149	,000	4,07	3,95	4,19	
OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.	52,32	148	,000	3,93	3,78	4,07	
Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin, OSB tarafından verilmesi yatırımcıları memnun eder.	84,35	143	,000	4,47	4,37	4,58	
OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir.	49,90	151	,000	3,99	3,84	4,15	
OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır.	68,86	128	,000	4,22	4,10	4,34	
OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir.	51,03	147	,000	3,91	3,76	4,06	
OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır.	33,47	154	,000	3,16	2,97	3,35	
OSB'nin kuruluş ve yer seçimi işlemleri gereğinden fazladır.	36,67	152	,000	3,64	3,44	3,84	

İfadeler	Test Value = 0					95% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper	
	OSB de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir.	44,54	149	,000	3,84	3,67	4,01
Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.	49,35	146	,000	4,01	3,85	4,17	
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.	55,44	147	,000	4,18	4,03	4,32	
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır.	90,91	151	,000	4,35	4,25	4,44	
OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.	76,39	148	,000	4,21	4,11	4,32	
OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından onaylanmalıdır.	79,39	145	,000	4,41	4,30	4,52	
OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.	60,40	143	,000	4,32	4,18	4,46	
OSB kamulaştırma yapabilmelidir.	69,67	150	,000	4,39	4,27	4,52	
OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3 'ü yatırımcılardan oluşmalıdır.	48,76	147	,000	4,18	4,01	4,35	
Hem yönetim kurulu, hem de müteşebbis heyet başkanı aynı kişi olmamalıdır.	29,69	149	,000	3,53	3,29	3,76	
OSB personel politikası, OSB müteşebbis heyet tarafından belirlenmelidir.	37,62	145	,000	3,84	3,63	4,04	
OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir.	29,38	151	,000	2,76	2,57	2,94	
Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	32,05	146	,000	3,36	3,15	3,57	
OSB yönetim kurullarında, başkanın kanaati aksine kararlar alınabilmektedir.	35,87	146	,000	3,35	3,17	3,54	
OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	57,84	138	,000	4,04	3,90	4,18	
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.	71,69	144	,000	4,26	4,14	4,37	
OSB yönetim kurulunun Merkeziyetçi yaklaşım sergilemesi OSB işlemlerinde bürokrasiyi arttırır.	47,45	135	,000	3,85	3,69	4,01	

İfadeler	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir.	71,12	144	,000	4,23	4,12	4,35
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır.	50,30	149	,000	3,95	3,79	4,10
Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır.	45,83	133	,000	3,86	3,69	4,02
Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanlarında OSB'ye vermelidir.	46,04	144	,000	3,84	3,68	4,01
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik ve su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır.	74,42	138	,000	4,52	4,40	4,64
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır.	72,44	140	,000	4,30	4,18	4,42
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.	104,57	141	,000	4,58	4,50	4,67

5.2.2.4.2. İki Grup Değişkenler Arası Farklılıkların Analizi

Bu bölümde iki grup değişken arası (independent -sample t test) farklılıkların analizi yapılmıştır. Bu testin varsayımları, karşılaştırılacak olan grupların birbirinden bağımsız olmaları (örneğin kadınlar ve erkekler, sigara içenler içmeyenler gibi), bu gruplardan elde edilen ölçümlerin en az eşit aralıklı ölçek düzeyinde ölçülmüş olmaları ve her bir grupta ölçümlerin normal dağılım gösteriyor olmalarıdır. Araştırmada bu varsayımların gerçekleştiği yukarı bölümlerde irdelenmiştir.

SPSS istatistik programıyla yapılan bu testte iki tablo elde edilmektedir. Burada ilk çıkan tablo betimsel istatistikler tablosudur. Yani hangi grupta kaç kişi bulunmakta olduğunu, her grubun ortalaması ve standart sapmasını gösteren tablodur. Altındaki independent samples test tablosu ise analiz tablosudur. Bu tablonun ilk kısmındaki F değeri varyansların homojen (eşit) olup olmadığını test etmek için kullanılır. F'nin hemen yanındaki Sig. değeri 0,05'ten küçükse ($p < 0,05$), varyanslar homojen (eşit) değil demektir. Bu durumda Equal variances not assumed satırı, yani alttaki satır kullanılır. Üstteki satırdaki değerler hiç dikkate alınmaz. Fakat F'nin

yanındaki Sig. değeri 0,05'ten büyükse varyansların homojen (eşit) olduğuna karar verilir.

Bu tabloda Sig. (2-tailed) değeri ise gruplar arasında fark olup olmadığını gösteren değerdir. Bu değer 0,05'ten küçükse gruplar arasında fark olduğuna karar verilir. Eğer bu değer 0,05'ten büyükse karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı fark olmadığına karar verilir. Eğer fark olduğuna kararı verilirse hangi grubun ortalaması büyükse o grubun diğer gruptan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu söylenir. Fark çıkmazsa grupların ortalamaları birbirinden farklı bile olsa onların aslında aynı (birbirine denk) oldukları söylenir.

İki grup değişken arası farklılıkların analizi, genellikle iki değişkenli gruplarda uygulanır. Üçten fazla değişkenli gruplarda uygulanmasının bir mahzuru olmamakla birlikte bazı durumlarda aynı değişkene demografik özelliklere göre iki farklı sonuç çıkması muhtemeldir. Böyle bir durumda çıkan sonucun açıklanması zor olacağından mutlaka çoklu grup testi niteliğinde olan ANOVA yapılmalıdır. İkili grup t testinin yapılabilmesinin bir diğer yolu da çoklu grupları ortak özellikleri dikkate alınarak iki gruba indirgenmesi durumunda mümkün olabilmektedir. "Independent-Samples T Test Define Groups" menüsünden "Cut point" alt menüsü seçilerek çoklu grup uygun bölümünden ikiye ayrılarak ikili gruba indirgenir ve t testi uygulanır. Anket formundan da anlaşılacağı üzere bu araştırmada ikili grup sayısı oldukça azdır. e-posta adresi, web adresi ve cinsiyet bölümleri ikili grup testi için uygundur. Diğer değişkenlerde ise sonuçlarda bir olumsuzluk olmaması durumunda t testi uygulanacaktır. Bu bölümde farklı algılamalara yönelik hipotezler bu bölümde test edilmiş ve hipotezlerle ilgili değerlendirmelerde, test sonucuna göre aynı bölümde yapılmıştır.

5.2.2.4.2.1.OSB'nin Bazı Yetkilerini Kamu Kurumlarının Yetkileri ile Çelişmesi Konusunun Analizi

Bilindiği gibi yetki karmaşası, organizasyonlar açısından bir bürokratik sorundur. Bu sorunun varlığı, organizasyonların etkinliğini azaltacaktır. OSB'lerle diğer kurumlar arasında yetki çelişmesi konusu araştırılmış; buna göre;

"H₁:OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda OSB yöneticileri benzer şekilde düşünmektedir"

şeklinde bir hipotez geliştirilmiştir.

Bu hipotezin kurulmasının ana nedeni, kamusal örgütlerde yetki karmaşasının bürokrasiye neden olmasıdır. Kamu organizasyonlarında bir konuda birden fazla yetkili varsa orada bürokrasi var demektir. Bürokrat işine geldiğinde yetkili olduğunu beyan eder, yasal dayanaklarını belirler ve olaya müdahil olur. İşine gelmediği zaman ise yetkisiz olduğunu beyan ederek, işlem tesisinden kaçınır. Özellikle sorumluluk gerektiren ve sorunlu konularda işin ortada kalması kuvvetle muhtemeldir. Bu da ciddi anlamda bürokratik soruna neden olmaktadır. OSB'ler her ne kadar kamu hukuku tüzel kişisi olmasalar da, tüm işlemlerinin yürütülmesinde yasal düzenlemelerin belirleyici konumda olması, özellikle kredi kullanan OSB'lerin yasal düzenlemeler ve Bakanlık talimatları ile sıkı şekilde bağımlı olması, OSB'lerin kamu kurumu gibi değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Tablo 5.24: e-Posta Adresi Olanların ve Olmayanların Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları

	E-Posta adresi	N	\bar{X}	ss	Levene <i>p</i>	t	<i>p</i>
OSB'nin Bazı Yetkileri Diğer Kamu Kurumlarının Yetkileri İle Çelişmektedir.	Yok	35	3,09	1,067	,23	-1,85	,066
	Var	76	3,54	1,248			

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere e-Posta adresi bulunan ve bulunmayan araştırmaya katılan yöneticiler, OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda benzer düşünmektedir.

Tablo 5.25: Web Adresi Olanların ve Olmayanların Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları

	Web Sayfası	N	\bar{X}	ss	Levene <i>p</i>	t	<i>p</i>
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir.	Yok	46	3,07	1,083	,92	-2,72	,008
	Var	58	3,69	1,217			

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere web sayfası olanlarla olmayanlar arasında OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunu algılamada aralarında istatistikî olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Yukarıdaki her iki tablo birlikte değerlendirildiğinde her iki grubun da çelişme konusunda kanaat sahibidirler. Ancak web sayfası olanlar bu çelişkinin ($\bar{X}=3,69$) daha farkındalar. Web sayfası olmayanlar ise ($\bar{X}=3,07$) ortalama olarak yansız noktasına çok yakın konumdalar. Her iki tablodan çıkan sonuç, teknolojik imkânlardan yararlananlar bu çelişkinin farkına daha fazla varmışlardır.

Tablo 5.26: OSB Yöneticilerinin Yetki Çelişmesi Konusundaki Görüşleri

	Görev Unvanı	N	\bar{X}	ss	Levene p	t	p
OSB'nin Bazı Yetkileri	≥ 2	85	3,39	1,206	,24	-,94	,346
Diğer Kamu Kurumlarının Yetkileri	< 2	36	3,61	1,128			

Yukarıdaki tabloya göre “OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda OSB yöneticileri benzer düşünmektedir” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir. Her iki grup da yetki çelişmesi konusunda benzer şekilde düşünmektedir. Aslında ilk bakışta, uygulamanın içinde yer alan ve her ayrıntı ile uğraşan OSB müdürlerinin ve yönetim kurulu üyelerinin bu çelişkiyi çok yaşamaları ve varlığı konusunda görüş belirtmeleri doğaldır. Müteşebbis heyet üyeleri ile diğer araştırmaya katılan yöneticilerin ise aslında bu konuda farklı düşünmeleri beklenebilirdi. Çünkü müteşebbis heyet üyeleri her şeyden önce bu görevlerini asli görev olarak değil fahri görev olarak yapmaktadır. Asli görevleri ise, yönetimi yatırımcılara devredilen OSB’lerde sanayici, devredilmeyenlerde ise kurucu organizasyonların organlarında yer alanlardır. Örneğin bir OSB’nin kurucuları olarak sanayi odası, belediye ve il özel idaresi olduğunu varsayılırsa, bu durumda müteşebbis heyet üyeleri, o seçim dönemi için seçilen oda meclisi, belediye meclisi ve il genel meclisi üyelerinden oluşmaktadır. Bu üyelerin OSB işlemlerinin tüm ayrıntısını bilmesi mümkün olmayabilir. Buna rağmen bu hipotez kabul edilmiştir.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi OSB yöneticileri iki gruba ayrılmıştır. Birinci grupta OSB müdür ve yönetim kurulu üyeleri, ikinci grupta müteşebbis heyet üyeleri ve diğer araştırmaya katılan yöneticiler yer almıştır. .

Tablo 5.27: OSB Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Göre Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB'nin Bazı Yetkileri Diğer Kamu Kurumlarının Yetkileri İle Çelişmektedir.	>= 3	96	3,50	1,161		1,33	,185
	< 3	26	3,15	1,223			,203

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere eğitim durumları itibariyle OSB yöneticileri iki gruba ayrılarak yetki çelişmesi konusunda teste tabi tutulmuştur. Çıkan sonuç yine her iki grup arasında benzerlik olduğu yönündedir.

Tablo 5.28: OSB Yöneticilerinin Yöneticilik Tecrübelerine Göre Yetki Çelişmesi Konusundaki Algılamaları

	Yöneticilik tecrübesi	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB'nin Bazı Yetkileri Diğer Kamu Kurumlarının Yetkileri İle Çelişmektedir.	>= 3	96	3,40	1,147		-,76	,447
	< 3	27	3,59	1,309			,483

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, OSB yöneticileri yöneticilik tecrübesi açısından iki gruba ayrılarak yetki çelişmesi konusunda teste tabi tutulmuştur. Çıkan sonuç yine her iki grup arasında benzerlik olduğu yönündedir.

Tablo 5.29: Yetki Çelişmesi Konusunda MİA İle Sanayicinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

	OSB'nin Kurulu Unvanı	Yönetim Başkanının	N	Ortalama	Std. Sapma	t Değeri
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir.	MİA		47	2,98	1,189	-
	Sanayici		31	3,94	1,063	3.71***

$P < 0,001$

Her ne kadar grup olarak yapılan t testinde araştırmaya katılan yöneticiler arasında istatistikî olarak anlamlı bir farkın olduğu daha önce bildirilmişse de bu farkın alt gruplar arasında (örneğin sanayici-MİA) hangi düzeyde olduğunu görmek de bu çalışma için önemlidir. Çünkü OSB yönetim kurulu başkanı genellikle MİA veya sanayiciden olmaktadır. Bu durum yukarıda sunulan frekans testinde açıkça

belirlenmiştir. Diğer taraftan sanayici ve MİA, temsil ettikleri kesim açısından da önemlidir. MİA taşrada kamu kurum ve kuruluşlarının başı ve mercii konumunda iken sanayici özel sektörden gelmektedir.

Yukarıdaki tabloda MİA ile sanayici arasında yetki çelişmesi ifadesine verilen cevaplar arasında farkın olup olmadığı araştırılmıştır. **Sonuçta sanayiciler OSB'nin bazı yetkilerinin başka kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda görüş beyan ederken, MİA'lar ise aksi yönde görüş bildirmişlerdir.** Bu sonuç yukarda belirttiğimiz hipotezin doğrulandığını göstermektedir. Bu görüş farklılığının nedeni, MİA'ların idarenin başı ve mercii olmanın yanında, kamu görevlilerinin sicil, disiplin, atama gibi konularda amir pozisyonunda olmaları dolayısı ile astlar tarafından, verilen işin ifasında amirlerine sorun çıkarmama geleneğinden kaynaklanabilir. Zira üstler sorun çıkaran astları pek sevmezler. Sanayiciler ise, MİA gibi emir verme konumunda olmadıklarından, kamudan hizmet alan pozisyonunda olduklarından çelişkiyi daha iyi gözlemleme imkânına sahiptirler.

Sonuç olarak yetki çelişmesi konusunda OSB yöneticilerinin tamamı benzer şekilde düşünmektedir. Yapılan analizler sonucu OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda OSB yöneticileri farklı düşünmemektedir. Başka bir anlatımla **tüm OSB yöneticileri OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiğini kabul etmektedir.** Yasal düzenlemelerdeki bu yetki karmaşası ise ancak yine yasal düzenlemelerde yapılacak değişikliklerle giderilmesi mümkün olacaktır. Bu hipotez ve analiz sonucu varılacak şu yargı **“OSB Kanunu ve bu kanunla çelişen diğer mevzuat hükümleri yeniden düzenlenmelidir”** yerinde bir yargı olacaktır.

5.2.2.4.2.2.OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Algılamaların Analizi

Kurumsallaşmış her organizasyonun tüm işlem ve eylemlerine dayanak oluşturan bir kurallar bütünü vardır. Bu kurallar, organizasyon içi bürokrasiyi artırabileceği gibi, kırtasiyecilik anlamında bürokrasiyi yok edemese bile minimize edebilir. OSB'ler açısından ise OSB işlem ve eylemlerinin kaynağını oluşturan kurallar bütünü yasal düzenlemelerdir. Bu düzenlemelerin sorun çözmede yetersiz

kalması veya OSB’den beklenen sonucun elde edilmesinde yeterli olmaması durumu ile bürokrasinin kaynağı olup olmadığını belirlemek üzere bir hipotez geliştirilmiştir.

Buna göre;

“ H_2 : OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi konusunda OSB yöneticileri aynı doğrultuda düşünmektedir”

şeklinde hipotez geliştirilmiştir.

Bu hipotez mevcut yasal düzenlemenin yeterli olup olmadığını, bürokratik sorunların kaynağı olan yasal düzenlemelerin bürokratik sorunları minimize edecek şekilde yeniden düzenlenmesinin gerekip gerekmediğini test etmek için geliştirilmiştir. Gerçekten de OSB’lerin etkinliği ile ters orantılı olan bürokratik sorunların ana kaynağı yasal düzenlemelerdir. Bu hipotezle OSB yöneticileri bu soruna nasıl baktığı anlaşılacaktır. Anket formunda önemine binaen bu konuya ilişkin birden fazla soru sorulmuştur. Aşağıda bu sorular ayrı ayrı test ederek değerlendirilmiştir.

Tablo 5.30: OSB Yöneticilerinin OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Düşünceleri (OSB'deki Görevlerine Göre)

	Görev Unvanı	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB Kanunu	≥ 2	95	3,97	1,015	,46	-,41	,682
Yeniden Düzenlenmelidir.	< 2	49	4,04	,978			,679

Tablo 5.31: OSB Yöneticilerinin OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Düşünceleri (Eğitim Durumlarına Göre)

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB Kanunu	≥ 4	108	4,04	,976	,10	1,20	,230
Yeniden Düzenlenmelidir	< 4	36	3,81	1,064			,254

Tablo 5.32: OSB Yöneticilerinin OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi Konusundaki Düşünceleri (Yöneticilik Tecrübelerine Göre)

	Yöneticilik tecrübeniz	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir.	>= 4	117	4,00	1,026	,32	,17	,86
	< 4	28	3,96	,922			

OSB Kanununun yeniden düzenlenmesine ilişkin yukarıdaki 3 tablo birlikte incelendiğinde, **tüm OSB yöneticilerinin aynı paralelde ve OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi gerektiği görüşündedirler**. Gerçektende her unvandaki, her eğitim düzeyindeki ve her yöneticilik tecrübesine sahip OSB yöneticileri OSB Kanununun değişmesini istemektedirler. Burada söz konusu olan her ne kadar OSB Kanunu da olsa aslında kastedilen tüm yasal düzenlemelerdir. Yasal düzenlemeler hiyerarşisinde yer alan bir kanunun değişmesi ile kanuna bağlı diğer tüm düzenlemeler de yasaya uygun olmak zorundadır. OSB Kanununu değiştiği takdirde, kanuna aykırı konuma düşecek diğer alt mevzuatlar (yönetmelik, yönerge, genelge, vs) da değişmek zorundadır. Dolayısıyla bu analizden şu sonuç çıkacaktır. OSB'nin tüm yasal dayanakları yeniden düzenlenmelidir.

Yukarıda tek grup değişkenler arası farklılıkların (one-sample t test) analizi bölümünde de görüleceği üzere gerçekten de tüm araştırmaya katılan yöneticiler OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi konusunda birbirlerine çok benzer düşündükleri görülmektedir. En küçük değer 3,84, en yüksek değer ise 4,15 olarak çıkmıştır. Alt ve üst değerlerin ortalaması (Mean Difference) 3,99 olduğuna göre aradaki farkın yok denecek kadar az olduğu anlaşılacaktır.

Tablo 5.33: OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi

	Görev Unvanınız?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t değeri
OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir.	OSB Müdürü	49	4,04	,978	,140	-,43
	Yönetim Kurulu Üyesi	49	4,12	,904	,129	

“OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir” olarak verilen ifadeye OSB müdürleri ve yönetim kurulu üyelerinin verdiği cevaplar “iki grup arasındaki farkların t testi” (YAZICIOĞLU ve ERDOĞAN, 2004:158) (independent sample t

test) kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda farkın olmadığı belirlenmiştir. Buna göre **OSB müdürleri ve yönetim kurulu üyeleri verdikleri cevapla OSB kanunun yeniden düzenlenmesi** gereğini göstermişlerdir.

Bu analizler sonucu hipotez kabul edilmiştir. **OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi konusunda OSB yöneticileri aynı doğrultuda düşünmektedir.**

5.2.2.4.2.3.OSB Mevzuatının Bürokrasiye Neden Olma Durumunun Analizi

Yukarıdaki bölümde, OSB kanununun yeniden düzenleme konusuna ilişkin hipotez irdelenmişti. OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi için mali, bürokratik, hukuki statü gibi birçok makul neden olabilir. Araştırma konusu ise bürokratik sorunların tespiti, OSB etkinliğini etkileme düzeyidir. Sırf OSB yasal düzenlemelerinin bürokrasiye neden olma konusunun netleştirilmesi açısından ayrı bir hipotez geliştirilmiştir.

Buna göre;

“H₃: Mevcut yasal düzenlemelerin bürokrasiye neden olması konusunda araştırmaya katılan yöneticiler benzer şekilde düşünmektedir”

şeklinde hipotez geliştirilmiştir.

Bilindiği gibi kamu organizasyonlarında yapılan işlemlerin süreçlerini yasal düzenlemeler belirlemektedir. Bir işlemle ilgili istenecek evrak, yapılacak işlem, beklenecek süre gibi hususlar yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Yasal düzenlemeler ne kadar kapalı, süreç uzun ve zor olursa bürokratik işlemler de o kadar çok demektir. Bürokratik işlemler arttıkça da işin içine subjektiflikler girer ve işlemi tesis eden personelin ilave yükleri işlemin üzerine biner. Bu durum zaman içinde düzeltme yerine astın olumsuzluklarını kontrol etme adına ilave belge ve işlem yapma zorunluluğu devreye girer. Bu olumsuz durumlar birbirini tetikleyerek içinden çıkılmaz hale gelebilir. İşte bu durumun OSB mevzuatı açısından olup olmadığını belirlemek için bu hipotez geliştirilmiştir. Aşağıda bu testin analizleri ile ilgili hususlar irdelenmiştir.

Bu hipotezi ölçmek için “yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir” şeklinde

olumlu yönde soru sorulmuştur. Alınan cevaplar t testine tabi tutularak hipotez test edilmiştir.

Tablo 5.34: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (Eğitim Durumlarına Göre)

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir.	≥ 4	108	2,46	1,097	,045	-,83	,37
	< 4	38	2,66	1,300			

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Independent Samples Test, eğitim durumu açısından ikiye ayrılmış ve “yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir” şeklindeki değişken teste tabi tutulmuştur. Çıkan sonuç ise hipotezi doğrular niteliktedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, t değeri $t = -83$ almıştır. Yani olumlu olarak verilen değişkene olumsuz cevap verilmiştir. Başka bir anlatımla, yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yetersiz görülmüştür. Eğitim durumu yükseldikçe (< 4 $\bar{X} = 2,66$) bu konudaki görüşler daha da olumsuzlaşmaktadır.

Tablo 5.35: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (Tecrübeye Göre)

	Tecrübe	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
Yatırımcılarla İlgili İşlemlerin Kısa Sürede Ve Sorunsuz Olarak Yerine Getirilmesinde Mevcut Yasal Düzenlemeler Yeterlidir.	≥ 4	77	2,39	1,09	,12	-1,41	,16
	< 4	70	2,66	1,20			

OSB yöneticilerinin tecrübelerine göre yapılan analize göre de, yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yetersiz görülmüştür. Başka bir anlatımla yasal düzenlemeler OSB açısından bürokrasiye neden olmaktadır. OSB yöneticilerinin tecrübeleri arttıkça (< 4 $\bar{X} = 2,66$) mevcut yasal düzenlemelerin bürokrasiye neden olduğu kanaati artmaktadır.

Her iki tablonun incelenmesinden çıkan sonuç, **OSB uygulamalarında yasal düzenlemeler bürokrasiye neden olmaktadır**. Aslında çıkan bu sonuç Türkiye OSB'leri açısından normal bir sonuçtur. Çünkü Türkiye'de kurulu bulunan OSB'ler hukuki kimliğine tam kavuşmamış durumdadır. Yıllarca kanun çıkarılmaya çalışılmış, çıkan kanun ise tasarıyla bir bütünlük sağlamayacak şekilde mecliste değiştirilmiştir. AB giriş sürecinde yapılan hızlı yasal düzenleme değişik ve yenilikleri, OSB yasasını ve uygulamasını da etkilemiştir. Birkaç yıl içerisinde birçok yasada OSB ile ilgili düzenlemeye yer verilmiştir. Yasalar uzun dönem için hazırlanır ve uygulanır. Aksi takdirde yasalara olan güven sarsılır. Bu açıdan da bakıldığında OSB uygulamalarında bürokrasiye neden olan yasal düzenlemeler yenilenmeli, sorun olan bir OSB yasası değil sorun çözen bir OSB yasası yapılmalıdır.

Bu konuda OSB yönetim kurulu başkanları açısından da aynı yönde değerlendirildiği aşağıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 5.36: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (OSB Yönetim Kurulu Başkanına Göre)

	Yönetim Kurulu Başkanının Unvanı	N	\bar{X}	ss	Levene <i>p</i>	t Değeri	<i>p</i>
Yatırımcılarla İlgili İşlemlerin Kısa Sürede Ve Sorunsuz Olarak Yerine Getirilmesinde Mevcut Yasal Düzenlemeler Yeterlidir.	>= 2	67	2,43	1,05	,03		,49
	< 2	54	2,57	1,22		-,67	,50

Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yetersizliği konusunda, OSB yönetim kurulu başkanı kim olursa olsun, araştırmaya katılan yöneticiler benzer düşünmektedir. OSB yönetim kurulu başkanı kamu görevlisi de olsa, sanayici de olsa aynı paralelde düşünmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan yöneticiler mevcut yasal düzenlemeler yetersiz şeklinde düşünmektedir.

Tablo 5.37: Mevcut Yasal Düzenlemelerin Bürokrasiye Neden Olma Durumu Hakkındaki Görüşler (Bölgeye Göre)

Yatırımcılarla İlgili İşlemlerin Kısa Sürede Ve Sorunsuz Olarak Yerine Getirilmesinde Mevcut Yasal Düzenlemeler Yeterlidir.	OSB'nin bulunduğu bölge	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
	≥ 4	65	2,46	1,09	,40	-,43	,66
	< 4	81	2,54	1,16			,66

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, OSB'nin bulunduğu tüm bölgelerdeki OSB yöneticileri de aynı paralelde düşünmektedir. Mevcut yasal düzenlemelerin bürokrasiye neden olma konusunda tüm bölge OSB yöneticileri aynı istikamette düşünmekte ve tüm OSB yöneticileri, OSB mevzuatının bürokrasiye neden olduğunu düşünmektedir.

5.2.2.4.2.4. Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisinin Analizi

Bilindiği gibi, yasal düzenlemelerden kaynaklı veya kaynaklanmasın bürokrasi organizasyonun etkinliğini azaltıcı etkiye sahiptir. OSB'ler açısından böyle bir durumun varlığının belirlenmesi araştırma konusu açısından önem arz etmektedir. Bu durumun tespiti için bir hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Buna göre;

"H₄: OSB yöneticileri, bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması konusunda paralel düşünmektedir"

şeklinde hipotez geliştirilmiştir.

Tablo 5.38: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Görev Unvanına Göre)

	Görev Unvanı	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır.	≥ 2	95	3,80	1,078	,38	,61	,541
	< 2	50	3,68	1,203			,556

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere görev unvanı ne olursa olsun, araştırmaya katılan yöneticiler, bürokratik engellerin OSB etkinliğini azaltacağına inanmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerin çoğunluğunu oluşturan MİA ve sanayiciler ($\bar{X}=3,80$) ve diğer katılımcılara göre ($\bar{X}=3,68$) bürokratik engellerin OSB etkinliğini azaltma konusunda daha katı düşünmektedirler.

Tablo 5.39: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Eğitim Durumuna Göre)

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
Bürokratik Engeller OSB'nin Etkinliğini Azaltmaktadır.	≥ 3	118	3,73	1,114	,58	,25	,798
	< 3	27	3,67	1,240			,812

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere eğitim düzeyi ne olursa olsun, araştırmaya katılan yöneticiler, bürokratik engellerin OSB etkinliğini azaltacağına inanmaktadır.

Tablo 5.40: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Tecrübesine Göre)

	Tecrübe	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
Bürokratik Engeller OSB'nin Etkinliğini Azaltmaktadır.	≥ 4	77	3,84	1,014	,006	1,33	,185
	< 4	69	3,59	1,252			,190

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere tecrübeleri ne boyutta olursa olsun, araştırmaya katılan yöneticiler, bürokratik engellerin OSB etkinliğini azaltacağına inanmaktadır.

Tablo 5.41: Bürokratik Engellerin OSB'nin Etkinliğine Etkisi (Yön. Krl. Bşk. Göre)

	Yönetim Kurulu Bşk. Unvanı	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır.	≥ 2	65	3,92	1,065	,13	1,59	,115
	< 2	55	3,60	1,164			,118

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere yönetim kurulu başkanının unvanı ne olursa olsun, araştırmaya katılan yöneticiler, bürokratik engellerin OSB etkinliğini azaltacağına inanmaktadır. Hatta yönetim kurulu başkanı MİA ve sanayici olan OSB'lerden araştırmaya katılan yöneticileri ($\bar{X}=3,92$), araştırmaya katılan diğer yöneticilere göre ($\bar{X}=3,60$) daha katı düşünmektedir.

5.2.2.4.2.5. Personel Güçlendirme Tekniğinin OSB'lerde Uygulanabilirliğinin Analizi

Bilindiği gibi bürokratik işlemler bürokratlar aracılığıyla yerine getirilir. Bir organizasyonda hangi bürokratin hanli işleri yapacağı, amirler tarafından yapılan görev bölümü ile belirlenir. Görev başında bulunmayan bir personelin göreceği

işlerin hangi personel tarafından yerine getirileceği, yukarıda bahsedilen görev bölümünde belirtilmekle birlikte uygulamada durum biraz farklı gelişmektedir. Genellikle iş sahibinin müracaatı durumunda, ilgili personelin gelmesini beklemesi önerilmektedir. Bu durum bürokraside bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. OSB’lerde bu tür bir bürokratik sorun olup olmadığını belirlemek için hipotez geliştirilmiştir.

Buna göre;

“H₅:OSB’lerde personel güçlendirme tekniğinin uygulanmadığı konusunda araştırmaya katılan yöneticiler benzer şekilde düşünmektedirler”

Tablo 5.42: Personel Güçlendirme Tekniğinin Uygulanabilirliği (Yön. Krl. Bşk. Göre)

	OSB'nin Yönetim Kurulu Bşk Unvanı	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB'de Görevli Personel İşbaşında	>= 2	67	3,52	1,092			,000
Değilken, İşleri Diğer Bir Personel Yürütebiliyor.	< 2	54	2,76	1,228	,13	3,61	,001

Tablo 5.43: Personel Güçlendirme Tekniğinin Uygulanabilirliği (Yöneticilik Tecrübesine Göre)

	Yöneticilik tecrübeniz	N	\bar{X}	ss	Levene p	t Değeri	p
OSB'de Görevli Personel İşbaşında	>= 3	117	3,20	1,205			,816
Değilken, İşleri Diğer Bir Personel Yürütebiliyor.	< 3	29	3,14	1,246	,95	,23	,820

Yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan yöneticiler, personel güçlendirme konusunda benzer düşünmektedirler. Yöneticilik tecrübesi az olan yöneticiler personel güçlendirme konusunda biraz daha iyimserdirler. Ancak her iki grup yönetici de bu konuda tarafsızlık sınırına yakın düzeyde müspet düşünmektedirler. OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor şeklinde yönetilen sorulara verilen cevaplardan, OSB yönetim kurulu başkanı sanayici ve MİA olanlar dışındakiler personel güçlendirmenin uygulandığı konusunda olumsuzluğa yakın kanaat bildirmişlerdir.

5.2.2.4.2.6.OSB Yönetimlerine Kamu Erki Kullanabilme Yetkisi Verilmesinin Analizi

OSB'ler kanunlarla düzenlenmiş özel hukuk tüzel kişisidir. Ancak, adına kamulaştırma yapılabilmesi, yönetim aidatlarının ilam hükmünde olması gibi bazı kamusal yetkilerle donatılmıştır. bu durum OSB'lerin hukuki statülerini tartışılır hale getirmiştir. Dolayısıyla OSB'lerin hukuki statülerinin netleştirilmesi bakımından bir hipotez geliştirilmiştir.

Buna göre;

H₆: "OSB'lere resmi mühür vererek OSB'lerin kamu tüzel kişiliği statüsünün verilmesi konusunda araştırmaya katılan yöneticiler paralel düşünmektedir"

Şeklinde hipotez geliştirilmiş ve test edilmiştir.

Tablo 5.44: OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi (Görev Unvanına Göre)

Görev Unvanınız?		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t değeri
OSB'lere Resmi Mühür Verilmelidir.	OSB Müdürü	40	4,18	,594	,094	1,68
	Yönetim Kurulu Üyesi	48	3,90	,951	,137	

Bu testi yorumlamak için önce Levene's testine varyansların eşit olup olmadığına bakılmıştır. varyansın eşit olmadığı ($f=6.441$, $p<0,05$) belirlendiğinden Equal variances not assumed seçeneğine karşılık gelen t değerinin istatistikî olarak anlamlı olup olmadığına bakılmış ($t= 1,68$, $p=0,097$) ve farkın olmadığı anlaşılmıştır. Tablodan da görüldüğü üzere aritmetik ortalamalar arasındaki farkın büyük olmadığı, araştırmaya katılan yöneticilerin aynı yönde görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Kısacası tüm araştırmaya katılan yöneticiler **OSB'lere resmi mühür vererek OSB'lerin kamu tüzel kişiliği statüsünün verilmesini** istemektedirler.

5.2.2.5.Değişkenler Arası İlişkinin Anova (Tek Yönlü Varyans=One-way ANOVA) Analizi

Bilindiği gibi tek yönlü Varyans analizi (ANALYSIS OF VARIANCE) 3 ya da daha çok grup arasında, belirli bir değişkene dayalı olarak farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılır. Temel olarak varyans analizi, gruplar arasındaki değişkenliği (farklılaşmayı-varyansı), grupların içindeki bireyler arasındaki

değişkenliğe (farklılaşmaya-varyansa) oranlar. Analizin amacı, gruplar arasındaki farklılaşmanın, bireyler arasındaki farklılaşmadan büyük olup olmadığını tespit etmektir. t testi yapılırken iki grubun birbirinden farklı olduğunu bulabilmek için bu iki grubun ortalamalarının birbirinden farklarını bulup ortalamaların standart hatalarına bulmak yetiyordu. Fakat varyans analizinde genelde ikiden çok grup birbiriyle karşılaştırılır.

Bu bölümde, OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile EK 1'de yer alan anketteki 38 değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Bilindiği gibi OSB'nin etkinliği, OSB'nin hedefe ulaşp ulaşamadığı açısından önemlidir. Etkinlik düzeyinin yüksekliği oranında OSB hedefe yaklaşmış demektir. Bir organizasyon olarak OSB'nin bürokratik sorunları ile OSB'nin etkinliği ters orantılıdır. Başka bir anlatımla OSB'nin bürokratik sorunları arttıkça etkinlik düzeyi düşecektir. Anket aracılığı ile toplanan verilerin analizi sonucu, OSB'nin etkinlik düzeyi ile bürokrasiye neden olan aşağıdaki değişkenler arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Belirlenen bu ilişkilerin tespitine yönelik geliştirilen hipotezler ilgili bölümde test edilmiştir. Hipotezlerin kabul veya reddi ile ilgili hususlar ilgili bölümde değerlendirilmiştir.

5.2.2.5.1. OSB'nin Etkinliği ile OSB Yönetiminden Memnuniyet Arasındaki İlişkinin Analizi

Yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyetlerine göre, OSB'nin etkinlik düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.45: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetleri Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalama	F	P
OSB Yönetiminden Memnuniyet	Gruplar Arası	14,886	3	4,962	31,36
	Grup İçi	17,561	111	,158	,000
	Toplam	32,448	114		

Buna göre;

H₇: "OSB'nin etkinliği ile yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değerin 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.46 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden memnuniyetleri Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi				
Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetleri	Sayı	1	2	3
Katılmıyorum	5	3,5000		
Kararsızım	22	3,6023		
Katılıyorum	52		4,0433	
Tamamen katılıyorum	36			4,5556

Yapılan Waller-Duncan Test Analizine ilişkin yukarıdaki tablodan anlaşılacağı gibi, OSB yönetiminden memnun olan yatırımcılar, OSB'nin de etkinliği konusunda aynı paralelde görüş belirtmektedir. Başka bir anlatımla, OSB yönetiminden memnuniyeti düşük olan yatırımcılara göre, OSB'nin etkinlik düzeyi düşüktür. Buna göre, OSB yönetiminden memnuniyet arttıkça, OSB'nin etkinlik düzeyinin yükseldiği anlaşılmaktadır.

5.2.2.5.2. OSB'nin Etkinliği ile Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu Arasındaki İlişkinin Analizi

Tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilme durumuna göre, OSB'nin etkinlik düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.47 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalama	F	P
Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu	Gruplar Arası Grup İçi Toplam	3,893 24,877 28,770	3 95 98	1,298 ,262	4,956 ,003

Buna göre;

H_8 : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile tepe yöneticilere ulaşılabilme durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.003$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve OSB yöneticilerinin tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşabilmeleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.48 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Tepe Yöneticilere Ulaşılabilme Durumu Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları

Tepe Yöneticilere Rahatlıkla Ulaşılabilme Durumu	OSB'nin Etkinlik Düzeyi			
	Sayı	1	2	3
Kararsızım	17	3,7647		
Katılmıyorum	9	3,9722	3,9722	
Katılıyorum	51		4,1275	4,1275
Tamamen katılıyorum	22			4,3864

Yapılan Waller-Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilme durumu düştükçe, OSB'nin etkinlik düzeyi

düşmektedir. Buna göre, tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilme durumu yükseldikçe, OSB'nin etkinlik düzeyi de yükselmektedir.

5.2.2.5.3. OSB'nin Etkinliği ile OSB Yönetiminde Açıklık ve Bağımsız Bir Denetim Sisteminin Getirilmesi Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sisteminin getirilmesine göre, OSB'nin etkinlik düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.49 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Yönetiminde Açıklık ve Bağımsız bir Denetim Sisteminin Getirilme Durumu Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serb. Derecesi	Kareler Ort.	F	P
Bağımsız Denetim Sisteminin Getirilmesi	Gruplar Arası	1,444	2	,722	2,585	,008
	Grup İçi	29,603	106	,279		
	Toplam	31,047	108			

Buna göre;

H₉: "OSB'nin etkinliği ile OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız bir denetim sisteminin getirilme durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.50 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Yönetiminde Açıklık ve Bağımsız Denetim Sisteminin Getirilme Durumu Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları

Bağımsız Denetim Sisteminin Getirilmesi	Sayı	1	2
Kararsızım	15	3,8167	
Katılıyorum	59	4,0975	4,0975
Tamamen katılıyorum	35		4,1857

Yapılan Waller-Duncan test analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız bir denetim sistemi getirildikçe, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselmektedir. Buna göre, OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız bir denetim sisteminin getirilmesi halinde, OSB'nin etkinliği yükselmektedir.

5.2.2.5.4. OSB'nin Etkinliği ile Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi

Yatırımcıların altyapı hizmetlerinden memnuniyetine göre, OSB'nin etkinlik düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.51: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serb. Derecesi	Kareler Ort.	F	P
Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti	Gruplar Arası	16,835	3	5,612	39,9	,00
	Grup İçi	15,613	111	,141		
	Toplam	32,448	114			

Buna göre;

H_{10} : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile yatırımcıların altyapı hizmetlerinden memnuniyeti arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.52: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Waller-Duncan Test Sonuçları

Yatırımcıların Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyeti	Sayı	1	2	3	4
Katılmıyorum	7	3,250			
Kararsızım	13		3,634		
Katılıyorum	63			4,019	
Tamamen katılıyorum	32				4,617

Yapılan Duncan test analizinden de anlaşılacağı gibi, yatırımcıların altyapı hizmetlerinden memnuniyeti arttıkça, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselmektedir. Buna göre, OSB altyapı hizmetleri tamamlandıkça, OSB'nin etkinliği yükselmektedir.

5.2.2.5.5. OSB'nin Etkinliği ile Elektrik Üretim ve İşletme Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi Arasındaki İlişkinin Analizi

Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin OSB tarafından verilmesine göre, OSB'nin etkinlik düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.53: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle Elektrik Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
Elektrik Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi	Gruplar Arası	6,742	10	,674	2,152	,028
	Grup İçi	29,449	94	,313		
	Toplam	36,190	104			

Buna göre;

H_{11} : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile elektrik hizmetlerinin OSB tarafından verilmesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.028$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.028$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.54 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Elektrik Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

Elektrik Hizmetlerinin OSB Tarafından Verilmesinin Memnuniyeti	Sayı	1	2
Kararsızım	5	3,6500	
Katılıyorum	40	3,9625	3,9625
Tamamen katılıyorum	60		4,2458

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin OSB tarafından verilmesi halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselmektedir. Buna göre, Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin OSB tarafından verilmesi OSB'nin etkinliğini yükseltmektedir. Başka bir anlatımla OSB'nin temel altyapı hizmetleri ikmal edildikçe, OSB'nin etkinliği de artmaktadır.

5.2.2.5.6. OSB'nin Etkinliği ile Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması Arasındaki İlişkinin Analizi

Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.55 OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P	
Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması	Gruplar Arası	21,916	10	2,192	7,788	,000
	Grup İçi	29,266	104	,281		
	Toplam	51,183	114			

Buna göre;

H₁₂: "OSB'nin etkinliği ile sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H₀ hipotezi red, H₁ hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P < 0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.56: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

Sanayinin Uygun Görülen Alanlarda Yapılması	Sayı	1	2	3
Kararsızım	15	3,5500		
Katılıyorum	57		3,9605	
Tamamen katılıyorum	43			4,4651

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselmektedir. Buna göre, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması OSB'nin etkinliğini yükseltmektedir. Elde edilen bu veri, OSB yer seçiminin ve OSB yönetimin sadece bölgeyi değil sanayiye de organize etme gerekliliğinin önemini vurgulamaktadır. Her şeyden önce OSB alanları isabetli belirlenmek durumundadır. Belirlenen OSB alanı içinde ve dışında sanayinin OSB yönetimi tarafından organize edilmesine imkan verilmek durumundadır. Aksi takdirde OSB'lerin etkinliği azalacaktır.

5.2.2.5.7. OSB'nin Etkinliği ile Çevre Sorunlarının Önlenmesi Arasındaki İlişkinin Analizi

Çevre sorunlarının önlenmesi ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.57: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle Çevre Sorunlarının Önlenmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
Çevre Sorunlarının Önlenmesi	Gruplar Arası	48,317	10	4,832	17,78	,000
	Grup İçi	28,257	104	,272		
	Toplam	76,574	114			

Buna göre;

H_{13} : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile çevre sorunlarının önlenmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.58: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Çevre Sorunlarının Önlenmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

Çevre Sorunlarının Önlenmesi	Sayı	1	2	3	4
Katılmıyorum	7	3,107			
Kararsızım	14		3,625		
Katılıyorum	59			4,029	
Tamamen katılıyorum	35				4,592

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, çevre sorunlarının önlenmesi halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselmektedir. Buna göre, çevre sorunlarının önlenmesi OSB'nin etkinliğini yükseltmektedir. Elde edilen bu verilerden şu iki sonuç çıkarılabilir. Birincisi OSB alanındaki çevre sorunları ki; bunlar bizzat OSB faaliyetlerinden kaynaklanan, atıksu, katı atık, gürültü kirliliği, hava kirliliği şeklinde oluşan çevre kirliliğidir. Bu durum OSB mevzuatı çerçevesinde nispeten çözülmüştür. İkincisi ise, OSB'yi de ilgilendiren ve fakat salt OSB faaliyetlerinden kaynaklanmamakla birlikte OSB'nin bulunduğu bölgede oluşan tüm sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel etkilerdir. Bunun önlenmesi için de OSB'nin sadece bölgeyi organize eden öte, hem sanayiye organize edebilme hem de sanayi ile birlikte çevresini de organize edebilme imkanına kavuşturulması ile mümkün olacaktır.

5.2.2.5.8. OSB'nin Etkinliği ile İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması Arasındaki İlişkinin Analizi

İzin ve ruhsatların takibinin OSB tarafından yapılması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans

Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.59: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması	Gruplar Arası	15,666	10	1,567	2,435	,012
	Grup İçi	63,049	98	,643		
	Toplam	78,716	108			

Buna göre;

H₁₄: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB'de yer alan yatırımcıların izin ve ruhsat takibinin OSB tarafından yapılması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.012$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, Ho hipotezi red, H₁ hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.012$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.60 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

İzin ve Ruhsatların Takibinin OSB Tarafından Yapılması	Sayı	1	2
Kararsızım	6	3,2500	
Katılmıyorum	8		4,0625
Katılıyorum	49		4,0714
Tamamen katılıyorum	46		4,2391

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, izin ve ruhsatların takibinin OSB tarafından yapılması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, izin ve ruhsatların takibinin OSB tarafından yapılması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.9. İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

İzin ve ruhsatların ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.61: OSB'nin Etkinlik Düzeyi İle İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması	Gruplar Arası	6,161	10	,616	2,094	,032
	Grup İçi	29,425	100	,294		
	Toplam	35,586	110			

Buna göre;

H_{15} : "OSB'nin etkinliği ile izin ve ruhsatların belirli bir sürede tamamlanması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.032$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.032$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.62 OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

İzin ve Ruhsatların Belirli Bir Sürede Tamamlanması	Sayı	1	2
Kararsızım	6	3,5000	
Katılıyorum	65		4,0808
Tamamen katılıyorum	40		4,2188

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, izin ve ruhsatların ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, izin ve ruhsatların ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.10. İnşaat ve İskân Ruhsatına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırımın da OSB tarafından onaylanması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.63: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İnşaat ve İskân Ruhsatlarına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
İnşaat ve İskân Ruhsatlarına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması	Gruplar Arası	7,147	10	,715	1,974	,045
	Grup İçi	34,760	96	,362		
	Toplam	41,907	106			

Buna göre;

H₁₆: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırımın da OSB tarafından uygulanması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.045$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.045$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.64: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile İnşaat ve İskân Ruhsatlarına İlişkin Yaptırımın OSB Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

İnşaat ve İskan Ruhsatlarına İlişkin Yapıtırımın OSB Tarafından Onaylanması	Sayı	1	2
Kararsızım	8	3,7813	
Katılıyorum	47	4,0160	4,0160
Tamamen katılıyorum	52		4,2163

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yapıtırımın da OSB tarafından onaylanması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yapıtırımın da OSB tarafından onaylanması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.11. OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB imar planları, tevhid ve ifrazların OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.65: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması	Gruplar Arası	15,219	10	1,522	2,825	,004
	Grup İçi	49,558	92	,539		
	Toplam	64,777	102			

Buna göre;

H₁₇: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB imar planları, tevhid ve ifrazların OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.004$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H₀ hipotezi red, H₁ hipotezi kabul edilmiştir ve

yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P < 0.004$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.66: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

OSB İmar Planları, Tevhid ve İfrazların OSB Tarafından Hazırlanarak Müteşebbis Heyet Tarafından Onaylanması	Sayı	1
Katılmıyorum	4	3,7500
Kararsızım	9	3,8333
Katılıyorum	39	4,0128
Tamamen katılıyorum	51	4,1912

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB imar planları, tevhid ve ifrazların OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, OSB imar planları, tevhid ve ifrazların OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.12. OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB'nin kamulaştırma yapabilmesi ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.67: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi	Gruplar Arası	10,474	10	1,047	2,497	,010
	Grup İçi	41,104	98	,419		
	Toplam	51,578	108			

Buna göre;

H_{18} : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB'nin kamulaştırma yapabilmesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.01$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.01$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.68: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

OSB'nin Kamulaştırma Yapabilmesi	Sayı	1	2
Kararsızım	7	3,4286	
Katılıyorum	48		4,0313
Katılmıyorum	2		4,1250
Tamamen katılıyorum	52		4,2404

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB'nin kamulaştırma yapabilmesi halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, OSB'nin kamulaştırma yapabilmesi, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.13. OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.69: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi	Gruplar Arası	15,674	10	1,567	2,854	,004
	Grup İçi	52,175	95	,549		
	Toplam	67,849	105			

Buna göre;

H_{19} : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile yatırımcıların OSB'lere resmi mühür verilmesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.004$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.004$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.70: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

OSB'lere Resmi Mühür Verilmesi	Sayı	1	2
Kararsızım	14	3,7857	
Katılmıyorum	6	3,8750	
Katılıyorum	56	4,0402	4,0402
Tamamen katılıyorum	30		4,3500

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB'lere resmi mühür verilmesi halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, OSB'lere resmi mühür verilmesi, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.14. OSB Alacaklarının İlam Hükmünde Olması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB alacaklarının ilam hükmünde olması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.71: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Alacaklarının İlam Hükmünde Olması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
-------------------------	-----------------	---------------------	--------------	---	---

OSB Alacakları İlam Hükümünde Olmalı	Gruplar Arası	10,857	10	1,086	2,496	,010
	Grup İçi	41,760	96	,435		
	Toplam	52,617	106			

Buna göre;

H_{20} : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB alacaklarının ilam hükmünde olması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.010$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.010$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.72: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB Alacaklarının İlam Hükümünde Olması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

OSB Alacaklarının İlam Hükümünde Olması	Sayı	1	2
Kararsızım	23	3,8152	
Katılıyorum	52		4,0721
Tamamen katılıyorum	40		4,2875

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB alacaklarının ilam hükmünde olması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi yükselir. Buna göre, OSB alacaklarının ilam hükmünde olması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.15. OSB'deki İşletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi Statüsü Tanınması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek

Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.73: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'deki İşletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi Statüsü Tanınması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması	Gruplar Arası	16,218	10	1,622	1,950	,047
	Grup İçi	82,336	99	,832		
	Toplam	98,555	109			

Buna göre;

H_{21} : "OSB'nin etkinliği ile yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.047$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.74: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması	Sayı	1	2
Katılmıyorum	9	3,8056	
Kararsızım	28	3,9464	3,9464
Katılıyorum	43		4,1570
Tamamen katılıyorum	35		4,2143

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması halinde, OSB'nin etkinlik düzeyi

yükselir. Buna göre, OSB'deki işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.16. Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

Teşvik, destek ve istisnalar gibi devlet yardımları için OSB alanında uygulayıcı birimin OSB yönetiminin olması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.75: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması	Gruplar Arası	13,620	10	1,362	3,6	,000
	Grup İçi	34,841	93	,375		
	Toplam	48,462	103			

Buna göre;

H₂: "OSB'nin etkinlik düzeyi ile teşvik, destek ve istisnalar gibi devlet yardımları için OSB alanında uygulayıcı birimin OSB yönetiminin olması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H₀ hipotezi red, H₁ hipotezi kabul edilmiştir ve yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P<0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.76: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet Yardımları için OSB Alanında Uygulayıcı Birimin OSB Yönetiminin Olması	Sayı	1	2
Kararsızım	14	3,7143	
Katılıyorum	48	3,9635	
Tamamen katılıyorum	42		4,3750

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, teşvik, destek ve istisnalar gibi devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimin OSB yönetiminin olması halinde, OSB'nin etkinliği yükselir. Buna göre, teşvik, destek ve istisnalar gibi devlet yardımları için OSB alanında uygulayıcı birimin OSB yönetiminin olması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.5.17. Teşvik, Destek ve İstisnalarda OSB'deki Yatırımcılara Ayrıcalık Tanınması ile OSB'nin Etkinliği Arasındaki İlişkinin Analizi

Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması ile OSB'nin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiş olup, bu iki değişken arasında %0.01 düzeyinde farklılık elde edilmiştir.

Tablo 5.77: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması Arasındaki İlişkinin ANOVA Analizi Sonuçları

OSB'nin Etkinlik Düzeyi		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ort.	F	P
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması	Gruplar Arası	9,374	10	,937	4,841	,000
	Grup İçi	18,010	93	,194		
	Toplam	27,385	103			

Buna göre;

H_{23} : "OSB'nin etkinliği ile teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır"

Şeklinde geliştirdiğimiz hipotez yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, %95 güven aralığında $p=0.000$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05'den küçük olması, bu iki kriter arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Buna göre, H_0 hipotezi red, H_1 hipotezi kabul edilmiştir ve

yatırımcıların OSB yönetimlerinden memnuniyetleri ile OSB'lerin etkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yukarıdaki hesaplamaların sonucunda, %95 güven aralığına göre $P < 0.001$ olduğundan, anlamlılık düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla değişkenler Waller-Duncan Testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.78: OSB'nin Etkinlik Düzeyi ile Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması Arasındaki İlişkinin Duncan Test Sonuçları

Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması	Sayı	1	2
Kararsızım	6	3,6250	
Katılıyorum	42	3,8929	
Tamamen katılıyorum	61		4,3238

Yapılan Duncan Test Analizinden de anlaşılacağı gibi, Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması halinde, OSB'nin etkinliği yükselir. Buna göre, Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması, OSB'nin etkinliğini yükseltecektir.

5.2.2.6. Değişkenler Arası İlişkilerin (Korelasyon) Analizi

Bu analizin amacı değişkenler arasında ilişkinin olup olmadığını eğer ilişki varsa ilişkinin yönünü de göstermektir. (Bryman ve Cramer'e göre (1997:176–177) pearson korelasyonunda r katsayısı -1 ile +1 arasında değişir. Eğer r katsayısı -1 veya +1'e eşit ise bu durumda değişkenler arasında yüzde yüz ilişki olduğu söylenir. r katsayısı 0'a doğru yaklaşırsa ilişkinin zayıf olduğunu gösterir. bu katsayılar Pearson korelasyon tablosunda r katsayısı P.C. (P.C.=r) olarak verilmiştir. Bu tabloda ilk bakılması gereken PC değerinin asteriks (*) işaretini alıp almadığıdır. Eğer PC değeri yanında * işareti yoksa değerleri incelemeye gerek yoktur. Zira değişkenler arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Eğer * işaret varsa %95 güven aralığında 0,05'lik düzeyde ($p < 0,05$) istatistikî olarak anlamlı bir ilişkinin varlığını gösterir. Eğer * işaret iki adet ise bu da %95 güven aralığında 0,01'lik düzeyde ($p < 0,01$) istatistikî olarak anlamlı bir ilişkinin varlığını gösterir. * işareti varsa, p.c. karşısındaki rakama bakılır. Eğer bu rakam pozitif ise, yatay değişkenin artması durumunda dikey değişken de artıyor demektir. Eğer yatay rakam eksi (-) değerli ise yatay değişkenin artması durumunda

dikey değişken azalıyor demektir. P. C. Karşısındaki rakamın değeri ise artış veya azalıştaki ilişkinin gücünü gösterir. Eğer $r=0$ mutlak sonucuna ulaşılmışsa değişkenler arasında doğrusal bir ilişki yok demektir (YÜZER vd. 2003:269).

Sonuç olarak korelasyon katsayısının değeri -1 ile +1 arasında değişir. Sonucun +1 çıkması iki değişken arasında kuvvetli olumlu ilişkinin bulunduğunu, -1 ise kuvvetli olumsuz ilişkinin bulunduğunu gösterir. Tabloda yer alan $r=1,00$ değerleri, korelasyon tablosunda yer alan aynı değişkenlerin satır ve sütununda yer alanlarının çakışmasından ileri gelmektedir. Korelasyon katsayısı sıfıra yaklaştıkça ilişkinin kuvveti zayıflar, sıfır ise iki değişken arasında ilişkinin olmadığını gösterir.

Bu çalışmada 38 değişken arasında yapılan korelasyon analizi EK-9'da gösterilmiştir.

Likert ölçeğine göre hazırlanan 38 soruya korelasyon testi uygulanmıştır. Korelasyon testi sonucu elde edilen bulgulardan pozitif veya negatif doğrultuda anlamlı olanlar, değişkenlerle birlikte ayrı ayrı tablolarda değerlendirilmiştir. EK-9'daki tablolarda iki ayrı korelasyon (karşılıklı ilişki) irdelenmiştir. Birincisi değişkenler arasında ters ilişki (-) olan korelasyonlar yer almıştır. Burada yer alan değişkenler negatif etki yapma özelliğine sahiptirler. İkincisi ise korelasyon gücü pozitif olan değişkenlerden %40 ve üzeri etki gücüne sahip değişkenler sunulmuştur. %30 - %40 arası karşılıklı etkileşim gücü olanlar ise korelasyon tablosunda sadece PC değerleri ile anlamlılık asterikleri (*) farklı renk tonu ile belirlenmiştir.

Aşağıdaki bölümlerde karşılıklı ilişki (korelasyon) irdelenirken ilgili hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı da sorgulanmıştır.

5.2.2.6.1. Değişkenler Arası Pozitif İlişkilerin (Korelasyon) Analizi

Değişkenler arası pozitif ilişkilerin (korelasyon) analizi yapılmadan önce, korelasyon tablosu üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde tüm pozitif ilişkilerin irdelenmesi tercih edilmemiştir. Zira yukarıda da izah edildiği gibi ilişkinin pozitif gücü $P.C.=1$ 'e yakınlığı oranındadır. Bu genel ilke doğrultusunda pozitif ilişki gücü yüksek ve anlamlı olanlar irdelenmiştir.

Tablo 5.79 Değişkenler Arası Pozitif İlişki Gücü %40 ve Üzeri Olan Değişkenler Tablosu

Yatay (Satırdaki) İfadeler	P.C.	Dikey (Sütundaki) İfadeler
<i>OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir.</i>	,51(**)	<i>OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır.</i>
<i>OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.</i>	,58(**)	<i>Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.</i>
OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.	,52(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır.
OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından onaylanmalıdır.	,54(**)	OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir
<i>OSB'lere resmi mühür verilmelidir.</i>	,50(**)	<i>OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.</i>
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik ve su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır.	,52(**)	OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik ve su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır.	,50(**)	OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.	,54(**)	OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.
<i>Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.</i>	,50(**)	<i>Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır.</i>
<i>OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.</i>	,49(**)	<i>OSB'de Faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur</i>
<i>Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır</i>	,46(**)	<i>OSB'de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir</i>
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır	,43(**)	OSB'de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır	,46(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır
OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir	,46(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır
OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır	,44(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır
OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır	,46(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır
OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır	,44(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır
OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır	,49(**)	OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır
OSB kamulaştırma yapabilmelidir	,45(**)	OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır
OSB personel politikası OSB müteşebbis	,40(**)	OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3'ü

Yatay (Satırdaki) İfadeler	P.C.	Dikey (Sütundaki) İfadeler
heyet tarafından belirlenmelidir OSB'lere resmi mühür verilmelidir	,41(**)	yatırımcılardan oluşmalıdır OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır
OSB'lere resmi mühür verilmelidir	,43(**)	OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir
OSB'lere resmi mühür verilmelidir	,42(**)	OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır	,43(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır
OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır	,49(**)	OSB'lere resmi mühür verilmelidir.
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır	,41(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır	,49(**)	OSB imar planları, tevhid ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır
OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır	,44(**)	Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir
Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır	,46(**)	OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır	,48(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır	,41(**)	OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır	,40(**)	OSB kamulaştırma yapabilmelidir
OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır	,47(**)	Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanında OSB'ne verilmelidir
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,40(**)	OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,42(**)	OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,42(**)	OSB'lere resmi mühür verilmelidir
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,46(**)	OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,46(**)	OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır
Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,44(**)	Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanında OSB'ne

Yatay (Satırdaki) İfadeler	P.C.	Dikey (Sütundaki) İfadeler
birimi OSB yönetimi olmalıdır Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	,46(**)	verilmelidir OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB’de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır	,40(**)	Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanununun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB’de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır	,49(**)	OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır

$P < 0,01$

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, değişkenler arasında çok sayıda ilişki bulunmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde sadece hipotezlerde yer alan ilişkiler irdelenmiş ve hipotezlerin kabul veya reddedilmesine değinilmiştir. Tabloda yer alan diğer ilişkiler, anlamlı da olsa çalışmada yer almamıştır.

5.2.2.6.1.1.Sanayinin Uygun Görülen Alanlara Konuşlanması ile Sanayinin Çevresel Sorunlarının Çözümüne İlişkin İlişkilerin Analizi

Tablo 5.80: Sanayinin Uygun Görülen Alanlara Konuşlanması ile Sanayinin Çevresel Sorunlarının Çözümüne İlişkin İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir.	,51(**)	OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır.

H_{24} : “Sanayinin çevresel sorunlarının çözümü ile sanayinin uygun görülen alanlarda (OSB) konuşlanması arasında pozitif bir ilişki vardır”

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, birinci sırada çevre ile ilgili iki değişkenin korelasyonu söz konusudur. “OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir” şeklinde görüş belirten araştırmaya katılan yöneticiler, “OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır” şeklindeki soruya da aynı paralelde cevap vermişlerdir. Başka bir anlatımla, sanayinin uygun alanlarda kurulmasıyla çevre sorunlarının önlenebileceği beyan edilmiştir. Gerçekten de yukarıdaki bölümlerde de irdelendiği üzere, sanayi devriminden sonra rasgele konuşlanan sanayi yatırımları zaman içerisinde istenmeyen komşu durumuna düşmüştü. Sanayiden kaynaklanan çevre kirliliği insan sağlığını tehdit eder boyuta

gelmişti. Çalışanlar, hem işlerine devam etmek istiyor hem de sanayiye karşı alerji duymaya başlamıştı. Hatta sanayiye bu olumsuz bakış sanayileşmekte olan tüm toplumlarda olumsuz bir sorun olarak ortaya çıkmaktaydı. Gerçekten de zaman içerisinde olumsuz olarak gelişen bu durum OSB'lerin yaygınlaşmaya başlamasıyla önlenmeye başlanmıştır. OSB geliştikçe çevresel sorunlar çözülmüş, çevresel sorunlar çözüldükçe de OSB'ler gelişmeye devam etmiştir. Son zamanlarda ise sanayinin çevreye verdiği zararı minimize etme yerine çevreye zararsız sanayi konsepti çerçevesinde artık eko-endüstri parkları tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalar çerçevesinde son on yıllık dönemde, mevcut OSB'lerin eko-endüstri parklarına dönüşümü üzerine bilimsel çalışmalar yapılmaya başlanılmıştır. Sonuç olarak, sanayinin uygun görülen alanlara konuşlanması sanayiden kaynaklanan çevresel sorunlara da çözüm olmuştur.

Ülkemizde ise durum biraz farklıdır. Yer seçiminde objektif kriterler yerine siyasi çıkarların ön plana çıktığı durumlarda çevresel sorunları körükleyici uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Her şeyden önce OSB kurulmasında ülke bir bütün olarak değerlendirilerek sanayinin uygun görülen yerlere konuşlanması yerine bölgeden gelen talep doğrultusunda işlemler ihdas edilmektedir. Gerçekten de yukarı bölümlerde de izah edildiği gibi OSB kurma işlemleri, tabandan talep şeklinde Bakanlık intikal ettirilmektedir. Oysaki ülkenin sanayi açısından genel bir değerlendirilmesi sonucu, sanayinin sektörel yapısı da dikkate alınarak uygun görülen yerlerde kurulması sağlandığında sanayi çevresel sorun olmaktan çıkar. Araştırmaya katılan yöneticiler verdikleri cevapla bu çarpık OSB oluşum sürecine de onay vermemişlerdir.

Türk OSB uygulamasında yer seçimine özel önem verilmiştir. Yukarı bölümlerde ayrıntılı olarak incelendiği üzere, OSB yer seçimi ayrı bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Ancak yönetmelik hükümleri özü itibarıyla sanayinin uygun yerlerde konuşlanmasını öngörse de, müteşebbis teşekkül tarafından belirlenen alternatif alanlardan birisini belirlemek söz konusu olduğundan, sonuç hatalı olabilmektedir. Yer seçimi işlemlerinden eşik analiz işlemlerini yürüten birkaç mühendisin belirlediği alanların OSB olup olmayacağından ziyade yer seçimi komisyonu üyelerinin kendi kurumları açısından bir mahsuru olup olmadığını incelemektedirler. Oysaki sanayinin uygun yerlere konuşlanması bilimsel veriler ışığında olmalıdır.

Önce veriler toplanmalı, toplanan veriler belirli kriterler ışığında işlenmeli ve nihayetinde ülkenin, bölgenin, sanayinin, sanayicinin ihtiyacı belirlenerek uygun alanın belirlenmesi durumunda korkulan sanayi, istenmeyen sanayi, aranılan ve istenilen sanayi konumuna yerleşecektir.

Sonuç itibarıyla sanayinin uygun alanlarda konuşlanması, sanayiden kaynaklanan çevresel sorunların çözümünde katkı sağlayacaktır. Başka bir anlatımla **OSB'nin yer seçimindeki isabet derecesi, OSB'de yer alan yatırımlar dolayısıyla oluşabilecek sanayi kirliliğini önlemede etkin rol oynayacaktır.** Yapılan bu analiz sonucunda yukarıda belirtilen “*sanayinin çevresel sorunlarının çözümü ile sanayinin uygun görülen alanlarda (OSB) yapılması arasında pozitif bir ilişki vardır*” hipotezi de doğrulanmış olmaktadır.

5.2.2.6.1.2.OSB Yönetimlerine Tek Durak Ofis Yetkisinin Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi

Tablo 5.81: OSB Yönetimlerine Tek Durak Ofis Yetkisinin Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.	,58(**)	Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.

H₂₅: “OSB işletmelerine verilen izin ve ruhsatlardaki bürokrasinin çokluğu ile bu konudaki yetkilerin ilgili OSB’ye devri konusunda pozitif bir ilişki vardır”

Yukarıdaki tablonun ikinci sütunundan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan yöneticiler OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların OSB yönetimi tarafından alınması ve bu konuda yatırımcıların daire daire dolaşması yerine tek muhataplarının OSB olması konusunda pozitif görüş bildirmişlerdir. Bilindiği üzere, bir işletmenin alması gereken birçok izin ve ruhsat söz konusudur. Alınan her bir izin ve ruhsat için onlarca evrak tanzimi ve yüzlerce imza gerekmektedir. İşlemlerin bitirilmesi bazı durumlarda günlerce, haftalarca hatta aylarca zaman alabilmektedir. Hatta oluşabilecek ufak bir olumsuzluk durumunda bir izin veya ruhsat işlemi bir yıldan fazla zaman alabilmektedir. İşte bu işlem fazlalığı, emek ve maliyet israfı gibi olumsuzluklar ancak yetkilerin OSB yönetimine

devredilmesi veya kamu kurumları nezdinde işlemlerin OSB tarafından yürütülmesi bürokrasiyi önleyecek ve OSB'nin etkinliğini artıracaktır.

Araştırmaya katılan yöneticilerin bu konudaki görüşleri yukarıda öngörülen hipotezi de doğrulamış bulunmaktadır. OSB işletmelerine verilecek izin ve ruhsatların ya OSB tarafından verilmesi, ya da işlemlerin takibi OSB tarafından yürütülmesi mevcut sorunlardan birisinin daha çözümü olacaktır.

5.2.2.6.1.3.OSB Yönetimlerinin Hukuki Statülerinde Değişiklik Yapılması ile Bazı Yetkilerin OSB Yönetimlerine Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi

Tablo 5.82: OSB Yönetimlerinin Hukuki Statülerinde Değişiklik Yapılması ile Bazı Yetkilerin OSB Yönetimlerine Verilmesine İlişkin İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	,50(**)	OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.

H₂₆: "OSB'lere resmi mühür verilmesi ile OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar gibi OSB tarafından hazırlanarak Bakanlık tarafından onaylanan işlemlerin, müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır"

Bilindiği gibi bir organizasyonun kamu organizasyonu mu, özel hukuk tüzel kişisi mi olduğunu belirleyen en önemli unsurlardan birisi verilen mührün içeriği ile ilgilidir. Kamu kurumlarına tanınan mühür kullanma yetkisi özel hukuk tüzel kişileri tarafından kullanılamaz. Kamu kurumlarının mühür kazıtmaları bile bir takım usul ve esaslara bağlanmıştır. Mührün hazırlanması, kullanılması ve imhası özel hükümlere tabi tutulmuştur. Kamuya ait bir mührün özel hukuk tüzel kişileri tarafından kullanılması mümkün değildir. Diğer taraftan kamu kurumlarının sahip olduğu mühürlerin hangi işlemlerde kullanılacağı yine yasal düzenlemelerle tayin edilmiştir. Her resmi evraka mühür kullanılması söz konusu değildir. İmar planı, inşaat izni, yapı kullanma izni gibi evrakta mühür kullanılmaktadır. Bu tür evrak üzerinde onay şerhinin yanında resmi mühür de kullanılmaktadır. Resmi mühür kullanılan her evrak resmi dairelerce intaç edilmiş demektir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan yöneticilerin OSB'lere resmi mühür verilmesi ile OSB imar

planları, tevhit ve ifrazlar gibi OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurmalarının temelinde OSB'lere kamu kurumu statüsü verilmesinden ibarettir. Kurulan bu ilişki ile **hem kamu kurumlarına ait bazı yetkilerin bir kısmının OSB'lere devredilmesi, hem de merkezi idare tarafından yürütülen bazı işlemlerin mahallinden yürütülmesi talep edilmektedir.** Yukarı bölümlerde de ayrıntılı izah edildiği gibi mevcut OSB Kanunu gereği imar planlarının tasdiki ve imar planı üzerindeki tevhit ve ifraz gibi tüm değişiklikler Bakanlığın onayından geçmektedir. Komşu iki sanayi parselinin birleştirilmesinden ibaret basit bir tevhit işlemi aylarca, hatta yıllara sâri zaman alabilmektedir. Bu da OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerin her iki değişken arasında böyle bir ilişki kurmaları yukarıdaki hipotezi de doğrulamaktadır.

5.2.2.6.1.4.OSB Yatırımcılarına Ayrıcalık Sağlanması ile Özendirme Araçlarında Uygulamanın OSB Yönetimlerine Devrine İlişkin İlişkilerin Analizi

Tablo 5.83: OSB Yatırımcılarına Ayrıcalık Sağlanması ile Özendirme Araçlarında Uygulamanın OSB Yönetimlerine Devrine İlişkin İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.	,50(**)	Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır.

H₂₇: “OSB’lerde yer alan işletmelere sağlanacak özendirme araçlarının etkinliği ile özendirme araçlarına ilişkin işlemlerinin OSB yönetimleri tarafından yürütülmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır”

Yukarıdaki tabloda OSB’lerdeki işletmelere ayrıcalık tanınması ile bu ayrıcalığın sağlayıcı unsurlar olan teşvik, destek ve istisnaların uygulayıcısının OSB yönetimleri arasında pozitif bir ilişki vardır. Bu ilişki hayati derecede önemlidir. Zira OSB’ler kalkınma için lokomotif işlevi yanında birçok sorunu da (örneğin çevre kirliliği, istihdam artışı, sosyal gelişme gibi) ortadan kaldırmaktadır. İşte devletler de OSB’lerin cazibesini artırmak için teşvik, destek ve istisnalar gibi olanakları OSB yatırımcısına sunmaktadır. Ancak bu cazibe artırıcı unsurları uygulama görevi şu an merkezi yönetimde toplanmıştır.

Bu çalışmada araştırmaya katılan yöneticiler, bu çekiciliği artıran unsurların yerel olarak bizzat OSB yönetimince uygulanması gereğine işaret etmişlerdir. OSB yönetimlerinde bu tür Teşvik, destek ve istisnalar verilmesi etkinliği artıracığı ve OSB'leri çekim merkezi haline getireceği kesindir.

Üçüncü bölümde “İşletmeleri Özendirme Araçları ve OSB” başlığı altında irdelenen bu değişkenin uygulanabilirliği aslında çok önemlidir. Her şeyden önce istenmeyen sanayinin istenir hale getirilmesinde önemli rol oynayan OSB'leri yatırımcılar açısından cazip hale getirmenin en önemli aracı özendirme araçlarıdır. Özendirme araçlarında en önemli unsur ise bürokrasiden arındırılmış, amaca hizmet eder şekilde özendirme araçlarından yararlanma kolaylığı sağlayan bir yöntemin geliştirilmesidir. Uygulamada özendirme araçlarından yararlanmak son derece güç koşullarda olmaktadır. Örneğin bir KOSGEB desteğinden yararlanmak için KOBİ yöneticileri tarafından ikmalî gereken işlemlerin danışman olmadan yerine getirilmesi çok zordur. Zaman içerisinde güvence olması bakımından araç niteliğinde olan işlemler bürokrasinin olumsuz katkıları ile amaç halini alma noktasına gelmiştir. Bu olumsuzlukları gidermenin tek yolu, araştırmaya katılan yöneticilerin de vurguladığı gibi **özendirme araçlarının OSB'ler için bir ayrıcalık olması ve işlemlerinin mahallinden halledilmesidir**. Bu sonuca göre yukarıda belirlenen “OSB'lerde yer alan işletmelere sağlanacak özendirme araçlarının etkinliği ile özendirme araçlarına ilişkin işlemlerinin OSB yönetimleri tarafından yürütülmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi doğrulanmış olmaktadır.

5.2.2.6.1.5. Yatırımcıların, OSB Altyapısından Memnuniyeti ile OSB Yönetiminden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi

Tablo 5.84: Yatırımcıların, OSB Altyapısından Memnuniyeti ile OSB Yönetiminden Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.	,49(**)	OSB'de Faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur

H₂₈: “OSB altyapı hizmetlerinin etkinliği ile OSB yatırımcılarının OSB yönetiminden memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki vardır”

Sanayi bölgelerinin organize edilmesinin amaçlarından birisi de imalat sanayi türlerinin belirli **bir plan dâhilinde** yerleştirilmeleri ve geliştirilmelerini sağlamak ve sağlıklı, ekonomik, güvenilir nitelikte gerekli **alt yapı, üstyapı, sosyal tesisler ve teknoparklarla** donatılmış planlı bir üretim alanı oluşturmaktır. Bu amaca ulaşılması OSB'nin etkinliği ile ilgilidir. OSB'den beklenen unsurların yerine getirilmesi, OSB'den beklentisi olanları memnun edecektir. Diğer taraftan OSB'nin etkinliğini sağlama görevi OSB yönetimini üstlenenlere aittir. OSB yönetimi, OSB'de yatırım yapan sanayicilerin altyapı gibi beklentilerini yerine getirmesi durumunda görevini ifa etmiş olacaktır. Başka bir anlatımla, yatırımcıların beklentilerini yerine getiren yönetimden yatırımcılar memnun olacaktır. Sonuç olarak *“OSB altyapı hizmetlerinin etkinliği ile OSB yatırımcılarının OSB yönetiminden memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki vardır”* hipotezi doğrulanmıştır.

5.2.2.6.1.6.OSB'lere Tek Durak Ofis Statüsünün Tanınması ile Özendirme Araçlarının OSB Tarafından Verilmesine Dair İlişkinin Analizi

Tablo 5.85: OSB'lere Tek Durak Ofis Statüsünün Tanınması ile Özendirme Araçlarının OSB Tarafından Verilmesine Dair İlişkinin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır	,46(**)	OSB'de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir

H₂₉: “OSB’de yer alan yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabının OSB olması ile OSB yatırımcılarına teşvik belgesi verilme ve uygulama yetkisinin OSB yönetimine devredilmesi arasında bir ilişki vardır”

Yukarı bölümlerde izah edildiği gibi OSB'ler sanayinin organize edildiği yerler değildir. OSB'ler sadece bölgelerin organize edildiği yerlerdir. Sanayiden beklenen sonucun alınması ve sanayinin disipline edilebilmesi, OSB'ler sanayiye de organize etme görevi verilmesi ile mümkün olabilecektir. Günümüzde sanayinin, sanayi bölgesi içerisinde kurulması ile bölge dışında kurulması arasında yatırımcıya cazibesi açısından ciddi bir fark yoktur. Sanayinin organize bölgelerde kurulmasının ise uzun vadede ülkeye katkısı çok daha fazla olacaktır.

Böylece “OSB’de yer alan yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabının OSB olması ile OSB yatırımcılarına teşvik belgesi verilme ve uygulama yetkisinin OSB yönetimine devredilmesi arasında bir ilişki vardır” hipotezinin teyit edilmesi ile aslında istenilen, **OSB’lere sadece bölgeyi organize etme yetkisi değil, aynı zamanda sanayiye de organize etme yetkisi verilmesi talep edilmektedir.**

Bilindiği gibi yatırımcılara teşvik belgesi verecek makam yatırımın ekonomik boyutuna göre belirlenmektedir. Yatırımcılara teşvik belgesi merkezi idare tarafından verilmektedir. İşlemlerin yürütülmesinde, Sanayi Ticaret İl Müdürlükleri, Sanayi Odaları, Halk Bankası gibi kuruluşlar aracılık etmekle birlikte, belge doğrudan Hazine Müsteşarlığı tarafından da verilebilmektedir. Bu da işlemlerin uzaması, formalitelerin artması, uygulama farklılıklarının oluşması gibi bürokrasiye neden olabilmektedir. Hem bu olumsuzlukların giderilmesi, hem de sanayiciye verilen hizmetlerin mahallinden yürütülmesi açısından, OSB’de yer alan yatırımcılara teşvik belgesinin OSB yönetimi tarafından verilmesi yararlı olacaktır. Sonuç olarak bu hipotezin testinden çıkan sonuçları şöyle özetleyebiliriz. Her şeyden önce **OSB’lere sanayiye organize etme yetkisi verilmelidir.** Diğer taraftan OSB’de yatırım yapan sanayicilerin iş ve işlemlerinde **merkezi idareye ait yetkiler mahalline,** başka bir anlatımla **OSB’ye devredilmelidir.** Ve nihayet **OSB dâhilindeki yatırımcılara sağlanacak özendirme araçlarının ikmalinde OSB yönetimi yetkili kılınmalıdır.**

5.2.2.6.1.7.OSB Yatırımcılarına Özendirme Araçları Bakımından Ayrıcalık Tanınması İle Sanayi Dışında Da Organize Bölgeler Oluşturulmasına Dair İlişkinin Analizi

Tablo 5.86: OSB Yatırımcılarına Özendirme Araçları Bakımından Ayrıcalık Tanınması İle Sanayi Dışında Da Organize Bölgeler Oluşturulmasına Dair İlişkinin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
Teşvik, destek ve istisnalarda OSB’de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır	,40(**)	Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir

H₃₀: “OSB yatırımcılarına özendirme araçları bakımından ayrıcalık tanınması ile sanayi dışında da organize bölgeler oluşturulması arasında pozitif bir ilişki vardır”

Yukarı bölümlerde izah edildiği gibi yasal düzenlemeler sanayi bölgelerinin organize edilmesi doğrultusundadır. Sanayi dışı alanların organize edilmesine ilişkin henüz yasal düzenleme olmamasına rağmen uygulamada tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kurulmaktadır. Kurulan bu bölgeler de OSB mevzuatı çerçevesinde kurulmakta ve işletilmektedir. Hatta son zamanlarda organize tarım havzaları kurulma çalışmaları yapılmaktadır. Organize sanayi bölgeleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı kurulmakta iken organize tarım havzaları Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından her hangi bir yasal dayanağı olmadan iki bakanlık arasında yapılan bir protokol çerçevesinde organize edilmektedir. Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda kurulan OSB'ler ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı kurulmaktadır. Uygulamada bu alanda hem yasal boşluk bulunmakta hem de yetki karmaşası yaşanmaktadır. Bazı OSB kuruluş çalışmalarında oluşan yetki karmaşası çerçevesinde her iki bakanlık arasında yetki krizi yaşanmasına yazar bizzat şahit olmuştur. Tarımsal alanlarla ilgili konularda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı asli yetkili olarak kendisini görmekte, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ise OSB kurulması konusunda asli yetkili (yasal yetki) kendisini görmektedir. İki bakanlığın karşı karşıya gelmesi ise OSB yer seçimi aşamasında olmaktadır. Yukarı bölümlerde ayrıntılı olarak incelendiği üzere Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı (Koruma Ve Kontrol Genel Müdürlüğü, tarım reformu bölgelerinde Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ve incelenen OSB alternatif alanının mera vasfında olması durumunda Tarımsal Üretim Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü) yer seçimi komisyonuna üye vermektedir. Üyeler ise sanayi dışı bölge oluşumlarında muhalefet şerhi koymaktadır. Yer seçiminde oybirliğiyle karar aldığından muhalefet olması durumunda OSB kurulamamaktadır. Bakanlıklar arası böyle bir krizin oluşumundan önce kurulmuş bulunan tarımsal nitelikli OSB'ler OSB mevzuatı çerçevesinde ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Elazığ Merkez (Hayvan Ürünleri) OSB, Amasya Suluova (Besi) OSB, Kars Merkez Besi OSB, Yalova Çiçekçilik OSB, Gaziantep Besi OSB önceden kurulmuş ve halen faaliyetlerine devam eden OSB'lerdir. Tarımsal içerikle olmak üzere Sanayi ve Ticaret Bakanlığına OSB kurmak üzere müracaat edilmesine rağmen Tarım ve Köyişleri Bakanlığının muhalefeti nedeniyle kuruluş işlemleri tamamlanamayan birçok OSB artık iki bakanlık arasında imzalanan protokol çerçevesinde kurulacaktır.

Türkiye'deki tüm gelişmelerin farkında olan OSB yöneticisi araştırmaya katılan yöneticilerin, OSB yatırımcılarına özendirme araçları bakımından ayrıcalık tanınması ile sanayi dışında da organize bölgeler oluşturulması arasında pozitif zayıf bir ilişki kurması aslında dikkate alınması gereken bir husustur. Bu ilişkinin zayıf olmasının nedeni, sanayi dışında organize bölgelerinin bilinmemesidir. Çünkü bu alanda kurulmuş OSB sayısı hem çok az sayıda, hem de çok yenidir. Bilindiği gibi tarımsal alanlardaki özendirme araçları Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından uygulanmaktadır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından uygulanan doğrudan gelir desteği, tohumculuk desteği, et prim desteği gibi tarımsal içerikli destekler teşvik belgesine bağlanmadan uygulanmaktadır. Bu desteklerin uygulanması esnasında işletme büyüklüğü de dikkate alınmakta ve Bakanlıkça belirlenen limitlerden daha büyük işletmelere destek ya sağlanmamakta ya da belirlenen limitten sağlanmaktadır. Örneğin doğrudan gelir desteği işletme ne kadar büyük olursa olsun sağlanan azami miktar 200 dekar arazi için söz konusudur. Hazine tarafından sağlanan teşviklerde ise işletmenin belli büyüklükte olması zorunludur. Örneğin enerji desteğinde küçük ve aile işletmeler yararlanamamaktadır. Ülke kalkınmasının dinamosu durumunda olan KOBİ'ler tarımsal teşvikler açısından ara noktada kalmaktadır.

İşte bu olumsuz durum ancak yasal düzenlemelerle giderilebilecek bir konudur. Araştırmaya katılan yöneticiler zayıf da olsa teşviklerle tarımsal OSB'ler arasında ilişki kurmakla bu soruna işaret etmiş olmaktadır. Bu ilişki ile de hipotez doğrulanmış olmaktadır.

Yasal düzenlemelerde yapılacak değişiklik esnasında bakanlıklar arası bu ihtilafı giderici değişikliklerin yapılması durumunda uygulamadan kaynaklanan ihtiyaç da giderilmiş olacaktır.

5.2.2.6.2. Değişkenler Arası Negatif İlişkilerin (Korelasyon) Analizi

Tablo 5.87: Değişkenlerin Arası Negatif İlişkilerin Korelasyonu

Yukarıdaki korelasyon tablosunda da görüldüğü üzere, değişkenler arasında çok sayıda negatif ilişki bulunmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde sadece hipotezlerde yer alan negatif ilişkiler irdelenmiş ve hipotezlerin kabul veya reddedilmesine değinilmiştir. Tabloda yer alan diğer ilişkiler, anlamlı da olsa çalışmada yer almamıştır.

5.2.2.6.2.1.Yetki Çelişmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Tablo 5.88: Yetki Çelişmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir	-.20(*)	Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir

H₃₁: “OSB'nin ve diğer kamu kurumlarının yetkilerinin çelişmesi ile mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır”

Birinci değişken sadece üçüncü değişken olan “yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir” ile negatif zayıf bir ilişki vardır. Diğer bir ifade ile yetki çelişmesi arttıkça, yasal düzenlemelerin yeterli olamayacağı sonucunu göstermektedir. Bu durum hipotezin kabul edildiğini gösterir.

Bilindiği gibi mevzuat hiyerarşisinde uygulama belirli kurallara bağlanmıştır. Eski yasal düzenleme ile sonra çıkan yasa çelişirse sonra çıkan yasa hükmü uygulanır. Yine genel nitelikli yasa ile özel nitelikli yasa çelişirse özel nitelikli yasa uygulanır. OSB alanları açısından OSB Kanunu özel yasa hükmündedir. Diğer yasalarla çelişmesi durumunda uygulanması gereken yasa OSB Kanunu olmak durumundadır. Oysaki uygulamada durum böyle olmamaktadır. Uygulayıcı birim insan olunca işin içine kurumsal taassup ve sübjektiflik girmekte ve uygulama kuralların aksine tezahür edebilmektedir. Örneğin OSB Kanununun 20 maddesi “OSB’lerin ihtiyacı olan elektrik, su tesislerini kurma ve işletme, kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapma, üretim tesisleri kurma ve işletme hakkı sadece OSB’nin yetki ve sorumluluğundadır” hükmünü getirmiştir. Uygulamada elektrik tesisi kurma ve işletme konusunda büyük sorunlar çıkmıştır. EPDK Kanunu OSB Kanunundan daha sonra çıkmıştır. OSB Kanunu ise özel kanundur. İki yasal düzenleme bu konuda çelişmiştir. EPDK her OSB’ye serbest tüketici ve dağıtıcı lisansı vermemiştir. Sadece otoprodüktör olan OSB’ler bu lisansı almıştır. Türkiye’de elektrik dağıtım işini yapan TEDAŞ ve TEİAŞ gibi kurumlar da lisansı olmayan OSB’lere elektrik nakil işlemlerini yapmamıştır. Bu durum OSBÜK başta olmak üzere tüm OSB’lerin mücadele konusu haline gelmişti. Bu gelişmeler

karşısında konu TBMM gündemine gelerek EPDK Kanununda yapılan küçük bir değişiklikle çözülmüştür. Araştırmaya katılan yöneticilerin bu değişkene verdikleri bu cevapla böyle bir ilişkinin çıkmasının nedeni, konunun sadece bu çelişkiden ibaret olmamasından kaynaklanmaktadır. Anket uygulaması ile bu çalışmanın sonuçlandırılması aşaması arasında elektrik konusunda yasal değişiklik gerçekleşmiştir. Ancak birçok benzer olumsuzluk devam ettiğinden araştırmaya katılan yöneticiler böyle bir ilişki kurmuştur.

Sonuç itibarıyla OSB'nin ve diğer kamu kurumlarının yetkilerinin çelişmesi ile mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır. OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi halinde bu tür olumsuzluklar dikkate alındığında kurumlar arası yetki çelişmesi de olmayacaktır. OSB mevzuatının yeterli hale getirilmesi halinde, OSB ile diğer kurumların yetkileri çelişmeyecektir. OSB ile diğer kurumların yetkilerinin çelişme nedeni, OSB Kanununun yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Yukarı bölümlerde incelenen tarımsal nitelikli OSB kurulmasında var olan yetki çelişmesi gibi konuların da dikkate alınarak mutlaka yasal düzenlemelerin yenilenmesi cihetine gidilmelidir.

5.2.2.6.2.2.OSB Kanununun Yeniden Düzenlenmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Tablo 5.89: Kanununun Yeniden Düzenlenmesi ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB Kanunu, yeniden düzenlenmelidir	-,31(**)	Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir

H₃₂ OSB kanununun yeniden düzenlenmesi ile yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır.

Önceki birçok bölümde tartışıldığı gibi OSB Kanunu yeniden düzenlenmelidir. Bu zorunluluk her vesile ile araştırmaya katılan yöneticiler tarafından gündeme getirildiği gibi yazarın yasal düzenlemeyi irdelemesi ve yaptığı mülakatla da ortaya çıkmıştır. Bu hipotezin doğrulanmasından da anlaşılacağı üzere **OSB Kanunu yeniden düzenlenmedikçe yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa**

sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterli olmayacaktır. Bu hipotezden çıkan bir sonuç da **OSB Kanunda yapılacak değişiklik** sadece bölgenin organize edilmesine ilişkin olmamalıdır. **Yatırımcıların karşılaştığı gerek OSB ile ilişkilerinde gerekse kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerinde sorunu çözer nitelikte olmalıdır.** OSB’de yer alan yatırımcıların muhatap olduğu kurum ve kuruluş o kadar fazladır ki, OSB’de yatırım yapan bir sanayici günlük mesaisinin belli bir bölümünü kamu kurum ve kuruluşları ile işlemlerini yürütmeye sarf etmek zorundadır. Oysaki OSB’de yatırım yapan sanayici sadece teşvikler açısından ayrıcalıklı olmamalı aynı zamanda bürokratik işlemler açısından da ayrıcalıklı olmalıdır. Tanınan bu tür ayrıcalıklar sayesinde ülke kalkınmasının dinamosu durumunda olan sanayiden beklenen elde edilecektir. Diğer taraftan OSB’lere tanınacak bu ayrıcalık sayesinde sanayinin olumsuzlukları giderilecek, sanayinin belirlenen alanlara yerleşmesi ile başta çevre olmak üzere sanayiden kaynaklanan birçok sorun da önlenmiş olacaktır.

5.2.2.6.2.3.OSB’lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Tablo 5.90: OSB’lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Yatırımcıların OSB Yönetiminden Memnuniyetine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB’lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır	-.24(**)	OSB’de faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur

H₃₃ OSB’nin yönetim ve organizasyon sorunu ile OSB’de faaliyet gösteren yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında ters bir ilişki vardır.

OSB’nin yönetim ve organizasyon sorununun varlığı, OSB’nin etkinliğini de etkiler. OSB’nin yönetim ve organizasyon sorunu ya uygulayıcılardan ya da yasal düzenlemelerden kaynaklanır. Uygulayıcılardan kaynaklanan yönetim ve organizasyon sorunu lokal nitelikte olur. Başka bir anlatımla, uygulamaları ile sorun olan personel hangi OSB’de ise yönetim ve organizasyon sorunu da o OSB’de olacaktır. OSB personelinden kaynaklanan yönetim ve organizasyon sorununu genelleştirmek mümkün değildir. Ancak yasal düzenlemelerin neden olduğu yönetim ve organizasyon sorunu genel niteliklidir. Burada uygulanmak istenen yönetim ve organizasyon sorunu da genel nitelikli ve yasalardan kaynaklanan yönetim ve

organizasyon sorunudur. Yukarı bölümlerde izah edildiği üzere kredi kullanan OSB'lerde yetkiler büyük oranda merkezi idarenin eline geçmiş durumdadır. Yatırım, finansman, insan kaynakları gibi birçok alanda planlama yapamayan bir OSB'nin yatırımcılarını memnun etmesi mümkün değildir. Örneğin OSB içi yolların yapımı, projelendirilmesi, programa alınması, ihalesi, kontrollük hizmetleri, hak ediş düzenlemesi ve ödenmesi gibi birçok husus merkezi idare tarafından kontrol edilmektedir. Yatırımcılarla muhatap olmak durumunda olan OSB yönetimi, OSB içi yol yapım veya bakımından yatırımcıdan gelen talebi resen karşılaması mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla bu sorun yatırımcının memnuniyeti ile ters orantılı olacaktır.

Diğer taraftan OSB'lerin birçoğunda örgüt yapısında da sorun bulunmaktadır. Örneğin il özel idarelerinin kurucu olduğu OSB'lerde genelde hem yönetim kurulu başkanı hem de müteşebbis heyet başkanı vali olmaktadır. Bu tür OSB'lerde genellikle valiler yönetim kurulu başkanlığını tercih etmektedirler. Ancak bu durumda da yönetim kurulu iş ve işlemlerini denetleme ve onaylama konumunda olan müteşebbis heyet başkanlığını bir başkası yapmaktadır. Böyle bir oluşum ise bir başka soruna neden olabilmektedir. İl valisinin emrinde çalışan birisi veya herhangi bir işletmeci il valisinin işlemlerini denetleyebilmekte veya işlemlerine onay verebilmektedir. Bu sakıncadan dolayı hem yönetim kurulu başkanı hem de müteşebbis heyet başkanı vali olmaktadır. Böyle bir durumda da hem işlem yapan hem de onay veren makam aynı olmaktadır. Yönetim kurulu başkanı olarak yaptığı bir işlemi müteşebbis heyet başkanı sıfatıyla denetleyip reddetmesi gibi çarpık bir durum söz konusu olmaktadır.

İşte bu durum da OSB'lere has bir yönetim ve organizasyon sorunudur. Bu da yasal düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. Bu tür sorunları olan bir OSB'nin yatırımcılarını memnun etmesi pek beklenemez. Dolayısıyla bu hipotez de doğrulanmış olmaktadır.

5.2.2.6.2.4.OSB'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Tablo 5.91: OSB'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunu ile Mevcut Yasal Düzenlemelerin Yeterliliğine İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır	-,20(*)	Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir

H₃₄: OSB'lerde yönetim ve organizasyon sorununun varlığı ile yatırımcıların iş ve işlemlerini kısa sürede yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerine yeterliliği arasında ters bir ilişki vardır.

Yatırımcıların işlemlerini kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getiremeyen OSB'lerde yönetim ve organizasyon sorunu vardır. Bu kaçınılmazdır. Aslında buradaki temel sorun araştırmaya katılan yöneticilerin de hipotezi doğrularak tespit ettiği gibi yatırımcıların işlemlerini yerine getirmede yasal düzenlemelerden kaynaklanan yetersizliktir. OSB'lerin yasal düzenlemelerinin yeterli olmaması hem OSB'de yönetim ve organizasyon sorununa neden olmakta hem de yatırımcıların iş ve işlemlerini kısa sürede yerine getirememesine neden olmaktadır. Örneğin kredi kullanan bir OSB'de yatırımcılara satılan bir arsanın tapusunun verilmesi bakanlık iznine tabidir. Bakanlık izninin alınması yönetim ve müteşebbis heyet kararının yanında OSB bakanlık arasında birçok yazışmayı da zorunlu kılmaktadır. Bu uygulama hem zaman almakta hem de ciddi anlamda maliyet getirmektedir. Bürokratik işlemlerin ikmalini bekleyen yatırımcı satın aldığı parsel üzerinde ipotek tesis edemediğinden işletme veya yatırım kredisi alamamaktadır. İthalatta, ihracatta veya yatırım yapmada sorun çıkmaktadır. Kısacası yönetim ve organizasyon sorunu olan OSB'lerde mevcut yasal düzenlemeler dolayısıyla yatırımcının iş ve işlemleri de kısa sürede sonuçlandırılmamaktadır.

Sonuç olarak OSB'lerde yönetim ve organizasyon sorununun varlığı ile yatırımcıların iş ve işlemlerini kısa sürede yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yetersizliği arasında bir ilişki vardır. Bir başka anlatımla, yasal düzenlemelerin yetersizliği yönetim ve organizasyon sorununa neden olmakta, yönetim ve organizasyon sorunu da OSB yönetiminden memnuniyeti etkilemektedir. Mevcut yasal düzenlemelerin yeterli olması durumunda hem OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunu kalmayacak hem de yatırımcıların iş ve işlemleri kısa sürede yerine getirilecektir.

5.2.2.6.2.5.OSB Yönetimlerinde Bürokrasinin Etkinliği ile OSB'ler Arası İletişimsizliğe İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Tablo 5.92: OSB Yönetimlerinde Bürokrasinin Etkinliği ile OSB'ler Arası İletişimsizliğe İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır	-.20(*)	OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir

H₃₅:Bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması ile OSB'ler arası iletişim yardımlaşma ve koordinasyonun yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır.

OSB'lerin etkinliği, OSB'den beklenen sonucun elde edilmesi ile mümkündür. OSB'lerden beklenen sonuçlardan birisi de diğer OSB'lerle ilişki içerisinde olmaları, sivil bir oluşumla sorunlarının çözümünde baskı grubu oluşturmalarıdır. Türkiye'de bu beklentiye hem hipotezin doğrulanması ile hem de OSBÜK üyesi OSB sayılarının yetersizliği dolayısıyla ulaşılamadığı anlaşılmaktadır. Bunun temel nedeni de araştırmaya katılan yöneticilerin belirlediği gibi başta bürokratik nedenler olmak üzere OSB'lerin etkinliğinin yeterli düzeyde olmamasıdır.

5.2.2.6.2.6.OSB'lerin Planlama Yapabilmeleri ile Yönetim ve Organizasyon Sorunlarına İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Tablo 5.93: OSB'lerin Planlama Yapabilmeleri ile Yönetim ve Organizasyon Sorunlarına İlişkin Negatif İlişkilerin Analizi

Değişkin	Pc	Değişken
Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	-.20(*)	OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır

H₃₆:OSB'lerin insan kaynakları, finansman ve yatırım planlarını yapabilmeleri ile OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunu arasında ters bir ilişki vardır.

Yukarı bölümlerde de izah edildiği gibi OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunlarının varlığı ile kendi insan kaynakları, finansman ve yatırım planlarını yapıp yapamamaları arasında bir ilişki söz konusudur. Yönetim ve organizasyon sorunu olan bir OSB kendi insan kaynakları, finansman ve yatırım planlarını yapamamaktadır. Yönetim ve organizasyon sorunu olmayan OSB'ler ise kendi insan

kaynakları, finansman ve yatırım planlarını yapabilmektedir. Dolayısıyla bu konudaki hipotez de doğrulanmış olmaktadır.

5.2.2.6.3. Kabul Edilmeyen Hipotezlerin Analizi

H₃₇ Bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması ile yatırımcıların işlemlerini kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yapılan korelasyon testinde P.C.=,16 sonucu elde edilmiştir. PC değeri yanın da ilişkinin anlamlı olup olmadığını ifade eden asteriks (*) işareti olmadığından hipotez reddedilmiştir.

H₃₈:Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterli olması ile OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel tarafından yürütebiliyor olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yapılan korelasyon testinde P.C.=,16 sonucu elde edilmiştir. PC değeri yanın da ilişkinin anlamlı olup olmadığını ifade eden asteriks (*) işareti olmadığından hipotez reddedilmiştir.

H₃₉:OSB kanununun yeniden düzenlenmesi ile tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yapılan korelasyon testinde P.C.=,14 sonucu elde edilmiştir. PC değeri yanın da ilişkinin anlamlı olup olmadığını ifade eden asteriks (*) işareti olmadığından hipotez reddedilmiştir.

5.2.2.7.Faktör Analizi

5.2.2.7.1. Birinci Faktörün Analizi

Tablo 5.94: Faktör 1

Faktörler	
<u>Faktör 1: Yetki Genisliği</u>	
30. OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.	,73
37. Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır.	,70
38. Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır.	,69
35. Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanlarında OSB'ye vermelidir.	,69
32. Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir.	,69
33. OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır.	,63
22. OSB kamulaştırma yapabilmelidir.	,44
<u>Faktör 2: Yetki Devri</u>	
29. OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	,76
20. OSB tarafından verilen inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından onaylanmalıdır.	,75
17. OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır.	,65
21. OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır.	,47
16. Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır.	,40
<u>Faktör 3: Denetim Sistemi</u>	
18. OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır.	,79
10. OSB kanunu yeniden düzenlenmelidir.	,55
19. OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.	,34
<u>Faktör 4: Örgüt Yapısı</u>	
23. OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3 'ü yatırımcılardan oluşmalıdır.	,83
25. OSB personel politikası, OSB müteşebbis heyet tarafından belirlenmelidir.	,79
24. Hem yönetim kurulu, hem de müteşebbis heyet başkanı aynı kişi olmamalıdır.	,42

K-M-O Sampling Adequacy=0,82 Bartlett's test of sphericity=504,41
(p<0,001) croanbach alpha=,84

5.2.2.7.2. İkinci Faktörün Analizi

Tablo 5.95: Faktör 2

Faktörler	
<u>Faktör 1: Katılım</u>	
6. OSB müdürü; Vali, Yönetim Kurulu Başkanı, Belediye Başkanı gibi tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşılabilir.	,77
28. OSB yönetim kurullarında, başkanın kanaati aksine kararlar alınabilmektedir.	,50
5. OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor.	,51
<u>Faktör 2: Merkeziyetçilik</u>	
31. OSB yönetim kurulunun Merkeziyetçi yaklaşım sergilemesi OSB işlemlerinde bürokrasiyi arttırır.	,82
27. Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	,71
1. OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir.	,54
14. OSB'nin kuruluş ve yer seçimi işlemleri gereğinden fazladır.	,55
<u>Faktör 3: Etkinlik</u>	
8. OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.	,78
11. OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır.	,75
12. OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir.	,59
2. OSB'de Faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur.	,36
<u>Faktör 4; bilişim teknolojileri</u>	
7. İşlemlerin internet üzerinden inter aktif olarak yapılması birçok bürokratik olumsuzluğu önler.	,85
4. Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır.	,34
<u>Faktör 5 Bürokratik Engeller</u>	
13. OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır.	,37
3. Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir.	-,74
<u>Faktör 6 İletişim</u>	
26. OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir.	-,81
34 Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi arttırır.	,61

K-M-O Sampling Adequacy=0,82 Bartlett's test of sphericity=504,41
(p<0,001) croanbach alpha=,62

Bu çalışmada Temel Bileşenler Metodu (Principal Components) ile faktör analizi uygulanmıştır. Bilindiği gibi faktör analizinin amacı değişken sayısını

azaltarak faktör adı verilen genel bir değişkenin oluşturulmasıdır (AKGÜL ve ÇEVİK, 2003:417).

Faktör analizinin uygulanabilmesi için belirli şartlar vardır. Bu şartlardan en önemlisi her değişken için gerekli vaka sayısıdır. Bu sayısının genelde her değişken için 10 vaka arzu edilir. Ancak 100 ile 200 araştırmaya katılan yönetici arasının analiz için yeterli olduğu birçok kaynakta belirtilmektedir (Byrman ve Cramer, 1997:279; AKGÜL ve ÇEVİK, 2003:419)

Yukarıda belirtilen şartın gerçekleşip gerçekleşmediğini SPSS’de görmek mümkündür. Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklemin yeterli olup olmadığına işaret eder. Bu testte kabul edilebilir en düşük değer 0,60 (TABACHNICK ve FİDELL ve Fidell 2001:589). “KMO ölçütü 0.90-1.00 olduğunda mükemmel, 0.80-0.89 arasında olduğunda çok iyi, 0.70-0.79 arasında olduğunda iyi, 0.60-0.69 arasında orta, 0.50-0.59 arasında olduğunda zayıf ve 0.50’nin altında olduğunda kabul edilemez” (AKGÜL ve ÇEVİK, 2003:429). Çalışmamızda elde edilen değer ise 0,82 olup, belirtilen şartın oldukça üzerindedir. AKGÜL ve ÇEVİK (2003:428) Bartlett’s test of sphericity’nin korelasyon matrisinin, bütün diyagonal terimlerin 1 ve diyagonal olmayan terimlerin 0 olduğu birim matris olup olmadığını test etmek maksadıyla kullanılabilir. Söz konusu test, verilerin çoklu normal dağılımdan gelmiş olmasını gerektirir. Çalışmada söz konusu testin gözlenen $p < 0,001$ anlamlılık seviyesinde, “evren korelasyon matrisi birim matristir” şeklindeki sıfır hipotezi red edildiğinden, evren korelasyon matrisinin birim matris olmadığı kabul edilir. Eğer H_0 hipotezi red edilmez ise, faktör modelinin kullanılması yeniden gözden geçirilmelidir. Sonuç itibarıyla bu çalışmada örneklem açısından faktör analizinin yapılmasında bir problemin olmadığı anlaşılmaktadır.

5.2.2.7.3. Faktör Analizlerinin Güvenilirliği (croanbach alpha)

Bir ölçeğin güvenilirliği denilince basitçe onun tutarlı olması anlaşılır. Yani bir ölçek değişik zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlar veriyorsa o ölçek tutarlıdır. (FLYNN vd., 1994). Bir ölçeğin güvenilirliğinin tespitinde birçok yöntem vardır. Ancak bu çalışmada uygulamada en çok uygulanan Cronbach's alpha yöntemi kullanılmıştır (Bryman and Cramer, 1997). Croanbach Alpha 0-1 arası değerler alır.,

Cronbach's alpha için kabul edilebilir en düşük değerin ,60 olması gerekir (MALHOTRA 1999:282)

Bu çalışmada Cronbach's alpha değeri faktör analizine tabi tutulan iki ayrı değişken grubu için CHURCHILL (1999:462) tarafından da önerildiği gibi yapılmıştır. Tabloda sunulan birinci grup değişkenler için Cronbach's alpha değeri ,84 olarak hesaplanmıştır ki bu sonuç kabul edilebilir sınırın çok üzerindedir. İkinci grup değişkenler için aynı değer 0,64 olup yine bir sorunun olmadığını göstermektedir...

Tablo 5.96: Faktör 1 Güvenirlilik Tablosu

	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Kümülatif %	Total	% of Variance	Kümülatif %	Total	% of Variance	Kümülatif %
1	5,675	31,529	31,529	5,675	31,529	31,529	3,416	18,976	18,976
2	1,842	10,233	41,762	1,842	10,233	41,762	2,710	15,055	34,030
3	1,670	9,279	51,041	1,670	9,279	51,041	2,425	13,474	47,505
4	1,140	6,331	57,372	1,140	6,331	57,372	1,776	9,867	57,372
5	,987	5,481	62,853						
6	,945	5,252	68,105						
7	,836	4,647	72,752						
8	,801	4,448	77,200						
9	,674	3,744	80,943						
10	,640	3,558	84,501						
11	,479	2,661	87,162						
12	,443	2,459	89,620						
13	,422	2,346	91,966						
14	,374	2,080	94,046						
15	,346	1,922	95,967						
16	,326	1,813	97,781						
17	,235	1,307	99,088						
18	,164	,912	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo 5.97: Faktör 2 Güvenirlik Tablosu

	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,117	22,873	22,873	4,117	22,873	22,873	2,567	14,261	14,261
2	2,623	14,572	37,445	2,623	14,572	37,445	2,526	14,034	28,295
3	1,645	9,137	46,583	1,645	9,137	46,583	2,177	12,096	40,391
4	1,422	7,902	54,484	1,422	7,902	54,484	1,835	10,194	50,585
5	1,325	7,362	61,846	1,325	7,362	61,846	1,626	9,035	59,620
6	1,133	6,292	68,138	1,133	6,292	68,138	1,533	8,518	68,138
7	,935	5,192	73,330						
8	,797	4,425	77,755						
9	,747	4,152	81,908						
10	,695	3,859	85,767						
11	,591	3,281	89,047						
12	,518	2,877	91,925						
13	,386	2,143	94,067						
14	,312	1,733	95,800						
15	,272	1,510	97,310						
16	,240	1,334	98,644						
17	,123	,682	99,327						
18	,121	,673	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

“Total Variance Explained” tablolarında, rotasyona tabi olan ve olmayan faktörlerin genel özellikleri ile ilgili bilgiler vardır. Birinci tabloda 4, ikinci tabloda 6 faktörün sıralandığı görülmektedir. Faktörlerin belirlenmesinde esas alınan ölçü özdeğerleridir(eigenvalue).. bu çalışmada özdeğerler için esas alınan değer 1 ve üzerinde olmasıdır. Özdeğeri 1’in altına düşenler faktör olarak değerlendirilmemiştir. Tabloda, özdeğerler ve açıklanan varyans yüzdeleri verilmiştir. Her faktör tarafından açıklanan toplam varyans ve her faktörün açıkladığı toplam varyans yüzdesi verilmiştir. Birinci tabloda 4 faktörün toplam varyansı açıklama yüzdesi %57,37’dir, ikinci tabloda ise bu değer %68,14’tür. Bu çalışma keşfedici nitelik taşıdığından bu oranın kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Tablo 5.98: Faktör 1 Korelasyonu

		YETKIGEN	YETKIDEV	DENETIM	ORGUTYAP
YETKIGEN	P.C.	1	,534(**)	,438(**)	,278(**)
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,005
	N	111	86	104	102
YETKIDEV	P.C.	,534(**)	1	,665(**)	,271(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,006
	N	86	113	104	101
DENETIM	P.C.	,438(**)	,665(**)	1	,247(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,005
	N	104	104	143	128
ORGUTYAP	P.C.	,278(**)	,271(**)	,247(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,005	,006	,005	.
	N	102	101	128	137

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Yukarıdaki tabloda yer alan faktörlerin korelasyon analiz tablosunda görüldüğü üzere, ilişkilerin tamamı pozitifdir. Negatif bir ilişki söz konusu değildir. Tablonun incelenmesi sonucu aşağıdaki verilere ulaşılabilir:

1. OSB’lerde yetki devri talep edenlerle yetki genişliğini savunanlar arasında pozitif bir ilişki vardır. Başka bir anlatımla yetki devrini öngören yöneticiler, yetki genişliğini de savunmaktadırlar. Uygulamada da yetki genişliği ile yetki devri arasında paralellik olması dolayısıyla her iki yöntemin birlikte uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır.

2. Denetim faktöründe yer alan yöneticilerle, yetki devrini öngören yöneticiler arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki söz konusudur.

3. Örgüt yapısı ile diğer faktörler arasında da pozitif bir ilişki olmasına rağmen, bu ilişkinin düzeyi oldukça zayıftır. Bu zayıf ilişkilerin en güçlüsünü ise örgüt yapısı ile yetki genişliği arasında görmek mümkündür.

Tablo 5.99: Faktör 2 Korelasyonu

		KATILIM	MERKEZ I	ETKİNLİ K	BİLTEKN O	BÜROKRA T	İLETİŞİM
KATILIM	P.C.	1	,281(**)	,364(**)	,210(*)	,052	,226(*)
	Sig.	.	,009	,000	,023	,567	,019
	N	125	85	93	117	122	108
MERKEZİ	P.C.	,281(**)	1	,244(*)	,403(**)	,094	,219(*)
	Sig.)	,009	.	,026	,000	,352	,039
	N	85	104	83	96	101	89
ETKİNLİK	P.C.	,364(**)	,244(*)	1	,252(**)	-,122	,060
	Sig	,000	,026	.	,008	,200	,555
	N	93	83	115	108	113	98
BİLTEKNO	P.C.	,210(*)	,403(**)	,252(**)	1	-,009	-,146
	Sig.	,023	,000	,008	.	,916	,108
	N	117	96	108	146	143	122
BÜROKRAT	P.C.	,052	,094	-,122	-,009	1	,117
	Sig.	,567	,352	,200	,916	.	,185
	N	122	101	113	143	152	129
İLETİŞİM	P.C.	,226(*)	,219(*)	,060	-,146	,117	1
	Sig.	,019	,039	,555	,108	,185	.
	N	108	89	98	122	129	132

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Yukarıdaki tabloda yer alan faktörlerin korelasyon analiz tablosunda görüldüğü üzere, ilişkilerin tamamı pozitifdir. Negatif bir ilişki söz konusu değildir. Ancak birinci tablodan farkı, birinci tabloda tüm değişkenler arasında bir ilişki bulunmasına rağmen, ikinci faktör tablosunda yer alan tüm değişkenler arasında bir ilişkinin bulunmamasıdır. Tablonun incelenmesi sonucu aşağıdaki verilere ulaşılabilir:

- Katılım faktörü ile etkinlik faktörü arasında pozitif bir ilişki vardır. Katılımın olduğu bir OSB'nin etkin olması doğal sonucuna bu analizle ulaşmak mümkün olmuştur.
- Merkeziyetçilik faktörü ile bilişim teknolojileri arasında pozitif bir ilişki vardır.
- Bürokratik engeller ile diğer faktörler arasında pozitif veya negatif bir ilişki söz konusudur.

- İletişim faktörü ile sadece katılım ve merkeziyetçilik arasında zayıf bir ilişki vardır.

Burada ilginç olan bir sonuç da ilk iki faktörün ilişkili olduğu faktör sayısı 4, sonraki iki faktörün ilişkili olduğu faktör sayısı 3, bir sonraki faktörün ilişkili olduğu faktör sayısı hiç yok, son faktörün ilişkili olduğu faktör sayısı ise 2 olarak ortaya çıkmıştır. Birinci faktörden sonuncu faktöre azalan bir ilişkiler yumağı söz konusudur.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE MODEL ÖNERİSİ

6.1. Çalışmanın Bulguları

Bu bölümde araştırma sorularının irdelenmesi ve hipotezlerin testi sonucu elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmacının tecrübesi, yasal düzenlemelerin irdelenmesi, mülakat ve anket yöntemi ile elde edilen veriler ışığında, öncelikle araştırma sorularının cevapları ve hipotezlerin testi sonucu elde edilen bulgular beşinci bölümde irdelenen veriler ışığında kısa başlıklar halinde incelenmiştir. Daha sonra da hipotezler doğrultusunda yapılan testler bir tablo şeklinde yer almıştır.

OSB Kanununun yeniden düzenlenmesine ilişkin yapılan tüm araştırmalar incelendiğinde, araştırmaya katılan OSB yöneticilerinin **OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi gerektiği** doğrultusunda düşündükleri belirlenmiştir. Gerçekten de, OSB'lerin her türlü iş ve işlemlerinin yasal düzenlemeler doğrultusunda yapılma mecburiyeti, özellikle kredi kullanan OSB'lerin bu zorunluluğunun daha katı bir şekilde uygulanma zorunluluğu düşünüldüğünde, bu araştırma sonunda en önemli bulgu olarak, OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi gerektiğine ilişkin tespittir. Çünkü araştırma sonucu belirlenen tüm sorunların çözüme kavuşması ancak OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi ile mümkün olacaktır. OSB Kanunu yeniden düzenlenmedikçe yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterli olmayacaktır.

OSB kanununda yapılması gereken en önemli değişiklik; **OSB yatırımcılarına ayrıcalık tanınması, OSB'lere kamusal yetki verilmesi** ve yine **OSB'lere tek durak ofis yetkisi verilmesidir. Özerklik** ve kurumsallaşma, yetki çelişmesinin önlenmesi, **altyapı kurma ve işletmede tek yetkilinin OSB yönetiminin olması**, OSB yönetiminde kamu yöneticilerinin yer almaması ve fakat **OSB yönetimlerine kamusal yetkiler tanınması, sanayinin organize edilmesi, bölge dışı sanayileşmenin önlenmesi imar yetkisinin tamamen OSB yönetimlerine devri**, sanayi kümelerinin oluşturulması, gibi bir çok konuda OSB Kanununda değişiklik yapılması, araştırmaya katılan yöneticiler tarafından tavsiye edilmiştir.

Yapılan araştırma sonunda OSB'nin yasal düzenlemeleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevzuatın çeliştiği, araştırmaya katılan yöneticiler tarafından kabul edilmektedir. Gerek yazarın tecrübeleri, gerek görüşme sonucu elde edilen veriler ve gerekse yapılan analizler sonucu OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda OSB yöneticileri farklı düşünmemektedir. Sonuç olarak **OSB Kanunu ile ilgili diğer kurumların yasal düzenlemeleri çelişmektedir.**

Mevcut yasal düzenlemelerin bürokrasiye neden olma konusunda OSB yöneticileri aynı istikamette düşünmekte ve tüm OSB yöneticileri, **OSB mevzuatının bürokrasiye neden olduğunu** düşünmektedir. Araştırmaya katılan yöneticilerin bu görüşleri, OSB mevzuatının irdelenmesi bölümünde de net bir şekilde görülmüştür. Gerçekten de beşinci bölümde incelenen bürokratik sorunlara neden olan yasal düzenlemeler bölümünde incelenen OSB kuruluşu, yer seçimi, imar planı, ihale, altyapı, arsa tahsisi, kredi kullanımı gibi birçok konuda bürokrasiye neden olan yasal düzenlemelerin varlığı tespit edilmiştir.

Yasalarda yer alan “... **bakanlığın uygun gördüğü ...**”, “... **bakanlık tarafından belirlenen ...**”, “... **gerekli görülen ...**” gibi hükümler de OSB’lerde bürokrasiye neden olabilecek nitelikte olan yasal düzenleme hükümleridir.

OSB Kanununa göre OSB müteşebbis heyet başkanı ile OSB yönetim kurulu başkanının aynı kişi olmasına mani bir hüküm bulunmamaktadır. Yasal düzenlemedeki bu boşluktan dolayı birçok **OSB’nin müteşebbis heyet başkanının aynı zamanda yönetim kurulu başkanı** olması, OSB’lerde **örgütsel sorunlara neden olmaktadır.**

Aynı şekilde **özel hukuk tüzel kişisi statüsünde olan OSB’lerin** kurucu, müteşebbis heyet, yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri gibi **organlarında kamu görevlilerinin görev alması**, hatta ağırlıklı olarak kamusal nitelikte (Belediye, özel idare gibi) olması **da bir örgütlenme bozukluğu** olarak belirlenmiştir.

OSB yönetimlerinde **merkeziyetçilik önemli bir örgütsel sorun** olarak tespit edilmiştir. Gerçekten de OSB kuruluşu, ilanı, müteşebbis heyetin yetkilendirilmesi, yer seçimi, kamulaştırma, imar planı tasdiki, hakediş onayları, arsa bedeli mahsuplaşması, tapu devir izinleri, ihaleler gibi birçok konuda merkeziyetçilik ön

plana çıkmaktadır. Merkeziyetçilik yanında büyüme eğilimi, gizlilik, dışa kapalılık, güvensizlik, yetki tecavüzü, biçimsellik, geleneksellik ve tutuculuk gibi OSB'lere mahsus örgütsel sorunlar da tespit edilmiştir.

OSB denetimleri, diğer kurum denetimlerinden farklı bir şekilde yürütülmektedir. OSB'ler Bakanlık, ilgili valilik, bağımsız denetim kuruluşları, denetim kurulu üyeleri gibi birçok organ tarafından denetlenmektedir. Denetleyen kurumları çokluğu, denetimin çok iyi şekilde yürütüldüğü anlamına gelmediği tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan denetimler mali veya hukuki denetimlerdir. Yerindelik ve performansa dayalı denetimin olmaması OSB'ler açısından denetimin önemini azaltmaktadır. **Bu kadar çok denetleyici birimin yer aldığı OSB'de denetimsizlik bir sorun olarak gözükmemektedir.**

OSB'lerin uzun vadeli planlama yapamaması, personel politikasını belirleyememesi, OSB'lerin örgütlenme düzeylerinin düşük olması, başkanın kanaatini aksine karar almada zorluklar bulunması şeklinde belirlenen sorunlar da **örgütlenme bozukluğunun** dışa vurumudur.

Kuralcılık, sorumluluktan kaçınma, siyasallaşma, kayırmacılık, kollama, rüşvet, tavassut ve yolsuzluk gibi OSB yönetimlerinde işlemsel ve ahlaki sorunlara az da olsa rastlandığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırma sonunda OSB yönetimlerinde yapısal sorun olarak tespit edilen hususlar şu şekilde belirlenmiştir. Her şeyden önce planlama konusunda yapısal sorun mevcuttur. Diğer taraftan eşgüdüm, denetim ve örgütlenme alanlarında da yapısal sorunlar belirlenmiştir.

İstikrarsızlık, ekonomik zorluklar, toplum yapısı ve kültürel yapı gibi OSB çevresi OSB yönetimini etkilemektedir. Özellikle ekonomik zorluklar OSB'ler açısından büyük önem arz etmektedir. Ekonomik zorluğun bir sonucu olarak OSB'ler Bakanlık kredisi kullanmak zorunda kalmaktadır. Böyle bir durum ise başta merkeziyetçilik olmak üzere birçok başka sorunların oluşumuna neden olduğu tespit edilmiştir.

Mevcut yasa ile **OSB'lere sadece** yönetim aidatlarına ilişkin alacakların tahsili ve adına kamulaştırma yetkisi verilmesi açısından **kamusal yetki verilmiştir.** OSB'lere verilen bu kamusal yetkiler ise OSB'den beklenen amacın gerçekleşmesi

açısından yararlı olmuştur. Araştırmaya katılan yöneticiler **OSB'lere resmi mühür verilerek** OSB'lere **kamu tüzel kişiliği statüsünün verilmesini** istemektedirler. OSB tarafından verilen izin ve ruhsatların aksine davrananlar hakkında **yaptırım uygulama** yetkisinin talebi, OSB'ler adına kamulaştırma yapmak üzere Bakanlık tarafından alınan **kamu yararı kararının ve kamulaştırma yetkisinin** OSB'lere devredilme talebi ve yönetim aidatlarında olduğu gibi diğer **OSB alacaklarının da ilam hükmünde olması** gibi bulgular OSB'lere kamu gücü kullanma yetkisi verilmesi şeklinde anlaşılmaktadır. Sonuç olarak araştırmaya katılan yöneticilerin elde edilen verilerin analizi sonucu **OSB'lerin hukuki statüsünün özel hukuk tüzel kişisi olması ve fakat OSB'lerin kamusal bir takım yetkilerle donatılması** bulgusu elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan yöneticiler OSB **yatırımcılarının** alması gereken **izin ve ruhsatların** OSB yönetimi tarafından alınması ve bu konuda yatırımcıların daire daire dolaşması yerine **tek muhataplarının OSB olması** konusunda pozitif görüş bildirmişlerdir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan yöneticiler, **OSB yönetimlerine tek durak ofis statüsü tanınmasını**, olmaması durumunda yatırımcılarla ilgili işlemleri yürüten kurumlardaki keyfi uygulamaların zaman bakımından sınırlandırılmasını, bu da olmazsa bazı yetkilerin OSB yönetimlerine devredilmesini talep etmektedirler.

Yapılan araştırma sonucunda, araştırmaya katılan yöneticiler büyük oranda sanayinin OSB sayesinde uygun alanlara konuşlandığı yönünde görüş açıklamışlardır. Yer seçimindeki isabetsizlik ise bu olumlu görüşü zedelemektedir. Yapılan araştırmada yer seçiminde bir takım objektif ölçütler yanında siyasi tercihlerin de etkili olduğu sonucunu doğurmuştur. Olaya bu açıdan bakıldığında OSB yer seçiminde isabetsizlik söz konusu iken, OSB sayesinde sanayinin uygun alanlara konuşlanmasında isabet oranının yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan yöneticiler tarafından **OSB'lere sadece bölgeyi organize etme yetkisi değil, aynı zamanda sanayiye de organize etme yetkisi verilmesi talep edilmektedir.**

Bölgenin organizesi demek, OSB yönetiminin sadece bölge içinde faaliyet gösterebilmesi demektir. Sanayinin organizesi demek ise, bölgenin bulunduğu beldedeki tüm sanayinin çevresi ile birlikte organize edilmesi demektir. Böyle bir uygulama durumunda sanayinin geliştiği güzel alanlarda kurulması, sanayinin

çevresinden kopuk gelişimi önlenecek, bölge civarında bulunan kentsel yerleşim alanlarının, tarımsal alanların vs organize edilmesi sağlanmış olacaktır. Sanayinin çevrese ile bir bütünlük içerisinde gelişmesi, **OSB yönetimlerinin sadece bölgeyi değil, bölgeyle birlikte sanayiye ve bölgenin etkisel alanlarını da organize etmekle** mümkün olacaktır.

OSB yönetimleri, gerek OSB işlemleri açısından, gerekse yatırımcılarla ilgili işlemlerin yürütümünde bir başka kurumu bağımlı olarak hareket etmek durumundadır. Bu durum kredi kullanan OSB'lere daha net ve katıdır. Yapılan araştırma sonucu elde edilen verilen birlikte değerlendirilmesi sonucu, araştırmaya katılan yöneticiler ve araştırmacının tecrübesine göre, **OSB yönetimlerinin özerk bir yapıya kavuşturulması ve kurumsallaşması** gereğini ortaya koymuştur. Tahsis ettiği arsanın tapusunu devredemeyen, imar bütünlüğünü bozmasa bile küçük çaplı tevhit ve ifraz yapamayan OSB yönetiminin etkinliğinden bahsedilmek son derece yanıltıcı olacaktır.

Özendirme araçlarının uygulanması, OSB'de yatırım yapanlarla, OSB dışında yatırım yapanlar arasında bir fark oluşturulması açısından önemlidir. Aslında yatırımlarında müşterek giderler dolayısıyla sağlanan avantajlar, OSB yatırımcıları açısından önemli bir özendirme aracı sayılsa da, rasgele yayılmış sanayinin nihai götürüsünün yüksekliği düşünüldüğünde, OSB yatırımcılarına daha yüksek oranda ayrıcalık sağlanması yararlı olacaktır. OSB'de bulunan yatırımcılara sektörel dış ticaret şirketi statüsü tanınması, OSB'de yer alan yatırımcılarla ilgili bir takım işlemlerin OSB yönetimleri tarafından yürütülmesi gibi talepler de, araştırmaya katılan yöneticilerin **OSB yatırımcılarına her alanda ayrıcalık tanınması** taleplerinden ibarettir.

Yapılan araştırma sonucunda OSB'nin en önemli sorunu yasal düzenlemeler, **finansman yetersizliği** ve bürokrasi olarak belirlenmiştir. OSB'nin en önemli sorunu olarak yasal düzenlemeler öngörülmüştür. Bilindiği gibi yasal düzenlemeler OSB'nin her türlü iş, işlem ve faaliyetlerinin kaynağı yasal düzenlemelerdir. Başka bir anlatımla ikinci sırada yer alan finansal yetersizlik ve bürokrasi sorunu da yasal düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. Bir başka bakış açısından olaya bakıldığında, yasal düzenlemelerle uğraşmak bürokratik bir sorundur. Yasal düzenlemelerdeki

düzeltilme hem OSB'lerdeki bürokratik sorunları sonlandıracak hem de diğer sorunları sona erdirecektir.

OSB'ye en çok hangi işlemler için **müracaat** edilmektedir sorusuna alınan cevabın üçte biri sadece **ruhsat işlemleri** şeklinde olmuştur. Bir konu hakkında danışma için OSB'ye müracaat da üçte bir oranında olmuştur. Özellikle ruhsat işlemleri OSB'lerin yatırımcılar açısından en çok uyguladığı birçok evrakın ikmalini gerektiren bürokratik bir işlemdir. Dolayısıyla ruhsat işlemlerindeki bürokrasinin temelini yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. Muhasebe işlemleri, iş talebi gibi konularda OSB'ye müracaat ise toplam müracaatın üçte birini teşkil etmektedir.

OSB'lerde, yönetim fonksiyonlarının tamamında bir sorun olduğu konusunda bir genelleme yapılabilir. Ancak bazı yönetim fonksiyonlarındaki sorunlar diğerlerine kıyasla çok önemsizdir. Sonuç olarak OSB'lerin **birçok yönetim fonksiyonlarında sorun bulunmaktadır.**

Yapılan araştırma sonunda OSB yönetimlerinin tüm fonksiyonlarında bir sorun olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonucuna göre koordinasyon sorunu %36, yürütme sorunu da %33 olarak belirlenmiştir. Bu durum OSB'lerin sevk ve idaresinin OSB yönetimleri tarafından yapılamadığının bir göstergesidir.

Araştırmaya katılan yöneticilere, OSB sorunlarının çözümünde en çok hangi kuruma müracaat ettikleri sorulmuş alınan cevapların %80 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı şeklinde olmuştur. Bu da bürokratik hastalıklardan birisi olan merkeziyetçiliğin OSB'ler üzerinde ne denli etkili olduğunu göstermektedir. OSB sorunlarını gidermede ikinci en çok müracaat edilen birim olarak da valilik sonucu çıkmıştır. Bu durum OSB'ler üzerinde en etkin kurumun da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile il valilikleri olduğunun da bir göstergesidir.

Anket formunda açık uçlu soru şeklinde araştırmaya katılan yöneticilere yöneltilen sorular sonucu elde edilen verilerin tasnifi ve yorumlanmasıyla birçok bulgu elde edilmiştir. OSB'lerin yönetiminde karşılaşılan en önemli bürokratik sorun nedir sorusuna verilen cevapların tamamı, soruya uygun cevap olmamakla birlikte, genellikle uygun cevaplar verilmiştir. Ancak açık uçlu soruları, araştırmaya katılan tüm yöneticiler doldurmamıştır. Başka bir anlatımla yazma zahmeti olan açık uçlu soruların cevaplamasından araştırmaya katılan yöneticiler kaçınmıştır.

Araştırmaya katılan yöneticiler OSB yönetiminde en önemli bürokratik sorun olarak, yasal düzenlemeleri görmektedir. Ruhsat ve izinler, yetki karmaşası ve belirsizlik, merkeziyetçilik, kuruluş işlemleri, yer seçimi işlemleri, imar işlemleri, arsa tahsisleri gibi birçok işlemler araştırmaya katılan yöneticiler tarafından OSB yönetiminde karşılaşılan en önemli bürokratik sorun olarak görülmektedir.

Bürokratik sorunla en çok karşılaşılan kamu kurumları olarak belirlenen kurumlar genelde, yasal düzenlemeler sonucu OSB'nin ve yatırımcıların irtibatlandırıldığı kurumlar şeklinde belirlenmiştir. Bu kamu kurumlarından en ağırlıklı olanları ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, tapu müdürlükleri, belediyeler şeklinde sıralanmıştır. Burada iki husus dikkati çekmektedir. Birincisi ikinci sırada yer alan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına ilişkin bulgu, EPDK Kanununda değişiklik yapılmadan önceki durumu yansıtmaktadır. Enerji ile ilgili altyapı kurulması ve işletilmesi konusunda OSB yönetimlerine yetki verilmesi dolayısıyla, kanun değişikliğinden sonra yapılacak araştırmalarda anılan bakanlıkla ilgili sorunlar azalmış olacaktır. Dikkat çeken bir diğer husus ise bürokratik sorunla en çok karşılaşılan kurumlar arasında valiliğin yer almamasıdır. Bunun nedeni de OSB yönetimlerine MİA'nın hakim olması gösterilebilir.

OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor şeklinde yönetilen sorulara verilen cevaplardan, OSB yönetim kurulu başkanı sanayici ve MİA olanlar dışındakiler personel **güçlendirilmenin uygulandığı konusunda olumsuzluğa yakın kanaate sahip oldukları** tespit edilmiştir.

Yapılan araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan yöneticiler, bürokratik engellerin OSB etkinliğini azaltacağına inanmaktadır. Yapılan araştırma sonunda OSB'lerin birçok alanında sorun tespit edilmiştir. Belirlenen bu sorunların, OSB'nin etkinliğini sorunun şiddeti oranında azaltması mümkündür. Sorun olan bir alanda, sorun çözülmedikçe, etkinlik olamaz. Daha doğru bir ifade ile etkinlik ile sorun ters orantılıdır.

Bu bölümde tüm hipotezler tablo şeklinde verilmiştir. her hipotezin karşısında hipotezin hangi yöntemle teste tabi tutulduğu ve p değeri verilmiştir. tablonun son bölümünde ise hipotezin kabul veya red durum belirlenmiştir.

Tablo 6.1: Kabul veya reddedilen hipotezler tablosu

Hipotezler	Hipotez Testi	p	K/R
H ₁ : "OSB'nin bazı yetkilerinin diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çeliştiği konusunda OSB yöneticileri benzer şekilde düşünmektedir"	t Değeri	-3.71 ***	K
H ₂ : "OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi konusunda OSB yöneticileri aynı doğrultuda düşünmektedir"	t Değeri	,000	K
H ₃ : "Mevcut yasal düzenlemelerin bürokrasiye neden olması konusunda araştırmaya katılan yöneticiler benzer şekilde düşünmektedir"	t Değeri	,000	K
H ₄ : "OSB yöneticileri, bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması konusunda paralel düşünmektedir"	t Değeri	,000	K
H ₅ : "OSB'lerde personel güçlendirme tekniğinin uygulanmadığı konusunda araştırmaya katılan yöneticiler benzer şekilde düşünmektedirler"	t Değeri	,000	K
H ₆ : "OSB'lere resmi mühür vererek OSB'lerin kamu tüzel kişiliği statüsünün verilmesi konusunda araştırmaya katılan yöneticiler paralel düşünmektedir"	t Değeri	,000	K
H ₇ : "OSB'nin etkinliği ile yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,000	K
H ₈ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile tepe yöneticilere ulaşılabilirlik durumu arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,003	K
H ₉ : "OSB'nin etkinliği ile OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız bir denetim sisteminin getirilme durumu arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,008	K
H ₁₀ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile yatırımcıların altyapı hizmetlerinden memnuniyeti arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,000	K
H ₁₁ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile elektrik hizmetlerinin OSB tarafından verilmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,028	K
H ₁₂ : "OSB'nin etkinliği ile sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,000	K
H ₁₃ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile çevre sorunlarının önlenmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,000	K
H ₁₄ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB'de yer alan yatırımcıların izin ve ruhsat takibinin OSB tarafından yapılması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,012	K
H ₁₅ : "OSB'nin etkinliği ile izin ve ruhsatların belirli bir sürede tamamlanması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,032	K
H ₁₆ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile inşaat ve iskân ruhsatlarına ilişkin yaptırımın da OSB tarafından uygulanması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,045	K
H ₁₇ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB imar planları, tevhit ve ifrazların OSB tarafından hazırlanarak müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,004	K
H ₁₈ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB'nin kamulaştırma yapabilmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,010	K
H ₁₉ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile yatırımcıların OSB'lere resmi mühür verilmesi arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,004	K
H ₂₀ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile OSB alacaklarının ilam hükmünde olması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,010	K
H ₂₁ : "OSB'nin etkinliği ile OSB'deki işletmelere sektörel dış ticaret şirketi statüsü tanınması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,047	K
H ₂₂ : "OSB'nin etkinlik düzeyi ile teşvik, destek ve istisnalar gibi devlet yardımları için OSB alanında uygulayıcı birimin OSB yönetiminin olması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,000	K

Hipotezler	Hipotez Testi	p	K/R
H ₂₃ : "OSB'nin etkinliği ile teşvik, destek ve istisnalarda OSB'deki yatırımcılara ayrıcalık tanınması arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır"	ANOVA	,000	K
H ₂₄ : "sanayinin çevresel sorunlarının çözümü ile sanayinin uygun görülen alanlarda (OSB) yapılması arasında pozitif bir ilişki vardır"	PC	,51 (**)	K
H ₂₅ : "OSB işletmelerine verilen izin ve ruhsatlardaki bürokrasinin çokluğu ile bu konudaki yetkilerin ilgili OSB'ye devri konusunda pozitif bir ilişki vardır"	PC	,58 (**)	K
H ₂₆ : "OSB'lere resmi mühür verilmesi ile OSB imar planları, tevhit ve ifrazlar gibi OSB tarafından hazırlanarak Bakanlık tarafından onaylanan işlemlerin, müteşebbis heyet tarafından onaylanması arasından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır"	PC	,50 (**)	K
H ₂₇ : "OSB'lerde yer alan işletmelere sağlanacak özendirme araçlarının etkinliği ile özendirme araçlarına ilişkin işlemlerinin OSB yönetimleri tarafından yürütülmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır"	PC	,50 (**)	K
H ₂₈ : "OSB altyapı hizmetlerinin etkinliği ile OSB yatırımcılarının OSB yönetiminden memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki vardır"	PC	,49 (**)	K
H ₂₉ : "OSB'de yer alan yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabının OSB olması ile OSB yatırımcılarına teşvik belgesi verilme ve uygulama yetkisinin OSB yönetimine devredilmesi arasında bir ilişki vardır"	PC	,46 (**)	K
H ₃₀ : "OSB yatırımcılarına özendirme araçları bakımından ayrıcalık tanınması ile sanayi dışında da organize bölgeler oluşturulması arasında pozitif bir ilişki vardır"	PC	,40 (**)	K
H ₃₁ : "OSB'nin ve diğer kamu kurumlarının yetkilerinin çelişmesi ile mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır"	PC	- ,20(*)	K
H ₃₂ : "OSB kanununun yeniden düzenlenmesi ile yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır"	PC	-,31 (**)	K
H ₃₃ : "OSB'nin yönetim ve organizasyon sorunu ile OSB'de faaliyet gösteren yatırımcıların OSB yönetiminden memnuniyeti arasında ters bir ilişki vardır"	PC	-,24 (**)	K
H ₃₄ : "OSB'lerde yönetim ve organizasyon sorununun varlığı ile yatırımcıların iş ve işlemlerini kısa sürede yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerine yeterliliği arasında ters bir ilişki vardır"	PC	-,20 (*)	K
H ₃₅ : "Bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması ile OSB'ler arası iletişim yardımlaşma ve koordinasyonun yeterliliği arasında negatif bir ilişki vardır"	PC	-,20 (*)	K
H ₃₆ : "OSB'lerin insan kaynakları, finansman ve yatırım planlarını yapabilmeleri ile OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunu arasında ters bir ilişki vardır"	PC	-,20 (*)	K
H ₃₇ : "Bürokratik engellerin OSB'nin etkinliğini azaltması ile yatırımcıların işlemlerini kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirmesinde mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki vardır"	PC	,16	R
H ₃₈ : "Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterli olması ile OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel tarafından yürütebiliyor olması arasında anlamlı bir ilişki vardır"	PC	,16	R
H ₃₉ : "OSB kanununun yeniden düzenlenmesi ile tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır"	PC	,14	R

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, araştırmanın başlangıcında belirlenen hipotezler ayrı ayrı test edilmiştir. % 95 güven aralığında son üç hipotez hariç diğerleri anlamlı bulunmuştur. Anlamlılıkları, $p<0,05$, $p<0,01$ ve $p<0,001$ şeklinde üç farklı düzeydedir. Yine tablodan da görüleceği üzere geliştirilen hipotezlerin, t testi, ANOVA ve PC yöntemleri kullanılarak teste tabi tutulmuştur. Reddedilen hipotezler ise değişkenler arası ilişkiyi belirlemeye yönelik olarak belirlenen korelasyon testleri sonucu reddedilmiştir.

6.2. Çalışmanın Katkıları

Bir bilimsel çalışmada günlük hayata katkısı iki yönde olabilir. Bunlardan birincisi ve en önemlisi çalışmanın günlük hayattaki sorunları tespit ve sunduğu çözüm önerileridir. Bu katkıya araştırmannın pratik katkısı denir. İkincisi ise bir araştırmannın bilimsel bilgi birikimine yaptığı katkıdır ki, buna da bilimsel katkı denir. Bu bölümde önce bu çalışmanın pratik katkısı tartışılacak, sonra ise bilimsel katkıları sunulacaktır.

6.2.1. Pratik Katkılar

Çalışmanın pratik katkısı ise iki başlık altında incelenmiştir. Birincisi çalışmanın, sorunun tespitine yönelik sağladığı katkılardır. İkincisi ise sorunun çözümüne yönelik katkılardır.

6.2.1.1. Sorunun Tespitine Yönelik Katkılar

Bu bölümde, yapılan bu çalışmanın, sorunun tespitine yönelik katkıları irdelenecektir. Çalışmanın sorunun tespitine ilişkin en önemli katkısı OSB'lerin yasalardan kaynaklanan bürokratik sorunlarına dikkat çekmesidir. OSB'lerin finansman, yönetim ve organizasyon, yatırımcı temini gibi birçok sorunu olabilir. Bu sorunların ise telafisi mümkündür. Ancak mevcut yasal düzenlemeler değişmedikçe, yasal düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunların çözümü mümkün olmaz. Uygulamadan kaynaklanan bürokratik sorunlar, mevcut uygulamaya son vermekle çözülebilir. Ancak yasalardan kaynaklanan sorunların çözümünün tek bir yolu var; o da, yasa koyucunun koyduğu yasal düzenlemeyi değiştirmesi ile mümkündür. Bu çalışma ile tespit edilen sorun, OSB'nin kendi iç dinamikleri bakımından çözülemeyen, OSB dışında belirlenen koşullar nedeniyle oluşan sorunlara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Dikkat çekilen bu sorunun bir diğer özelliği de, sorunun tüm OSB'leri aynı düzeyde etkilemesidir. Örneğin finansal sorun her OSB'de farklıdır. Uygulamadan kaynaklanan bürokratik sorunlar da OSB'den OSB'ye farklılık gösterir. Kısacası yasal düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunlar yerel değil genel niteliklidir. Dolayısıyla dikkat çekilen sorunun çözümü ile bir veya birkaç OSB'nin sorunu değil tüm OSB'lerin sorunu çözülmüş oluyor. Bu yönüyle de çalışma konusu Türkiye açısından önem arz etmektedir.

Anket formunun tüm OSB'lere gönderilmesi ile tüm OSB'lerin üst yöneticilerinin dikkatleri belki de önceden fark edemedikleri bazı sorunlarını anket formundaki sorular aracılığıyla anlama fırsatı bulmuşlardır. Gerçekten de birçok OSB yöneticisi telefonla araştırmacıyı arayarak teşekkür etmişler ve anketten çok yararlandıklarını ve çıkacak eserden birer suret talep etmişlerdir. Çalışma bu yönüyle de sorunun tespitine yönelik katkı sağlamıştır.

Bilindiği gibi bir organizasyonun etkinliği ile o organizasyonun sorunlarının çokluğu ve büyüklüğü arasında bir ilişki vardır. Ülke kalkınmasında sanayinin katkısı inkâr edilemez. Sanayinin uygun şartlarda ülke kalkınmasına katkı sağlayabilmesi açısından en önemli enstrümanlardan birisi OSB'lerdir. OSB'lerle ilgili yapılan bir çalışma, sanayicinin, hükümetin, OSB yöneticilerinin, akademisyenlerin ve ilgililerin dikkatlerini bu organizasyona çevirmelerine neden olur. Sorunların farklı açılardan akademik düzeyde irdelenmesi, o sorunların çözümüne katkı sağlar. Dolayısıyla yapılan bu çalışma ile hem OSB'lere hem de OSB sorunlarına dikkat çekmek farklı OSB sorunlarının tespitinde katkı sağlayacaktır.

6.2.1.2. Sorunun Çözümüne Yönelik Katkılar

Çalışmanın bu bölümünde gerek çalışmanın yürütümü esnasında gerçekleşen, gerekse daha sonraki dönemlerde sorunun çözümüne yönelik katkılar yer alacaktır.

Daha önceki bölümlerde izah edildiği üzere çalışma konusu ile ilgili anket uygulamasının bir bölümü OSBÜK genel kurulunda yapılmıştır. Genel kurul esnasında anketin dağıtılması, konuşmacıların konuşmalarına malzeme oluşturarak daha çalışma konusu sonuçlanmadan sorunun çözümüne yönelik iki farklı pratik katkı sağlamıştır. Birincisi EPDK Kanununda yapılan değişiklik dolayısıyla sağlanan katkıdır. EPDK Kanununda yapıla değişiklikle "4562 sayılı organize sanayi bölgeleri (OSB) Kanununa göre kurulan OSB tüzel kişilikleri; onaylı sınırları içerisinde üretim, dağıtım ve ticaret faaliyetlerinden bir veya bir kaçını yetkili organlarının kararı ile yapar. Organize sanayi bölgeleri katılımcıları, serbest tüketici sayılır. Ancak OSB tüzel kişilikleri, üretimi veya toptan alımı nedeniyle OSB içindeki serbest tüketicilere piyasada bulabildikleri fiyatların üzerinde elektrik satamaz. Bu halde sadece OSB içi elektrik dağıtım bedeli alınır. Organize sanayi bölgelerinin

sınırları içerisinde olup, daha önce bedelsiz olarak veya sembolik bedel ile TEDAŞ'a devir edilen dağıtım şebekelerinin mülkiyeti ve işletme hakları altı ay içinde aynı bedelle OSB'lere devir edilir" hükmü getirilmiştir. Bu hükmün getirilmesi ile anket formunun 9. maddesinde yer alan "Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin, OSB tarafından verilmesi yatırımcıları memnun eder" şeklindeki sorun anket formunun dağıtımından sonra ve fakat çalışma konusu sonuçlandırılmadan çözümlenmiştir. Anket formunda yer alan bu madde, genel kurul toplantısının en önemli maddesi olmuştu. Genel kurul üyeleri, anket formunda yer alan diğer sorunlarla birlikte bu sorunun çözümü için OSBÜK yönetimine seçilenler görev yüklemişti. Genel kurul sonrası OSBÜK ve OSB yöneticilerinin yoğun gayretleri sonucu bu sorun çözümlenmiştir.

Bu çalışmanın bir diğer sorunun çözümüne yönelik pratik katkısı ise işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile hususta olmuştur. Anket formunun 17. "OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır" şeklindeki soru ile belirlenen sorun, yine yapılan bir kanun değişikliği ile çözülmüştür. Yapılan bu kanun değişikliği ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı OSB tarafından verilecektir. Ancak ruhsatlar dolayısıyla alınan harçlar, OSB, belediye sınır veya mücavir alanı içerisinde ise ilgili belediyeye, belediye sınır veya mücavir alanı içinde değilse ilgili il özel idaresinin hesabına yatırmak durumundadır. Yasal düzenlemenin bu şekilde çıkmasının nedeni özel hukuk tüzel kişisi olan OSB'ler kamu hukuku tüzel kişisi statüsü tanınması çekincesidir. Aslında ruhsat verme ve ruhsat harcı tahsil etme işlemi özünde kamusal yetki gerektiren bir işlem değildir. Türkiye'de kamusal yetki konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre bazı fabrikaların özelleştirilmesi bile sakıncalı bulunmakta, kamu tarafından işletilmesi önerilmektedir. OSB sınırları dâhilinde işyeri açma ve çalışma ruhsatı verme ve harçlarını da tahsil etme yetkisinin OSB yönetimine verilmesinin kamu hukuku açısından bir sakıncası bulunmamasına rağmen, yazarın yetkililerle yaptığı görüşmede öyle bir kanun maddesinin iptal edileceği yönünde olmuştur.

Bu çalışmanın sorunun çözümüne yönelik en önemli pratik katkısı belki de yasal düzenlemeler konusunda olacaktır. Zira araştırmacı, sn. Bakan başta olmak üzere Bakanlık yetkilileri ile yaptığı müteaddit görüşmeler yapmıştır. Görüşmelerde hep OSB sorunları olmuştur. Nitekim Bakanlık tarafından OSB kanun tasarısı

hazırlanmıştır. Çalışmanın sonuçlanması durumunda, bu çalışmadan da yararlanılacağını Bakanlık yetkilileri araştırmacıya sözlü olarak bildirmişlerdir. Eğer bu çalışma OSB kanunu değişikliğinde yararlanılan bir kaynak olabilirse en büyük uygulamaya yönelik pratik katkıyı sağlamış olacaktır.

Çalışmanın ilgili kurumlarla (Sanayi Ticaret Bakanlığı KSS ve OSB Genel Müdürlüğü gibi) birlikte yürütülmesi ve elde edilen verilerin paylaşılması verilerin yapılacak yasal düzenlemelerde kullanımını mümkün kılmaktadır.

Çalışmanın kavramsal çerçeve bölümünde irdelenen dünyada OSB uygulamaları, yasal düzenleme yapan birimlere farklı uygulamaları karşılaştırma ve yararlı olabilecekleri benchmarking yapma imkanı verecektir.

Çalışmanın uygulama bölümü uygulayıcı birimlere rehberlik edecek; OSB'nin kuruluş, yer seçimi, uygulaması gibi konularda uygulayıcılara hazır kaynak sağlayacaktır.

Çalışmanın yürütümü esnasında ilişki kurulan OSB yönetimi ile yapılan karşılıklı görüşme, fikir teatisi, sorun ve çözüm önerilerinin paylaşılması da, görüşmecilerin ufuk turu yapmaları açısından katkı sağlayacaktır. Son olarak da çalışmanın sonuçlanmasından sonra yasama, yürütme veya OSB'ler tarafından kullanılması durumunda da katkı sağlayacaktır.

6.2.2. Bilimsel Katkılar

Varadarajan (1996) bilimsel bir çalışmanın katkılarının üç noktada olabileceğini belirtmiştir. Bu noktalar sırasıyla teorik katkılar, ampirik katkılar, metodolojik katkılardır. Bu bölümde bu katkılar detaylı şekilde sunulacaktır.

6.2.2.1. Teorik Katkılar

Bir araştırmacının teorik katkıları iki şekilde olmaktadır. Birincisi araştırma modelinin bileşenlerinin tanımlarını geliştirmek, ikincisi kavramlar arası ilişkilerin belirlenmesi ve ilişkilerin akılcı olarak açıklanmasıdır. Bu bölümde de bu iki katkı özet olarak sunulacaktır.

6.2.2.1.1. Bir Araştırma Modelinin Bileşenlerinin Tanımlarını Geliştirmek

Çalışmanın ikinci bölümünde kavramsal çerçeve çizilmiştir. Bu bölümde konunun anlaşılmasına yetecek düzeyde bürokrasi konusu incelenmiştir. Bu incelemede çeşitli açılardan bürokrasi kavramı ele alınmış ve tanımları yapılmıştır. Ayrıca bürokrasi kavramının OSB uygulamalarında görülebilecek sorunları belirlenmiş, tanımlanmış ve çözüm olabilecek öneriler izah edilmiştir.

Yine bu araştırmada OSB ile ilgili birçok kavram net bir şekilde tanımlanmış ve bu kavramların nasıl ölçülebileceği gösterilmiştir. Örneğin yetki çelişme konusu üçüncü bölümde detaylı bir şekilde tartışılmış ve anketimizde de birinci ifade ile ölçülebileceği gösterilmiştir. Araştırmanın özünü teşkil eden OSB'ye ilişkin yasal düzenlemeler dördüncü bölümde ayrıntılı olarak irdelenmiş, ankette muhtelif ifadelerle ölçülmüştür.

6.2.2.1.2. Çalışmada Kavramlar Arası İlişkilerin Belirlenmesi ve İlişkilerin Akılcı Olarak Açıklanması

Bu çalışmada belirlenen kavramlar ve sorunlar arasındaki ilişkiler net bir şekilde ortaya konulmuştur. Bir adım daha öteye gidilerek bu ilişkiler rasyonel şekilde açıklanmıştır. Örneğin bürokrasi kavramının ne olduğu, hangi faktörlerin bürokrasi kavramı içerisinde değerlendirilebileceği ilgili bölümde tartışılmıştır. Daha sonra bürokrasi ile etkinlik arasındaki ilişki izah edilmiştir. Çalışmada sorunların OSB etkinliğini nasıl etkilediği belirlenmiş ve nihayet yasal düzenlemelerden kaynaklanan bürokratik sorunların ölçülerek yorumu yapılmıştır.

Bilindiği gibi istatistik üç olguyu ölçmektedir. Bunlar değişkenler arası ilişkileri belirlemek, değişkenler arası farklılıkları belirlemek ve nihayet değişkenlerin sebep ve sonuçlarını açıklamaktır. Bu çalışmada hem değişkenler arası ilişkiler hem de değişkenler arası farklılıklar belirlenerek çalışma konusu açısından önemli olanlar akılcı bir şekilde açıklanmıştır. Değişkenlerin sebep ve sonuçları bu çalışma açısından mümkün olmadığından irdelenmemiştir. Zira regresyon analizini gerektiren böyle bir çalışmanın sürekli kontrole tabi tutulması (birden fazla anket uygulanması gibi) ve sorunun değişebilir olması gerekir. Bu çalışmadaki sorun olaylar karşısında değişebilir nitelikte değildir. Yasal düzenlemeler statik olduğundan bu olgu ölçülmemiştir.

6.2.2.2. Deneye Dayalı Katkılar

Bu çalışmanın en önemli bilimsel katkısı belki de teorik kavramları ampirik (deneysel) olarak test etmesidir. Kavramsal (teorik) çalışmalar her ne kadar bir model kurup modelin bileşenlerini tanımlasalar da bu modelin gerçek hayatta var olup olmadığını gösteremezler. Varlığını ispat etmenin en iyi metodu da deliller getirmektir. Bu çalışma sahadan topladığı veriler yoluyla elde ettiği delillerle desteklemiştir. Konuyla ilgili olarak anket ve görüşme yöntemi ile elde edilen birincil veriler ve yasal düzenlemenin irdelenmesi suretiyle elde edilen ikincil veriler bu çalışmanın sahaya yönelik uygulamaları olup, bu verilerin analizi de çalışmanın bilimsel delilleridir.

6.2.2.2.1. Daha Önce Test Edilmemiş Model Bileşenleri Arasındaki Teorik İlişkiyi Test Etmek

Bu çalışmada daha önce OSB düzeyinde hiç test edilmemiş kavramlar test edilmiştir. Çalışmanın kavramsal altyapısında yer alan unsurlar farklı alanlarda sınanmış olabilir. Ancak başka alanlarda elde edilen sonuçların OSB açısından genellenmesi mümkün olamayabilir. Örneğin bürokrasi sağlık sektörü açısından hastanın uzun süre bekletilmesi olarak tespit edilebilir. Aynı bürokrasi kavramının OSB açısından farklı tezahür edebilir. Çalışma işte bu açıdan daha önce test edilmemiş model bileşenleri arasındaki teorik ilişkiyi test etme imkânı vermiştir.

6.2.2.3. Metodolojik Katkılar

Varadarajan (1996) çalışmanın metodolojik katkılarını şöyle sıralamıştır. Bunlar çoklu ölçüm yöntemlerini kullanarak potansiyel problemleri azaltmak, uygun örneklem prosedürü kullanarak araştırmanın genellenebilirliğini artırmak, geçmiş çalışmaların makul olan diğer değişkenlerle açıklamak için araştırılmasına yol açmak ve anahtar ölçütlerin geçerliğinin artırılmasını sağlamak olarak belirlemiştir. Bu bölümde Varadarajan tarafından belirlenen bu metodolojik katkılar izah edilecektir.

6.2.2.3.1. Çoklu Ölçüm Yöntemlerini Kullanarak Potansiyel Problemleri Azaltmak

Bu çalışmada çoklu ölçüm yöntemleri kullanarak potansiyel problemlerin azaltılmasına çalışılmıştır. Örneğin, OSB açısından bürokrasinin kaynağını yasal

düzenlemeler oluşturmaktadır. OSB açısından ilgili yasal düzenlemeler önemlidir. OSB’de bürokratik sorunların kaynağı olan OSB kanunu çoklu ölçüm yöntemi ile irdelenmiştir. Anket yöntemi ile algısal soruların cevaplanması, mülakat yöntemi ile uygulamadan kaynaklanan sorunların tespiti, ikincil veri yöntemi ile de kanunun tüm ayrıntıları ile analiz edilmesi şeklinde çalışma yapılmıştır.

Diğer taraftan anket yöntemi ile derlenen verilerin işlenmesi de çoklu ölçüm yöntemi kullanılarak teste tabi tutulmuştur. Veriler t testi, ANOVA ve PC yöntemleri kullanılarak teste tabi tutulmuştur. Kısacası çoklu ölçüm yöntemi, hem verilerin toplanması aşamasında hem de verilerin işlenmesi aşamasında kullanılmak suretiyle potansiyel problemler azaltılmaya çalışılmıştır. Tek bir yöntemle elde edilen verilerin tek bir teste tabi tutularak elde edilen bulguların genellemesinin getireceği sakıncalardan uzak durulmaya çalışılmıştır.

6.2.2.3.2. Uygun Örneklem Prosedürü Kullanarak Araştırmanın Genellenebilirliğini Artırmak

Bu çalışmada daha önce de örneklem seçimi kısmında açıklandığı gibi mevcut OSB’lerin yarısından azı faal durumdadır. Geliştirilen anket bu OSB’lerin tamamına gönderilmiş ve %75 geri dönüş oranı ile araştırma sonuçlarının genellenebilirliği konusundaki tüm şüpheler yok edilmiştir. Araştırmacının OSB yönetiminde ve üst kuruluşunda görev alması suretiyle bizzat gözlemlene yapması, görevi gereği OSB yöneticileri ve Bakanlık yöneticileri ile çok sık görüşmesi suretiyle edindiği tecrübe de göstermiştir ki; elde edilen veriler genellenebilir niteliktedir.

6.2.2.3.3. Geçmiş Çalışmaların Makul Olan Diğer Değişkenlerle Açıklamak İçin Araştırılmasına Yol Açmak

Böyle bir çalışma yapılmasının ana sebebi geçmişte benzer bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Dolayısıyla araştırma bu boyutu ile OSB alanında en büyük bilimsel katkıyı sağlamaktadır. Bu çalışma geçmiş çalışmaların makul olan diğer değişkenlerle açıklamak için yapılmış bir çalışma olmayıp, bilakis bu çalışmanın kendisi bundan sonra farklı değişkenlerle araştırılma özelliğine sahip bir çalışmadır.

6.2.2.3.4. Anahtar Ölçütlerin Geçerliliğinin Artırılmasını Sağlamak

Bilindiği üzere geçerlilik çalışmada kullanılan ölçeklerin odaklanılan konuyu tam anlamıyla temsil edebilme gücüdür. Gerek akademisyenlerle gerekse uygulayıcılarla yapılan görüşmelerde ölçeğin araştırılan konuyu kapsadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada kullanılan ölçütler bir başka çalışmada kullanılabilecek geçerliliğe sahip ölçütlerdir.

6.3. Geleceğe Yönelik Öneriler

Bu çalışma OSB'lerin yasalardan kaynaklanan bürokratik sorunlarının tespitine yönelik bir çalışmadır. Aşağıda örnek olması bakımından değinilen bazı alanlarda, daha detaylı çalışmaların faydalı olacağı kanaatine ulaşılmıştır:

- Türkiye'de bulunan OSB'lerin eko-endüstriyel parklara dönüştürülebilirliğinin araştırılması,
- OSB'lerin finansal sorunları,
- OSB'lerin sanayinin uygun alanlara yapılmasında katkısı,
- OSB'lerin bölgesel kalkınmaya katkısı,
- OSB'lerin sağladığı özendirme araçlarının yatırım yapma kararını etkileme gücü,
- Yatırımcı OSB arası işlemlerde bürokratik sorunlar,
- OSB yasası ile çelişen yasaların OSB etkinliğine etkisi,
- OSB yatırımcılarının OSB yönetimlerinden memnuniyeti,
- OSB'lerde çağdaş yönetim tekniklerinin uygulanabilirliği,
- OSB'ler arası iletişim ve koordinasyonun OSB etkinliğine katkısı,
- Bilişim teknolojilerinin OSB'lerde uygulanmasının bürokratik işlemlerin azaltılmasına katkısı,
- OSB ve çevresel etkileri
- OSB'lerin sanayiye olumsuz bakış açısını etkilemeye katkısı
- OSB'ye kamu gücü yetkisi verilmesinin yararları- sakıncaları,

- OSB ve benzer organizasyonlarla ilişkileri,

Bu çalışmanın üzerine inşa edilebilecek geleceğe yönelik çalışma önerilerini çoğaltmak mümkündür. Burada sayılan çalışma önerileri, bu konuda çalışma yapacak araştırmaya ışık tutması açısından örnek olarak sayılmıştır.

6.4. Çalışmanın Kısıtları

Bilindiği gibi bir araştırmayı etkileyen birçok kısıt vardır. Bunlardan en önemli ikisi zaman ve maliyettir. Araştırma için Sosyal Bilimler Enstitülerince belirlenen kısa zaman dilimi ve araştırmacının çalışma için ayırdığı parasal kaynakların yetersizliği en önemli iki kısıttır. Araştırma konusu OSB'lerin yarı kamusal statüde olması da bu araştırma açısından bir kısıt olmuştur. Zira yönetim kademelerinde kamu görevlisi olan OSB'lerin yazışmaları veri kaynağı anket yazışmalarından da anlaşılacağı üzere kamu kurumlarının yazışmaları gibi yapılmıştır. Bu yazışma dolayısıyla hemen zaman kaybı hem de emek kaybı olmuştur.

Çalışmanın bir diğer kısıtı da evrenle ilgilidir. Yukarı bölümlerde de izah edildiği üzere çalışmanın evreni Türkiye'deki OSB'lerin yöneticileridir. OSB yöneticileri dışındaki diğer personel araştırmaya dâhil edilmediği gibi OSB yatırımcıları, OSB'ye iş yapanlar ve hizmet sunanlar da araştırmaya dâhil edilmemiştir. OSB yöneticileri olarak da OSB'nin genel kurulu niteliğinde olan müteşebbis heyet, yönetim kurulu ve OSB müdürü ve yardımcıları konumunda olanlar araştırmaya dâhil edilmiştir.

Çalışmanın bir diğer kısıtı da aktif olan OSB'ler olmuştur. Türkiye'de Kurulu OSB sayısı fazla olmasına rağmen aktif olan OSB sayısı kısıtlıdır. Bakanlıktan sicil almış her OSB faaliyette bulunmamaktadır. Aktif olmayan OSB yöneticilerinin de OSB işleyişi konusunda yeterli tecrübeye sahip olmayacakları varsayılarak araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

6.5. Çözüm Alternatifleri ve Model Önerisi

Bundan önceki bölümlerin tamamının bir hulasası olan bu bölümde, sorunlar, çözüm yolları, çözüme ulaşmak için yapılması gereken işlemler ve bu işlemlerin sonucu oluşacak yeni yapı, model önerisi olarak geliştirilmiştir.

Tablo 6.2: Model Öneri Tablosu

OSB'lerin Sorunları	Çözüm Yolları	Yapılacak İşlem	Sonuç
<ul style="list-style-type: none"> Kamu yararı kararı alamama Kamulaştırma yapamama İzin ve ruhsatlarda yetki eksikliği İşlemlerde yaptırım gücü yetersizliği 	Kamusal yetki verilmesi	Mevzuat değişikliği	Organize bölgelerin yeterli kamusal yetkilerle donatılmış organize beldeler şeklinde düzenlenmesi
<ul style="list-style-type: none"> Yatırımcının yatırımla ilgili işlemleri eksiksiz yapamama Yatırımcının taşra kamu kurumlarındaki işlemlerini takip edememe /bizzat yapamama 	Yetki devri yapılması	Mevzuat değişikliği	Bölge yönetimlerine tek durak ofis statüsü tanınması
<ul style="list-style-type: none"> Yatırımcının merkez kamu kurumlarındaki işlemlerini takip edememe/bizzat yapamama Teşvik belgesi düzenleyememe Yetkilerin çelişmesi 	Yetki devri yapılması	Mevzuat değişikliği	Bölge yönetimlerine tek durak ofis statüsü tanınması
<ul style="list-style-type: none"> Yetki çelişmesi Kanunun yetersizliği Aşırı biçimsellik Kuralcılık ve sorumluluktan kaçma Yetki tecavüzü Merkeziyetçilik 	Kavramsal ve kurumsal çerçevenin netleştirilmesi	Mevzuat değişikliği	Bölgelerin özerkleştirilmesinin sağlanması
<ul style="list-style-type: none"> Finansal yetersizlik Personel planlaması yapamama Yatırım planlaması yapamama 	Genel bütçe gelirlerinden tahsisat	Mevzuat değişikliği	bölgelerin özel bütçeli kuruluş haline getirilmesi
<ul style="list-style-type: none"> Denetim yetersizliği Salt hukukilik denetimi Performans denetimi yapılmama Denetimin ilgilileri tatmin etmemesi 	Bağımsız ve şeffaf denetim sistemi getirilmesi	Mevzuat değişikliği	bölgelerin uygun denetim yöntemleri ile denetlenmesi
<ul style="list-style-type: none"> Yer seçimi işlemindeki fazlalık Rastgele OSB kuruluşu Yer seçiminin alternatif alanlar arasından yapılması Üst kuruluş, merkezi otorite, yönetim, kamu kurumları ile ilişkilerdeki dengesizlik 	Sanayinin konuşlanacağı alan ve bağlanacağı otorite belirlenmelidir	Mevzuat değişikliği	Bölgesel kalkınmaya göre sanayi alanlarının önceden belirlenmesi
<ul style="list-style-type: none"> Örgütlenme bozukluğu Eşgüdüm sorunları Büyüme eğilimi Gizlilik ve dışa kapalılık 	OSB'nin organizasyon yapısı yeniden belirlenmelidir	Mevzuat değişikliği	Seçilmiş karar organı, profesyonel yönetim
<ul style="list-style-type: none"> Finansal yetersizlik 	Sürekli ve sabit gelir kaynağı sağlanması	Yasal düzenleme	Genel bütçe gelirlerinden pay
<ul style="list-style-type: none"> Bürokrasi 	Yalın örgüt yapısı	Mevzuat	e-Post-bürokratik

OSB'lerin Sorunları	Çözüm Yolları	Yapılacak İşlem	Sonuç
<ul style="list-style-type: none"> Subjektiflik Biçimsellik Katı hiyerarşik kademeler 	ve e-işlem zorunluluğu	değişikliği	yapı oluşturulma
10 <ul style="list-style-type: none"> OSB'ler arası iletişimsizlik OSBÜK'e ihtiyari üyelik Ortak veritabanı oluşturamama 	Özerk üst kuruluş oluşturulması	Mevzuat değişikliği	Özerk üst kuruluş
11 <ul style="list-style-type: none"> OSB'lere teşvik yetersizliği OSB yatırımcılarına teşvik yetersizliği OSB'ler dış ticaret sermaye şirketi statüsü tanınmaması 	OSB'lere ve yatırımcılarına ayrıcalık tanınması	Mevzuat değişikliği	özendirme araçlarından yararlanma
12 <ul style="list-style-type: none"> Benzer statüde sanayi bölgesi fazlalığı Sanayi dışı alanlarda bölge varlığı Bölge statülerinde farklılık Sanayi alanları çevresinde çarpık kentleşme 	Tek yasa, hiyerarşik kademelendirilmesi	Mevzuat değişikliği	Bölgelerin organize edilmesi
13 <ul style="list-style-type: none"> OSB alanı çevresine müdahale edilememe Sanayi rastgele konuşlanmakta Sanayi bölgeleri ancak bölgeyi organize edebilmekte 	OSB'nin kentleşmeyi yönlendirebilmesi	Mevzuat değişikliği	Mücvir alan uygulaması
14 <ul style="list-style-type: none"> Bölge dışı alan organize edilememektedir 	Sanayinin yoğunlaşması sağlanması	Mevzuat değişikliği	Sanayinin organize edilmesi

Yukarıdaki model tablosunun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, yeni model OSB ile, günümüzde uygulanan OSB'ler arasında ciddi farklılıklar olduğu görülecektir. Modelin tam olarak anlaşılabilmesi bakımından tablonun maddeler halinde özetlenmesinde yarar vardır.

- Organize Bölgelerin, Organize Belde Olarak Düzenlenmesi:** OSB açısından en önemli husus, kurumun hukuki statüsü ile ilgilidir. OSB, bir özel hukuk tüzel kişisidir. OSB'nin faaliyet alanlarının birçoğu ise kamu hukuku alanına girmektedir. Sorun da özel hukuk tüzel kişinin kamu erkinin kullanıp kullanmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunun çözüme kavuşabilmesi için OSB'yi de kapsayacak organize beldeler şeklinde düzenlemeler yapılmalıdır. Organize Sanayi Beldeleri, Organize Tarım Beldeleri (Organize tarım havzaları şeklinde de olabilir), Organize Hayvancılık Beldeleri, Organize Turizm Beldeleri şeklindeki alt düzenlemeler de, yönetmeliklerle belirlenmelidir. Anayasa'da yer alan kamu tüzel kişiliğine sahip, en küçük bir köy (fiilen köy konumunda olmayan ve fakat tüzel kişiliğini koruyan) bile kamu hukuku tüzel kişisidir.

Kamulaştırma yapabilmekte, nikâh kıyabilmekte, köyün güvenliğini sağlayabilmekte ve kamunun mührünü kullanabilmektedir. Ülkenin kalkınması açısından varlığının zorunlu olduğuna inanılan OSB ise kamulaştırma yapamamakta, mührü bulunmamakta, ruhsat verememekte (inşaat ve iskân ruhsatları da Danıştay tarafından kamu erkini kullanamaz gerekçesiyle iptal etmektedir), vereceği her türlü izin ve ruhsat için bir yerlere başvurmak zorunda kalmaktadır. Belde statüsü kazanan OSB, kamu hukuku tüzel kişiliği erkini kullanabileceğinden, kamuya ait olup da OSBnin etki sınırları içinde kullanılmak durumunda olan tüm yetkiler, OSB yönetimine rahatlıkla verilebilecektir. Buradaki belde sözcüğü, sırf hukuki statüye vurgu yapmaktan ziyade, kamu gücünü kullanma yetkisinin tanınması anlamında kullanılmaktadır.

2. **Organize bölgelere tek durak ofis yetkisi verilmelidir:** tek durak ofisten maksat, organize bölgeler ile ilgili tüm işlemlerin bölgede başlayıp bölgede sonuçlandırılmasıdır. Bölgede yatırım yapan firmaların tek muhatabı bölge yönetimi, bu anlamda bölge müdürlüğü olmalıdır. Teşvik belgesi, çalışma izni, hafta tatili çalışma ruhsatı, ÇED raporu, inşaat ruhsatı gibi işyeri açma, kullanma, ilgili her türlü izinlerin bölgece verilmesi veya ilgili kurumlardan bölge yönetimi tarafından işlemlerinin takip edilerek alınması, denetlenmesi ve yaptırımların uygulanabilmesi sağlanmalıdır. Kısacası bölgede yatırım yapacak sanayiciler açısından bölge yönetimi, tek durak ofis statüsünde olmalıdır.
3. **Organize bölgeler özerk yapıya sahip olmalıdır:** Kendi görev alanları ile ilgili tüm kararları kendi verebilmeli, yaptığı her işlemde bir başka kişi veya kurumun onayına ihtiyaç duymaması durumunda organize bölgeler daha etkin ve verimli olacaktır. Siyasetçinin, mahalli önderlerin, kamu organizasyonlarının etkisi altında olmamalıdır. Objektif kurallara göre işlemesi ve kurumsallaşması sağlanmalıdır. Organize bölgelere ait her türlü mahalli müşterek tesisleri kurup işletme görev yetki ve sorumluluğu bölge yönetimine ait olmalıdır. Özellikle bölge içinde yer alan altyapı hizmetlerinin tamamı bölge yönetimi tarafından kurulup işletilmelidir. Kamu kurumlarına ait tekel niteliğinde olan veya imtiyaz sözleşmesi ile özel veya özerk kuruluşlara devredilen işletme faaliyetleri bile, bölge dahilinde bölge yönetimi tarafından kurulup işletilmelidir.

4. **Organize bölgelerin özel bütçeli kuruluş haline getirilmesi:** Kredi kullanan organize bölgeler kendi bütçesini hazırlamaktan mahrumdur. Kağıt üzerinde kendi bütçesini yapıyor gibi görünen kredi kullanan organize bölgeler gerçekte merkeze bağımlı bir bütçe hazırlamaktadır. Krediyi kullanan organize bölgenin bütçe harcamalarının merkezi idare tarafından yönlendirilmesi durumuna son verilmelidir.
5. **Organize bölgelerin uygun denetim yöntemleri ile denetlenmesi:** Organize bölge denetimlerinde mali, hukukilik, performans gibi konularda denetimin yanında mutlaka vatandaşların ödedikleri verginin yerli yerince sarf edilip edilmediği daha doğru bir ifade ile mükelleflerinin ödedikleri para karşılığında bir değer elde edip etmediklerinin mutlaka denetlenmesi uygun denetim yöntemi olacaktır. Başka bir anlatımla yapılan harcamaların yerindeliği de denetlenmelidir. Denetimin bağımsız kuruluşlarca yapılması, denetim sonuçlarının şeffaf bir şekilde ilgililere sunulması ve bilgilendirilmesi, denetimin de denetlenmesi sonucunu doğuracaktır.
6. **Bölgesel kalkınmaya göre sanayi alanlarının önceden belirlenmesi:** Rastgele kurulan organize bölgelerin, kuruluş biçimlerine son verilerek objektif kriterler doğrultusunda organize bölge kurulması sağlanmalıdır. Yerleşimi yapılırken, bölge planlamasının, bölgenin kurulacağı alanla birlikte bir bütün olarak değerlendirilmesi ve elde edilecek veriler doğrultusunda bölge yerleşiminin yapılması uygun olacaktır.
7. **Seçilmiş karar organı, profesyonel yönetim:** Mahalli idarelerde olduğu gibi organize bölgelerde de karar organlarının seçimle işbaşına gelmesi, belirli sürenin bitiminde yine seçim yapılması sonucu oluşacak bir organ aracılığıyla bölgenin yönetilmesi durumunda anılan sakıncalar son bulacaktır. Tüzel kişiliğin temsili anılan organ tarafından yapılacaktır. Ancak bölgenin yönetimi profesyonel ve daimi işgörenler tarafından yerine getirilmelidir.
8. **Genel bütçe gelirlerinden pay:** Organize bölgelere, diğer mahalli idarelerden belediye ve il özel idaresinde olduğu gibi genel bütçe gelirlerinden pay ayrılmak suretiyle ekonomik özgürlük, özerk bütçe ve stratejik planlama yapma imkânı sağlanmalıdır. Ayrıca bölge sınırları dâhilinde, mahalli idarelerin aldığı vergi

(emlak, çevre temizlik vergisi gibi, firmaların ödemek zorunda oldukları yerel yönetimlere ait olan vergiler), resim ve harçların bölge yönetimi tarafından tahsili imkânı sağlanmalıdır. Bölgede yapılan üretim, satış veya ihracat gelirinden belli bir oranı bölge bütçesine aktarılmalıdır. Ancak bu tür gelirler belirli bir oran ve zaman dilimine tabi tutulmalı, bölgeler arasında rekabetçi bir ortam oluşturulmalıdır.

9. **e-Post-bürokratik yapı oluşturulma:** Organize bölgeler kanunun düzenlenirken çağdaş yönetim tekniklerinden yararlanılmalı, çağdaş yönetim tekniklerinin uygulanmasına imkan sağlayacak nitelikte olmalıdır. Yasal düzenlemeler hazırlanırken her şeyden önce değer mühendisliği tekniği doğrultusunda bürokrasiye neden olabilecek unsurlar ayıklanarak, değersiz her işlemin bertaraf edilmesi, gerekli hatta zorunlu olan işlemlere de ilave fonksiyonlar yükleyici düzenlemeler yapılmalıdır. Yine e-işlem, personel güçlendirme, post bürokrasi gibi mevcut ve gelişebilecek yönetim tekniklerinin uygulanma imkanı bulabilecek nitelikte yasal düzenlemeler yapılmak durumundadır. Aslında bürokratik işlemlerin azaltılması, kamu reformu ile yakından ilgilidir. Devlet asli fonksiyonlarını ifa eder ve tali görevlerini de ilgili birimlere devrederse, sorun kökten çözülmüş olacaktır. Asli görevleri dışında kalan ve şu an itibarıyla kamu organizasyonları tarafından deruhte edilen görevlerde Devlet, düzenleyici, denetleyici ve planlayıcı bir konuma çekilmelidir.
10. **Özerk üst kuruluş:** Organize bölgelerin bir bütün olarak değerlendirilmesi, müşterek birçok ihtiyaçların üst kuruluş aracılığıyla giderilmesi, özellikle organize bölgelerde üretilen ürünlerin dışsatımlarının üretici ve ülke menfaatleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi, bölgelere ait veritabanı oluşturulması gibi görevleri üstlenecek, yönetimi organize bölge yönetimlerine paralellik arz eden bir üst kuruluş oluşturulmalıdır. Organize bölgelerin kamu ile bağı koparılarak tüzel kişiliği olan üst kuruluşa bağlanması yönünde yasal düzenleme yapılmalıdır. Üst kuruluş kamu gücü kullanan özel hukuk tüzel kişisi statüsünde olmalıdır.
11. **Özendirme araçlarından yararlanma:** Hem organize bölgelere, hem de Organize bölgelerde yer alan yatırımlara mutlaka ayrıcalık sağlanmalıdır. Her

şeyden önce, bölge dışında bulunan sanayinin çevresel etkisi ve topluma olan maliyeti düşünülerek gerekli teşvik, destek, istisna ve avantajlar sağlanmalıdır. Organize Bölgeler oluşturulurken, bu bölgelerden yararlanacaklarla ilgili sağlanan teşvikler, destekler, istisna veya indirimler şeklindeki özendirme araçlarının, bölgede yer alan her yatırımcıya eşit dağıtılmamalıdır. Bu yetkinin kullanımını bölge yönetimine verilmelidir. Bölge yönetimi, istihdam, ihracat imkanı, katma değer, kalite gibi birçok kıstası dikkate alarak yetkisini kullanmalıdır.

12. Bölgelerin organize edilmesi: Organize bölgeler, hem çeşit bakımından hem de aynı çeşit içinde yer alan bölgelerin hiyerarşik kademelendirilmeleri şeklinde organize edilmesi uygun olacaktır. Örneğin mevcut düzenlemede yer alan sanayi alanları tek çatı altında toplanmalıdır. Organize sanayi bölgesi adını alacak olan bölgede, kademeli bir bölge sistemi ile mevcut düzenlemeler korunmalıdır. Başka bir anlatımla, sanayi bölgeleri arasında hiyerarşik kademeler oluşturulmalıdır. En alt düzeyde örneğin küçük sanayi sitesi veya organize sanayi bölgesi yer alıyorsa, belli şartları yerine getiren bölge, endüstri bölgesine, yine belli şartları yerine getiren endüstri bölgesi ekolojik endüstri bölgesine terfi ettirilecek bir sistem oluşturulmalıdır. Oluşturulan her kademedeki bölgenin ayrıcalığı da ona göre düzenlenmeli, ki bölgeler arası rekabet ortamı oluşturulsun. Bölgelerin nihai hedefi Eko-endüstriyel park denilen ekolojik sanayi bölgeleri olmalıdır. Bu sistemin oluşturulabilmesi için sektörel yatırımlar ve ihtisas organize bölgelere sağlanan ayrıcalıkların ağırlığı fazla olmalıdır. Diğer alanlarda kurulan organize bölgelerin de üst kuruluş tarafından organize edilmesi sağlanmalıdır. Ürün planlaması doğrultusunda bölgeler organize edilmek suretiyle hem haksız rekabet önlenecek hem de ihtisaslaşma söz konusu olacaktır.

13. Mücavir alan uygulaması: Organize Bölgeler sadece sanayi alanlarından ibaret olmamalı, bölge civarında yer alan ve alabilecek bölgenin etki alanında bulunan tüm yerleşim alanlarını kapsayacak şekilde ve kentsel gelişmeyi yönlendirecek biçimde düzenlenmelidir. Aslında sanayi bölgeleri kurulurken, gerek bu bölgelerde çalışanlar için gerek civarında yaşayan insanların yaşam alanlarının düzenlenmesi, sanayi alanları ile birlikte sanayi alanlarının civarında yer alan kentsel alanların da düzenlenmesi OSB'nin bir özelliğidir. 4562 sayılı OSB

Kanunu sadece sanayi alanları ve alanlarda yer alan yatırımların müşterek ihtiyaçlarına yönelik bir OSB alanı öngörse de, OSB'nin özelliği gereği, sanayi alanları ile birlikte civarındaki kentleşmede aynı düzenleme içerisinde yer almalıdır. Olay sadece sanayi alanını düzenlemekten ibaret olmamalı, bölge bir bütün olarak ele alınmalıdır. OSB Kanununa göre kentsel yönlendirme öngörülmesine rağmen uygulamada uygulama imkanı bulmamaktadır.

14. **Sanayinin organize edilmesi:** Organize bölgelerin bulunduğu bölgede yer alan yatırımlardan çevreyi etkileyenlerin bölge dışında konuşlanmaları önlenmelidir. Özellikle sanayi yatırımlar açısından organize bölgelerin mutlaka sanayiye organize etme görev ve yetkisi olmalıdır. Ağır sanayiler için özel hükümler bulunabilir. Ancak ağır sanayi dışında bulunan sanayi alanları için mutlaka sanayinin organize edilmesi görev ve yetkisi organize bölge yönetimine verilmelidir. Sanayi dışında kurulacak organize bölgeler de, bölge yönetimi tarafından organize edilmelidir. OSBÜK'e ise tüm ülke sanayini organize etme yetkisi verilmelidir. Sanayinin sektörel bazda dağılımı, uygulanacak teşviklerin dağılımı, boyutu gibi hususlar da bu üst kuruluş tarafından koordine edilebilmelidir.

6.6. Sonuç ve Değerlendirme

Çalışma konusuyla ilgili yapılan araştırma, anket çalışması, yetkililerle yapılan mülakat, gözlem ve araştırmacının tecrübesi göstermiştir ki; kurulduğu günden günümüze kadar OSB'ler önemli görevleri yerine getirmiştir. Yaklaşık kırk yıllık bir süreçte ikiyüzden fazla OSB'nin kurulmuş olması, kurulan OSB'lerin birçoğunun faaliyete geçmiş olması ve hatta birçok bölgenin ihtisas bölgesi şeklinde kurulması OSB'lerin ulaştığı düzeyi göstermektedir. OSB'lerin kuruluşundan önceki sanayileşme ile, OSB'lerin kurulmasından sonraki dönemde sanayinin gelişimi açısından büyük farklar mevcuttur. OSB öncesi dönemde fabrikaların çoğu gelişigüzel alanlarda kurulmaktaydı. Yer seçimine pek önem verilmemekteydi. OSB'lerin gelişimi sonrasında, yer seçiminde birçok kıstaslar geliştirilmiş, çevresel etki değerlendirmesi, sağlık koruma bandı gibi bir çok zorlayıcı şartlar, bölgelere has ayrıcalıklar, yatırımcılara sunulan altyapı kolaylıkları gibi özendirme araçları sanayinin belirlenen alanlarda yoğunlaşmasına neden olmuştur. Ancak OSB

Kanununda da öngörülen “sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmelerini” sağlamak şeklinde özetleyebileceğimiz OSB amaçlarından beklenen sonucun tam anlamıyla gerçekleştiği söylenemez. Başka bir anlatımla OSB’ler, ülke kalkınmasına çok önemli katkılar sağlamasına rağmen beklenen etkinliği gerçekleştirmekte yetersiz kaldığını, OSB Kanununun irdelenmesinden bile anlamak mümkündür. Gerçekten de dünyadaki gelişmeler bir yana, OSB Kanununda öngörülen amaçlar bile tam olarak gerçekleşmemiştir. Her şeyden önce sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlama konusunda mevcut yasal düzenlemeler yetersiz kalmıştır. Sanayi bölgelerinde yatırımlar yapılmıştır ama hala sanayi alanları dışında da sanayileşme devam etmektedir. Diğer taraftan kentleşmeyi yönlendirme konusunda mevcut yasal düzenlemeler sonrasında bir gelişmenin olduğu söylenemez. OSB’lerin kentleşmeyi yönlendirdiğine dair ciddi bir örnek bulunmamaktadır. Ayrıca bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanma konusunda OSB’de yer alan işletmelerle, sanayi bölgeleri dışında konuşlanan işletmeler arasında herhangi bir fark veya ayrıcalık bulunmamaktadır. OSB dahilinde yer alan işletmelerin bilgi ve bilişim teknolojilerini kullanması ile kullanmaması arasında her hangi bir avantaj olmadığı gibi, bölge dahilinde yer alan işletmelerin bölge dışında konuşlanan işletmelere göre de bir zorunluluk veya avantajı bulunmamaktadır. Yine imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmelerini sağlama görevinin de yerine getirildiği söylenemez. Zira OSB’lerde ihtisaslaşma, sektörel yatırım yapılan OSB’ler, belirli bölgelere sektörel kısıtlamalar gibi yatırımların gerçekleştirilemediği gibi, özellikle ekolojik sanayi bölgelerine altlık oluşturacak bir gelişme sağlanamamıştır.

OSB’lerden beklenen sonucun elde edilememesinin nedenleri, mevcut yasal düzenlemeler ve uygulamalardır. OSB’lerin etkinliğini artırabilmek için mutlaka belirlenecek OSB misyonu ve vizyonu doğrultusunda yeniden yasal düzenlemeler yapılması gerekir.

Gerek çalışma konusuyla ilgili yapılan araştırma ve tecrübe, gerek yapılan anket ve görüşmelerden çıkan sonuç, mevcut yasal düzenlemelerin ve OSB’nin hukuki statüsünün yeterli olmadığı şeklindedir. Kamu hukuku tüzel kişilerince ancak

kullanılabilecek nitelikte olan OSB yönetim aidatlarının ilam hükmündü olması, diğer alacaklarının ise adi alacak olması, özel OSB'lerin lehine istimlak yapılamazken, özel hukuk tüzel kişilerinin katılımıyla kurulan OSB'ler lehine kamulaştırma yapılabilmesi gibi birçok çarpık düzenleme, OSB'lerin hukuki statüleri konusunda çelişkilere neden olmaktadır. Sırf bir organizasyonla ilgili çıkarılmış bir yasal düzenleme, o organizasyonun şahsiyeti bile tam olarak belirlemekte tereddütlere sebep oluyorsa, yasal düzenlemenin yetersizliği ispat açısından başka bir delile ihtiyaç olamasa gerekir. Gerçekten de kendi içerisinde bile birçok çelişkiler bulunan OSB Kanununun, gerek bu kanuna göre çıkarılmış yönetmelik ve diğer düzenlemeler, gerekse OSB'lerle ilgili diğer yasal düzenlemelerin yeniden ele alınarak, çağın gerekleri ve ülkenin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmıştır. Ülke kalkınması, planlı kalkınma ve kentleşmenin sağlanması, bölgesel kalkınmanın yönlendirilmesi açısından OSB ile ilgili düzenlemelerin yeniden ele alınması zorunludur.

Her şeyden önce 4562 sayılı OSB Kanunu yeniden ele alınarak, bilimsel verilerin ışığında yeniden düzenlenmelidir. Gerek yasal düzenlemede var olan iç çelişmelerin, gerek diğer yasal düzenlemelerle ilgili çelişmelerin sona erdirilmesi ve gerekse mevcut yasal düzenlemelerde yer almayan hususların yer alması açısından OSB Kanununun yeniden düzenlenmesi gerekir.

Organize bölgelere kamu erkini kullanma yetkisi verilirken, kesinlikle yeni bir kamu organizasyonu oluşturmaktan kaçınmak gerekir. Kurulacak organize bölgeler özel hukuk tüzel kişisi olacak, bölge ile ilgili işlemlerin yürütülmesinde kamu gücünü kullanabilecektir. Bu yetki sadece bölge içerisinde, yatırımcılarla ilgili olacaktır.

Organize bölgeler sadece iş ve işlem yürüten, altyapı yaptıran arsa tahsis eden bir kurumdan öte, yatırımcıya yol gösteren, destek olan, bilişim, ar-ge, ortak laboratuvar gibi alanlarda da kar-zarar esasına göre faaliyet gösteren ve bu konularda önderlik edecek misyonla donatılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- ABADAN, N., **Bürokrasi**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1959.
- AKDEMİR, A., **İşletme Bilimine Giriş**, Birlik Ofset Matbaacılık, Eskişehir, 2000.
- AKGÜL, A., ve O. ÇEVİK, **İstatiksel Analiz Teknikleri “SPSS’te İşletme Yönetimi Uygulamaları”**, Emek Ofset, Ankara, 2003.
- AKTAN, C. Ç., **2000’li Yıllarda Yeni Yönetim Teknikleri**, Young Businessman Association of Turkey, Türkiye Genç İş Adamları Derneği, İstanbul, 1999.
- AL, H., **Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi**, Bilim Adamı Yayınları, Ankara, Kasım-2002
- ALAN, B., ve D. CRAMER, **Quantitative Data Analysis: With SPSS for Windows**, London: Routledge, 1997.
- ALPUGAN, O., M. H. DEMİR, M. OKTAY ve N., ÜNER, **İşletme Ekonomisi Ve Yönetimi**, Beta Yayınları, İstanbul.
- ANDERSON, H. A., D., BARKER, **Effective Enterprise And Change Management**, First Edition, Blackwell Publishers Ltd. USA, 1996.
- ARSLAN, M., **İş Ve Meslek Ahlakı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- ARTUN, E., **Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani**, Hakan Ofset, Adana, 1996.
- AŞIKOĞLU, R., **Türkiye’de Yatırım Teşvik Tedbirleri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 278, Eskişehir, 1988.
- AYTAÇ, E., C. AKTAN, **Politik Yozlaşma ve Rant Kollama**, Baskı Yayıncılık, Ankara, 1994.
- BALCI, A., **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, 4üncü B., PegemA Yayıncılık, Ankara, 1995.
- BARUTÇUGİL, İ., **Bilgi Yönetimi**, 2inci B., İstanbul Kariyer Yayıncılık, 2002.

- BAŞARAN, E. İ., **Yönetimde İnsan İlişkileri Yönetimsel Davranış**, Ankara, 1992.
- , **Yönetim**, Gül Yayınevi, Ankara, 1989.
- BOTTON, A.,D., (Çev.) Bayer, A. S., **Statü Endişesi**, Sel Yayıncılık, İSTANBUL, Şubat 2005
- BOZKURT, Ö., T., ERGUN ve S., SEZEN, **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, TODAİ Yay. No. 283, Ankara, 1998.
- CHRISTENSEN, L.B., **Experimental Methodology**, 6th Edition, Allyn and Bacon, Boston, 1994.
- CHURCHILL, G.A. Jr., **Marketing Research: Methodological Foundation**, 7th Edition, Forth Worth: The Dryden Pres, 1999.
- ÇETİN, C., **Yeniden Yapılanma Girişimcilik KOBİ ve Bunların Özendirilmesi**, Der Yayınları, İstanbul, 1996.
- ÇEZİK, A., A. ERAYDIN, **Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri (1961–1981)**, DPT Sosyal Planlama Başkanlığı Yayınları, Ankara, Temmuz 1982.
- DERELİ, T., **Örgütsel Davranış**, Menteş Kitabevi, İstanbul, 1995.
- DRUCKER, P. F., **21. Yüzyıl İçin Yönetim Tartışmaları**, (çev.) Bahçivangil, İ., ve Gorbon, G., Epsilon Yayınları, 2.B., İstanbul, Mayıs 2000.
- DURA, C., **Düşünme Araştırma ve Yazma Yöntemleri**, Ekin Yayınları, Bursa, 2005.
- EKER A., **Politik Yozlaşma ve Rant Kollama**, Takan Matbaası, Ankara, 1994.
- EREN, E., **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, Beta Yayınları, İstanbul. 2001.
- ERTÜRK, M., **İşletme Biliminin Temel İlkeleri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.
- , **İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon**, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1998.
- ERYILMAZ, B., **Bürokrasi**, İzmir, 1993.
- , **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaacılık, İstanbul, 1998.
- FİŞEK, K., **Yönetim**, A.Ü. SBF. Yay. No 437, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979.
- FUKUYAMA, F. ,**Güven**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Birinci Basım, (Çev) Ahmet Buğdaycı, Ankara, 1998.

- GAWTHROP, L., C., **Bureauratic Behaviour In The Executive Branch**, An Analysis of Organizational Change, The Free Pres, London, 1978.
- GENÇ, N., **Zirveye Götüren Yol Yönetim**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1998.
- GENÇ, T., **Kamu Yönetimi**, Ankara, 1998.
- GÜLER, E.E., **Organize Sanayi Bölgeleri Usul ve Esasları**, DPT Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, Nisan-1992.
- HUSSEY, D., **Kurumsal Değişimi Başarmak**, (Çev.) Savaşer, T, 1. B., Etkin Yönetim Dizisi, Rota Yayınları, İstanbul, 1997.
- IKV, **XXI. Yy. Ekonomilerine Doğru Bir Kalkınma Aracı Küçük Orta Boy İşletmeler (KOBİ)-AT Örneği-**, IKV Yayınları. İstanbul, 1991.
- İBİCİOĞLU, H., **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2006.
- İNAN, K., **Siyasetin İçinden**, 1. B., ss. 37-51 Milliyet Yayınları, İstanbul, Ocak 1995.
- KETEN, M., **Sanayileşme Hareketinde Küçük Sanayinin Yeri ve Önemi**, Ankara Ticaret Odası Yayınları No:2, Ankara, 1974.
- LENZER, W.F., **Value Management from a Global Perspective in Architectural Management**, Ed. M.P. Niucholson, E&FN Spon, 1992.
- MALHOTRA, N.K., **Marketing Research: An Applied Orientation**, 3rd Edition, Upper Saddle River New Jersey: Prentice Hall, 1999.
- MARSHALL, G., **Sosyoloji Sözlüğü** (çev.) AKINBOY, O., D. KÖMÜRCÜ, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- MASSIE, J. L., **İşletme Yönetimi**, (Çev.) ŞAN, Ö., vd, Beytaş Yayınları, Eskişehir, 1983.
- MAZLUM M., İ., YÜCEL, M., TEKEOĞLU, **Özel Kesim Yatırım İmkanları ve Yatırım Kararlarında Teşviklerin Etkinliği**, TOBB Yayınları, Ankara, 1990.
- MOUZELIES, N. P., **Organization and Bureaucracy, an Analysis of Modern Theory**, London, 1975.

- MULLINS, L.J., **Management and Organizational Behavior**, Second Edition, Pitman Publishing, New York, 1990.
- MÜFTÜOĞLU, T., **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Sorunlar-Öneriler**, Ankara 1993.
- ONAL, G., **Organize Sanayi Bölgeleri ve Uygulamadaki Durum**, Eskişehir Sanayi Odası Yayınları, Yay. No:12, Eskişehir, Kasım 1974.
- ONAT, E., **Organize Sanayi Bölgeleri, Fiziki Planlama Esasları**, TOBB yayınları, Ankara, 1969.
- OPPENHEIM, A. N., **Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement**, Pinter, London, 1996.
- Organize Sanayi Bölgeleri ile İlgili Mevzuat**, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- ÖYMEN, O., **Türkiye'nin Gücü**, 1. B., AD Kitabevi, İstanbul, Ekim 1998.
- ÖZBUDUN, E., **Perspectives on Democracy in Turkey**, Ankara, 1988.
- ÖZDEMİR, M., **Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri**, TOBB 40. yıl yayınları, Ankara, 1990.
- ÖZGEN, H. ve S. DOĞAN., **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Yolları**, KOSGEB Yayınları, ss.43–54, Ankara, 1997.
- ÖZGÖNER, Ş., **İş Ahlakının Temelleri: Yönetimsel Bir Yaklaşım**, Nobel Yayınları, s. 100–107, Ankara, 2004.
- ÖZGÜVEN, B.M., **Kanada'da Kapsamlı Denetim**, Sayıştay Yayınları, Yayın No 27/9, Ankara, 1987
- Politik Yozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu**, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Doğu Matbaası, İzmir, 1994.
- SENCER, M., **Toplum Bilimlerinde Yöntem** (Gözden Geçirilmiş 3. B.), Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1989.

- SEYİDOĞLU, H., **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**, , Güzem Can Yayınları, İstanbul, 2003.
- SHAFRITZ, J. M, S., Off, **Classics of Organization Theory**, Third Edition, s. 125-130, University of Prittsburg, California.
- SIMON, H.A., D.W., SMITHBURG, V.A., THOMPSON, (Çev.) MIHÇIOĞLU C., **Kamu Yönetimi**, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara, 1967.
- SMITH, B.C., **Bureaucracy and Political Power**, S T. Martins Press, s. 64-65, New York, 1988.
- SOLOMON ,R. C., F., FLORES, **Güven Yaratmak**, BZD Yayın Ve İletişim Hizmetleri, MESS Yayın No : 369, İstanbul, Aralık 2001.
- SPSS **SPSS Base 7.5 Applications Guide**, Chicago, IL. SPSS Inc., 1997.
- ŞİMŞEK, M.Ş., **Yönetim ve Organizasyon**, 6.B., Günay Ofset, Konya, 2001.
- TABACHNICK, B. G. ve S. L., FİDEL, **Using Multivariate Statistics**, 4th Edition, Boston, Allyn and Bacon, 2001.
- TEKELİ, İ., S, İLKİN, **1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları**, ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Yayını No: 30, s. 64-67, Ankara, 1977.
- TORTOP, N., E., G., İSBİR, ve B., AYKAÇ, **Yönetim Bilimi**, Yargı Yayınevi, Ankara, 1999.
- TORTOP, N., **Yönetim Bilimi**, Ankara, 1993.
- TOSUN, K., **İşletme Yönetimi**, Savaş Kitap Ve Yayın Evi, Ankara, 1992.
- TURAL, S., **Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler**, Ankara 1994
- TURAL, S., **Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler**, Ankara, 1994.
- TÜRKMEN, İ., **Yönetimsel Zaman ve Yetki Devri Açısından:Yönetimde Verimlilik (Ampirik Bir Çalışma)**, MPM Yayınları No:519, Ankara, 1996.
- TÜRKÖNE, M., **Siyaset**, Lotus Yayınevi, İstanbul, Eylül-2003.
- TÜSİAD, **Kamu Bürokrasisi**, TÜSİAD-t/83.10.73., İstanbul, 1983.
- UZUNÇARŞILI, Ü., M., TOPRAK, ve O, ERSUN, **Şirket Kültürü Ve İş Prensipleri**, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 2000.

UZUNOĞLU, İ. S., K.; AKLİN, **Dünyada ve Türkiye’de Özel Sanayi Bölgeleri**,
İstanbul Ticaret Odası Yayınları, yayın no 2003/7, 1. B., İstanbul, Ocak 2003.

VARDAR, A., **Bireysel ve Kurumsal Değişimde Yeniden Yapılanma Stratejileri**,
Kariyer Yay. İstanbul, 2001.

VON MISES, L., **Bureaucracy**, Yale University Pres, New Haven and London, July,
1962.

YARAR, Ö., **Müessir Bir Kalkınma Aracı Olarak Organize Sanayi Bölgeleri**,
Ankara Sanayi Odası Yayını, Ankara 1966.

YAZICIOĞLU, Y. ve S., ERDOĞAN, **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma
Yöntemleri**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.

YOZGAT, O., **İşletme Yönetimi**, İstanbul, 1992.

YÜCEL, A., **Türkiye’de Arazi Kullanımı ve Sanayi yer seçiminde Kamu Sektörü-
Özel Sektör İlişkileri**, Organize Sanayi Bölgeleri DPT yayınları, Ankara,
Mayıs–1987.

-----, **Türkiye’de Arazi Kullanımı ve Sanayi Yerleşiminde Kamu Sektörü-
Özel Sektör İlişkileri, Organize Sanayi Bölgeleri**, DPT Yayınları, Ankara,
Mayıs 1987.

-----, **Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Uygulaması**, DPT Yayınları,
Ankara, Şubat 1986.

-----, **Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Yatırımlarının Hızlandırılması
İçin Öneriler**, DPT Sosyal Planlama Başkanlığı, Ankara, Nisan 1986.

YÜZER, A. F., E., AĞAOĞLU, H., TATLIDİL, A., ÖZMEN, ve E., ŞIKLAR,
İstatistik, Anadolu Üniversitesi Yayınları Yayın No:1448, Eskişehir, 2003.

Makaleler:

ACAR, D., AKLAN, H., “Mamul Maliyetlerinin Yönetiminde Etkin Bir
Araç: Değer Mühendisliği”, **basılmamış makale**

ACUNER, T., “Değişim Sürecinde Organizasyonel Süreklilik”, **Dokuz Eylül
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C: 2, S.:2, 2000.

- AĞDAĞ, O. N., S. KIRIMHAN, “Denizli Organize Sanayi Bölgesi’nde Endüstriyel Katı Atık Durumu Ve Geri Kazanımı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi**, C.: 1 S.: 2 sh. 47-58, İzmir, Mayıs 1999.
- AKTAN, C. C. “Kirli Devletten, Temiz Devlete”, **Yeni Türkiye Yayınları**, ANKARA 1999.
- AL-JABER, A.M., “Industrial Estates and Free Zones: A New Opportunity. Palestine – Israel” **Journal of Politics, Economics and Culture**. East Jerusalem,.Vol.VI, Iss. 3, 1999.
- AL-KHASHMAN, O. A., “Heavy Metal Distribution in Dust, Street Dust and Soils From the Work Place in Karak Industrial Estate, Jordan”, **Atmospheric Environment** 38, pps. 6803–6812, 2004.
- APPELBAUM, S.H.; D. HEBERT, ve S. LEROUX, “Empowerment: Power, Culture And Leadirship A Strategy Or Fad For The Millenium?”, **Journal of Workplace Learning: Employee Counselling Today**, Vol. 11. No 7, 1999.
- AUDRA, J. P. C.,” Choctaw Eco-Industrial Park: an Ecological Approach to industrial Land-Use Planning and Design”, **Landscape and Urban Planning**, Pages 239-257, Vol. 42, Issues 2-4 , 7 December 1998.
- Ay, Ü. ve H. Karadal, Örgütsel İş Doyumu Etkenleri ve Doyum Düzeylerine İlişkin YURTKUR’da Bir Araştırma, **Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, 63-74, 1995
- BADRI, M., A. DAVIS, L. DONALD, D. DAVIS, “Decision Support Models for the Location of Firms in Industrial Sites”, **International Journal of Operations & Production Management**,.Vol.15, Iss. 1. 13 pgs, Bradford, 1995.
- BAKIRTAŞ, İ., Kamu Harcamaları Üzerinde Bürokratik Gücün Belirleyici Unsurlarının Etkisi, **D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, C. 14, S. 1, İzmir, 1999.
- BARUCH, Y. "Response Rate in Academic Studies: A Comparative Analysis", **Human Relations**, Vol.52 (4), pp. 421–438, 1999.

- BEAN, A.G. ve M.J. ROSZKOWSKI, “The Long and Short of it: When Does Questionnaire Length Affect Response Rate?” **Marketing Research C.:** 7 (1), 1995.
- BOYLE, C. A. and B. W. Baetz, “A Prototype Knowledge-Based Decision Support System For Industrial Waste Management: Part II. Application To A Trinidadian Industrial Estate Case Study”, **Waste Management**, Vol. 17, No. 7, pp. 411–428, 1997.
- BRAND, E. and T. BRUIJN, “Shared Responsibility At The Regional Level: The Building Of Sustainable Industrial Estates”, **European Environment** 9, pgs. 221–231. 1999.
- BREDO, W., “The Industrial Estate Spreads the Development Risk”, **Columbia Journal of World Business**, Vol. 5, Iss. 2, pp 19–25, Mar-Apr 70.
- BRIAN, H. R., “The Application Of Industrial Ecology Principles And Planning Guidelines For The Development Of Eco-Industrial Parks: An Australian Case Study”, **Journal of Cleaner Production**, Vol. 12, Iss. 8-10 , Pgs 997-1010, October-December, 2004.
- BÜYÜKLÜ, Ş., “Kamu Yönetim Sistemimizde Çözülme Eğilimleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 9, S: 3, Eylül 1976.
- CALZA, F., PASSARO, R., EDI “Network and Logistic Management at Unilever Sagit”, **Supply Chain Management**, v. 2, number 4, 1997.
- CHIU, A. S. F., YONG G.; “On the Industrial Ecology Potential in Asian Developing Countries”, **Journal of Cleaner Production**, Vol. 12, Iss. 8-10 , Pgs. 1037-1045, October-December 2004.
- ÇİFTÇİ, O., “Kamu Bürokrasisi Üzerine”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.16, S.4, 1983.
- ÇUHADAR, M. T., “Değer Mühendisliğinin Türk Kamu Organizasyonlarında Uygulanabilirliği: İl İdare Kurullarına İlişkin Bir Vaka Çalışması”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**,. S. 9, 2004–2.

- , “Türk Kamu Yönetiminde Personel Güçlendirme: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, **Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, , S. 25, 2006.
- DEMİR, Y., “Hisse Senedi Fiyatını Etkileyen İşletme Düzeyindeki Faktörler Ve Mali Sektör Üzerine İMKB’de Bir Uygulama”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C:6, S:2, ss. 36-8, 2001.
- DEMİRBAŞ, M., M. TÜRKOĞLU, **SDÜ İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 2002.
- DEOG-SEONG, O., K. KYUNG-BAE , J. SOOK-YOUNG, “Eco-Industrial Park Design:a Daedeok Technovalley,case study”, **Habitat International**, 29 pgs. 269–284, 2005.
- DEVEREUX, M. and R. GRIFFITH, “Taxes and The Location of Production: Evidence From a Panel of Multinationals”, **Journal of Public Economics**, March 1999.
- EASSON, A.J., “The Design of Tax Incentives For Direct Investment: Some Lessons From Asean Countries.”, **International Business**, Toronto, 1993.
- EKEN, M. Ş.; “Yönetimde Yozlaşmaya Karşı Yönetimsel Etik ve Açıklık”, **Yeni Türkiye**, yıl:3 S.:13, 1997.
- EKİN, N., “2000’li Yıllara Doğru Çalışma Hayatı”, **TÜHİS Dergisi**, C:13, S:5, Mayıs 1995.
- FLYNN B.B., R.G. SCHROEDER and S. SAKAKIBARA, “A framework for quality management research and an associated measurement instrument”, **Journal of Operations Management**, Vol. 11, pp. 339–366, 1994.
- FONG, C.O., “Planning For Industrial Estate Development in A Developing Economy”, **Management Science**, vol. 26, no. 10, October 1980.
- GÖKÇE, O., A. ŞAHİN, “21. yy’da Türk Bürokrasisinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri”, **Selçuk Üniversitesi, İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, C. 1, S. 3, 2002.
- GRANT, J., “Planning and designing industrial landscapes for eco-efficiency”, **J. Cleaner Prod.**, Vol. 5, Number 1-2, 1997.

- GUERRA, G. A., D. J. ZIZZO, “Economics Of Trust In The Information Economy: Issues Of Identity, Privacy And Security, Bounded Rationality in Economic Behaviour (BREB) Unit”, **University of Oxford and Oxford Internet Institute (OII)**, University of Oxford, April 2003.
- GÜNDOĞAN, E., “Yönetim Reformlarının Gerekliliği Bağlamında İyi Yönetişim ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi**, S. No:6–7, 2004.
- GÜNEY, E., “Nitelikli Sanayi Bölgeleri ve Tekstil-Konfeksiyon Sektörlerinin Gelişen Koşullarda Karşılaştığı Sorunlar”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl. 10, S.119, Kasım 2002.
- GÜRKAN, U., “Temiz Toplum İçin Siyasi Ahlak”, **Yeni Türkiye**, S. 13, 1997.
- HALL, R. E. and D.W. JORGENSON, “The Policy And Investment Behavior”, **American Economic Review**, (3), pps .391-414, 1957.
- HINTERHUBER, H. H., W. POPP, “Are You A Strategist or Just A Manager?” **Harvard Business Review**, January-February. pp.105-113, 1992
- İBRAHİM M. F., S. W. Chung, “Quality of life of residents living near industrial estates in Singapore”, **Social Indicators Research**. Dordrecht.:Vol.61, Iss. 2, pgs. 203-212, Feb 2003.
- İBİCİOĞLU, H., İşletmelerde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesinde Stratejik Sektörel Eğitim Organizasyonları Modeli, **S. Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, C. 7, S.1, ss.75-83, 2002.
- , Kavramsal Beceri ve Yaratıcı Liderlik, **C.B.Ü. İİBF, Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, S.4, ss. 283-297, Manisa 1998.
- JAYNE, M. R., “Managing Environmental Risk In Existing Light Industrial Estates”, **Business Strategy and the Environment** 10, 365–382, 2001.
- KABASAKAL, Ö., “Bürokrasi-Siyaset-Toplum İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, **Yeni Türkiye**, yıl 3, S.13, 1997.
- Karadal, H., “Küreselleşme Sürecinde KOBİ Yöneticilerinin Profili Üzerine Bir Araştırma”, **21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri**

- Sempozyumu**, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 3-4 Ocak 2002.
- KIM, K. S., N. GALLENT, “Industrial park development and planning in South Korea”, **Regional Studies**. Cambridge, Vol.31, Iss. 4, pg. 424, 7 pgs, Jun 1997.
- LEWIS, J. D., A. WEIGERT, “Trust As A Social Reality”, **Social Forces**, , Vol. 63, Iss. 4, 1985.
- MANJUA, N., R. BALAKRISHNANB, N.MANIC, “Assimilative Capacity and Pollutant Dispersion Studies for the Industrial Zone of Manali”, **Atmospheric Environment** 36, pp 3461–3471, 2002.
- MENDERES, M., M. AYDEMİR, “Bir Maliyet Yönetim Tekniği Olarak Hedef Maliyetleme”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.3, 1999.
- NAS, N., “Devlet ve Kamu Hizmeti Anlayışında Yeni Eğilimler”, **Liberal Düşünce**, C. 5, S. 17, Ankara, Kış 2000.
- NEUHAUSER, H., “Tips on Creating an Environmentally and Economically Successful Project” **Economic Development Review**, Park Ridge, Vol.10, Iss. 3, pg. 63, 2 pgs Summer 1992.
- OH, D.-S., and K.-B. KIM, Sook-Young Jeong, Eco-Industrial Park Design:a Daedeok Technovalley,case study, **Habitat International**, 29, 269–284, 2005.
- ÖZTÜRK, N., K., “Bürokrasi – Siyaset İlişkileri”, **Tartışma Tebliğleri**, Muğla Üniversitesi İİBF, No:2004 – 08, 2004.
- RALSTON, S., W. R. THOMASON, “Employment Interviewing And Postbureaucracy”, **Journal of Business & Technical Communication**, , Vol. 11 Iss. 1, Jan 1997.
- RANDEEP S. S. and Dr. UDEY R. S., “Contemporary Issues and Processes in Environmentally Sustainable Development of Industrial Estates in India”, **Corporate Environmental Strategy**, Vol. 9, No. 3, pp 277–283, 2002.
- REISDORPH, D. H., “Industrial Parks As an Economic Development Asset”, **Economic Development Review**, 9, 4, ABI/INFORM Global, Fall, 1991.
- ROOT F. and AHMET A., “The Infilunce of Policy instrüments on Manufacturing Direct Foreign Investment in Developing Countyies”, **Journal Of International Business Studies**, 1993.

- ROSKIN, M. G., R. L. CORD, J. A. MEDEIROS, ve W. S. JONES, “Political Science An Introduction”, 4. th Edition, **Prentice_Hall International Inc.** Englewood Cliffs, New Jersey, 1991.
- SAINI, R. S., and U. R. SINGH, Contemporary Issues and Processes in Environmentally Sustainable Development of Industrial Estates in India, **Corporate Environmental Strategy**, Vol. 9, No. 3, pp 277–283, 2002.
- SANGODOYIN, A. Y., “Characteristics and Control of Industrial Effluent-Generated Pollution”. **Environmental Management and Health**, Vol, 6, Iss. 4, pg. 15, 4 pgs, Bradford, 1995.
- SANJAY, T. M., “Employee Empowerment: An Integrative Psychological Approach”, **Applied Psychology**, 14.640.597, Vol. 50, Iss. 1, 2001.
- SCOTT, P., “Industrial Estates and British Industrial Development, 1897–1939”, **Business History**, Vol.43, No.2, pp.73–98, April 2001.
- SELIGMAN, A. B., “Trust And Sociability: On The Limits Of Confidence And Role Expectations”, **American Journal Of Economics And Sociology**, Oct, 1998.
- SINGHAL, S., A. KAPUR, “Industrial Estate Planning and Management in India—an Integrated Approach Towards Industrial Ecology”, **Journal of Environmental Management** 66, 19–29, 2002.
- SONIBARE, J. A., I. LATINWO, F. A. AKEREDOLU, B. O. SOLOMON, Assessment of ambient industrial noise level in the three industrial estates of Kano, Nigeria. **Journal of Environmental Studies and Policy**, Vol.6, Iss. 1, pg. 35, 10 pgs, New Delhi, Jun 2003.
- SPERLING, R. B., “Understanding VE”, **Value Engineering**, Aug. 2001, Vol 33, Iss. 8
- STERR, T., T. OTT, “The Industrial Region As A Promising Unit For Eco-Industrial Development—Reflections, Practical Experience And Establishment Of Innovative Instruments To Support Industrial Ecology”, **Journal of Cleaner Production**, 12, 947–965, 2004.
- SYMON, G., “Information and Communication technologies and The Network Organization: A Critical Analysis”, **Journal Of Occupational & Organizational Psychology**, vol.73, Iss. 4, December 2000.

- ŞENLİER, N., A.N.ALBAYRAK, "GOSB Örneğinde Çevre Kirliliğini Önleyici Endüstriyel Yaklaşımlar", **Türkiye'de Çevre Kirlenmesi Öncelikleri Sempozyumu IV**, p:12-17. Gebze, 9–10 Ekim 2003.
- , "AB'ye Bütünleşme Sürecinde Güncel 'Endüstriyel Ekoloji' Yaklaşımlarının Türkiye İçin İrdelenmesi", **10. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi**, , İTÜ / Taşkışla, İstanbul, 17-18 Ekim 2002.
- , "GOSB Örneğinde Çevre Kirliliğini Önleyici Endüstriyel Yaklaşımlar", **Türkiye'de Çevre Kirlenmesi Öncelikleri Sempozyumu IV**, p:12-17, Gebze, 9-10 Ekim 2003
- TİTİZ, İ. ve H. İ. ÇARIKÇI, "Krizlerin İşletmeler Üzerindeki Etkileri Ve Küçük İşletme Yöneticilerinin Kriz Dönemine Yönelik Stratejik Düşünce ve Analizleri", **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1
- TOPRAK, E., "Demokratik ve Etkin Bir Devlet İçin Türk Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma", **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı**, Makale, Ankara, 2000.
- TSE, A.C.B., "Comparing the response rate, response speed and response quality of two methods of sending questionnaires: e-mail vs. mail", **Journal of the Market Research Society**, Vol.40 (4), pp. 353–361, 1998.
- ÜNÜSAN, T., "Seçilmişler-Atanmışlar", **Yeni Türkiye**, C. 4, 1995.
- VARADARAJAN P.R., "From the editor: Reflections on Research and Publishing" **Journal of Marketing**, Cilt: 60. Sh. 3–6. October, 1996.
- WATTS, B., DALE, B. G., "Small-business evaluation and support services: A model from the United Kingdom", **Quality Progress**, Vol.32, Iss. 2, pg. 80, 4 pgs, Milwaukee, Feb 1999.
- YELPAALA, K., "The Efficacy of Tax Incentives within The Framework of The Neoclassical Theory of Foreign Direct Investment: A Legislative Policy Analysis." 19, **International Law Journal**, Texas, 1984.
- YENİŞEN, R., "Türkiye'de İdarenin Yeniden Düzenlenmesi", **Yeni Türkiye**, C. 4, 1995
- YILDIRIM, İ., "Eğitim Bürokrasisi", **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.1-2, C. 8, Kasım 1989.

YILMAZ, A., “Türkiye’de Yönetimde Yetersizlik ve Sorunlar”, **Yeni Türkiye**, S. 13, 1997.

YÜCEL, A., “Kentsel gelişmede Kamu ve Özel Sektör İlişkileri”, **Uluslar arası Seminer**, TOBB Yayınları, İstanbul, 25–29 Haziran 1984.

ZHU, J., “Industrial globalisation and its impact on Singapore's industrial landscape”, **Habitat International** 26, 177–190, 2002.

ZINKHAN G. M. ve R. HİRSCHEİM, “Truth in Marketing Theory and Research: An Alternative Perspective” **Journal of Marketing**, C. 56 (2) Sh. 80–88, 1992.

Diğer:

İnternet Kaynakları:

10 Soruda Nitelikli Sanayi Bölgesi..., www.mtso.org.tr/mp/contents.php?id=32, (22.06.2005).

AŞÇI, B. The 2001 "**City Towards European Union Compliance Award**" Turkish Time 15 Ocak / January 2003 – 15 Şubat / February 2003 / 12, <http://www.turkishtime.org/ocak/86_en.htm>, (22.6.2005);

BOLAT, Ö., **Bürokrasi Yeniden Yapılanmayı Yavaşlatıyor**, <<http://www.musiad.org.tr/detay.asp?id=240>> (22.06.2005)

ÇELTEK, E., **Motivasyon Yönetimi**, İnsan Kaynakları, C.: 6 S.: 1. http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=182 (22.06.2005).

DURAN, M., **Türkiye’de Yatırımlara Sağlanan Teşvikler ve Etkinliği**, Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Gn. Md., <www.hazine.gov.tr> (22.06.2005)

Economic Recovery Planned for Eastern Anatolia

<<http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/NEWSPOT/1999/mar/N20.htm>> (22.6.2005).

Environmental Managment of Industrial Estates, <<http://www.uneptie.org/pc/ind-estates/ind-estates/facts.htm>>, (22.6.2005).

EYUBOĞLU, D., **2000’li Yıllarda Organize Sanayi Bölgelerimiz**,

<<http://www.mpm.org.tr/OSB.pdf>>.

GEFEN, D. V., T. RAO, N.SRINIVASON, **The Conseptualization Of Trust, Risk And Their Relationship In Electronic Commerce :The Need For Clarifications**, 2002. <www.eweek.com/article/0,3658,s=701&a=23516,00.asp>

GIBBS, D., DEUTZ, P., **Implementing industrial ecology? Planning for eco-industrial parks in the USA**, Geoforum xxx (2004) xxx-xxx, Article In Pres, <www.elsevier.com/locate/geoforum>,

Girişimciliğin Önündeki Engeller,

<<http://www.insankaynaklari.com/cn/ContentBody.asp?BodyID=3321>>, (22.06.05)

<http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=1250>

Industrial Estate Authority of Thailand

<http://www.ieat.go.th/menu01/1.0.0.0.0.0.0.0.0_en.php3?la=en>, (22.6.2005).

Industrial Estate Authority of Thailand, Roles, Responsibilities and Historical Background, <http://www.ieat.go.th/menu01/1.1.0.0.0.0.0.0.0_en.php> (22.6.2005, 6/1/05)

Industrial Estates of Scotland <<http://www.iesorg.co.uk/index.htm>>, (22.6.2005).

Jordan Industrial Estates Corporation, <<http://www.jiec.com/>>, (22.6.2005).

Kamu Kurumlarına Ait Serbest Kadroların Yıllar İtibariyle Dağılımı

<http://www.basbakanlik-dpb.gov.tr/ali/Istatistik/is1.xls> (22.06.2005)

Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor, Todaie yay. No 238.

<<http://www.todaie.gov.tr/pdf/KAYA.PDF>>

King Street Industrial Estate <<http://www.industrial-space-to-let.co.uk/>>, (22.6.2005).

LOWE E. A. Eco-industrial Park Handbook for Asian Developing Countries Report to Asian Development Bank,328, October 3, 2001
pgs.<http://www.indigodev.com/ADBHBdownloads.html>;

Malaysia's Premier Industrial Estates

Developer, <<http://www.miel.com.my/miel/index.html>>, (22.6.2005).

Omnibus Industrial Development Corporation, Industrial Estates,

<<http://oidc.nic.in>>, (22.6.2005).

Organize Sanayi Bölgelerinin Coğrafi Bölgelere Dağılımı

<<http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=1868>>, (23.06.2005)

OSBÜK Üyeleri, <<http://www.osbuk.org/osbuye.asp?s=1>>, (22.06.2005).

OSTİM OSB Global Compact Gelişme Raporu, Ankara, 2003,

http://www.ostim.org.tr/osb/gazete/GC_REPORT_NEW.doc 06.01.05

RAJALA, T., F. LIGTHART, G. SILVA, ve F. SAÇLI, **National Policies Concerning**

Eco-Industrial Parks In Europe, June 2004 ECN-C--04-061, pps. 60, s. 6-15,

<<http://www.ecn.nl/docslibrary/report2004c04061.pdf>>, 26.09.2005.

Results Of The Organized Industrial Region Waste Statistics Survey 2000–2002,

<<http://www.die.gov.tr/ENGLISH/SONIST/CEVRE/e30072004.html>>, ((22.6.2005));

SB Diyalog, Modernizmden Postmodernizme Geçiş: Kamu Personel Reformu Ve

Sözleşmeli Personel Sistemi, Sağlık Bakanlığı Aylık Yayın Organı Yıl: 1 S.: 7 •

KASIM 2004, s.21–22,

<<http://www.saglik.gov.tr/extras/birimler/basin/sbdiyalog/07KASIM.pdf>>,

(22.06.2005)

Serbest Bölgenin Tanımı, <<http://www.dtm.gov.tr/sb/Atinterb.htm>>, (22.06.2005).

The Central Manufacturing District,

<http://www.uic.edu/orgs/LockZero/cmd/cmd_sketch.html#cmdviewtab>, (22.6.2005).

The Companies Who Came To Trafford Park, <[http://www.manchester2002-](http://www.manchester2002-uk.com/business/trafford-park.html)

[uk.com/business/trafford-park.html](http://www.manchester2002-uk.com/business/trafford-park.html)>, (22.6.2005).

The Creation of Trafford Park, <[http://www.manchester2002-](http://www.manchester2002-uk.com/business/trafford-park.html)

[uk.com/business/trafford-park.html](http://www.manchester2002-uk.com/business/trafford-park.html)>, (22.6.2005).

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük

<<http://www.tdk.gov.tr/TDKSOZLUK/SOZBUL.ASP?kelime=kapal%FDI%FDk>>,

(22.05.2005).

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük

<<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/SOZBUL.ASP?KELIME=R%FC%FEvet&GeriDo>

[n=0&EskiSoz=>](http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/SOZBUL.ASP?KELIME=R%FC%FEvet&GeriDo)>, (22.06.2005)

ÜNAL, A., **Çalışanların Katılımı ve Öneri Sistemleri**, İnsan Kaynakları, C.: 5 S.: 2 s. 1-2, <http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=171>, (22.06.2006).

World-Class Industrial Estates in the Philippines, Philippine Ecozones Association, <<http://www.philea.com.ph>>, (22.6.2005)

YAŞAR, E., **US Embassy of Amman** (<http://usembassy.amman.org.jo/qiz.htm> ve **Tezler:**

AKIN, H.B., **Büyüme Sürecinde Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Yönetim-Organizasyon ve Karaman Sanayisinde Bir Uygulama**, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995.

AKLAN, H., **Maliyet Yönetim Aracı Olarak Hedef Maliyetleme ve Devlet Ormanlık Fidanlık İşletmelerinde Uygulanabilirliği**, Basılmamış Doktora Tezi, Isparta 2003.

ALBAYRAK, A.N., **Endüstriyel Ekoloji ve Eko-Endüstri Parklarının Türkiye’de Uygulanabilirliği (Gebze Örneği)**, GYTE Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000.

DEMİRER, Z., **Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri ve Sorunları**, Kocaeli Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998.

DEMİRER, Z., **Türkiyede Organize Sanayi Bölgeleri ve Sorunları**, Kocaeli Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998.

GÜNDOĞDU, Y., **Organize Sanayi Bölgeleri ve Biga Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 1998.

KARAMAN, Z. T., **Organize Sanayi Bölgeleri ve Kentsel Gelişmeye Etkileri (Manisa Organize Sanayi Bölgesi Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002.

KÖKSAL, O., **Organize Sanayi Bölgelerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Finansmanı**, Ankara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996.

ÖZER, Y. E., **Organize Sanayi Bölgeleri ve Kentsel Gelişmeye Etkileri (Manisa OSB Örneği)**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2002.

ŞAHİN, S., **Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri ve Malatya Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 2001.

ŞENLİER, N., ALBAYRAK, A.N., **GOSB Örneğinde Çevre Kirliliğini Önleyici Endüstriyel Yaklaşımlar**, Türkiye’de Çevre Kirlenmesi Öncelikleri Sempozyumu IV, 9-10 Ekim 2003, Gebze, p:12-17.

TÜRKAY, A. ve AKTAN, F. C., **Değer Analizi ve Bir Mutfak Sandalyesi üzerinde Uygulanması**, Hacettepe ÜNV., Ağaç İşleri Endüstri Müh. Bl, 1996-1997, Bahar Dönemi Bitirme Tezi, Beytepe, (Yayınlanmamış çalışma).

TÜRKAY, A. ve AKTAN, F. C., **Değer Analizi ve Bir Mutfak Sandalyesi üzerinde Uygulanması**, Hacettepe ÜNV., Ağaç İşleri Endüstri Müh. Bl, , Bahar Dönemi Bitirme Tezi, Beytepe, (Yayınlanmamış çalışma) 1996-1997.

Raporlar:

ALBAYRAK, A.N., N. ŞENLİER, **Gebze Organize Sanayi Bölgesi Örneğinde Eko-Endüstriyel Park Olgusunun İncelenmesi**, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Araştırma Fonu Projesi Bitirme Raporu, Proje No: 99-B-02-01-09, Gebze, 2001.

ANONYMOUS, **"Taiwan: Our Economy Has a Momentum to Grow at More Than 6,2%"** Business, Taivan, Februar, 1997.

AR, Ş., **“Organize Sanayi Bölgelerinin Bürokratik Sorunları ve Yasal Düzenlemeler”**, Görüşme, (Aksaray Organize Sanayi Bölge Müdürü, Aksaray İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı, Aksaray Mahalli Çevre Koruma Vakfı Genel Müdürü), OSB, Aksaray, 2005

Cecchi and Company, Industrial Districts for Turkey., DPT Dokümantasyon Servisi, Ankara January 1962

Cecchi and Company, Report On The Development of Industrial Districts in Turkey Final Report, DPT Dokümantasyon Servisi, Ankara December 1962.

GÜLER, C., E. ÖZBAY, M. ÖZDEMİR, ve Ö. TÜRKSOY, **Organize Sanayi Bölgeleri Durum Tespit Raporu**, DPT, Ankara, 1990.

Industrial Estates Principles And Practise, United Nations Industrial Development Organization (UNIDO), pgs 46, 1997

MORISSET, J., ve N., PIRNIA, **How Tax Policy and Incentives Affect Foreign Direct Investment**, The World Bank and FIAS, 2001.

OECD, **"Taxation and Foreign Direct Investment: The Experience of The Economies in Transition"**, Paris, 1995, s.30.

OECD, **Taxation and Foreign Direct Investment: The Experience of The Economies in Transition**, Paris, 1995.

Office of the US Trade Representative, Annual Report 1999,2000

Organize Sanayi Bölgeleri/Siteleri ve Serbest Bölgelerin Sorunları: Yeni

Yaklaşımlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu MÜSİAD Araştırma Raporları: 41, Fesan Ofset, İstanbul, Ekim 2003.

Pollution Prevention and Abatement Handbook Industrial Estates, WORLD BANK GROUP Effective July 1998, pp 324-326.

RUDING, O., **"Report of the Committee of Independent Experts on Company Taxation"**, Brussel: OECD, 1992

RUDING, O., **Report of the Committee of Independent Experts on Company Taxation, OECD, Brussel, 1992.**

UNCTAD (United Nation Conference on Trade and Development), **"Incentives and Foreign Direct Investment"** Genova, 1996, s.40

UNCTAD (United Nation Conference on Trade and Development), **Incentives and Foreign Direct Investment** Genova, 1996.

WELLS, L. T. and ALLEN, N. J., **Tax Holidays Attract Foreign Direct Investment**, FIAS, 2001.

Yasal Düzenlemeler:

Büyük Ölçekli Haritaların Yapım Yönetmeliği ve Tescile Konu Harita ve Planlar Yönetmeliği, Yayınlandığı RG 31 Ocak 1988 S.:19711

Harita Mühendislik Hizmetlerini Yüklenecek Müellif ve Müellif Kuruluşların Ehiyet Durumlarına Ait Yönetmelik, Yayınlandığı RG, 11.10.1993 T. ve 21725 S.İ.

İmar Kanunu, İmar Planlarının Yapımını Yüklenecek Müellif ve Müellif Kuruluşların Yeterlilik Yönetmeliği, Yayınlandığı RG. 2.11.1985 T. ve 18916 sayılı Mükerrer,

Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu Yayınlandığı RG, T., 15.4.2000, S. 24025.

Organize Sanayi Bölgeleri Kurma Fonu Yönetmeliği, Yayınlandığı RG T. 28.10.1967 S. 12737.

Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği, RG, T. 01.04.2002, S.24713.

Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği, Yayınlandığı RG, T. 21.05.2001 S. 24408.

Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Parsellerin Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Tahsisine İlişkin Yönetmelik, Yayınlandığı RG, T. 02.07.2004, S. 25510.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonlar Yönetmeliği, Yayınlandığı RG, T. 31.01.1982 S. 17591.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun, yayınlandığı RG, T. 18.01.1985, s.18639.

Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserliği Hakkındaki Yönetmelik

Sigorta Primi İşveren Payı Teşviki, Sigorta İşleri Genel Müdürlüğünün 27.05.2005 tarih ve 16/314 sayılı genelgesi

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar Ve Borsalar Kanunu, Yayınlandığı RG, T. 01.06.2004, S. 25479

Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği, Yayınlandığı RG, T. 17.04.2004, S. 25436.

EKLER

EK 1: Anket Formu

Sayın Yönetici; Siz OSB yöneticilerimizin değerli görüşleri aracılığıyla işletme bilimine ve OSB'nin daha etkin şekilde yönetilmesine katkıda bulunmak amacıyla bir araştırma yapmaktayız. "**Organize Sanayi Bölgelerinin Bürokratik Sorunları ve Yasal Düzenlemeler: Bir Model Önerisi**" başlıklı bir Doktora Tezi hazırlanmaktadır. Gösterdiğiniz ilgiden dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Hasan İbicioğlu
S. Demirel Üniversitesi İİBF

M. Turan Çuhadar Aksaray Vali Yrd
turancuhadar@gmail.com. Tel.0505 3514600

Görev Ünvanınız: 1) OSB Müdürü 2) Yönetim Kurulu Üyesi 3) Müteşebbis Heyet Üyesi 4) Diğer
...

Temsil ettiğiniz OSB'nin bulunduğu bölge: 1) Marmara 2) Ege 3) İç Anadolu 4) Akdeniz
 5) Karadeniz 6) Doğu Anadolu 7) Güneydoğu Anadolu

E-Posta adresiniz var mı? 1) Yok 2) Var ise@.....

Web Sayfanız: 1) Yok 2) Var ise www.....

Cinsiyetiniz? 1) Erkek 2) Kadın Medeni Durumunuz? 1) Bekar 2) Evli 3) Boşanmış

Eğitim Durumunuz? 1) İlkokul 2) Lise 3) Ön Lisans 4) Lisans 5) Yüksek Lisans 6) Doktora

Yaşınız? 1) 20-30 2) 31-40 3) 41-50 4) 51 ve daha fazla

Yöneticilik tecrübeniz: 1) 2 yıldan az 2) 3-5 yıl 3) 6-10 yıl 4) 11-15 yıl 5) 15 yıldan fazla

Bildiğiniz yabancı dil: 0) Bilmiyorum 1) İngilizce 3) Almanca 4) Diğer:.....

Temsilcisi olduğunuz OSB'nin Yönetim Kurulu Başkanının Unvanı:

Aşağıdakilerden hangisi OSB'nin en önemli sorunudur: (sadece birini cevaplandırın) 1) Bürokratik engeller 2) Kurumlar arası koordinasyon eksikliği 3) Yasal düzenlemelerin yeterli ve açık olmaması
 4) Profesyonel yönetim eksikliği 5) Finansman yetersizliği 6) Yönetimde kamu bürokratlarının hâkim olması 7) Personel yetersizliği 8) OSB personeline kamu kültürünün hâkim olması 8) Diğer

OSB'ne en çok aşağıdakilerden hangi işlemler için müracaat edilmektedir.

1) Ruhsat işlemleri 2) Muhasebe işlemleri 3) Bir konu hakkında danışma 4) OSB görevleri dışında bilgi almak 5) İş talebi 6) Diğer

OSB'lerde, yönetim fonksiyonlarından hangisi en çok sorun teşkil etmektedir?

1) Planlama 2) Örgütlenme 3) Yürütme 4) Koordinasyon 5) Denetim

OSB ile ilgili sorunları gidermede en çok hangi kuruma başvuruyorsunuz?

1) Valilik 2) Sanayi ve Ticaret Odası 3) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 4) Diğer

OSB'lerin Yönetiminde Karşılaşılan EN ÖNEMLİ BÜROKRATİK SORUN Nedir?

.....
.....

En Çok Bürokratik Sorunla Karşılaştığınız KAMU KURUMU:

KONUSU :

OSB KANUNU'NDA YAPILMASI GEREKEN EN ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİK Ne Olmalıdır?

.....
.....

OSB'lerle İlgili Olarak, BELİRTMEK İSTEDİĞİNİZ Hususlar VARSA LÜTFEN YAZINIZ:

.....
.....

.....LÜTFEN ARKA SAYFAYI ÇEVİRİNİZ

Aşağıdaki ifadelerden size göre en uygun olan seçeneği daire içine alınız.

Ölçek: 1=hiç katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım,
4=katılıyorum, 5=tamamen katılıyorum

İFADELER	hiç katılmıyorum	2	3	4	5 tamamen katılıyorum
1. OSB'nin bazı yetkileri diğer kamu kurumlarının yetkileri ile çelişmektedir	1	2	3	4	5
2. OSB'de faaliyet gösteren yatırımcılar, OSB Yönetiminden memnundur	1	2	3	4	5
3. Yatırımcılarla ilgili işlemlerin kısa sürede ve sorunsuz olarak yerine getirilmesinde mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir	1	2	3	4	5
4. Bürokratik engeller OSB'nin etkinliğini azaltmaktadır	1	2	3	4	5
5. OSB'de görevli personel işbaşında değilken, işleri diğer bir personel yürütebiliyor	1	2	3	4	5
6. OSB müdürü; Vali, Yönetim Kurulu Başkanı, Belediye Başkanı gibi tepe yöneticilere rahatlıkla ulaşabilir.	1	2	3	4	5
7. İşlemlerin internet üzerinden inter aktif olarak yapılması birçok bürokratik olumsuzluğu önler	1	2	3	4	5
8. OSB tarafından verilen altyapı hizmetlerinden yatırımcılar memnundur.	1	2	3	4	5
9. Elektrik üretim ve işletme hizmetlerinin, OSB tarafından verilmesi yatırımcıları memnun eder	1	2	3	4	5
10. OSB Kanunu, yeniden düzenlenmelidir	1	2	3	4	5
11. OSB sayesinde, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılması sağlanmıştır	1	2	3	4	5
12. OSB sayesinde, çevre sorunları önlenmiştir	1	2	3	4	5
13. OSB'lerin yönetim ve organizasyon sorunları vardır	1	2	3	4	5
14. OSB'nin kuruluş ve yer seçimi işlemleri gereğinden fazladır	1	2	3	4	5
15. OSB'de yatırım izni verilen yatırımcılara teşvik belgesi verme ve uygulama yetkisi OSB'ye devredilmelidir.	1	2	3	4	5
16. Yatırımcıların kamu kurumları ile ilgili işlemlerde tek muhatabı OSB olmalıdır	1	2	3	4	5
17. OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatların takibi OSB tarafından yapılmalıdır	1	2	3	4	5
18. OSB yatırımcılarının alması gereken izin ve ruhsatlar ilgili kurumlarca belirli bir sürede tamamlanmalıdır	1	2	3	4	5
19. OSB yönetiminde açıklık ve bağımsız denetim sistemi getirilmelidir.	1	2	3	4	5
20. OSB tarafından verilen inşaat ve iskan ruhsatlarına ilişkin yaptırım da OSB tarafından uygulanmalıdır	1	2	3	4	5
21. OSB imar planları, tevhid ve ifrazlar OSB tarafından hazırlanarak Müteşebbis heyet tarafından onaylanmalıdır	1	2	3	4	5
22. OSB kamulaştırma yapabilmelidir	1	2	3	4	5
23. OSB Müteşebbis heyetin en az 1/3'ü yatırımcılardan oluşmalıdır	1	2	3	4	5
24. Hem yönetim kurulu, hem de müteşebbis heyet başkanı aynı kişi olmamalıdır	1	2	3	4	5
25. OSB personel politikası OSB müteşebbis heyet tarafından belirlenmelidir	1	2	3	4	5
26. OSB'ler arasında iletişim, yardımlaşma ve koordinasyon yeterli düzeydedir	1	2	3	4	5
27. Temsilcisi olduğum OSB insan kaynakları, finansman ve yatırım planları yapmaktadır.	1	2	3	4	5
28. OSB yönetim kurullarında, başkanın kanaati aksine kararlar alınabilmektedir	1	2	3	4	5
29. OSB'lere resmi mühür verilmelidir.	1	2	3	4	5
30. OSB alacakları ilam hükmünde olmalıdır.	1	2	3	4	5
31. OSB Yönetim kurulunun Merkeziyetçi yaklaşım sergilemesi OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır.	1	2	3	4	5
32. Tarım, hayvancılık, çiçekçilik gibi alanlarda da OSB kanunun çerçevesinde Organize Bölgeler kurulabilmelidir.	1	2	3	4	5
33. OSB'de yer alan işletmelere Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsü tanınmalıdır	1	2	3	4	5
34. Yatırımcılara karşı duyulan Güvensizlik OSB işlemlerinde bürokrasiyi artırır	1	2	3	4	5
35. Türkiye İş Kurumunun istihdam konusundaki yetkileri OSB alanında OSB'ne verilmelidir	1	2	3	4	5
36. OSB dâhilinde kullanılan doğalgaz, elektrik, su gibi tüketimlerden diğer kurum ve kuruluşlar lehine (vergi hariç) kesinti yapılmamalıdır	1	2	3	4	5
37. Teşvik, Destek ve İstisnalar gibi Devlet yardımlarının OSB alanında uygulayıcı birimi OSB yönetimi olmalıdır	1	2	3	4	5
38. Teşvik, destek ve istisnalarda OSB'de yer alan yatırımcılara ayrıcalık tanınmalıdır	1	2	3	4	5

KATKINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

EK-2 Sanayi ve Ticaret Bakanlığından Sicil Numarası Alan OSB'ler

SİCİL NO	İLİ	OSB ÜNVANI
1	KOCAELİ	Gebze OSB
2	ANKARA	Ankara 2.ve 3. OSB
3	İSTANBUL	İstanbul Deri OSB
4	AFYONKARAHİSAR	Afyonkarahisar Bolvadin OSB
5	ANKARA	Ankara Sanayi Odası I. OSB
6	TEKİRDAĞ	Hayrabolu OSB
7	BURSA	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası OSB
9	İSTANBUL	Tuzla Mermerciler OSB
10	DENİZLİ	Denizli OSB
11	BAYBURT	Bayburt OSB
12	TEKİRDAĞ	Çerkezköy OSB
13	İSTANBUL	Boya ve Vernik OSB
14	VAN	Van OSB
15	TUNCELİ	Tunceli OSB
16	GÜMÜŞHANE	Gümüşhane OSB
17	TOKAT	Zile OSB
18	İĞDIR	İğdır OSB
19	İSTANBUL	İstanbul Tuzla OSB
20	AFYONKARAHİSAR	Afyonkarahisar Emirdağ OSB
21	KASTAMONU	Kastamonu Tosya OSB
22	KONYA	Konya Seydişehir OSB
23	İÇEL	Silifke OSB
24	RİZE	Rize OSB
25	AĞRI	Ağrı OSB
26	SAMSUN	Samsun Merkez OSB
27	SAMSUN	Samsun Kavak OSB
28	DENİZLİ	Denizli Çardak Özdemir Sabancı OSB
29	KOCAELİ	K. -Gebze V(kimya) OSB
30	MANİSA	Manisa Ticaret ve Sanayi Odası OSB
31	KONYA	Akşehir OSB
32	OSMANİYE	Kadirli OSB
33	ISPARTA	Isparta Süleyman Demirel OSB
34	KIRIKKALE	Kırıkkale I OSB
35	KONYA	Konya Ereğli OSB
36	TRABZON	Vakfikebir (Trabzon) OSB
37	TEKİRDAĞ	Çorlu Deri OSB
38	SİVAS	Sivas Merkez I OSB
39	SİVAS	Sivas Merkez II OSB
40	AYDIN	Söke OSB
41	KONYA	Konya III OSB
42	KONYA	Konya II OSB
43	DÜZCE	Düzce OSB
44	KOCAELİ	K.-Gebze Plastikçiler OSB
45	KOCAELİ	K.-Gebze Güzeller OSB
46	ANKARA	Beypazarı OSB
47	ANKARA	İvedik OSB
48	DENİZLİ	Denizli Deri OSB
49	ISPARTA	Isparta Deri OSB
50	KONYA	Çumra OSB
51	AYDIN	Aydın OSB
52	AFYONKARAHİSAR	Afyonkarahisar-Dinar OSB
53	BURDUR	Burdur-Bucak OSB
54	MUĞLA	Muğla OSB

SİCİL NO	İLİ	OSB ÜNVANI
55	BALIKESİR	Balıkesir OSB
56	AYDIN	Aydın ASTİM OSB
57	BALIKESİR	Balıkesir Haddeciler OSB
58	KONYA	Beyşehir OSB
59	KARAMAN	Karaman OSB
60	MUŞ	Muş OSB
61	TRABZON	Trabzon Arsin OSB
62	İZMİR	Aliğa OSB
63	NEVŞEHİR	Nevşehir Acıgöl OSB
64	AYDIN	Aydın-Nazilli OSB
65	TEKİRDAĞ	Malkara OSB
66	KOCAELİ	K.-Gebze VI(İMES) OSB
67	ŞIRNAK	Şırnak OSB
68	OSMANIYE	Osmaniye OSB
69	TOKAT	Erbaa OSB
70	İZMİR	İzmir Atatürk OSB
71	AYDIN	Ortaklar OSB
72	BURDUR	Burdur OSB
73	TOKAT	Tokat Merkez OSB
74	MANİSA	Akhisar OSB
75	KOCAELİ	TOSB-TAYSAD OSB
76	UŞAK	Uşak Deri OSB
77	ERZURUM	Erzurum Merkez II OSB
78	GAZİANTEP	Gaziantep OSB
79	BURSA	Bursa-Deri OSB
80	BURSA	Mustafakemalpaşa OSB
81	BALIKESİR	Gönen Deri OSB
82	ARDAHAN	Ardahan OSB
83	BİLECİK	Osmaneli OSB
84	BİLECİK	Söğüt OSB
85	BALIKESİR	Bandırma OSB
86	GİRESUN	Giresun OSB
87	BOLU	Gerede Deri OSB
88	BOLU	Gerede OSB
89	KOCAELİ	K.-Gebze IV İst. Mak. ve İm. San. OSB
90	SİNOP	Sinop OSB
91	UŞAK	Uşak OSB
92	ADİYAMAN	Adıyaman OSB
93	İSPARTA	Isparta-Yalvaç OSB
94	KÜTAHYA	Simav OSB
95	BATMAN	Batman İli OSB
96	EDİRNE	Edirne OSB
97	BİLECİK	Bilecik Bozüyük OSB
98	AMASYA	Amasya Merzifon OSB
99	ŞANLIURFA	Şanlıurfa OSB
100	BURSA	Mustafakemalpaşa-Mermerciler OSB
101	KAYSERİ	Kayseri Mimarsinan OSB
102	İZMİR	Tire OSB
103	MANİSA	Salihli OSB
104	SAMSUN	Samsun Bafra OSB
105	BİNGÖL	Bingöl OSB
106	YALOVA	Yalova Çiçekçilik OSB
107	KAYSERİ	Kayseri I OSB
108	NİĞDE	Niğde Bor Karma OSB
109	ÇANAKKALE	Çanakkale OSB
110	KIRŞEHİR	Kırşehir OSB

SİCİL NO	İLİ	OSB ÜNVANI
111	İÇEL	Mersin Tarsus OSB
112	BURSA	Demirtaş OSB
113	HATAY	Antakya OSB
114	ERZURUM	Erzurum Merkez I. OSB
115	TOKAT	Niksar OSB
116	ŞIRNAK	Şırnak Cizre OSB
117	SAKARYA	Sakarya III OSB
118	KÜTAHYA	Kütahya Tavşanlı OSB
119	MALATYA	Malatya Merkez I. OSB
121	BOLU	Bolu OSB
122	ZONGULDAK	Zonguldak Alaplı OSB
123	SİNOP	Boyabat OSB
124	KAYSERİ	Kayseri İncesu OSB
125	NİĞDE	Niğde OSB
126	AMASYA	Amasya OSB
127	DENİZLİ	Denizli Acıpayam Yumrutaş OSB
128	MANİSA	Manisa Turgutlu I. OSB
129	ORDU	Ordu Fatsa OSB
130	ADANA	Adana Hacı Sabancı OSB
131	BİLECİK	Bilecik I. OSB
132	MALATYA	Darende OSB
133	ERZİNCAN	Erzincan OSB
134	ORDU	Ünye OSB
135	KARABÜK	Karabük OSB
136	SİVAS	Sivas Gemerek OSB
137	TOKAT	Tokat-Turhal OSB
138	ESKİŞEHİR	Eskişehir OSB (I,II,II) Müdürlüğü
139	DİYARBAKIR	Diyarbakır OSB
140	KÜTAHYA	Kütahya OSB
141	MALATYA	Malatya II OSB
142	KÜTAHYA	Gediz OSB
143	AFYONKARAHİSAR	Afyonkarahisar OSB
144	KASTAMONU	Kastamonu OSB
145	MUĞLA	Milas OSB
146	İZMİR	Bergama OSB
147	ÇANKIRI	Çankırı Korgun OSB
148	HATAY	İskenderun OSB
149	AKSARAY	Aksaray OSB
150	İSTANBUL	İstanbul Tuzla Kimya San. OSB
151	BARTIN	Bartın Merkez I OSB
152	ŞANLIURFA	Şanlıurfa II. OSB
153	EDİRNE	Keşan OSB
154	SAKARYA	Sakarya II OSB
155	ANKARA	OSTİM OSB
156	KIRIKKALE	Kırıkkale II OSB
157	YOZGAT	Yozgat OSB
158	ADANA	Adana Kozan OSB
159	KONYA	Konya Birinci OSB
160	ANKARA	Polatlı OSB
161	BİLECİK	Pazaryeri OSB
162	BİLECİK	Bilecik II OSB
163	İZMİR	Kınık OSB
164	ÇORUM	Çorum OSB
165	AFYONKARAHİSAR	Sandıklı OSB
166	ORDU	Ordu OSB
167	ZONGULDAK	Zonguldak Ereğli OSB

SİCİL NO	İLİ	OSB ÜNVANI
168	ÇORUM	Çorum Sungurlu OSB
169	SAKARYA	Sakarya I OSB
170	İSTANBUL	İstanbul Dudullu OSB
171	ANKARA	Başkent OSB
172	AFYONKARAHİSAR	İscehisar Mermer OSB
173	MARDİN	Mardin OSB
174	TRABZON	Trabzon Beşikdüzü OSB
175	SİİRT	Siirt OSB
176	ÇANAKKALE	Biga OSB
177	ZONGULDAK	Zonguldak Çaycuma OSB
178	ANKARA	Şereflikoçhisar OSB
179	KARS	Kars Besi OSB
180	KARS	Kars OSB
181	DENİZLİ	Denizli Tavas OSB
182	BİTLİS	Bitlis OSB
183	BURSA	Nilüfer OSB
184	KİLİS	Kilis OSB
185	HAKKARİ	Hakkari OSB
186	KONYA	Kulu OSB
187	BURSA	İnegöl OSB
188	BURSA	Gürsu OSB
189	ELAZIĞ	Elazığ OSB
190	ELAZIĞ	Elazığ Hayvan Ürünleri OSB
191	İZMİR	İzmir Kemalpaşa OSB
192	MANİSA	Kula Deri OSB
193	BOLU	Yeniçağa OSB
194	ANTALYA	Antalya OSB
195	İZMİR	Ödemiş A.Kenan TANRIKULU OSB
196	İSTANBUL	İkitelli OSB
197	HATAY	Hatay Payas OSB
198	İZMİR	Buca Ege Giyim OSB
199	KAHRAMANMARAŞ	Kahramanmaraş OSB
200	AYDIN	Buharkent OSB
201	KIRŞEHİR	Kaman OSB
202	İSTANBUL	Beylikdüzü OSB
203	İZMİR	Torbalı II OSB
204	KOCAELİ	Kocaeli Gebze Dilovaşı OSB
205	ERZURUM	Oltu OSB
206	İZMİR	İzmir Tekeli İmalat OSB
207	ESKİŞEHİR	Sivrihisar OSB
208	GAZİANTEP	Nizip OSB
209	KIRKLARELİ	Asrey İnşaat Aslan Özel OSB
210	ANKARA	Anadolu OSB
211	KOCAELİ	Arslanbey OSB
212	BURSA	Karacabey OSB
213	KIRKLARELİ	Kırklareli OSB
214	AYDIN	Çine OSB
215	YALOVA	Yalova Bilişim OSB
216	BURSA	Batı OSB
217	KOCAELİ	Kocaeli-Gebze Kömürcüler OSB
218	İZMİR	Torbalı I OSB
219	İZMİR	Menemen Plastik OSB
220	BURSA	Kestel OSB
221	KOCAELİ	Kocaeli Asım Kibar OSB
222	GAZİANTEP	Gaziantep Besi OSB
223	AMASYA	Suluova Besi OSB

SİCİL NO	İLİ	OSB ÜNVANI
224	KOCAELİ	Kocaeli Alikahya OSB
225	BURSA	Yenişehir OSB
226	UŞAK	Uşak Karahallı OSB
227	ÇANKIRI	Şabanözü OSB
228	ÇANKIRI	Çerkeş OSB
229	AMASYA	Suluova OSB
230	ADİYAMAN	Besni OSB
231	BURSA	Bursa Tekstil Boyahaneleri OSB
232	SİVAS	Şarkışla OSB
233	ŞANLIURFA	Viranşehir OSB
234	RİZE	Ardeşen OSB

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (www.sanayi.gov.tr)

EK-3 2005 Yılı Yatırım Programında Yer Alan Organize Sanayi Bölgeleri

Sıra No	Proje adı	Fiziki Karakteristik (Ha.)		Program Aşama				Baş. Yılı	Bitiş Yılı
		Planlanan	Fiilen süren						
1	Adana Kozan	170	100	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
2	Adıyaman-Besni	140	50	kalanlar				2005	2008
3	Adıyaman-Gölbaşı	110	50	Yeni Proje				2005	2008
4	Afyon İncehisar Mermer	153	153	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
5	Afyon Bolvadin	128	50	kalanlar				2004	2008
6	Afyon-Dazkırı (Dokuma Konfeksiyon)			İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
7	Afyon-Dinar	380		Etüd				2004	2005
8	Afyon Emirdağ	160	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
9	Afyon Sandıklı	300	50	kalanlar				2004	2008
10	Afyon Merkez II			İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
11	Ağrı	100	100	kalanlar				1998	2008
12	Amasya-Suluova(Besi)	90		İnşaatı	2005	den	son	2004	2007
13	Amasya-Suluova	70	70	kalanlar				2005	2008
14	Ankara-Başkent STİYAK	- 505	505	Yeni Proje				2005	2008
15	Aydın-Nazilli	150	50	Yeni Proje				2005	2008
16	Aydın Söke	185	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
17	Balıkesir	450	450	kalanlar				1986	2006
18	Balıkesir Gönen Deri	150	150	İnşaatı	2005	den	son	1994	2006
19	Balıkesir Haddeciler	150	80	kalanlar				1997	2005
20	Bilecik-Bozüyük	550	50	İnşaatı 2005 de bitecekler				2005	2008
21	Bilecik-Osmaneli	97	50	Yeni Proje				2005	2008
22	Bingöl	80	80	İnşaatı 2005 de bitecekler				1991	2005
23	Bitlis Merkez	200	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
24	Bolu Gerede Deri	100	100	kalanlar				1997	2007
25	Bolu-Merkez I (Tevsii)	79	79	İnşaatı	2005	den	son	1994	2007
26	Bursa Deri	167	167	kalanlar				1994	2007
27	Bursa -Mustafakemalpaşa (Mermer)	100	100	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
28	Bursa-Yenişehir	225	50	kalanlar				2005	2008
29	Çanakkale	100	100	Yeni Proje				2005	2008
30	Çankırı Çerkeş	175	50	İnşaatı 2005 de bitecekler				1991	2005
				İnşaatı	2005	den	son	2004	2008

Sıra No	Proje adı	Fiziki Karakteristik (Ha.)		Program Aşama	Baş. Yılı	Bitiş Yılı
		Planlanan	Fiilen süren			
31	Çankırı-Şabanözü	90	50	kalanlar Yeni Proje	2005	2008
32	Çorum Merkez I (Tevsii)	177	50	İnşaatı 2005 den son	2004	2008
33	Çorum Sungurlu	484	100	kalanlar İnşaatı 2005 den son	1998	2007
34	Denizli Deri	205	60	kalanlar İnşaatı 2005 den son	2004	2009
35	Diyarbakır	523	523	kalanlar İnşaatı 2005 de bitecekler	1991	2005
36	Edirne	260	260	İnşaatı 2005 de bitecekler	1994	2005
37	Elazığ Merkez II (Yol kaplama)			Yeni Proje	2005	2005
38	Elazığ Merkez III	190	50	İnşaatı 2005 den son	2004	2008
39	Erzurum Merkez II	380	50	kalanlar İnşaatı 2005 den son	2004	2008
40	Erzurum Merkez (Besi)	70	70	kalanlar Yeni Proje	2005	2008
41	Erzurum Oltu	150	50	İnşaatı 2005 den son	2004	2008
42	Gaziantep-Merkez IV	1030	500	kalanlar Yeni Proje	2005	2009
43	Gaziantep-Merkez (Besi)	460	50	Yeni Proje	2005	2008
44	Gaziantep-Nizip OSB	100	100	İnşaatı 2005 den son	2004	2007
45	Giresun	70	70	kalanlar İnşaatı 2005 den son	1990	2006
46	Gümüşhane	75	75	kalanlar İnşaatı 2005 de bitecekler	1998	2005
47	Hakkari Merkez	38	38	İnşaatı 2005 den son	2004	2008
48	Hatay Antakya	150	150	kalanlar İnşaatı 2005 de bitecekler	1993	2005
49	Isparta Deri	60	60	İnşaatı 2005 den son	1993	2007
50	Isparta Yalvaç	120	50	kalanlar İnşaatı 2005 den son	2004	2008
51	İzmir-Bergama	179	179	kalanlar Yeni Proje	2005	2008
52	İzmir Ödemiş A.KENAN TANRIKULU	300	100	İnşaatı 2005 den son	1994	2008
53	Kars Besi			kalanlar Etüd	2004	2005
54	Kastamonu	100	100	İnşaatı 2005 de bitecekler	1993	2005
55	Kastamonu Tosya	200	50	İnşaatı 2005 den son	2004	2008
56	Kırşehir Kaman	320	50	kalanlar İnşaatı 2005 den son	2004	2008
57	Kırşehir Mucur	100	50	kalanlar Yeni Proje	2005	2008
58	Konya Beyşehir	100	100	İnşaatı 2005 den son	1999	2006
59	Konya Akşehir	150	100	kalanlar İnşaatı 2005 den son	1999	2006
60	Konya Seydişehir	150	50	kalanlar Yeni Proje	2005	2008
61	Kütahya Gediz	250	120	İnşaatı 2005 de bitecekler	1999	2005
62	Kütahya-Simav	130	50	Yeni Proje	2005	2008
63	Kütahya-Tavşanlı	170	50	Yeni Proje	2005	2008
64	Malatya Darende			Etüd	2004	2005

Sıra No	Proje adı	Fiziki Karakteristik (Ha.)		Program Aşama				Baş. Yılı	Bitiş Yılı
		Planlanan	Fiilen süren						
65	Malatya Merkez II	350	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
66	Manisa Akhisar	300	132	İnşaatı	2005	den	son	1991	2006
67	Manisa Turgutlu	162		İnşaatı	2005	den	son	1998	2007
68	Manisa Salihli	120	120	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1998	2005
69	Kahramanmaraş	300	300	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1990	2005
70	Muğla-Milas	137	50	Yeni Proje				2005	2008
71	Muş	300	50	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1999	2005
72	Nevşehir Acıgöl	160	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
73	Niğde Bor (Karma)	292	192	İnşaatı	2005	den	son	1992	2006
74	Ordu Fatsa	100	50	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1999	2005
75	Rize-Ardeşen	100	100	Yeni Proje				2005	2008
76	Rize-Merkez	138	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
77	Sakarya Merkez III	254		İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
78	Samsun Kavak	104	50	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1993	2005
79	Samsun Bafra	250	130	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1999	2005
80	Siirt	100	70	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1991	2005
81	Sinop Boyabat	100	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
82	Sinop Merkez			Yeni Proje				2005	2006
83	Sivas II	850	850	İnşaatı	2005	den	son	1998	2009
84	Sivas Gemerek	110	110	İnşaatı	2005	den	son	2000	2008
85	Sivas Şarkışla	85	85	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
86	Sivas I Tevsii	238	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
87	Tekirdağ Malkara	100		İnşaatı	2005	de	bitecekler	1998	2005
88	Tekirdağ Hayrabolu	100	100	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1994	2005
89	Tokat Erbaa	170	84	İnşaatı	2005	den	son	1999	2006
90	Tokat II	150	150	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1993	2005
91	Tokat Niksar	210	60	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
92	Tokat Turhal	125	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
93	Tokat Zile	100	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
94	Trabzon-Beşikdüzü	110	110	İnşaatı	2005	den	son	2004	2007
95	Trabzon Vakfikebir	100	50	İnşaatı	2005	den	son	2004	2008
96	Şanlıurfa Birecik	200	50	Yeni Proje				2005	2008
97	Şanlıurfa Merkez II	1170	100	İnşaatı	2005	den	son	2004	2009
98	Uşak Deri+Karma	260	260	İnşaatı	2005	de	bitecekler	1990	2005

Sıra No	Proje adı	Fiziki Karakteristik (Ha.)		Program Aşama	Baş. Yılı	Bitiş Yılı
		Planlanan	Fiilen süren			
99	Uşak Karahallı	100	50	Yeni Proje	2005	2008
100	Van	200	127	İnşaatı 2005 de bitecekler	1998	2005
101	Zonguldak Ereğli	200	200	İnşaatı 2005 de bitecekler	1994	2005
102	Zonguldak			Etüd	2004	2005
103	Zonguldak Alaplı	150	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
104	Aksaray+doğalgaz temini	656	386	İnşaatı 2005 den son kalanlar	1987	2009
105	Bayburt	500	100	İnşaatı 2005 de bitecekler	1998	2005
106	Kırıkkale Keskin	400	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
107	Bartın-Merkez I (Tevsii)	55	55	Yeni Proje	2005	2008
108	Batman	100	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	1991	2006
109	Şırnak Cizre	100	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2006
110	Şırnak Merkez	130	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
111	Ardahan Merkez	150	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
112	Iğdır Merkez	200	50	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
113	Yalova-Çiçekçilik	300	300	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
114	Osmaniye-Kadirli	120	120	İnşaatı 2005 den son kalanlar	2004	2008
115	Osmaniye-Merkez (Tevsii)	283	50	Yeni Proje	2005	2009
116	Düzce	200	200	İnşaatı 2005 de bitecekler	1994	2005

EK-4 Korelasyon Tablosu

Correlations		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.	P C Sig. (2)	1,00 .												
2.	P C Sig. (2)	,11 ,21	1,00 .											
3.	P C Sig. (2)	-,20(*) ,03	,16 ,05	1,00 .										
4.	P C Sig. (2)	,30(**) ,00	,06 ,50	-,12 ,14	1,00 .									
5.	P C Sig. (2)	,17 ,06	,29(**) ,00	,03 ,71	,16 ,05	1,00 .								
6.	P C Sig. (2)	,01 ,94	,36(**) ,00	,21(*) ,01	,11 ,22	,21(*) ,02	1,00 .							
7.	P C Sig. (2)	,08 ,41	-,05 ,55	-,07 ,43	,27(**) ,00	,15 ,07	,10 ,26	1,00 .						
8.	P C Sig. (2)	,10 ,25	,49(**) ,00	,12 ,15	,16(*) ,05	,19(*) ,02	,27(**) ,00	,19(*) ,02	1,00 .					
9.	P C Sig. (2)	,24(*) ,01	,26(**) ,00	-,04 ,67	,32(**) ,00	,20(*) ,02	,21(*) ,02	,33(**) ,00	,37(**) ,00	1,00 .				
10.	P C Sig. (2)	,32(**) ,00	-,06 ,44	- ,31(**) ,00	,31(**) ,00	,09 ,27	-,02 ,81	,27(**) ,00	,10 ,22	,28(**) ,00	1,00 .			
11.	P C Sig. (2)	,15 ,11	,05 ,61	-,09 ,34	,10 ,26	,06 ,51	,13 ,17	,28(**) ,00	,31(**) ,00	,29(**) ,00	,24(**) ,01	1,00 .		
12.	P C Sig. (2)	,22(*) ,02	,29(**) ,00	-,05 ,55	,07 ,39	,23(**) ,01	,13 ,13	,09 ,29	,32(**) ,00	,17(*) ,04	,09 ,30	,51(**) ,00	1,00 .	
13.	P C Sig. (2)	,19(*) ,03	- ,24(**) ,00	-,20(*) ,01	,06 ,43	,01 ,94	-,14 ,10	,16 ,05	-,10 ,21	-,07 ,39	,27(**) ,00	-,01 ,91	,04 ,61	1,00 .
14.	P C Sig. (2)	,22(*) ,02	-,13 ,11	-,20(*) ,02	,20(*) ,01	,07 ,40	-,18(*) ,04	,13 ,13	-,12 ,14	,05 ,58	,19(*) ,02	,09 ,31	,13 ,12	,18(*) ,02
15.	P C Sig. (2)	,20(*) ,03	,00 ,97	-,11 ,17	,23(**) ,01	,02 ,84	,08 ,36	,20(*) ,02	,14 ,10	,23(**) ,01	,22(**) ,01	,10 ,27	,15 ,07	,10 ,21
16.	P C Sig. (2)	,25(**) ,01	-,08 ,34	,18(*) ,03	,20(*) ,02	-,13 ,12	,10 ,28	,05 ,59	,06 ,46	,17(*) ,04	,21(*) ,01	-,02 ,79	-,02 ,79	,21(*) ,01
17.	P C Sig. (2)	,29(**) ,00	,13 ,12	-,02 ,78	,22(**) ,01	,17(*) ,04	,17 ,06	,06 ,45	,19(*) ,02	,35(**) ,00	,20(*) ,02	,13 ,15	,17(*) ,04	,11 ,19
18.	P C Sig. (2)	,38(**) ,00	,18(*) ,03	- ,22(**) ,01	,30(**) ,00	,17(*) ,04	,13 ,14	,13 ,11	,17(*) ,05	,23(**) ,01	,26(**) ,00	,23(*) ,01	,13 ,12	,09 ,29
19.	P C Sig. (2)	,31(**) ,00	,01 ,87	-,14 ,10	,01 ,88	,12 ,16	,03 ,73	,27(**) ,00	,14 ,11	,12 ,16	,22(**) ,01	,29(**) ,00	,11 ,19	,26(**) ,00
20.	P C Sig. (2)	,25(**) ,01	,00 ,99	-,16(*) ,05	,05 ,54	,15 ,07	-,03 ,77	,01 ,94	,11 ,19	,16 ,06	,36(**) ,00	,23(*) ,01	,16 ,05	,17(*) ,05

21.	P C	,16	-,02	-,18(*)	,17(*)	,11	,19(*)	,09	,15	,04	,31(**)	,16	,18(*)	,15
	Sig.	,09	,85	,03	,04	,18	,03	,28	,08	,67	,00	,08	,04	,08
	(2)													
22.	P C	,06	,06	-,14	,12	,09	,04	,18(*)	,25(**)	,13	,21(*)	,24(**)	,26(**)	,04
	Sig.	,50	,48	,10	,16	,27	,67	,03	,00	,14	,01	,01	,00	,59
	(2)													
23.	P C	,31(**)	,13	-,11	,09	,24(**)	,23(**)	,16	,02	,17	,24(**)	,13	,17	,01
	Sig.	,00	,12	,17	,26	,00	,01	,06	,84	,05	,00	,14	,05	,95
	(2)													
24.	P C	,10	,03	-,09	,03	,15	,15	,11	-,04	,13	,19(*)	,30(**)	,07	,07
	Sig.	,29	,68	,27	,72	,07	,08	,21	,68	,12	,02	,00	,41	,38
	(2)													
25.	P C	,15	,15	-,14	-,02	,16(*)	,04	,11	,09	,05	,07	,10	,14	-,05
	Sig.	,12	,08	,10	,80	,05	,63	,19	,31	,57	,42	,28	,10	,53
	(2)													
26.	P C	,03	,32(**)	,20(*)	-,20(*)	,17(*)	,20(*)	-	,10	-,04	-	-	,03	-,12
	Sig.	,77	,00	,01	,01	,04	,02	,00	,24	,62	,00	,00	,70	,15
	(2)													
27.	P C	,22(*)	,36(**)	,09	,18(*)	,27(**)	,23(**)	,02	,25(**)	,28(**)	-,01	,12	,26(**)	-,20(*)
	Sig.	,02	,00	,28	,03	,00	,01	,81	,00	,00	,88	,19	,00	,02
	(2)													
28.	P C	,04	,20(*)	-,09	,08	,14	,05	,02	,25(**)	,00	,01	,07	,17	,06
	Sig.	,65	,02	,28	,37	,10	,58	,84	,00	,98	,86	,45	,05	,49
	(2)													
29.	P C	,11	,10	-,03	,15	,08	,20(*)	,14	,16	,04	,14	,21(*)	,23(**)	,18(*)
	Sig.	,25	,23	,71	,09	,35	,03	,11	,07	,63	,11	,02	,01	,03
	(2)													
30.	P C	,26(**)	,02	-,05	,23(**)	,09	,14	,33(**)	,12	,22(**)	,19(*)	,27(**)	,24(**)	,00
	Sig.	,00	,82	,55	,01	,29	,13	,00	,16	,01	,02	,00	,00	,98
	(2)													
31.	P C	,17	,06	,05	,25(**)	,15	,10	,15	,16	,18(*)	,21(*)	,14	,02	,25(**)
	Sig.	,08	,49	,57	,00	,10	,28	,10	,07	,04	,02	,13	,79	,00
	(2)													
32.	P C	,04	-	-,09	,11	-,11	-,13	,15	,06	,10	,14	,24(*)	,00	,19(*)
	Sig.	,64	,01	,30	,21	,19	,15	,08	,45	,27	,10	,01	,99	,02
	(2)													
33.	P C	,11	-,10	-,07	,31(**)	-,01	,09	,32(**)	,10	,07	,16	,28(**)	,13	,13
	Sig.	,23	,23	,43	,00	,87	,32	,00	,25	,39	,06	,00	,12	,13
	(2)													
34.	P C	,20(*)	-,06	-,04	,07	,02	,05	,24(**)	,14	,04	,17	,10	,05	,13
	Sig.	,04	,53	,65	,45	,80	,56	,01	,12	,64	,05	,33	,60	,13
	(2)													
35.	P C	,04	,10	-	,16	,00	,07	,28(**)	,14	,14	,16	,16	,07	,01
	Sig.	,64	,24	,01	,06	1,00	,41	,00	,11	,11	,06	,08	,39	,86
	(2)													
36.	P C	,19(*)	,08	-,17	,20(*)	,24(**)	,06	,24(**)	,15	,26(**)	,21(*)	,24(**)	,12	-,01
	Sig.	,04	,39	,05	,02	,01	,53	,01	,10	,00	,01	,01	,16	,87
	(2)													
37.	P C	,21(*)	,12	-,09	,19(*)	,10	,05	,23(**)	,15	,20(*)	,20(*)	,26(**)	,23(**)	,04
	Sig.	,02	,18	,30	,03	,25	,55	,01	,08	,02	,02	,00	,01	,63
	(2)													
38.	P C	,17	,01	-,05	,06	,08	,06	,34(**)	,20(*)	,22(*)	,24(**)	,25(**)	,12	,00
	Sig.	,08	,91	,53	,51	,32	,51	,00	,02	,01	,00	,01	,17	,99
	(2)													

* Correlation is significant at the 0.05 level (2).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı : M. Turan Çuhadar

Doğum Yeri : Andırın

Doğum Yılı : 1963

Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu:

İlkokul :1968-1973

Ortaokul :1973-1976

Lise (Ticaret) :1976–1979

Lise (Düz) :1979–1980

Ön Lisans (Eğitim Ens)..... : 1979–1981

Lisans :1981–1985

Yüksek Lisans: :1985- 2001

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

1 İngilizce iyi

İş Deneyimi:

➤ **1985–1986 OSTİM (OSB) Müdürlüğü**

➤ **1986–1989 Kaymakam Adaylığı**

1. 6 Ay Muş Maiyet Memurluğu
2. 3 Ay Kaymakam Refikliği
3. 3 Ay Mülkiye Başmüfettişi Teftiş Refikliği
4. 12 Ay İngiltere Dil Eğitimi
5. 6 Ay Kaymakam Vekilliği
6. 6 Ay Kaymakamlık Kursu

- 1989–1990 Bozkır Kaymakamlığı
- 1990–1992 Muradiye Kaymakamlığı
- 1992–1995 Gölbaşı Kaymakamlığı
- 1995–1997 Bozyazı Kaymakamlığı
- 1997–2000 İslâhiye Kaymakamlığı
- 2001–2003 Isparta Vali Yardımcılığı
- 2003–2004 Trabzon Vali Yardımcılığı
- 2004- 2005 Aksaray Vali Yardımcılığı
- 2005- Adana Vali Yardımcılığı
- 2004- 2006Aksaray OSB Yönetim Kurulu Üyeliği
- 2004- 2006 OSBÜK Genel Kurulu Üyeliği

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

1 Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin İdari Yoldan Önlenmesi, Nobel Yayınevi, Adana 2006

2 Değer Mühendisliğinin Türk Kamu Organizasyonlarında Uygulanabilirliği: İl İdare Kurullarına İlişkin Bir Vaka Çalışması, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:2004/2 S:9, ss.67–93, 2004.

3 Türk Kamu Yönetiminde Personel Güçlendirme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:25, ss. 25, 2006.

Kaymakamlık ve Vali Yardımcılığı dönemlerinde hazırladığı projeler:

- Adıyaman Gölbaşı Halıcılık Projesi
- Adıyaman Gölbaşı Bağcılık Projesi
- Bozyazı Toplumsal Kalkınma Projesi
- İslahiye Toplumsal Kalkınma projesi

- Isparta Bodur Meyvecilik Projesi
- Isparta Kesme iekilik Projesi
- Aksaray Tarım OSB
- Aksaray Hayvancılık OSB
- Aksaray İŐGEM